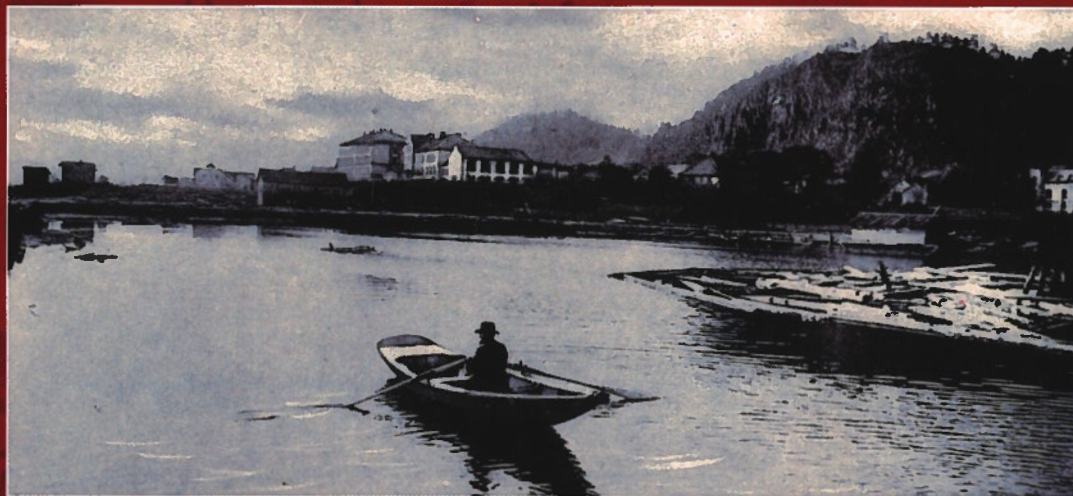

HISTORIEN OM Nedre Gausen

- fra taleskole for døvstumme
til kompetansesenter for hørselshemmede

Per Sigmund Bjørndal, Stein Erik Ohna og Liv Synnøve Dahl

HISTORIEN OM **Nedre Gausen**

- fra taleskole for døvstumme
til kompetansesenter for hørselshemmede

Forord

Utgivelsen av denne boka innebærer realiseringen av en gammel idé og et sterkt ønske om å få samlet hele historien - og forhistorien til, - Nedre Gausen kompetansesenter mellom to permer. Boka består av tre selvstendige deler som er skrevet med flere års mellomrom. Vi har forsøkt å lage en helhet og sammenheng av disse tre delene. Den første delen er skrevet av Per Sigmund Bjørndal og utgitt i 1981 til skolens 100-årsjubileum. De to siste delene er skrevet av Stein Erik Ohna og Liv Synnøve Dahl. Jeg er svært takknemlig for at disse har tatt den utfordringen det er å skrive beretninger om den nære fortiden hvor de begge to gjennom mange år selv hadde sentrale roller. Dette er en krevende oppgave og begge to ser klart at dette har medført utfordringer, valg og prioriteringer som sikkert andre med et annet ståsted ville løst på en annen måte. Samtidig føler jeg meg trygg på at svært få andre kunne gjort denne jobben bedre.

Redaksjonskomitéen er klar over at denne boka ikke tilfredsstiller vitenskapelige krav til en objektiv historiebok. Det har heller ikke vært vår ambisjon. Boka har blitt en blanding av en historiebok, «fortellingen om» og en minnebok for dem som opp gjennom årene har hatt kontakt med institusjonen. Samtidig ligger det en stor tilfredsstillelse i at denne dokumentasjonen er utarbeidet, nå når institusjonen har blitt historie. Og historien handler om mer enn skolepolitikk, fagdiskusjoner, dokumenter og bygninger. Vi håper at «Skoleminnene» og illustrasjonene i boka viser at historien om døveskolen og kompetansesenteret først og fremst handler om barn og unge.

Prosjektet har bydd på rikelige med problemstillinger, prioriteringer, valg og dilemmaer som redaksjonskomiteen har løst etter beste evne og innenfor de rammer som prosjektet har hatt, og ofte etter svært lange og gjentatte drøftinger. Vi vet at dette kunne vært løst på mange måter, men boka slik den nå foreligger, har blitt vår måte å gjøre det på.

Det har vært både spennende, lærerikt, givende og krevende å arbeide med boka. Når man fordyper seg i og reflekterer over historien, ser man klart hvordan den har en tendens til å gjenta seg. Selv ikke dagens høyaktuelle faglige utfordringer og stridsspørsmål er nye. Og forhåpentligvis kan en historisk reise gjennom denne delen av skolehistorien - og denne delen av norsk døvehistorie, bidra til økt innsikt i og større forståelse for dagens situasjon.

Holmestrand, den 10. november 2013

Gudmund Eikli

tidligere direktør ved Nedre Gausen

Redaksjonen: Liv Synnøve Dahl, Gudmund Eikli og Elisabeth Nilsen.

Prosjektide og prosjektleder: Gudmund Eikli.

Prosjektkoordinator: Elisabeth Nilsen

Forfattere til bokas tre deler: Per Sigmund Bjørndal, Stein Erik Ohna og Liv Synnøve Dahl.

Innsamling og koordinering av skoleminner: Liv Synnøve Dahl.

Innsamling og systematisering av data og bilder: Redaksjonen med bistand fra Jim Vold, Knut Syvertsen, Jon Martin Brauti m.fl.

Fotoredigering av Gudmund Eikli

Utgiver: Nedre Gausen kompetansesenter (- fra 2013 en del av Statped).

Rettigheter: 2013 © Statped.

Innholdet i denne utgivelsen kan ikke publiseres uten samtykke fra Statped og andre rettighetsinnehavere.

Design av boken er utført av Øyvind Therkelsen, Unizon.no AS

Kontaktinfo: post@unizon.no, mob: 92087575.

Trykk: Kolofon Danmark.

Papir: 150g silk

Utgitt desember, 2013

ISBN: 978-82-323-0082-2

Innhold

Del 1 - 1881 til 1981

Fra Lille Bloksbjerg til Nedre Gausen skole	4
«Oppfylt av et brændende ønske»	8
Urolige år for skolen	22
«Den by, det er vort blide, vort skjønn Holmestrand»	30
«Et nyt afsnit i dens historie begynner»	36
Organiseringsstriden	46
Vanskelige krigsår	54
Etterkrigstid og gjenoppbyggingsår	60
Det siste tiåret 1971–1981	72

Del 2 - 1981 til 2000

Tilpasning, overlevelse og ny giv

– eller historien om at nød lærer naken kvinne å spinne	82
Nye politiske signaler	85
Døveskolen i endring (1981–1991)	86
Utviklingen av et kompetansesenter (1992–1999)	104

Del 3 - 1999 til 2012

Omfattende endringer innenfor fagfeltet	112
Fra Fru Rosings Taleskole for Døvstumme til Nedre Gausen kompetansesenter	
– et kort tilbakeblikk	116
1999–2003: Nedre Gausen kompetansesenter – en del av Statped	118
2004–2009: Nedre Gausen – egen virksomhet styrt av det nye Utdanningsdirektoratet	138
2010–2012: Nedre Gausen – på vei inn i et regionalt og flerfaglig Statped	164

Diverse tillegg	176
------------------------------	------------

Fra Lille Bloksbjerg til Nedre Gausen skole

1881–1981

Per Sigmund Bjørndal

Innhold i del 1

«Oppfylt av et brændende ønske»

Hedevig Sophie Rosing og skolen hennes 1881–1895 8

Urolige år for skolen

Fru Rosings Taleskole for Døve 1895–1899 22

«Den by, det er vort blide, vort skjønn Holmestrand» 30

«Et nyt afsnit i dens historie begynner»

Holmestrand off. skole for døve 1. september 1899–1915 36

Organiseringsstriden

Holmestrand off. døveskole 1915–1940 46

Vanskelige krigsår

Holmestrand off. skole for døve 1940–1945 54

Etterkrigstid og gjenoppbyggingsår

Holmestrand off. skole for døve 1945–1971 60

Det siste tiåret 1971–1981

Holmestrand off. skole for døve 1971–1977

Nedre Gausen skole 1977–1981 72

FORORD

Fra LILLE BLØKSBJERG til NEDRE GAUSEN SKOLE

er skrevet i anledning av etthundreårs-jubileet 1981. Det er rektor Per Sigmund Bjørndal som har skrevet boken etter oppdrag fra Nedre Gausen skole.

Billedstoffet er tatt ut av en komité bestående av Marit Marcussen, Thorleif G. Fingarsen, Jostein Flaaten og undertegnede.

Herrene Hans Jørgen Johnsen og Alf Enger Larsen har bidratt med fine foto av gamle Holmestrand. Deres bilder har vært til stor hjelp.

Jeg vil også benytte anledningen til å takke lærer-middelavdelingen, Vikhov skole, for fint trykk og for imøtekommenhet, bistand og rådgivning i det grafiske arbeidet.

Til slutt vil jeg takke Kirke- og undervisningsdepartementet v/3. skolekontor og Holmestrand kulturstyre som hver på sin måte har bidratt til å gjøre dette boken mulig.

Holmestrand, 15.05. 1981.

Jarle Brattås

Dette er forordet i originalutgaven av Bjørndals bok fra 1981. Vi har lagt til flere bilder og illustrasjoner enn det var i originalutgaven.

I denne boka utgjør teksten til Bjørndal del 1. Bortsett fra modernisering av språket er innholdet i teksten slik den var i 1981-utgaven.

«Oppfylt av et brændende ønske»

Hedevig Sophie Rosing og skolen hennes
1881–1895

I

Den 16. mai 1827 var det stor glede hos sognepresten i Horsens sogn. Prestefruen, Ursula Sophie Rosing, f. Lasson, hadde født en velskapt liten jente. Og faren, sogneprest Ulrik Frederik Rosing, gledet seg over den velsignelse som var ham forunt, i hans andre ekteskap.

Ulrik Frederik Rosing var fra Fredrikstad. Han tok teologisk embetseksamen ved Universitetet i København og ble prest ved den dansk-norske kirke i London i 1801. Der gjorde han et stort og oppofrende arbeid for de norske og danske sjøfolkene som satt i krigsfangenskap.

I 1812 ble han sogneprest i Jylling, og i 1822 ble han sogneprest i Horsens. Ursula Sophie var altså hans andre kone.

Senere på sommeren ble den vesle jenta døpt. Faren selv døyte barnet, som fikk navnet Hedevig Sophie. Under barnedåpsmiddagen ble det drukket skåler til ære for dåpsbarnet, og mange gode ønsker for hennes framtid ble framsatt. Men ingen – tror jeg – tenkte at Hedevig Sophie en gang skulle bli grunnleggeren av en døveskole i Norge, innehaver av Borgerdådsmedaljen og æresmedlem av Landskvindestemmerettsforeningen. Men det ble hun!

Vesle Hedevig vokste opp på prestegården i Horsens og viste tidlig at hun var en person som visste hva hun ville. I 1860 tok hun lærerinneeksamen og ble lærer ved Almueskolen i København. Dette var heller uvanlig. Jomfruer av embetsstanden skulle ikke gå ut i arbeidslivet, men helst sitte hjemme og vente på å bli gift.

II

Vi skal nå forlate Hedevig Sophie for å flytte over til Norge og se på situasjonen for døveskolene i 1860- til 1880-årene.

Den første døveskolen i Norge ble opprettet av Andreas Møller i 1825 i Trondheim. Den fikk navnet Trondhjems offentlige Døvtuminstitut.

Møller var selv døv, og skolen ble derfor en tegn- og skriftmetodeskole. Ute i Europa hadde en alt på slutten av 1750-årene begynt å lære døve barn å snakke. Barna ble undervist etter det som senere ble kalt «talemetoden». Pioneren var den tyske døvepedagogen Samuel Heinicke. Gjennombruddet for talemetoden kom først i 1840-årene. Den store metodereformatoren var Fredrik Moritz Hill, overlærer ved den vesle døveskolen i Weissenfels. I Norge var det på denne tiden ingen utdanningsinstitusjon som ga opplæring

i døvepedagogikk. Det var vanlig at den som hadde tenkt å undervise døve, reiste til utlandet og studerte, spesielt til Tyskland. På denne måten ble Hills pedagogiske innflytelse stor, også i Norge.

Fra 1825 til 1850 vokste barnetallet så mye at døveskolen i Trondheim ikke kunne ta imot alle som søkte dit, og rundt 1850 kom det tre nye døveskoler i Norge. Det var Kristiania Døvstumme-Anstalt med Fredrik Glad Balchen som bestyrer, Bergen Døvstummeskole med August Gleditsch som leder og Kristiansand Døveskole med Torstein A. Christensen som styrer. Alle tre styrerne var teologer.

Selv om forstander Smith ved Trondheim-skolen prøvde å legge om undervisningsmetodikken fra tegn og skrift til tale, ble skolen blant døvepedagoger fremdeles regnet som en tegnskole; som en skole som ikke fulgte med sin tid. De tre nye døveskolene var pedagogisk moderne og underviste etter talemotoden, noe som ble regnet som et stort pedagogisk framskritt.

Den mest dynamiske av de tre nye styrerne var uten tvil Fredrik G. Balchen. I 1871 fikk skolen hans, og dermed også talemotoden, sitt store gjennombrudd i Norge. Balchen meldte da opp to elever til eksamen artium, og de greide eksamen med glans. Norge hadde hatt økonomiske oppgangstider fra midten av 1800-tallet. Bruttonasjonalproduktet økte år for år. Økonomien gikk over fra å være en tilnærmet selvhjelpsøkonomi til å bli mer utadvendt. Krimkrigen skapte gode tider, likeledes den amerikanske borgerkrigen og den fransk-tyske krigen. Det var spesielt det store behovet for skipstransport som ga Norge store inntekter.

Denne økonomiske framgangen ga seg blant annet utslag i tanken om bedre folkeopplysning. I 1860 kom *Lov om Almueskole på Landet*. Framskrittsvennlige og politisk interesserte personer mente at også døve barn burde få lovfestet sin rett til skolegang. Et privat lovforslag om obligatorisk skolegang for døve ble sendt til regjeringen i 1877. Regjeringen la forslaget vekk, men oppnevnte en kommisjon som skulle utarbeide et forslag til *Lov om abnorme Børns Undervisning* (abnormskoleloven). Lovutkastet var ferdig i 1879, men av forskjellige grunner ble utkastet vedtatt først 5. april 1881. Debatten varte i to dager, og stemmetallet var 66 for og 13 mot. Etter behandlingen i Lagtinget, der

den obligatoriske skoletiden ble fastsatt til åtte år, ble loven sanksjonert 8. juni samme året. Først 1. juli 1883 begynte loven å gjelde for de døve.

III

Vi skal nå vende tilbake til Hedevig Sophie. Den 22. september 1865 sto hun brud i Ås kirke, hvor hun ble viet til sitt søskenbarn, Hans Anton Rosing. Han var en av datidens mest betydelige landbrukskjemikere i Norge. Han utga blant annet populærvitenskapelige skrifter sammen med Peter Christen Asbjørnsen. Ekteskapet ble ikke langvarig. I 1867 døde H.A. Rosing, og Hedevig satt barnløs tilbake som enke.

Det ville være ulikt Hedevig Rosing å gi seg over. Ett og et halvt år etter at hun hadde blitt enke, flyttet hun til Kristiania. Der ble hun lærer i folkeskolen og ble etter kort tid en av de kjente pedagogene i byen. Hun kom også med blant hovedstadens kvinnesakskvinner og ble en aktiv feminist livet ut.

Kristiania hadde sitt «døvstummeinstitut», og Fredrik G. Balchen var styrer. Balchen var en fin pedagog og hadde i tillegg en usedvanlig god teft når det gjaldt å velge sine

Hedevig Rosing (1827-1913). Maleriet eies av Oslo døveforening. Rosing var en av stifterne til foreningens forløper. Det er ikke kjent når eller hvem som har malt bildet.

medarbeidere. Vi kan nevne blant andre Conrad Svendsen, landets første døveprest, I.A. Fjørtoft, Balchens etterfølger, og Hedeveg Rosing! I 1872 fikk Balchen fru Rosing til å søke lærerpost ved skolen hans. Alt fra første dag ble hun grepet av den utfordring det er å undervise hørselshemmede barn. Hun kom også med i arbeidet blant de voksne døve og ble en av stifterne av De norske Døvstummes Forening i Christiania, senere kalt Oslo Døveforening.

Skulle en døvelærer lære mer om faget sitt, så måtte han reise utenlands. I 1880 fikk Hedeveg Rosing stipend og reiste til utlandet, til kontinentet, for å sette seg inn i moderne døvepedagogikk. Hun deltok på den andre internasjonale døvelærerkongressen i Milano i 1880, der det ble vedtatt en resolusjon om at talemotoden skulle være den framtidige undervisningsmetoden ved døveskolene. Hedeveg Rosing skriver om dette:

7

Ved kongelig resolution af 20de november samme aar blev bevilgningen mig naadigst tilstaaet under betingelse af, at skolen oprettedes fra januar 81 i Kristiania eller nærmeste omegn, at den undergaves tilsyn af den i Kristiania værende tilsynskommission for abnormskoler, at normalbetalingen for eleverne bestemtes til 20 kr. i skolepenge og 20 kr. i kostpenge, og at denne betaling for 8 elevers vedkommende fik en passende reduktion.

Paa den tid var jeg endnu i udlandet, hvor jeg opholdt mig i sidste halvdel af aaret 1880. Med dyb taknemmelighed mindes jeg al den bistand og al den vejledning, som blev mig tildelt ved de fremmede skoler hos de nidkjære bestyrere og lærere, som altid var fuldt nærværende med sin interesse og deltagelse for de døve børns fremgang og vel. Jeg havde ogsaa den sjeldne lykke at bivaare den anden internationale kongres, som holdtes i Milano i sept. 1880, hvor en stor mængde af de mest bekjendte personligheder fra døvstummeverdenen var nærværende, hvor alt var saa vel lagt tilrette, hvor forhandlingerne lykkedes saa fortræffelig, og hvor skolerne fandtes at være en saa ypperlig illustration til de udtalte principer, at denne kongres har faaet den største indflydelse paa nutidens undervisningssystem og har bragt døvstummeskolerne ind i en frugtbringende udvikling, idet man i Milanokongressen har lagt vind paa at udelukke tegn fra skoler, hvor man før brugte dem, og idet en stor mængde endnu dengang ivrige forkjæmpere for tegnmotoden lod overbevise om talemotodens uomtvistelige fordele, hvilket har givet anledning til, at tegnskolerne eller skriftskolerne antal efterhaanden mere og mere svinder og erstattes med skoler.

ROQUETTE abbé (eff.), directeur de l'institut des sourds-muets. Rodez.

*ROSIK HED. (eff.), institutrice des sourds-muets. Christiania (Norvège).

*ROSSI FRANCESCO (eff.), maestro nel regio istituto dei sordomuti—Oneglia.

Hedeveg Rosing var eneste nordiske deltaker på den andre internasjonale døvelærerkonferansen som ble holdt i Milano i 1880. Rapporten fra konferansen, en bok på fransk på over 300 sider, finnes i boksamlingen til Nedre Gausen.

... idet en stor mængde af de endnu dengang ivrige forkjæmpere for tegnmotoden lod seg overbevise om talemotodens uomtvistelige fordele, hvilket siden har givet anledning til, at tegnskolerne eller skriftskolerne antal efterhaanden mere og mere svinder og erstattes med taleskoler.

IV

Hedeveg Rosing hadde en visjon. Det var «den talende døve i et hørende samfunn», en døvepedagogisk ideologi med integrasjon som mål. Hun skriver:

Hvad der egentlig bevægede mig til at oprette en skole for døve her i Kristiania, var først og fremst en levende attraa efter ved selvstendig virksomhed at forsøge at gennemføre de principer og tanker, som opfyldte mig, og uhindret at hengive mig til studiet af døvstummeundervisningen, som havde vakt al min interesse.

Skolen skulle være liten, barna skulle bo eksternt – det ville gi mest talepåvirkning – og skolen burde ligge i hovedstaden, «... som yder ved sine samlinger og andre severdigheter en rigere kilde til elevernes utvikling og dannelse ...».

I og med abnormskoleloven, som slo fast skoleplikt for de døve, var det klart at det ville bli stor plassmangel ved de skolene som alt eksisterte. I 1880 kontaktet fru Rosing kirkeministeren og formannen i kirkekomiteen og la fram planen sin om en liten ekstern døveskole i Kristiania. Hun ville ha statsstønad, for

... en privatskole uden offentlig understøttelse, kunde i det høieste opretholdes for et mindre parti velstaaende familiers børn, hvilket det dog slet ikke laa i min plan at tilveiebringe.

Fru Rosing søkte om 1 000 kroner i statsstønad til en skole med inntil 32 elever, fordelt på fire toårige klasser. Hun ville også ha ensartede elevgrupper «... altsaa med udelukkelse af sinker, ligeledes børn, der senere er blevene døve og medbrakte et utviklet talesprog ...».

Den 20. november 1880 bevilget Stortinget 1 000 kroner til fru Rosing. Betingelsen var at skolen skulle være opprettet i januar 1881. Det hadde vært stor tvil i Stortinget. Var det forsvarlig å gi statstilskudd til en kvinne, som til og med ville administrere

skolen sin fritt og bruke offentlige midler slik hun selv syntes var mest fornuftig? I mellomtiden hadde fru Rosing innredet et lite hus på Briskeby til skolebruk – «Lille Bloksbjerg» – og 15. januar 1881 sto skolen klar til å ta imot sine første elever.

V

Hedevig Rosing kalte skolen sin for Fru Rosings Taleskole for Døvstumme. Det var som en fanfare for det mot og den vilje hun hadde til å nå målsettingen sin, det talende døve barnet. Men begynnelsen var ikke lett. Elevene som hun hadde ventet skulle komme, kom ikke. De som kom, var åndssvake eller hadde andre funksjonshemninger. Men ingen var hørselshemmet. Fru Rosing averterte og sendte ut brev, måned etter måned. Men ingen kom. Først 1. juli 1881 kunne hun begynne skolen – med én elev. Det var Karl Oscar Lindborg, 9 år gammel fra Kristiania. I september kom det tre nye elever og i oktober nok en elev. Den siste eleven, en gutt, hadde tidligere gått hos Balchen. Gutten var svak av seg og døde i august 1882. Våren 1882 kom det tre elever, tre småjenter. Da skolen hadde vært i drift i ett år, hadde den sju elever, tre jenter og fire gutter.

Fru Rosing slet hardt med å få budsjettet til å strekke til. Hun hadde regnet med et mye større elevtall, og selv om hver elev kun skulle betale 20 kroner i skolepenger og 20 kroner i kostpenger, fikk det lave elevtallet mye å si for skolens økonomi. Da Hedevig Rosing engasjerte døvelærerinne frk. Schou fra Kristiansand, hadde hun bare råd til å ha henne åtte timer i uka. Hun kunne ikke betale for mer. Men, som fru Rosing skriver: «... af interesse for de døve børn kom frøken Schou dog to timer fra kl 11 til 1 hver dag og forsømte aldrig».

For skoleåret 1882–83 søkte fru Rosing om et statsbidrag på kr 3 600. Departementet førte opp kr 2 000. Kirkekomiteen syntes imidlertid at det var nok med én stor døveskole i Kristiania og hadde «... i sin almindelighed betenkeligheder ved at stille en større anstalt under en kvindes ledelse». Komiteen foreslo 1 000 kroner, og det ble vedtatt.

Fru Rosing så det pedagogisk uholdbare ved å få en «klasse» i stedet for en «skole». For å få nok elever til en forsvarlig klassedeling tilbød hun avslag i skolepengene, ja, hun ville gi gratis undervisning og opphold også. Men elevene kom ikke. Folk ville vente til abnormskoleloven trådte i kraft. Dette at hun ble kjønnsdiskriminert av kirkekomiteen, gikk hardt inn

på fru Rosing. Hun hadde ofret alt for skolen sin, og det hadde aldri falt henne inn at en kvinne ikke skulle greie styrerjobben like godt som en mann. Men da det var som vanskeligst, kunne hun likevel skrive:

Naar jeg saa dem på sin plads, glade og ivrige i arbeidet, naar jeg saa deres fryd over hvert ord de lærte, og hørte dem blive talende, ikke stumme, naar jeg saa dem blive tænkende væsener, som følte Guds og alle gode engles nærværelse, saa svandt al usikkerhed som en drøm, og enhver af os, som dengang arbeidet sammen, lagde med tillid fremtiden i hans haand, som dog ene raader.

VI

Hvordan fungerte så Fru Rosings Taleskole for Døvstumme? Hedevig Rosing hadde tenkt seg en liten skole med omlag 32–40 elever. Ble det slik?

Alt i 1883 måtte denne tanken skrinlegges. Skolens størrelse skulle nå være maksimalt 80 elever fordelt på 10 klasser. Dette systemet kom først i gang i 1886. For å forstå utviklingen til skolen i de 18 årene den var i drift i Kristiania, må en se på opptaksprinsippet innenfor døveskolene. Dette prinsippet ble kalt «avdelingsprinsippet» og var i bruk over det meste av Europa. Det var direktør Engelke ved døveskolen i Schleswig som hadde utformet det. Prinsippet gikk ut på at de nye kullene som ble opptatt, skulle være så store at en kunne gjennomføre en tredeling av elevene etter evner og anlegg. Det skulle være A-klasser for de mest evnerike, B-klasser for gjennomsnittsgruppen og C-klasser for de svakeste.

Til å begynne med var opptaket av elever ved fru Rosings skole

Et av de aller eldste konfirmasjonsbildene fra Hedevig Rosings skole, fra ca. 1890.

organisert slik at en hadde opptak annethvert år. Elevene ble så inndelt i parallelle klasser etter evner og anlegg. Dette systemet ble praktisert til 1893. Da ble det avløst av landsdels-opptak. Trondhjem off. skole for døve ble opptaksskole for Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge og A-skole. Lyngs Taleskole, som nå hette Gløshaugen off. skole for døve, ble B-skole og avdelingsskole under Trondhjem off. skole. For resten av landet ble Kristiania off. skole opptaksskole, og Fru Rosings Taleskole ble B-skole. Den ble også avdelingsskole under Kristiania off. skole for døve, noe den var til 1902. Hamar off. skole for døve ble C-skole for hele landet. A-skolene skulle ha elevene til observasjon i ett år, og så skulle de sende fra seg B- og C-elevene. Fra først av var det tenkt slik at fru Rosing skulle få de mest evnerike elevene. I 1894 fikk skolen en A-klasse fra Kristiania off. skole, men så var det slutt. Fra 1895 fikk skolen bare B-elever.

Hvordan var så elevene? I tiden fra 1881 til 1884 hadde skolen 34 elever. Cirka tretti prosent av disse var født døve. Sytti prosent var hørselshemmede på grunn av sykdom. Hele åtti prosent var døve. Resten, tjue prosent, var tunghørte. Av årsmeldingene kan en lese seg til at spredningen av evner

innenfor elevgruppen var meget stor. I tillegg hadde mange av elevene dårlig helse. Selv om overlege J. Hald, skolens lege, som oftest skriver at helsetilstanden er god, kan en vel trygt si at sett med våre øyne, var det mye sykdom blant elevene.

Skoleåret 1884-85 hadde skolen 39 elever. Av disse var 15 A-elever, 13 B-elever og 11 C-elever. Forskjellen mellom de svake A-elevene og de flinke B-elevene var liten. Av de 39 elevene var 18 helt døve, seks hadde lydhørsel og kunne høre én vokal, 12 kunne høre flere vokaler, og noen kunne høre hele ord. En ser også at av de 15 A-elevene var seks døve, av de 13 B-elevene var sju helt døve, og av de 11 C-elevene var fem helt døve. Fru Rosing var meget opptatt av å få til klasser som lå på samme evnenivå. Hun skriver:

Men ved selve undervisningen er det evnerne som gjør udslaget, og sidder der sammen et barn med hvad vi vilde kalde megen hørelse og et fuldstændigt døvt, saa vil sidstnævnte, dersom det har de bedste evner, ogsaa gjøre den bedste fremgang saavel i sproglig henseende som i enhver anden.

FORTEGNELSE OVER ELEVERNE, DERES HJEMSTED, ALDER, OPTAGELSE, HØRELSE ETC. INDTIL 30 JUNI 1884.

Navne.	Hjemsted.	Naar optagen i skolen.	Alder ved optagelsen.	Aarsag til døvheden.	Grad af døvhed bedømt i hjemmet.	Grad af døvhed bedømt i skolen efter 1/2 aars undervisning.
Oskar Lindborg . . .	Kristiania.	Juli 1881.	9 aar 5 md.	Engelsk syge 1 aar gml.	Vi tror, han hører forskjellige døde lyd og musik . . .	Hører de fleste vokaler og kjendte ord.
Egmont Nørregaard . .	Kristiania.	Septbr. 81.	5 aar 9 md.	Skarlagensfeber 1 1/2 aar gml.	Hører meget sterke lyd som skud . . .	Hører usikkert a.
Herman Jansen ¹⁾ . . .	Kristiania.	Septbr. 81.	6 aar 5 md.	Født døvt . . .	Har hørt klokken slaa . . .	Hører a.
Kristian Ingul . . .	Linderoen.	Septbr. 81.	7 aar 3 md.	Hjernefeber 3 aar gml.	Hører skarpe lyd . . .	Hører a, o paa høire øre.
Josefa Wiger ²⁾ . . .	Kristiania.	Marts 82.	7 aar 11 md.	Nervefeber 2 1/2 aar gml.	Fuldstændig døvt . . .	Hører a, o paa høire øre.
Thora Steen ³⁾ . . .	Svelvik.	April 82.	7 aar 8 md.	Kolerine 7 md. gml.	Hører, naar man raaber høit . . .	Hører a, o, u og kjendte ord.
Ragnhild Larsen . . .	Kristiania.	August 82.	6 aar 10 md.	Skrek eller forkjølelse ved en ildebrand 10 dage gml.	Kan høre forskjellige lyd og tale . . .	Hører kjendte ord og vokaler, dog e, u, y usikkert
Thorvald Simonen . . .	Kristiania.	Septbr. 82.	8 aar 2 md.	Man tror øreflukt i det første aar . . .	Hører ikke noget . . .	Fuldstændig døvt.
Karl Aanensen . . .	Kristiania.	Septbr. 82.	7 aar 7 md.	Ørebetændelse 1 1/2 aar gml.	Hører ingen lyd . . .	Fuldstændig døvt.
Johanne Hørdeide . . .	Hørdeide.	Septbr. 82.	7 aar 11 md.	Født døvt . . .	Er fuldstændig døvt . . .	Fuldstændig døvt.
Ambjør Landsværk . . .	Røllag.	August 83.	15 aar 6 md.	Født døvt . . .	Hører noget, om man end ikke skriger høit . . .	Hører a, aa, o, u, a, e.
Margit Landsværk . . .	Røllag.	August 83.	10 aar 5 md.	Født døvt . . .	Mere døvt end søsteren . . .	Hører kun a sikkert.
Jørga Moe . . .	Drammen.	Septbr. 83.	8 aar 6 md.	Mishandling i den spæde alder . . .	Hører lidt . . .	Er ikke døvt, kun tunghør.
Hilda Andreassen . . .	Kristiania.	Septbr. 83.	8 aar 3 md.	Født døvt . . .	Fuldstændig døvt . . .	Fuldstændig døvt.
Karoline Engelsens . . .	Kristiania.	Septbr. 83.	8 aar 1 md.	Hjernebetændelse 2 aar gml.	Hører ingenting . . .	Fuldstændig døvt.
Julie Olsen . . .	Fredrikstad.	Septbr. 83.	7 aar 9 md.	Hjerneinflammation 3 md. gml.	Kan ikke høre noget . . .	Fuldstændig døvt.
Hans Nilsen . . .	Kristiania.	Septbr. 83.	6 aar 11 md.	Født døvt . . .	Antagelig hører han døde lyd . . .	Fuldstændig døvt.
Hans Eng . . .	Berg.	Septbr. 83.	7 aar 3 md.	Bylder 1 1/2 aar gml.	Hører raab og døde lyd . . .	Har vokalhørelse.
Marie Gulbrandsen . . .	Kristiania.	Septbr. 83.	7 aar 3 md.	Født døvt . . .	Hører noget . . .	Hører a, aa, o, u.
Axel Amundsen . . .	Kristiania.	Septbr. 83.	8 aar 5 md.	Hjernebetændelse 10 md. gml.	Fuldstændig døvt . . .	Fuldstændig døvt.
Anne Dahl . . .	Kristiania.	Septbr. 83.	10 aar 3 md.	Født døvt . . .	Hører klokken slaa og fuglen synge . . .	Hører kun a sikkert.
Fredrik Olsen . . .	Kristiania.	Septbr. 83.	8 aar 4 md.	Sygdom 1 1/2 aar gml.	Fuldstændig døvt . . .	Fuldstændig døvt.
Eva Landgraff . . .	Grimstad.	Novbr. 83.	13 aar 5 md.	Antages medfødt . . .	Hører musik, raab, et uhrs pikken etc. . .	Har ubetydelig lydhørelse.
Johan Sundby . . .	Nordby.	Januar 84.	8 aar 5 md.	Sterk forkjølelse i spæde alder . . .	Hører ubetydelig paa venstre øre . . .	Har lydhørelse.
Ludvig Olsen . . .	Rakkestad.	Januar 84.	8 aar 1 md.	Skarlagensfeber, maaske ogsaa hjernebetændelse . . .	Hører, naar man banker i noget . . .	Fuldstændig døvt.
Johan Gunnerød . . .	Holmestrd.	Januar 84.	8 aar 10 md.	Født døvt . . .	Synes at høre musik og slagene af stueuhret . . .	Fuldstændig døvt.
Maren Bjerke . . .	Krogstad.	Januar 84.	7 aar 5 md.	Muligvis født døvt . . .	Fuldstændig døvt . . .	Fuldstændig døvt.
Nils Anker Stang . . .	Id.	Januar 84.	5 aar 8 md.	Født døvt . . .	Hører ganske lidet, kun de sterkeste lyd . . .	Fuldstændig døvt.
Severine Syversen . . .	Glemminge.	Februar 84.	7 aar 11 mo.	Skarlagensfeber 4 md. gml.	Merker sterke lyd af døde gjenstande . . .	Fuldstændig døvt.
Gina Karlens . . .	Glemminge.	Marts 84.	9 aar 6 md.	Sygdom i spæde alder . . .	Er fuldstændig døvt . . .	Fuldstændig døvt.
Alfred Kristiansen . . .	Glemminge.	Marts 84.	9 aar.	Sygdom i spæde alder . . .	Hører ingen lyd . . .	Fuldstændig døvt.
Hans Augustsen . . .	Skjeberg.	Marts 84.	7 aar 8 md.	Skarlagensfeber 1 md. gml., maaske født døvt . . .	Fuldstændig døvt . . .	Fuldstændig døvt.
Hans Otto Eck . . .	Hurum.	Marts 84.	11 aar 10 md.	Man tror verk under hagen . . .	Ikke fuldstændig døvt . . .	Hører kun a sikkert.
Bertin Grov . . .	Ibestad.	Mai 84.	9 aar 8 md.	Født døvt . . .	Hører dumpe lyd som slag . . .	Fuldstændig døvt.
Elever, som har været underviste ved skolen.						
Vilhelm Eckhoff ⁴⁾ . .	Kristiania.	Oktbr. 81.	10 aar 8 md.	Antagelig født døvt . . .	Fuldstændig døvt . . .	Fuldstændig døvt.
Karen Overn ⁵⁾ . . .	Modum.	April 82.	11 aar 3 md.	Hjernebetændelse 1 aar gml., nervefeber 5 aar gml.	Ikke fuldstændig døvt, hører sterke skrig og smeid . . .	Hørelsen kunde ikke bestemmes, da hun endnn ikke kunde opfatte og gjengive.
Martinius Nilsen ⁶⁾ . .	Kristiania.	Januar 83.	9 aar 11 md.	Antagelig hoste i det ædet aar . . .	Hører formodentlig lidt paa det ene øre, hører bankning . . .	Kunde høre flere vokaler og ord.
Axel Liungqvist ⁷⁾ . .	Kristiania.	Septbr. 83.	13 aar 3 md.	Hjernefeber i det 6te aar . . .	Ikke ganske døvt paa det høire øre . . .	Hørte, naar man raabte høit lige ved det høire øre.
Andreas Gjeisøe ⁸⁾ . .	Kristiania.	Septbr. 83.	8 aar.	Kighoste og engelsk syge 1 1/2 aar gml.	Hører i de senere aar lettere . . .	Kunde høre vel kjendte ord.

¹⁾ Herman Janssens hørelse har senere udviklet sig betydelig, han hører nu de fleste vokaler.

²⁾ Josefa Wigers hørelse er veksende, undertiden hører hun intet.

³⁾ Thora Steens hørelse har tabt sig, hun hører nu kun a sikkert.

⁴⁾ Døde 25de August 1882 i sit hjem.

⁵⁾ Overførtes 30te juni 1882 til andssvageskolen paa Thorshaug.

⁶⁾ Overførtes 30te juni 1883 til andssvageskolen i Lindern.

⁷⁾ Overførtes 1ste Novbr. 1883 til Hamar døvstummeinstitut.

⁸⁾ Anbefaledes 30te juni 1884 til andssvageskolen i Lindern.

I alle de første årsmeldingene ble det gjengitt elevoversikter med detaljerte beskrivelser og opplysninger om elevene. Bl.a. ble det angitt årsak til døvheden og «Grad av døvhed bedømt i hjemmet» som ble sammenlignet med «Grad av døvhed bedømt i skolen efter 1/2 aars undervisning».

Skolen holdt i årene 1884 til 1899 på Høien i Oslo. Bygningen rommer i dag Melkeveien barnehage og har adressen Schwensensgate 11, mellom Bislett og St. Hanshaugen.

I årsmeldingene for skolen skriver fru Rosing mye om elevene. Det er om jenta som var døv og så å si blind – «... en i høieste grad byrdefuld elev ...», som fru Rosing ga fire timer sykegymnastikk i uka fordi det «...øiensynlig virkede beroligende på hendes holdning ...». Det er også om gutten med epilepsi, som døde av skrekk da en stor ballong kom seilende like over taket på internatet. Det er om gutten som ble «... bortstjaalet af mormonerne til Saltsøstaten», en hendelse som gikk dypt inn på henne: «Det var en tung sorg, og jeg får aldrig ro i mit hjærte for hvad jeg kan have forsømt for i tide at komme efter de sande forholde». Og det er om gutten som sparket inn alle rutene i kjelleren og ødela alle leker og bøker han kom over. Men fru Rosing så et håp også for ham:

Hva saadanne ubesindige døve børn vilde blive til, om de ikke kom i skole, er vanskelig at tenke seg. Alle kommer efterhaanden med, og vore smaa viltre gutter gjorde os ogsaa denne gang, eftersom tiden gik, færre sorger og flere gleder.

Hørselshemmede barn, som hadde vært integrert i folkeskolen, kom også til fru Rosing, og hun kommer med dette hjertesukket:

Det er særdeles at beklage, at tunnghørte børns stilling i almueskolen saa ofte misforstaaes, indtil den kostbare undervisningstid er gaaet hen. Var denne gut bleven optagen da han var skoleberettiget, havde han kunnet blive oplært, – istedenfor at han nu maa nøies med et minimum af kundskab og sprog.

Det var ikke lett å finne et hus som egnet seg til skole. De to første årene holdt skolen til i et lite hus, «Lille Bloksbjerg», på Briskeby. Alt i 1883 måtte skolen utvide, og fru Rosing fikk leie et større hus i det samme strøket. Året etter måtte skolen flytte igjen, nå til et stort og herskabelig hus kalt «Høien». Grunnen var at elevtallet hadde vokst fra 10 til 35 elever. Fru Rosing var meget fornøyd med Høien. Skolen fikk da blant annet en stor hage der barna kunne leke. Ofte spiste elevene alle måltidene ute. Skolen lå i et område som Hedevig Rosing mente passet godt:

... gader der ikke er for fornemme, og heller ikke beboed af proletariatet, gader hvor vi finder den slags familier, som vi tør betro skolens elever. Saadane gader er Dahlsbjergstien, Welhavensgade, Sofiesgade, Holbergsgade og adskillige andre.

Fru Rosings Taleskole var fra først av tenkt som eksternat-skole. Men denne tanken gikk fru Rosing snart bort fra. Det ble derfor slik at elevene først måtte tilegne seg et minimum av språk, før de fikk flytte til fosterforeldre. Dette var som en slags eksamen, noe som elevene arbeidet fram mot, skriver fru Rosing.

Elevene hadde lang skoledag. De sto opp kl. 06.30 og begynte undervisningen kl. 09.00, etter at de hadde vært ute og lekt en times tid. Den første skoleøkten varte til kl. 13.00. Så var det fritid, men de eldste elevene hjalp til i huset, også guttene. Kl. 15.00 begynte undervisningen igjen, og den varte til kl. 18.00. Da var det lekselesing for de store elevene til kl. 19.00. Kl. 19.15 var det kveldsmat, og elevene la seg mellom kl. 20.00 og kl. 21.00.

Leder for internatet var Ernestine Anderssen. Hun begynte i 1884 og sluttet samtidig med fru Rosing i 1895. Det ser ut som at det var få utskiftinger blant miljøpersonalet, og fru Rosing sammenligner dem i den siste årsmeldingen hun skrev, med Luthers ord om

... trofaste og fromme tjenere [som] ... maa være visse paa, at hvad de har virket ubemerket i det smaa, er kommet børnene, skole og hjem tilgode i det store.

I 1883 ble skolens plan godkjent av Kirkedepartementet. I punkt 1 står det at skolen skal ta imot døve barn, gutter som jenter, til vanlig fra de var fylt sju år. I punkt 2 står det: «Undervisningen bliver ledet efter den rene talemethode, d.e. tale uden tegn.» Punkt 3 er om skolens målsetting. Det er å gi elevene «kristelig og borgelig oplysning samt at oplære dem for praktisk livsvirksomhed».

Fru Rosing var oralist, og hun gjennomførte talemotoden strengt. I skoleårene fra 1886 til 1890 hadde nybegynnerne 18 av 33 skoletimer i artikulasjon. Klassene var store. I disse skoleårene var elevtallet per klasse 11. Det er imponerende å lese hva lærerne greide å gå igjennom med elevene. Enda fru Rosing la heller liten vekt på matematikk, kunne elevene i fjerde klasse skoleåret 1886-87 de fire regningsartene til 100, dog «... i divisjon kun enzifrede tal som devisor».

Navne	Hjemsteden	Alder	
Eva Margrete Lundgraff	Grimstad	14 ^{de} mai 1870	
Katinka Johannestatter Tvedes.	Gaander, der Tvedes Søndals amt.	2de okt. 1872	
Andbjørn Christoffer Lundsværk	Pollay	24 ^{de} febr 1868	
Fru Adel Knudsen: klasselærerinde Mr. Torge Thomassen: Religions			
Hils Pollefsen Halvorsgaard	Nore Numedal	9 ^{de} sept 1871	
Torger Christen Sønstaug	Karums	6 ^{te} - 67	
Klaus Otto Brønne Løk	Kusum	21 mai 1872	
Torvald Hansen Blauhol	Hellev	19 febr 1873	25 18
Hen Olsen Hammerviken	Aal	15 ^{de} mai 1870	6 18
Harald Jørgen Andersen	Gryte i Tvede	19 nov. 1876	18
Hanna Karoline Larsen	Siljanvikken	28 nov 1875	10 ^{de} 18
Hildora Marie Gundersen	Langebrekke Bidsberg	13 sept 1877	20 ^{de} 18

Protokollen inneholder opplysninger om alle elevene som ble skrevet inn på skolen fra 1881 til 1950. En linje over to sider med detaljerte opplysninger om hver enkelt elev. Protokollen oppbevares i dag i Statsarkivet på Kongsberg.

A black and white photograph of a man, Jarle Brattås, sitting at a desk. He is wearing a light-colored, short-sleeved button-down shirt. He is looking towards the camera with a slight smile. In front of him is a large, open book or document that he is holding open with both hands. The pages are aged and yellowed. The background is dark and indistinct.

Jarle Brattås studerer den eldste protokollen som eksisterer ved skolen, og som inneholder navn på samtlige elever fra 1890 til 1950,

Alle som har arbeidet med døve elever, vet at én ting er å gå gjennom stoffet med elevene, en annen ting er om de forstår det og greier å tilegne seg det. Om fru Rosings elever skriver styrer Hans Bjørset i årsmeldingen for skoleårene 1895–99:

Som en begeistret tilhengerinde af den rene talemethode holdt fru Rosing med strengthed paa udelukkelse af ethvert tegn, ikke blot i, men ogsaa utenfor undervisningstiden. Og – den principielle side af sagen ufortalt – der er ingen tvivel om at denne konsekvente gennemførelse af purismen afsatte sine frugter i børnenes vilje og evne til mundtlig at bruge det sprog, som de havde lært.

Det ser ut som om Hedevig Rosing – liksom styrer Balchen – hadde en sterk sans for å knytte flinke medarbeidere til skolen. De første lærerne ved skolen var Cora Heiberg, Martha Sanne, Anna Hattrem, Sigrid Løberg, Kathinka Heiberg og E. Kragstad.

DAGSORDEN I SKOLEN.

Staar op om sommeren	6 ^{1/2}
— - om vinteren	7
Frokost	7 ^{3/4}
Bevægelse i det fri, skiftevis med husgjerning	til 9
Skole	9 til 1
Middag	1 ^{1/4}
Bevægelse i det fri, skiftevis med husgjerning	til 3
Skole	3 til 5
Leg, Havearbeide eller selvbeskjæftigelse under tilsyn	til 7
De større børn lectiælæsning	6 til 7
Aftensmad	7 ^{1/4}
Tilsengs	mellem 8 og 9

Om søndagen enten besøk i kirken med lærerinde og tilsynshavende eller andagt hjemme.

Spadseretur om ettermiddagen, naar veiret er godt. Underholdning med billeder og billedbøger etc.

Om sommeren er børnene baade hverdage og helligdage saa meget som mulig i haven, hvor alle maaltider nydes, naar veiret er godt.

Til opmuntring har de hvert aar havt juletræ med gaver og om sommeren en udflugt. Ogsaa har der været andre mindre tilstelninger i hjemmet til deres adspredelse. Flere har især ved juletid været budne bort til private familier, som har vist dem megen velvilje og godhed. Saamange som muligt er om sommeren komne hjem til sine forældre eller ud paa landet med kammerater, endog lige til Inderøen. Forældre og slægtninge besøger ofte børnene.

Dagsorden i skolen - fra årsberetningen for årene 1881-84.

I begynnelsen av skoleåret 1890–91 var det ingen igjen av de første lærerne. Én hadde blitt misjonær i Zulu, en annen i Kina, to hadde sluttet på grunn av sykdom og én – Anna Hattrem – var død, bare 27 år gammel. Flere som senere skulle spille en stor rolle innenfor norsk spesialundervisning, var lærere ved skolen. Skoleåret 1886–87 ble herr cand.phil. Conrad Svendsen tilsatt som artikulasjonslærer, noe senere Jacobine Rye, som ble en kjent størrelse innenfor tunghørtundervisningen, og i 1893 cand.phil. Hans Bjørset, som ble styrer ved skolen skoleåret 1897–98.

Skoleåret 1890–91 ble Hanna Bonnevie tilsatt som artikulasjonslærer ved skolen. Hun kom fra Lyngs Taleskole i Trondheim, der hun hadde vært lærer i seks år. I desember måned i skoleåret 1892–93 «... ægtede frk Hanna Bonnevie skolens lærer, herr cand.phil. Conrad Svendsen». Fru Rosing var ikke helt fornøyd med dette giftermålet – ikke fordi hun hadde noe imot verken brud eller brudgom, men fordi hun nå mistet en flink lærerinne, «... som underviste med en velgjørende ro og indsigt, som jeg nødig saa forlade lærerindens kald».

Det var ikke bare skole og lekselesing for elevene. Høien hadde en stor og fin hage, så elevene hadde stor plass å leke på. Søndagene var det kirkegang. Og var det ikke kirkegang, så var det andakt på skolen. Hver ettermiddag – dersom det var godt vær – gikk elevene tur. Om kvelden var det «... underholdning med billeder og billedbøger etc.»

En stor begivenhet både for elever og personale var da kronprinsesse Victoria av Sverige og Norge besøkte skolen i 1885. Kronprinsesse Victoria hørte på undervisningen i alle klasser, gikk over hele skolen og ga seg tid til å snakke med en liten jente som lå syk. Fru Rosing skriver:

... så den høitid, de større børn følte ved hendes kongelige høiheds besøg var ikke ringe, liksom det var opmuntrende og glædeligt for lærerpersonalet og bestyrerinden.

Hvert år var skolen på tur på landet. Som oftest leide de vogner og dro til Sognsvann. Vognene var pyntet med flagg og nyutsprungen bjørkeløv. Ett år var de på Bygdøy og så på Oscarshall. Men det var nok «Hovedøen» det var størst stas å reise til. Våren 1890 var skolen på tur til Hovedøya. Der lekte de og gikk tur i skogen, og guttene «... morede seg

med fotboldspill på sletten». Dette er litt interessant å merke seg. Den første fotballkampen i Kristiania ble spilt i 1886, så guttene ved Fru Rosings Taleskole var tidlig ute.

Hvert år var det julefest på Høien. Den var etter jul, men elevene fikk alltid gaver. De eldste, de som skulle konfirmeres til sommeren, fikk salmebøker i julepresang. Og så var det gang rundt juletreet. I årsmeldingen for skoleåret 1893–94 skriver fru Rosing at noen nok vil synes det er rart å snakke om sang blant døve. Hun for sin del mener at elevene vil savne julesangene. Når de hørende synger, følger de døve med,

... og mange blandt dem kan vel ogsaa istemme en tone, som er mindre velklingende, dog kommer den fra hjertet.

VII

Hedevig Rosing må ha vært en stor personlighet og et sterkt menneske både i medgang og i motgang. Det krevde en sterk rygg å tåle den offentlige kjønnsdiskrimineringen hun ble utsatt for av Stortingets kirkekomité i 1882. Den samme diskrimineringen ble hun utsatt for da hun i 1886 ble oppnevnt som medlem av folkeskolekommisjonen. Det var første gang en kvinne ble oppnevnt som medlem av en kongelig kommisjon. Oppnevningen kom etter sterkt press fra Norsk Kvinnesaksforening, der fru Rosing var et kjent og aktet medlem. Regjeringen var ikke enstemmig i denne oppnevningen. Statsminister Ole Richter frarådet i statsrådsavdelingen i Stockholm kong Oscar II å utnevne fru Rosing. Richter mente at folk flest ville reagere på at en kvinne kom med i en slik kommisjon. Det rare er at den samme statsråd Richter fra 1882 og i mange år framover ga bidrag til «Fond for fru Rosings Taleskole for Døvstumme»! I en årsmelding skriver fru Rosing:

Med vemodsfuld erdkjentlighed maa jeg nevne hs. exelence statsminister Richter, som med venlig interesse har fulgt skolens udvikling, og som i dette aar ligesom tidligere sendte bidrag til «Fond for fru Rosings Taleskole for Døvstumme»

Dette ble skrevet i 1888, samme år som statsminister Richter begikk selvmord i Stockholm.

Etter denne oppnevningen slo avisene fast at nå var det ute med mannens herredømme i kongeriket Norge. I *Vikingen* – et vittighetsblad i Kristiania – kunne en lese dette verset:

*Han, som tror seg stor og sterk
og siger «Jeg udgjør Nationen!»
magter ei engang det værk
at fylde Skolekommissionen.*

Hedevig Rosing var en høyt respektert døvelærer blant sine kolleger i Norden, ja, utenfor Nordens grenser også. I 1884 sto det for eksempel en artikkel i *Times* om skolen, som ble framhevet som en mønsterskole.

Fru Rosing reiste mye. Hun fikk stipend tre ganger og besøkte de mest kjente døveskolene på kontinentet. I 1893 ble hun oppnevnt som medlem av The Advisory Council ved den

4

Eleverne.

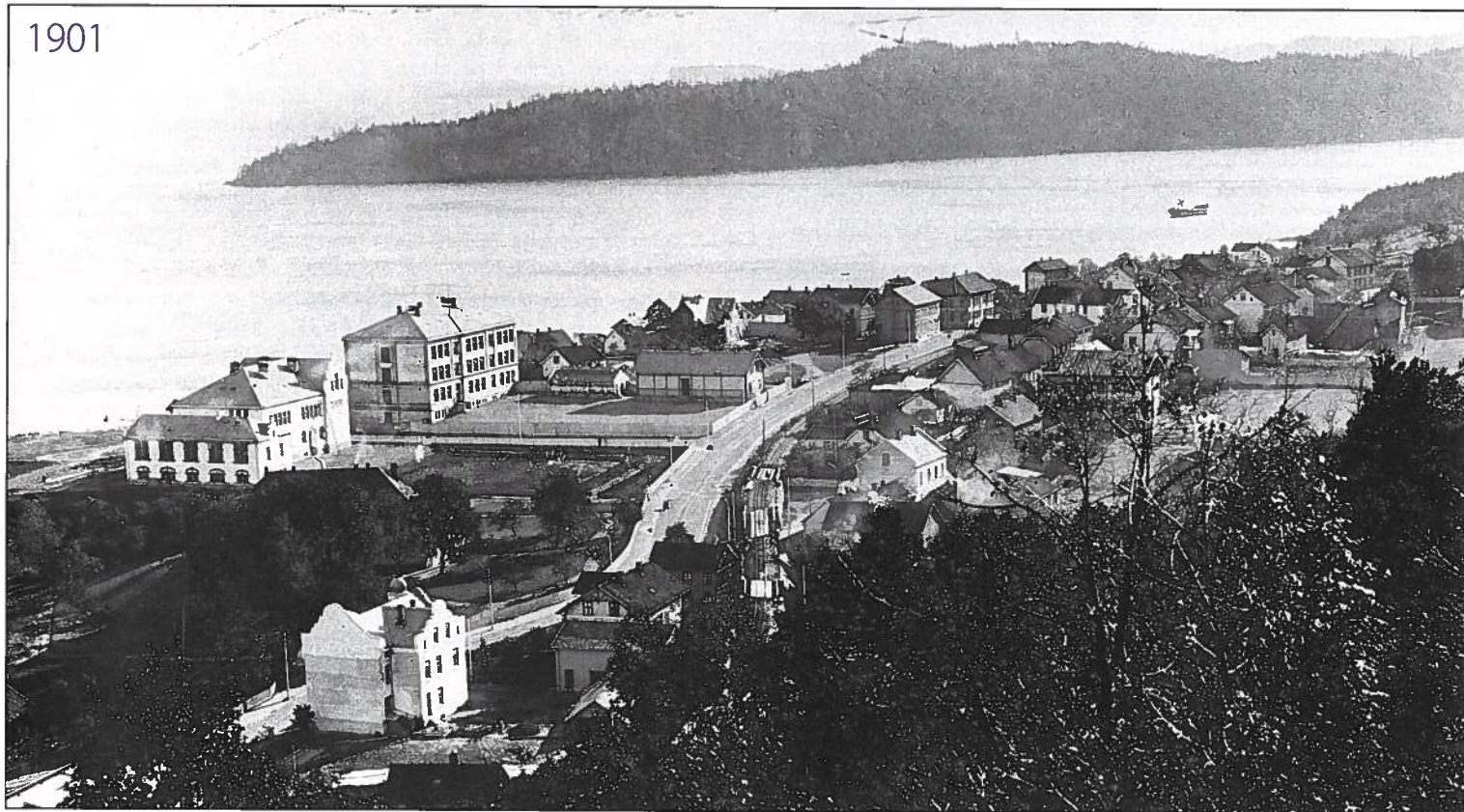
Ved slutningen af skoleaaret 1889—90 var her 78 elever, nemlig 44 gutter og 34 piger. Af dem udskreves den daværende øverste klasse med 9 elever¹; de syv elever udgik efter konfirmation, de to fortsatte sin undervisning, som blev bekostet af forældrene, da skolen nu ikke længer havde nogen klasse, som passede for deres standpunkt. Strax efter sommerferien, før der endnu var kommen nogen af de nye elever, døde pludselig en liden gut, Halvor Torkildsen Flom, som led af epilepsi. Han havde været i skolen to aar og havde nu tilbragt sine ferier i sit hjem i Nissedal, hvorfra faderen fulgte ham hid den 22de august. I min foregaaende beretning side 6 har jeg fortalt om, hvorledes Halvor led af ængstelser og ofte flere gange daglig kunde have epileptiske anfald. Af og til havde vi havt haab om, at han var bleven sterkere, men stadig vendte sygdommen tilbage, og nu i ferierne havde han, som faderen meddelte os, slet ikke havt det godt. Vi fik midler til ham af skolens læge, lod ham kun sidde lidt paa skolen for ikke at anstrenge ham, og saa haabede vi, at han, ligesom tidligere, snart igjen vilde blive bedre. Netop i de dage steg hr. Cetti op i sin ballon; flere gange havde Halvor staaet med os paa altanen og set ballonen svæve i luften uden at det havde gjort noget indtryk paa ham af angst. Men den 29de august om aftenen, netop som Halvor havde siddet og været saa munter ved aftenbordet, kom han og de andre børn springende ud i haven, da ballonen stod ret over Høien, temmelig lavt, og der udkastedes en stor del smaasedler, som faldt ned over os. Rimeligvis har dette forskrækket Halvor, thi ligbleg kom han styrtende ind i stuen og kastede sig om halsen paa en af lærerinderne, som sad der. Inspektrisen kom strax til og tog sig af ham, just som han besvimed. Lægen, som blev budsendt, kom øieblikkelig. Det var døden, som havde gjæstet Halvor, hjertelammelse havde endt hans liv. Hvilket tungt budskab at maatte bringe forældrene kun en uge efter, at han havde forladt dem. Halvor var en overordentlig snil liden gut og forstandig, flink og livlig, naar han

Fra årsmeldingen for 1889-90, med bl.a. en lang beskrivelse av dødsfallet til Halvor, «en overordentlig snil liden gut og forstandig, flink og livlig...»

1892

1901

Utsikten over Nedre Gausen-området fra Lallahompen. Bildene er fra 1892 og 1901 og viser hvilken rivende utvikling byen hadde i disse årene. På bildet fra 1901 ser vi både Lærerseminaret og den Tordenskjoldske skole. Døveskolen flyttet hit i 1932.

fjerde internasjonale døvstummelærerkongressen i Chicago. Kirkedepartementet ville ikke gi stipend slik at fru Rosing kunne delta. Derfor sendte hun et skriftlig innlegg, som ble opplest og vakte stor oppmerksomhet. Det var spesielt dette at alle norske døve barn gikk på skole og lærte å snakke som vakte oppsikt. På de nordiske døvelærerkongressene var fru Rosing ofte brukt som foreleser. I 1898, på «Det fjerde nordiske Abnormskolemøde» i København, holdt fru Rosing forelesing om «Talens Indflydelse på de døve Børns Helbred». Dette emnet var Hedevig Rosings pedagogiske syn i et nøtteskall, da med ordet «helbred» forstått i aller videste betydning.

VIII

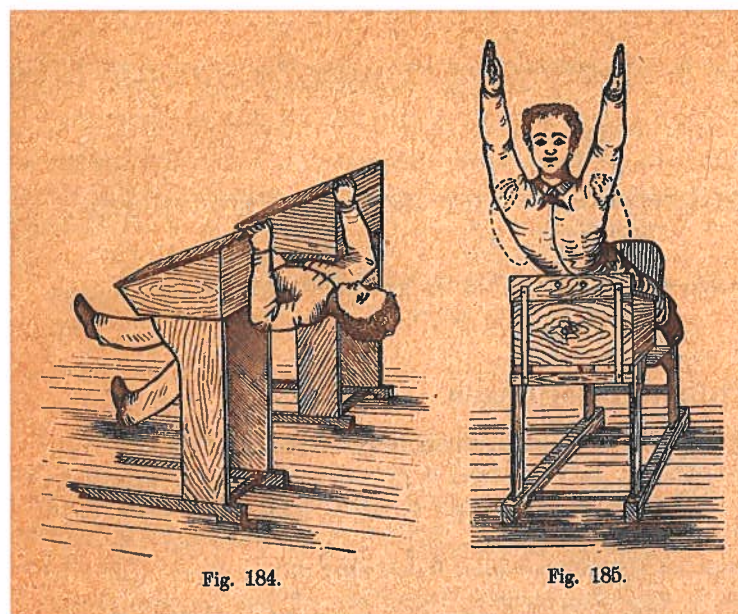
Hedevig Rosing var *oralist*, ja, til og med *purist* blir hun kalt av styrer Bjørset.

Oralismen, som døvepedagogisk metode, var anerkjent og brukt i hele Europa fra midten av 1800-tallet. En kan vel trygt si at da Norge fra 1848 til 1850 fikk tre nye døveskoler, så var det ikke bare plassmangel ved instituttet i Trondheim som var årsaken. De nye skolene kom også som en reaksjon mot den manuelle undervisningsmetoden som fremdeles var i bruk ved Trondheimsskolen. Denne reaksjonen mot tegnundervisningen var helt tydelig da Lyng, Rosing og Hofgaard startet opp sine skoler i 1880-årene.

Hedevig Rosing var ingen nybegynner i pedagogikken da hun begynte som lærer ved Balchens institutt. Hun hadde da åtte års lærergjerning bak seg, i Almueskolen i København og Kristiania. Hennes pedagogiske syn hadde med frigjøring å gjøre. Når en ser på hennes innsats som feminist og hennes innsats som døvepedagog, finner en også denne frigjøringstanken. Når kvinnene fikk de samme retter og vilkår som mennene, skulle de stå fram som frie og selvstendige mennesker og bygge opp en ny samfunnsordning.

Når det gjaldt de døve, var det språket – det vil si talespråket vårt – som skulle frigjøre, og som skulle gi dem deres rettmessige plass i samfunnet. For ut fra språket skulle all annen intellektuell utvikling «... stråle ud som grenene fra stammen». Hun skriver:

Gjennem den hele undervisning maa gaa streng nøiaktighet, dog saaledes, at barnets tanker ikke trælbindes af den systematiske gang, som tvertimod skal

Bilde fra den gjennomillustrerte boka «Gymnastiska dagöfningar för folkskolan» fra 1891.

tjene til at frigjøre tanken, saa overgangen til noget nyt altid ligesom kommer til at falde af sig selv.

I årsmeldingen for 1886–88 skrev fru Rosing et lite avsnitt «Om ordet døvstum». Hun vil ha bort dette villedende ordet «stum»,

... thi med døv sigtes der til en tilstedeværende ordmangel, med stum peges der i en anden retning og kun henimod hvad de endnu ikke er bleven lært.

Og i 1888 skiftet skolen navn til Fru Rosings Taleskole for Døve.

Opfyldt af et brændende ønske om at bringe de døve børn frem til et smukt maal, havde jeg dannet mig et ideal af den skole, jeg vilde stræbe efter at faa i stand.

Drømmen var den vesle døveskolen der det ikke skulle være flere elever enn at «... man kunde overkomme at arbeide til det yderste for hvert enkelt barn». Men dette ble for fru Rosing bare en drøm. Skolen ble større og større for hvert år, og det siste året fru Rosing var styrer, hadde den 92 elever!

De mange forandringene i døveskoleordningen som ble gjort i disse årene, førte til store vansker og stor uro for fru Rosings skole,

... navnlig har den sammenblanden, som har fundet sted af forskellige skoler, ikke været af det gode for min skole.

Var Hedeveg Rosing en skuffet pedagog da hun sluttet i 1895? Kanskje var hun det, men hun var ikke skuffet over talemotoden. Det hun var skuffet over, var at samfunnet hadde tvunget henne til,

... fra trin til trin opgive den ordning, som efter min erfaring skulle være den beste og sikreste for at kunde naa det maal, jeg havde sat mig.

Men likevel var hun glad og takknemlig og hadde funnet

... sin løn i barnenes utvikling og fremgang og daglige opmuntring i barnenes glade ansigter.

Som den gode og varme kristne Hedeveg Rosing var, avslutter hun sin gjerning som styrer på denne måten i sin siste årsmelding:

Jeg vil alltid finde glæde i at tænke på eder saaledes som vi var samlede paa skolen, og vi vil bede Gud lære os at leve saaledes, at vi ogsaa engang alle maa være samlede i hans himmelske rige.

OM ORDET DØVSTUM.

Dette ord, *døvstum*, som saa ofte har givet anledning til misforstaaelse, kunde sikkert trænge til at drøftes i videre kredse og navnlig blandt familier, hvor der er døve børn. Thi desværre altfor ofte opfattes ordet bogstavelig, saa at det at være døvstum betragtes som følge af to legemsmangler, 1. feil ved høreorganerne, 2. feil ved taleorganerne. Vilde de, for hvem forholdet staa saa uklart, spørge sig selv, hvorfor man da ikke træffer hørende stumme eller blinde stumme, og hvorfor det da altid skal falde i det døve barns lod, at det tillige skal være stumt, da vilde de maaske komme til den rette forstaaelse.

Lad os tænke paa hørende smaabarn, medens de lærer at tale. De finder ikke paa ordene af sig selv, de kjender heller ikke ordenes betydning, før de lærer dem, og de kan heller ikke strax tale rent. Hvor uendelig mange gange maa ikke et ord gjentages, før barnet kan efterligne det, og hvor langsomt udvikles ikke dets sprog, uagtet det faar det altsammen saa let gjennem hørelsen. Lad os saa tænke os det lille døve barn. Det vaagner til liv som det hørende, det græder, ler, skriger som det hørende, og alle uvilkaarlige lyd strømmer frit fra det, saa det nok skal give sin tilværelse hørligt tilkjende og vise, at det har stemme og kan bruge sin stemme. Men det kunstfærdige ord, som ikke naar dets øre, kan det derfor heller ikke gjentage. Taleevnen har det alligevel, kun veien til at lære at tale bliver en anden end hos det hørende barn. Øiet maa erstatte øret, men vær vis paa, at friske døve smaabarn kan bruke sine øine bedre end nogen hørende.

Hvorfor kaldes da det døve barn stumt? man kalder dog ikke det lille halvt aars-gamle barn stumt, skjønt det jo heller ikke kan tale. Der er i virkeligheden noget meget vildledende ved ordet *døvstum*, thi med *døv* sigtes der til en tilstedeværende organmangel, med *stum* peges der i en anden retning og kun henimod hvad der endnu ikke er bleven lært. Bliver et barn døvt efter at det har lært at tale, saa er det jo ikke stumt, men der er kun en grads forskjell mellem dette og det døvfødte barn,

og det maa undervises paa samme maade som den saakaldte døvstumme, om det ikke skal glemme sin tale. »Døve« er det korrekte udtryk for alle de børn, som vore skoler skal arbeide og virke for, og hvormeget vilde ikke falde naturligere, om det benyttedes. For mange forældre vilde det være en usigelig trøst, om de vidste, at deres døve barn ikke var stumt, maaske vilde de da ogsaa omgaas det mere med tale, saa der i hjemmet blev en forberedelse for skolen. Heller ikke vilde det saa ofte hændes, at de tunghørte børn, som ikke kan følge med i normalskolen først sendes os i en senere alder, naar der ikke findes nogen anden udvei. Det er saa naturligt, at det maa staa afskrækkende for udenforstaaende at blande *talende børn* mellem de *stumme*.

Første gang jeg saa krav gjort gjældende paa en forandring af navn var i aaret 1876, da den i døvstummeverdenen saa høit ansete mr. B. St. J. Ackers udgav et foredrag, som han havde holdt i videnskabselskabet i Gloucester handlende om: »*Døv ikke stum*«, og paa samme tid oprettedes der i London ligeledes ved mr. Ackers' indflydelse en skole og et lærerseminarium, hvis navn er: »*The Training College for Teachers of the Deaf*«. Endnu mere betegnende var det, da det betydeligste tidsskrift i vor faglitteratur, udgivet i Washington, strøg ordet *Dumb* i sin 31te aargang 1886 og siden bærer titelen »*American Annals of the Deaf*«, og det uagtet dette skrift i ingen henseende er organ for en enkelt methode. Vor herværende døvstumme-forening, som stiftedes for 10 aar siden, antog senere navn af »De døves forening«, og nylig kom efterretninger fra Amerika om lignende navneforandring hist og her.

Da jeg i 1881 begyndte min skole, vilde jeg have kaldt den »Taleskole for døve børn«, dersom jeg turde have forudsat nøiere kjendskab i almenheden til de døve børns forhold. Nu, da den er bleven mere bekjendt, saa dens stilling ikke saa let vil blive misforstaaet, haaber jeg, at det ikke vil vare saa længe, før skolen kan faa et navn, der stemmer med dens karakter og, — hvad der er det hovedsagelige, — som ikke møder protest hos vore talende elever.

Fra årsmeldingen for 1886-88. Hedeveg Rosing hadde klare tanker om begrepet «døvstum». Hennes utegninger viser også meget godt hvor internasjonalt orientert Rosing var.

BARNETS FØRSTE BOG.

HEDEVIG ROSING.

Med 58 BILLEDER.

KRISTIANIA.

UDGIVEN EFTER OFFENTLIG FORANSTALTNING.

k.
ko. ko.
ak.

s.
saa. so. se. sø. sy.
aas. is. øs.

is. øs. se.
sø. is paa sø.
se paa os. sy paa tui.

far har et fad til dig.
far har fem faar, et føl
og en fed so.
jeg ser en kop.
det er en fin kop.
kom, kis kat, kom kun hid.
kys. kam. kap.
kar. kaal. kul.
en sød sop.
sæk. sag. sol.
sal. søn. sur.

Hedevig Rosings «Barnets første Bog»

Boken ble utgitt i 1879 «på offentlig foranstaltning» og kom senere i 19 opplag fram til 1916! I 1892 ble det oppgitt at den var trykt i 180.000 eksemplarer; og det er senere oppgitt at den kom i totalt mer enn 400.000 eksemplarer. Den ble mønster for senere ABC'er for folkeskolen.

I forordet skriver Rosing bl.a. at «I levende følelse af billeders betydning for barnet, var det allerede for mange aar siden min afdøde mands, landbrukskemiker Anton Rosings, ønske at faa udgivet en illustreret bog for den første undervisning i folkeskolen. I dette øiemed havde han samlet mange

smaaskolebøger navnlig amerikanske og engelske og havde til dels bestemt hvilke billeder, der burde optages. Det viste seg imidlertid, at bogen vilde blive altfor kostbar til alment brug, saa planen foreløpig maatte opgives. Idet jeg nu ved offentlig foranstaltning har set mig istand til at virkeliggjøre den afdødes tanke, er det mig en hjertelig tilfredsstillelse, saa meget mere som jeg nærer det haab, at billederne ville lette arbeidet og blive til glæde saavel for lærer som elev.»

Den lille sluske.

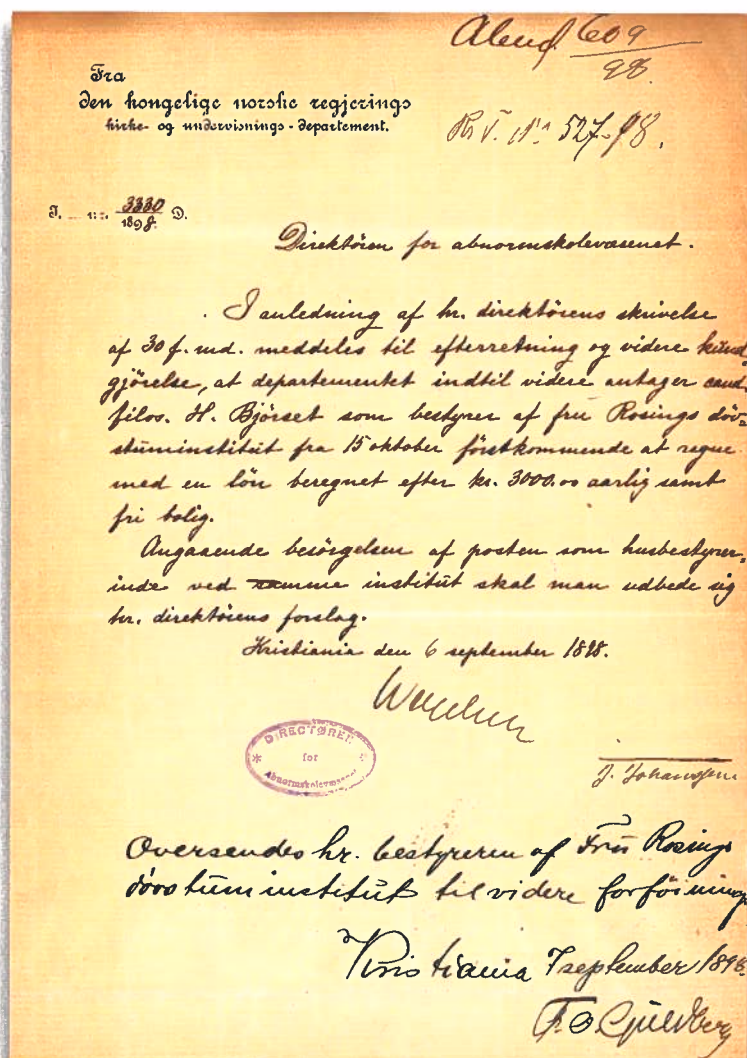
Ingrid al drig ren sig va sker,
skjønt hun stot i van det plasker;
haa ret stridt i tafser hæng er,
duk ken hun paa gul vet slæng er;
strøm pen halvt paa be net kun,
og et gjæp om lille mund.
Kjo len hul let er og plet tet,
haa den kul let er og fed tet.
In gen or den, in tet rent,
i sko le kom mer hun for sent!

Urolige år for skolen

Fru Rosings Taleskole for Døve
1895–1899

I

Fru Rosings Taleskole fortsatte, men nå med ny styrer. Den nye styreren var Ernst Hadler Ziesler. Ziesler var cand.theol., og som så mange andre hadde han begynt som døvelærer ved Balchens skole. I 1863 kom han til Kristiansand Døveskole, hvor han var styrer til skolen ble avviklet i 1893. Deretter ble han «beskikket» som styrer ved Bergen Døveskole, som også skulle nedlegges. Den ble nedlagt etter skoleåret 1894–95,

Brevet med ansettelsen av Bjørset, - fra «Den kongelige norske regjerings kirke- og undervisningsdepartement» til «Direktøren for abnormskolevæsenet» med påtegningen til direktøren for Fru Rosings døvstummeinstitut, til videre forføyning.

og Ziesler kom så til fru Rosings skole og ble styrer der 15. oktober 1885. Ernst Ziesler ble ikke styrer så lenge. Våren 1897 måtte han søke sykepermisjon. Hele skoleåret 1897–98 var han syk, og 15. oktober 1898 ble han «bevilged afsked».

Nå ble cand.phil. Hans Bjørset styrer for skolen. Bjørset hadde vært lærer ved Fru Rosings Taleskole fra 1893. Tidligere hadde han vært lærer ved Bergen døveskole. Fru Rosings Taleskole hadde fra 1883 hatt lokalene sine på Høien. Grosserer H.C. Mathiesen var eier av gården, og da han hadde meldt fra om at leiekontrakten ikke ville bli fornyet etter 1898, begynte man våren 1896 å se seg om etter ny skolebygning. Skolen averterte i Kristiania-avisene og fikk en del tilbud, men ingen av dem var akseptable. Ett av tilbudene var en større eiendom på Nordstrand. Huset var høvelig for skolen, men siden Nordstrand «... er beboet af bedrestillede familier», var det lite sannsynlig at skolen ville finne eksternatplasser til elevene.

I årsmeldingen for 1881 skriver fru Rosing om fordelene ved å legge en døveskole til hovedstaden. Det ser ut som om dette var en del av skoletanken hennes; en liten døveskole i et rikt kulturmiljø. Kristiania var ingen stor by i 1881 – ikke for fru Rosing, som kom fra København. Byen hadde da omtrent 135 000 innbyggere. Så begynte en voldsom vekst i folketallet, og i slutten av 1890-årene hadde folketallet vokst til 230 000.

Byen hadde skiftet karakter, og Bjørset begynte nå å tvile på om hovedstaden var det ideelle stedet for en døveskole. I følgeskrivet til budsjettforslaget for skolen i skoleåret 1898–99, skrevet 9. oktober 1897, står det:

Hvad døvstummeskolen først og fremst trenger for at dens arbejde ret skal kunne lykkes, er lærerpersonalets, saalidt som børnenes, interesser maa være formeget optagne af skolen uvedkommende ting, om det skal lykkedes i rette grad at concentrere opmerksomheden og kræftene paa den mangfoldighed af detaljer, hvoraf vor undervisning bestaar.

I hovedstadens larm og travelhed, hvor alting arter sig i større former, staar vore smaa med nødvendige maal i fare for at oversees. Det kan neppe modsiges at den vanskelige opgave at leve med børnene i det smaa, best fyldestgjøres der, hvor tankerne minds optages af udenverdenen. Derfor er hovedstadens luft ikke gunstig for vor skole.

Etter å ha slått fast alle ulempene ved å legge skolen til bygda fortsetter skrivet slik:

Vi er derfor blevne staaende ved en mindre by som det bedste sted for døvstummeskolen. De smaa samfund vil ogsaa have mere opmerksomhed og deltagelse tilovers for en institution som vor, en man kan gjøre regning paa i hovedstaden. Denne almenhedens opmerksomhed og sympati spiller under vor ofte trettende og sløvende gjerning en ikke uvæsentlig rolle, som et baade opmuntrende, controllerende og derfor stimulerende moment.

Fru Rosing og den kjente journalisten og pioneren for døves rettigheter, Lars A. Havstad, hadde også skrevet brev til departementet om flytting av skolen. De ville ha den til en mindre by på Østlandet. Hovedargumentet var at med to andre døveskoler i Kristiania ville det der bli en stor konsentrasjon av døve og dermed døve som brukte tegn. Og var det noe både Hedevig Rosing og herr Havstad avskydde, så var det tegn og tegnbruk!

II

Styrer Bjørset hadde, før han skrev følgeskrivet til budsjettframlegget i 1898–99, allerede avertert i *Aftenposten* om at skolen søkte etter lokaler i Kristiania eller en av byene ved Kristianiafjorden. Holmestrand kommune kom da med et tilbud. Holmestrand kunne tilby tre bygninger: den gamle folkeskolen, den nye folkeskolen og Den Tordenskjoldske Middelskole. Grunnen til dette var at seminaret i Asker skulle flyttes til Holmestrand, og da måtte byen bygge ny folkeskole i nærheten av seminaret. Leien var rimelig, 3 000 kroner i året, dersom det ble en femårskontrakt. Ble det en tiårskontrakt, skulle leien reduseres med 200 kroner per år.

Bestyrer Hans Bjørset (1856 - 1931)

Styrer Bjørset hadde vært i Holmestrand og sett bygningene, og han var særdeles fornøyd. Men det var ett minus. Den nye folkeskolebygningen i Holmestrand ville ikke være ferdig for innflytting før våren 1899, så flyttingen av fru Rosings skole kunne først skje på ettersommeren samme år. Det ser likevel ut som om både abnormskoledirektøren, Holmestrand kommune og styrer Bjørset regnet med at en leieavtale skulle kunne inngås snart.

Men saken var ikke slutt med dette. Den 14. november samme år får Bjørset et tilbud fra en proprietær ved navn Sundby, som tilbyr seg å leie ut Teie gård i Tønsberg som lokaler for fru Rosings skole. Abnormskoledirektøren mente at en burde se på dette tilbudet også – det var litt billigere enn Holmestrands – og Bjørset reiste til Tønsberg og så på bygningene. Den 6. januar 1898 skriver han til abnormskoledirektøren at Teie gård

Døvstummeinstitut.

Paa et frit og sundt beliggende sted i Kristiania eller i en af byerne ved Kristianiafjorden ønskes fra sommerferierne 1898 [event. 99] en passende eiendom tilleie for Fru Rosings skole for døve.

Eiendommen — to i umiddelbar nærhed af hinanden beliggende bygninger vil ogsaa kunne benyttes — maa indeholde ca. 30 større og mindre værelser [gjennemsnitlig størrelse 6 × 6 m.] forholdsmæssigt udrum, et frit areal passende til legeplads samt om muligt have.

Et sted, hvor der er anledning til at anbringe ca. 40 børn i kost og pleie hos brave folk af middelklassen, helst haandværkere, i nogenlunde nærhed af institutet, vil blive foretrukket.

Man vil i tilfælde foreløbig kunne gjøre regning paa en femaarig leie.

Skriftlig eller mundtlig henvendelse snarest muligt til bestyreren af **Fru Rosings**

I 1896 averterte skolen i hovedstadsavisene etter nye lokaler «paa et frit og sundt beliggende sted i Kristiania eller i en av byerne ved Kristianiafjorden».

vil egne seg som lokaler for fru Rosings skole. Der er det mange og gode rom, som egner seg godt til både klasserom og internatrom. I tillegg er det en stor lekeplass og en stor park der. Det beste med hele prosjektet var at skolen kunne flytte inn allerede i juni 1898.

Etter å ha drøftet de to tilbudene i detalj skriver Bjørset at han «... tillader sig på det indstændigste at anbefale Teje gaard som vor skoles fremtidige hjem». Holmestrand kommune gir seg imidlertid ikke. De skriver i et brev til styrer Bjørset at det vil bli innlagt elektrisk lys, og at kommunen vil gjøre alle de forandringer av bygningene som abnormskoledirektøren måtte ønske. Det neste som nå skjer, er at regjeringen i februar 1898 innstiller at Fru Rosings Taleskole for Døve skal flytte fra Kristiania til Teie gård i Tønsberg. Regjeringen var innstilt på å leie Teie gård i ti år. Den henstilte også til Stortinget å behandle saken så snart råd var.

III

Men fortsatt var det skjær i sjøen som Fru Rosings Taleskole kunne grunnstøte på. Våren 1896 var det blitt utarbeidet et forslag til ny organisering av døveundervisningen i Norge. Dette forslaget, som blant annet gikk ut på å legge ned fru Rosings skole, ble sendt til regjeringen. Styrer Bjørset skriver i skolens årsmelding for skoleårene 1895–99 at det var et privat forslag. Han nevner ikke hvem som hadde fremmet det, men skriver:

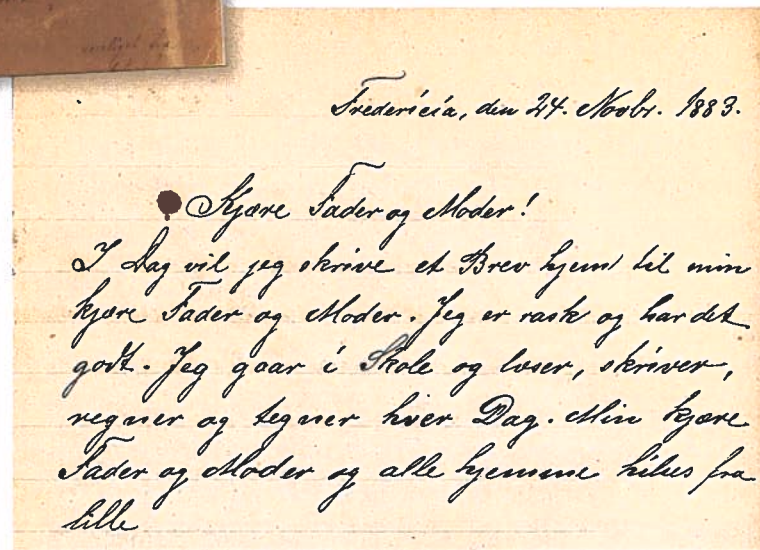
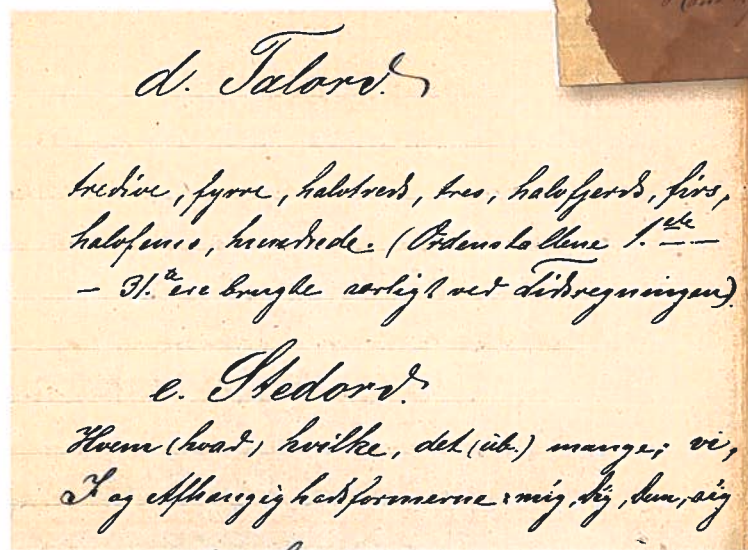
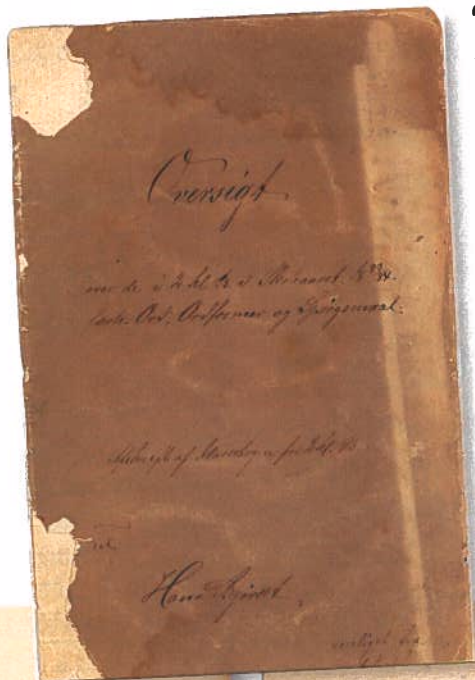
«... dette forslag, om hvilket dog maa siges, at det var lidet præget af pedagogiske hensyn.»

De som hadde utformet forslaget, var styrer Fjørtoft i Kristiania og styrer Hofgaard på Hamar. Denne gangen kom ikke forslaget lenger enn til regjeringen, der stanset det. Men det kom opp igjen i 1898 og satte en foreløpig stopper for alle flytteplanene for fru Rosings skole.

Den 30. august 1898 sender styrer Bjørset og alle lærerne ved skolen et brev til sogneprest Hauge, som var medlem av kirkekomiteen i Stortinget. De skriver:

... at gjøre Dem til tolk for den indignation, der har grebet os alle i anledning af d'herre institutbestyrere Fjørtofts og Hofgaards bestræbelse for at fremme en plan, der bl.a. tilsiger inddragelse af Fru Rosings skole, afskedigelse af dens bestyrer og et par af dens faste lærerkræfter, foruden af hele dens internatpersonale og samtlige timelærere og lærerinder, alt uden med et ord paa forhaand at forhandle med eller forberede dem, hvis skjæbne det gjælder – et slet og ret snigmordanslag.

Den 3. november får Bjørset forslaget til høring. Da hadde det først vært til høring hos styrerne i Trondheim, Finch og Lyng, som stilte seg avvisende til det. Styrer Bjørset peker i svaret sitt på de pedagogiske urimelighetene han finner i forslaget og

I denne lille boka førte Bjørset sirlig inn en detaljert «Oversigt over de i 2. kl B i Skoleaaret 1883-84 lærte Ord, Ordformer og Spøragsmaal».

stiller seg tvilende til de økonomiske fordelene som er skissert. Han kommer også med et flengende angrep på de to som står bak forslaget, Fjørtoft og Hofgaard, fordi de har gjort det uten å drøfte det med de berørte bestyrerne eller lærerne. Bjørset skriver:

Angik denne sag ikke døvstummeskolene? Eller var den ikke en viktig sag? Norges Døvtummelærerforenings existens ble nemlig ladet ganske ud af betragtning ved denne leilighed. Svaret overlates forslagsstillerne, hvoraf den ene hr Fjørtoft er nævnte forenings formand og den anden hr Hofgaard en af dens stiftere.

Skolen var oppsagt som leietaker, Høien var solgt, og en skulle ut av bygningene i 1897. Styrer Bjørset fikk nå i oppdrag å prøve å få flyttingen utsatt. Det greide han, og skolen skulle få være på Høien til april 1898. Men fremdeles var ikke det nye organiseringsforslaget behandlet i Stortinget. Bjørset måtte derfor tigge og be om utsettelse enda en gang, først til sommerferien og så til det tidspunkt da Stortinget hadde ferdigbehandlet saken om hvorvidt skolen skulle avvikles eller ei. Utleierne tok seg godt betalt. For tiden fra 18. april til sommerferien måtte skolen betale 2 000 kroner i leie!

IV

Den 8. mars 1899 kom framlegget til omorganisering av døveskolene opp i Stortinget. I 1898 hadde regjeringen altså foreslått at fru Rosings skole skulle flyttes fra Kristiania til Teie gård ved Tønsberg. Nå, vel et år senere, var dette forslaget tatt tilbake. Det forslaget en nå skulle stemme over, var dette:

Stortinget samtykker i, at fru Rosings institut midlertidig flyttes til Holmestrand, og at leiekontrakten indgaaes med denne kommune paa 3 aar.

Dette var kirkekomiteens flertallsinnstilling, men det fantes et mindretallsforslag også. Det lød slik:

Stortinget samtykker i at fru Rosings institut midlertidig flyttes til Hamar og forenes forsøgsvis med Hamar døvstomme-skole i det væsentligste overensstemmende med det af Fjørtoft og Hofgaard fremlagte forslag.

Stortingsrepresentant Bentsen var den første taler i ordskiftet. Han var ordfører for denne saken og talsmann for mindretallet. Herr Bentsen begynte innlegget sitt med å

orientere om hvordan delingsprinsippet virket i praksis. En tok utgangspunkt i at det var omlag 450 hørselshemmede barn som skulle ha skolegang. Dersom en gikk ut fra dette tallet, så ville det passe med to A-skoler, to B-skoler, én C-skole og én D-skole. Elevtallet var imidlertid bare ca. 400, så C- og D-skolene ble til én skole, *Fællesanstalten paa Hamar*. Elevtallet fortsatte å falle, så nå var det på bare vel 300. Dette førte med seg at A-skolene måtte fylle på med B-elever og B-skolene med C-elever for å få et brukbart elevtall. Dette førte i sin tur til uensartede klasser, noe som gjorde undervisningen vanskeligere enn det den kunne ha vært. Ble fru Rosings skole slått sammen med Hamar døvstummeskole, ville en kunne få en bedre klassedeling for B- og C-elevne.

Bentsen pekte også på at en slik sammenslåing ville medføre ytterligere en fordel:

Det er lidet opløftende at skulle aar efter aar undervise sinker, men at undervise døvstomme sinker aar efter aar, det vilde for mig ialdfald være uudholdelig. Jeg bare beundrer dem, som kan holde interessen vedlige, men jeg kan inderlig beklage dem og ønske, at de kunde faa afveksling i dette og faa arbeide ogsaa med børn, som kunde føres noget længre frem, for hvem undervisningen faldt lettere.

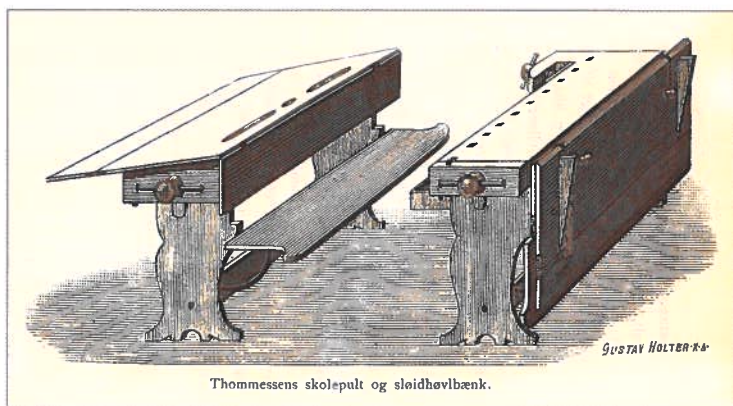
Ved en så stor skole som dette ville bli, ville en få bedre muligheter til å plassere den enkelte elev i den klassen der han passet best.

Det Bentsen mente var det viktigste med denne sammenslåingen, var imidlertid at man nå kunne få prøve ut en pedagogisk nyordning, en ordning Bentsen mente «... maa betegnes som et pedagogisk fremskritt for døvstommeundervisningen».

Nyordningen var slik: All undervisning skulle foregå på formiddagen. Hver klasse skulle deles i to. Fra kl. 08.00 til kl. 10.30 skulle én halvdel ha teoretisk undervisning, mens den andre halvdel hadde praktiske fag. Etter kl. 10.30 byttet de om. På denne måten kunne en benytte lærerpersonalet bedre. Det ble ingen fritimer for lærerne fordi en slo klasser sammen, for eksempel i gymnastikk og tegning. Denne bedre utnyttningen av lærerressursene ville sammen med andre tiltak føre til en besparelse på 14 000 kroner.

Kirkestatsråd Wexelsen bar fram regjeringens og komitéflertallets syn. Statsråden begynte med å vise til en henstilling fra Stortinget til regjeringen om at den skulle utrede spørsmålet om hvorvidt dødeundervisningen burde omorganiseres, og legge resultatet av utredningen fram for Stortinget. Dette var helt i samsvar med statsrådets syn. Men en slik utredning måtte gjøres på et fritt grunnlag. Derfor burde mindretallsforslaget forkastes, for dette forslaget – dersom det ble vedtatt – ville låse fast organisasjonsmønsteret.

Mindretallet hadde sagt at sammenslåingen av fru Rosings skole og Hamar-skolen skulle være et korttidsforsøk. Statsråden pekte på at det uansett måtte gå over åtte år, skulle det være noe mening i det. Statsråden sa videre:

Paa omstaaende tegning er fremstillet en kombineret høvlbænk og pult, som er opfunden af skolens lærer, hr. Tarje Thommessen. Saavel høvlbænken som pulten er hver for sig særdeles hensigtsmæssig, idet pulten og det tilsvarende sæde er indrettet efter hygieniske principer, og idet høvlbænken i alle henseender har det udstyr, en høvlbænk bør have. Enhver sløidven vil kunne indse fordelene ved denne kombination, der aabner adgang til i et øieblik at kunne forvandle en med pulte udstyret skolestue til et sløidlokale eller, om man saa vil, at forvandle et sløidlokale til en tegnesal. Ved hjælp af dette apparat vil man da kunne sætte tegneundervisningen i direkte forbindelse med sløidundervisningen, og tegningen vil, ved at træde i det praktiske arbeides tjeneste, faa sin rette anvendelse og blive af betydning for sløiden. Thi i tegnetimerne vil læreren kunne gjennemgaa arbeidets teori som klasseundervisning, hvorved alle et partis elever samtidig kan faa et fælles grundlag for den senere mere individuelle sløidundervisning.

Som det vil ses, er pulten til to, medens høvlbænken selvfølgelig kun er for en. Omreguleringen sker med stor lethed og kan besørges af ethvert barn.

Omtale i skolens årsberetning av den geniale kombinerte skrivepult og høvlbænk oppfunnet av sløyd lærer Tarje Thomassen.

At gjøre et sprang ud i mørket med organisationen af en saa stor og betydningsfuld institution, det tror jeg ikke nogen sit ansvar følende administration tør vove at paatage sig.

Statsråd Wexelsen gikk så inn på den pedagogiske siden av mindretallsforslaget. Han pekte på at ordningen med bare to og en halv times teoretisk undervisning, det som mindretallet hadde sagt «... erfaringsmæssig hadde vist sig heldig og fruktbringende», ikke var så entydig fordelaktig som komitémindretallet ville ha det til. Han sa:

Endnu foreligger ikke bearbejdet tilstrækkelig materialer til, at man kan kontrollere, hvorledes det forholder sig med de børn, som er gaaet ud af det institut, hvor der er undervist efter den metode, som minoriteten saa sterkt anbefalede.

Statsråden går så til angrep på tanken om å ha B-elever og C- og D-elever på samme skole. B-elevene er ikke «sinker» slik som mindretallet påstår. B-elevene er de normalbegavede

... med hvem man arbeider med det maal for øie, at de skal kunne naa væsentlig de samme resultat, som folkeskolens børn kan naa.

Det pedagogiske opplegget Hamar-skolen nå prøvde seg med, kunne kanskje passe for C-elever. Men departementet vil aldri gå med på at B-elevene skal ha bare to og en halv times teoretisk undervisning per dag! Her må departementet få bestemme:

... skolens overstyre maa faa lov til at raade, man kan ikke forsvare i denne pedagogiske ordning, at tage magten fra departementet.

Statsråden stilte seg videre sterkt tvilende til de store innsparingene mindretallet regnet med, ja, han mente «... at der er overdrevet noget ganske forfærdelig med hensyn til den eventuelle besparelse». Et av sparetiltakene var at alle elevene skulle samles i ett klasserom når de gjorde lekser. Da ville det kun være behov for én lærer til å ha tilsyn med elevene. Men nå var det det at skolen ville få 106 elever, og statsråden mente at det var umulig for én lærer alene å holde styr på en slik flokk!

Statsråden stilte dette spørsmålet: Når en kan ha B-elever sammen med C- og D-elever, hvorfor da ikke ta med

A-elevne også? Da har en kommet tilbake til det gamle distriktsskolemønsteret, og i dette mønsteret vil det ikke bli noen plass for døveskolen på Hamar. Til slutt gjorde statsråden det klart at han ikke kunne godta et vedtak bygd på mindretallets forslag. Grunnen var at en med dette forslaget innførte et helt nytt organiseringsmønster, som ingen visste hva ville føre til.

I det andre innlegget sitt pekte representanten Bentsen på de motsetningene som fantes mellom styrerne Fjortoft og Hofgaard på den ene siden og Finch, Lyng og Bjørset på den andre. Han nevnte noen av stridsspørsmålene og ga Hofgaard sin fulle støtte.

Stortingsrepresentant Peder Rinde tok også ordet i debatten. Rinde var Stortingets sparemann og regnet seg som etterfølgeren til Jaabæk. Han pekte på at det ikke var tvil om at det ville bli billigst å legge ned fru Rosings skole og sende elevene til Hamar-skolen. Leietiden i Holmestrand var tre år. Hva skulle en gjøre med dem som arbeidet ved skolen dersom den ble nedlagt etter dette?

... Faar man ikke da høre, at man ikke kan blive kvit disse lærere, og at det ville være en urimelig behandling ikke at give dem vartpenger?

Rinde var ikke fornøyd med «abnormskoleundervisningen», «... den har slugt uforholdsmæssig store summer ...». Men nå var det en sjanse til å spare! Og han sluttet innlegget slik: «Om jeg havde 100 stemmer, vilde jeg give alle til mindretallets forslag!»

En av mindretallets påstander var at D-elevne på Hamar hadde gjort store framskritt etter at undervisningsopplegget ble lagt om. Flere av dem hadde blitt konfirmert, og de hadde dermed nådd skolens mål.

I det andre innlegget sitt tok statsråd Wexelsen opp dette. Han sa:

Man kan fristes til at spørge: hva skal man med 5 sanser, naar der kan udrettes saa store ting med de svagest begavede børn? For abnorme børn ligesom for normales vedkommende kan konfirmationen desværre mere være en afretning end en føren til selvstændig tilegnelse af det, som konfirmantforberedelsen skal give.

Statsråden pekte på at etter de overslag departementet satt inne med, ville en muligens spare 500 kroner ved å vedta mindretallsforslaget. Til slutt sa han fra enda en gang om at det ville være umulig for departementet å administrere en slik skole som mindretallet la opp til.

Flere representanter hadde ordet, blant andre Chr. Knudsen, som ble kirkeminister i 1906. Han begynte med å si at når han ville stemme for forslaget til flertallet, så var det fordi det

6

honom. Blinda kunna icke se att läsa, utan de *känna* de upphöjda bokstäfverna med fingrarna. Blinda menniskor kunna lära att göra korgar, sticka strumpor, väfva mattor, göra skor, spela m. m.

6. Den enögde.

Per är icke blind, ty han kan se. Men han har blott *ett* öga; han är enögd. — Djuren hafva två ögon likasom vi menniskor. Ibland blifva äfven de blinda, ibland enögd.

7. Den döfve.

Gustaf kan icke höra. Han är döf, men han är icke stum, ty han kan tala. — Djuren hafva öron likasom vi, de höra också, men de kunna icke tala. De kunna äfven blifva döfva likasom menniskorna.

8. Den döfstumme.

Fredrik kan hvarken höra eller tala. Han är icke blott döf, utan äfven stum; han är döfstum. Många döfstumma kunna icke tala, utan endast teckna och skrifva. Andra döfstumma kunna tala. Dessa äro döfva, men icke stumma. — Djuren kunna hvarken tala, teckna eller skrifva.

9. Den glupske.

Axel är icke hungrig, men han vill likväl äta. Han beder om bröd; han beder om kött; han beder om sylt. Han har nyss ätit sig mätt, men han vill ändock hafva mer mat. Han äter mycket fort. Han tuggar maten endast litet. Han slukar

Boka «100 små berättelser för döfstumma» på 55 sider, består av 100 lesestycker som alle sammen omtaler personens egenskaper og -typer etc. Her er «Den döfve» og «Den döfstumma» beskrevet mellom «Den enögde» og «Den glupske» og «En drinkare»! Boka var oversatt og bearbeidet av forstanderen på Örebro Läns döfstumskola, Jehubba Blomquist i 1878.

Nedre Gausen hovedgård
sett fra sjøen. Bildet er tatt før
lærerseminaret ble bygget.

var dette de fleste «kvalifiserte» ekspertene hadde tilrådd. At ekspertisen sprikte, var han imidlertid klar over.

Tingen er jo den, at i døvstummelærernes leir er der megen uenighed. Man er her i Stortinget vant til at høre, at kirkekomiteen ofte befinner sig i dissens, men de ærede medlemmer af denne forsamling skulde bare vide, hvor uenige døvstumlærerne er og de folk, som er sagkyndige paa døvstumundervisningens område, saa vilde de finde, at kirkekomiteen i sammenligning er en overordentlig fredelig institution.

Han sa seg lei for at en ikke hadde klart å finne nye lokaler til fru Rosings skole i Oslo. Han pekte på at hele kirkekomiteen så på flyttingen til Holmestrand som noe absolutt midlertidig.

I sitt tredje innlegg sa kirkeminister Wexelsen enda en gang

tydelig fra om at han ikke kunne administrere Hamar-skolen etter det organiseringsmønsteret mindretallet hadde tenkt seg, og at han oppfattet forslaget som mistillit til ham som statsråd.

Representanten Bentsen fikk da ordet og sa at han syntes at saken var for liten til å lage ministerkrise av. Og selv om han var overbevist om at mindretallsforslaget var det beste, ville han på grunn av statsrådets siste innlegg trekke det tilbake.

Med dette fikk debatten en ny vending. Nå ble det en debatt om parlamentarismen, en debatt om hvor stor en sak måtte være for at en statsråd kunne stille kabinettsspørsmål.

Emil Stang, Høyres parlamentariske fører, gikk til angrep på statsråd Wexelsen og mente at han misbrukte retten til å stille kabinettsspørsmål. Statsråd Wexelsen svarte at det var ingen liten sak, men at

*... det er en ærekjær og ansvarsfølende mands ret at sige,
at jeg ikke kan bestyre institutionen saadan som jeg under
følelsen af mit ansvar maa bestyre den ...*

Etter noen få innlegg til ble flertallsforslaget tatt opp til
votering. Forslaget ble enstemmig vedtatt.

V

En kan få det inntrykk av at styrerne Ziesler og Bjørset
i skoleårene 1895–99 bare måtte arbeide med store og
vanskelige administrative oppgaver, men i denne perioden ble
det satt i gang et pedagogisk forsøk ved skolen som har hatt
ringvirkninger innenfor norsk døvepedagogikk helt til våre
dager.

I 1896 begynte skolen med fri språkundervisning i første
klasse. Det vil si at barna ble undervist uten lærebok. Dette
var noe nytt. Stoffet ble hentet fra dagliglivet til barna, men
en prøvde å strukturere ordtilfanget. Forsøket var vellykket,
og Bjørset skriver at alle syntes at elevene lærte mer språk enn
før. Hver dag lot han de eldste elevene skrive litt etter fritt valg
på «Den store tavle» etter tur. Det de skrev, ble rettet i løpet av
dagen «... i alles paasyn». Ideen til dette hadde Bjørset fått fra
døveskolen i Slesvig gjennom stipendberetningen til døvelærer
Sønstevoold ved Balchens skole.

I juli begynte flyttingen til Holmestrand, og den 27. juli rullet
det siste flyttelasset ut fra Høien, «... der hadde været skolens
hjem siden 1884, og et nyt afsnit i dens historie begynte».

«Den by, det er vort blide, vort skjøønne Holmestrand»

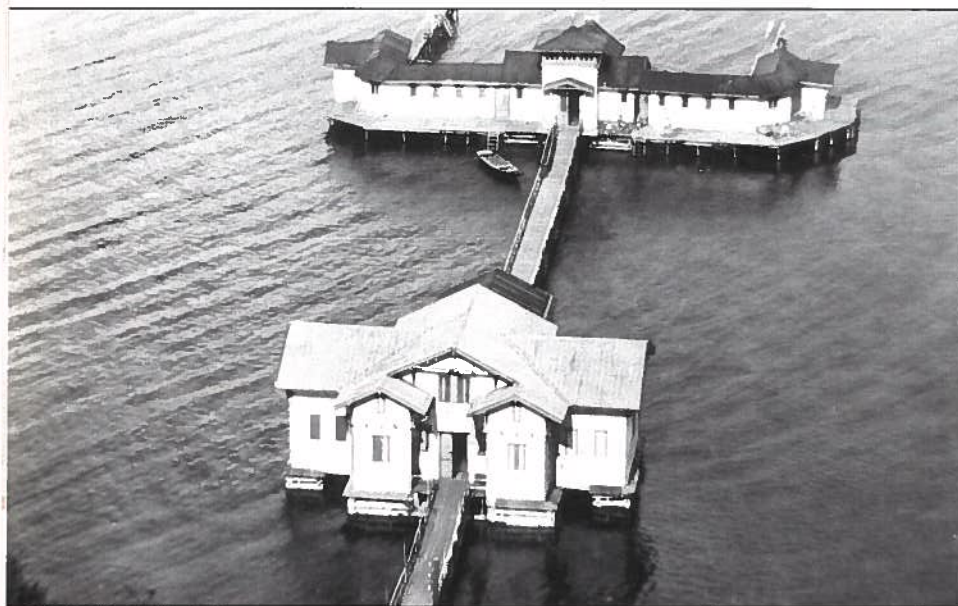
I

I budsjettframlegget for skolen 1898–99 skriver styrer Bjørset:

*Med sine mangeartede momenter af handel ogandel,
haandverk og kommunikationer er bylivet, særlig i en
søstad, en uvurderlig kilde til vækkelse af nye impulser, til
berigelse af sind og tanker, som ikke bør slaaes vrage paa.*

Var Holmestrand denne byen, den «søstad» som styrer Bjørset var ute etter? Hvordan var Holmestrand by i slutten av 1890-årene? Og hvorfor ble det så stor aktivitet blant byens ledende menn for å få statlige skoler til Holmestrand? Disse spørsmålene skal vi se litt på i dette avsnittet.

Holmestrand hadde rundt hundreårsskiftet ca. 2 500 innbyggere. Det var liten vekst i folketallet. Fra 1885 til 1900 økte det med ca. 200, det vil si en økning på vel 0,5 % per år.

Holmestrand hadde på denne tiden, som alle småbyer langs Oslofjorden, bade fasilitetene i orden.

Byen var velstående og veladministrert. Det ser ut som om de som styrte byen, kom fra et lite miljø innenfor handel og skipsfart. I mange tilfeller var de i slekt med hverandre. Videre later denne gruppen av menn til å ha hatt det samme liberale/konservative livssynet. Det ser også ut til at velstanden har gitt dem det nødvendige overskudd, både materielt og åndelig, til å føre en politikk som i stor grad kom alle i bysamfunnet til gode.

Rundt hundreårsskiftet hadde Holmestrand by alle de servicetilbud en kunne regne med å finne. Den hadde banker og gode kommunikasjoner både til lands og til vanns. Her må en nevne Dampskibsselskabet Juno, som hadde tre skip i fart mellom Holmestrand, Drammen og Kristiania. Byen hadde også et hotell av høy klasse, med direktør med hotellerfaring fra kontinentet. Og som alle østlandske kystbyer med selvrespekt hadde byen sitt sjøbad – Holmestrand Bad. Lokalpresse fantes også – det var *Holmestrandposten*, som dekket nyhetsbehovet i byen og bygdene rundt. Videre fant en alle slags forretninger i byen, fra Colonial & Manufactur til Holmestrands Samlag.

Holmestrand hadde dessuten et rikt kulturliv med foreninger av alle slag, blant annet Den selskabelige forening, som «... søgte at hæve det selskabelige liv og trække kræfter sammen fra det utal af foreninger som her findes».

Jo, Hans Bjørset kunne nok med god grunn skrive i årsberetningen for 1899–1900:

Den venlige imødekommethed, hvorfor skolen og dens elever har været gjenstand i Holmestrand blandt befolkningens forskjellige lag, lige fra første stund, har saaledes ogsaa i væsentlig grad bevirket, at man snart følte

Fra krysset mellom Langgata og Tordenskjolds gate.

sig hjemme her. Den vakre natur, hvormed man overalt her kommer i den nærmeste berøring, fjeldets og fjordens skjønhed og klimaets friskhed øver da ogsaa, bevist og ubevist sin sterke indflydelse til, at man kan befinde sig vel hernede.

II

Men hvorfor var Holmestrand by så interessert i å få Fru Rosings Taleskole for Døve til byen? Skal en prøve å finne et noenlunde fornuftig svar, må en gå ti-femten år tilbake i tid, til 1880-årene, og se hva en kan finne ut om de økonomiske forholdene i byen.

Skipsfarten ga store inntekter til byen. Flåten økte med 2 200 bruttoregister tonn fra 1880 til 1890. Byen hadde da 49 skip. Et spørsmål en kan stille seg, er hvordan byen kunne skaffe kapital til en slik vekst i flåten. At en greide det, må en nok takke systemet med partsrederi for. Gjennom dette systemet ble det mulig å få tak i den kapitalen som var plassert på kistebunnen og ikke i banken. En annen ting var at en stor del av skipene ble bygd på verftet i Holmestrand. En kunne derfor skaffe seg parter ved å arbeide for verftet eller ved å levere varer som tømmer og proviant.

Rundt midten av 1890-årene ble det krise i skipsfarten. Tonnasjen gikk ned, først med 4 400 tonn fra 1890 til 1895, så med 4 800 tonn fra 1895 til 1900. I 1900 var skipsflåten i Holmestrand ikke stort større enn den hadde vært i 1828. Grunnen til dette var at lokalmiljøet ikke greide å finansiere overgangen fra seilskip til dampskip.

Hvor hadde det så blitt av den kapitalen som flåten hadde seilt inn? Den 12. oktober 1884 ble byen herjet av brann. Hele 66 matrikkelregistrerte eiendommer brant ned. Tar en med tap av innbo, ble den totale skaden på ca. 1 million kroner, en meget stor sum i de dager. Jobben med å bygge byen opp igjen ble påbegynt med en gang. Alt i desember samme året vedtok bystyret reguleringsplanen for det brannherjede området, og ut på våren 1885 begynte selve gjenoppbyggingsarbeidet. Dette skapte nye arbeidsplasser og gode tider. Men det kostet penger, og situasjonen ble ikke bedre da Holmestrand Sparebank i 1885 mistet hele formuen sin og måtte få en kommunal garanti på 25 000 kroner for å unngå konkurs.

Holmestrand hadde en stor og farlig konkurrent i Tønsberg. I 1873 ble Hvittingfos Træsliberi anlagt, ca. 20 km vest for Holmestrand. Det meste av produksjonen ved tresliperiet ble utskiptet over havnen i Holmestrand og ga gode inntekter til

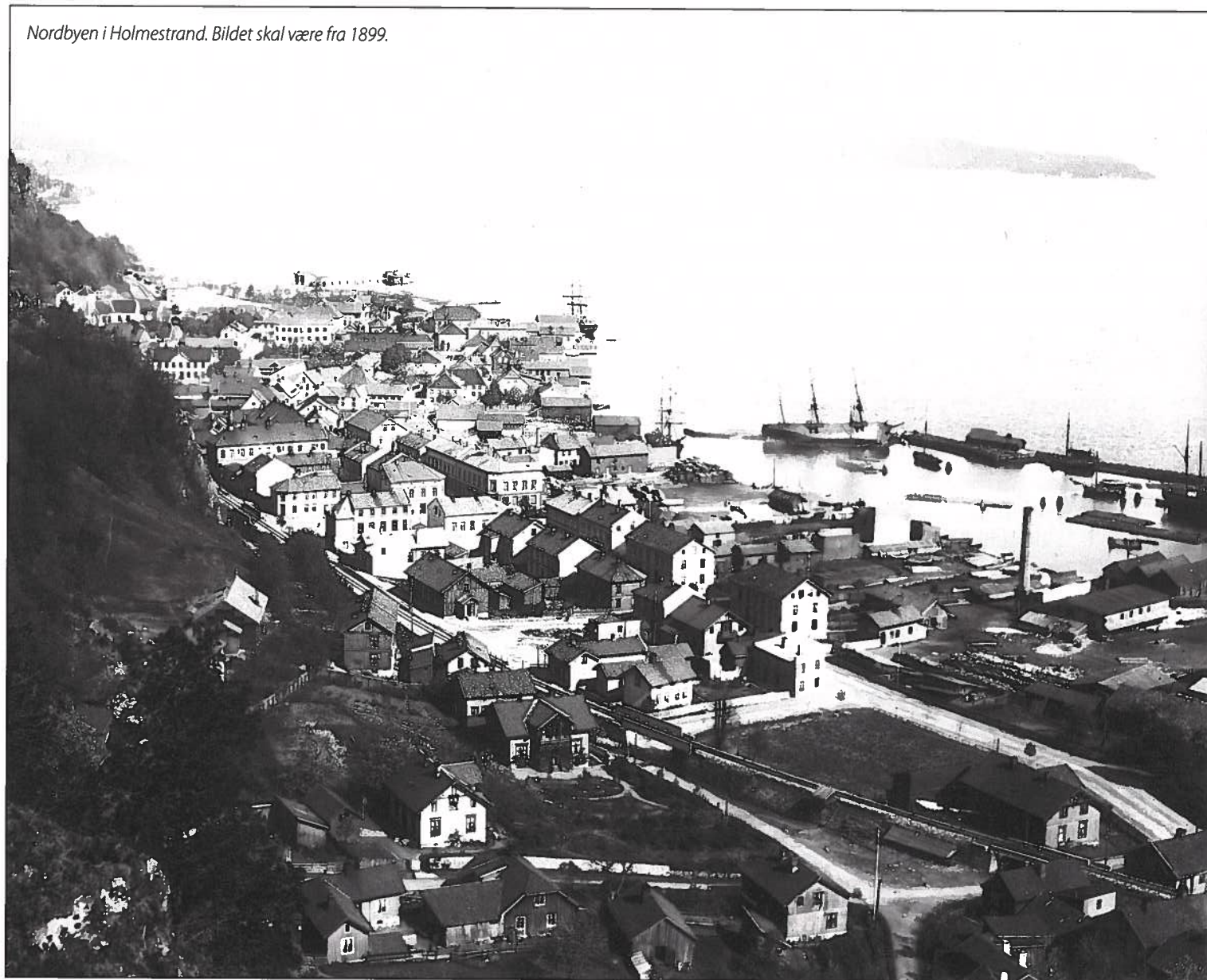
byen. Rundt midten av 1880-årene begynte man i Tønsberg å arbeide for å bygge en jernbanelinje Tønsberg–Eidsfoss, «... for derved at røve sig til Holmestrand's naturlige opland». Som mottrekk begynte Holmestrand å arbeide for en jernbanelinje Holmestrand–Hvittingfoss. Det ser ut som om grasrota i de bygdene der banene ville gå, var mest stemt for Holmestrand–Hvittingfoss-prosjektet, men Stortinget ga stønad til begge prosjektene. Holmestrand mottok alt i alt rundt en halv million, hvorav drøye halvparten var et rente- og avdragsfritt lån. Selv om statsstøtten var ganske stor, måtte byen ut med omlag 230 000 kroner i investeringer.

Utskipingen av tremasse økte etter at banen kom i drift i 1902, men økningen var mye mindre enn antatt.

Kommunen hadde hatt andre grunnlagsinvesteringer også i disse årene. I 1896 kjøpte den Gausen gård for 75 000 kroner. Området ble regulert, og det var her seminaret og den nye folkeskolen og middelskolen ble bygd. Gatenettet i Holmestrand var dårlig, og det kostet byen mye å få det i god stand. I slutten av 1890-årene fikk byen elektrisk lys. Kommunen fikk da en avtale med Holmestrand Dampsag og Høvleri om leie av elektrisk kraft. Minimumsavgiften var 8 000 kroner i året.

I den andre halvdel av 1890-årene kom det en stor oppgangstid i Norge. Det var en tid med store investeringer og store spekulasjoner. Den største utviklingen kom i Kristiania. Byen hadde en meget stor vekst i folketallet, og det ble bygd leiegårder som aldri før. Denne jobbetiden finner en i

Nordbyen i Holmestrand. Bildet skal være fra 1899.

Fra brygga i byen og sørover. I bakgrunnen ser vi Lærerseminaret (i dag Nedre Gausen) og Tordenskjoldske skole.

Holmestrand.
Parti fra Havnen.

Enet P.H. Danielsens EFig.

Holmestrand også. Det ble startet nye forretninger og gjort industrielle tiltak, og det ble bygd mange nye bygårder.

I 1899 kom krakket i Kristiania, og det spredde seg som ringer i vannet over hele Østlandet – også til Holmestrand. Både Holmestrands Sparebank og Holmestrand og Oplands Aktiebank holdt på å ryke. Konkurser fulgte i kjølvannet til bankkrisen. I 1891 var det 84 firma, 12 aksjeselskap og 33 andre selskap i byen. I slutten av 1899 var tallet redusert til 18 firma, 6 aksjeselskap og 18 andre selskap. Kommunegjelden var i 1900 på ca. 600 000 kroner, aktiva på 800 000 kroner, og utlignet skatt var 55 000 kroner.

Det sier seg selv at byen nå måtte prøve å få til inntekts-givende tiltak uten altfor store grunnlagsinvesteringer for kommunen. Og hva var da mer nærliggende enn å satse på statsinstitusjoner? Horten by hadde i så måte vist vei da de i 1850 hadde greid å få marinens hovedstasjon til byen.

Det ser ut som om Holmestrands fedre var føre var. I første halvdel av 1890-årene, før krakket hadde kommet, ble det snakk om at Kristiania Stiftsseminar i Asker skulle flyttes.

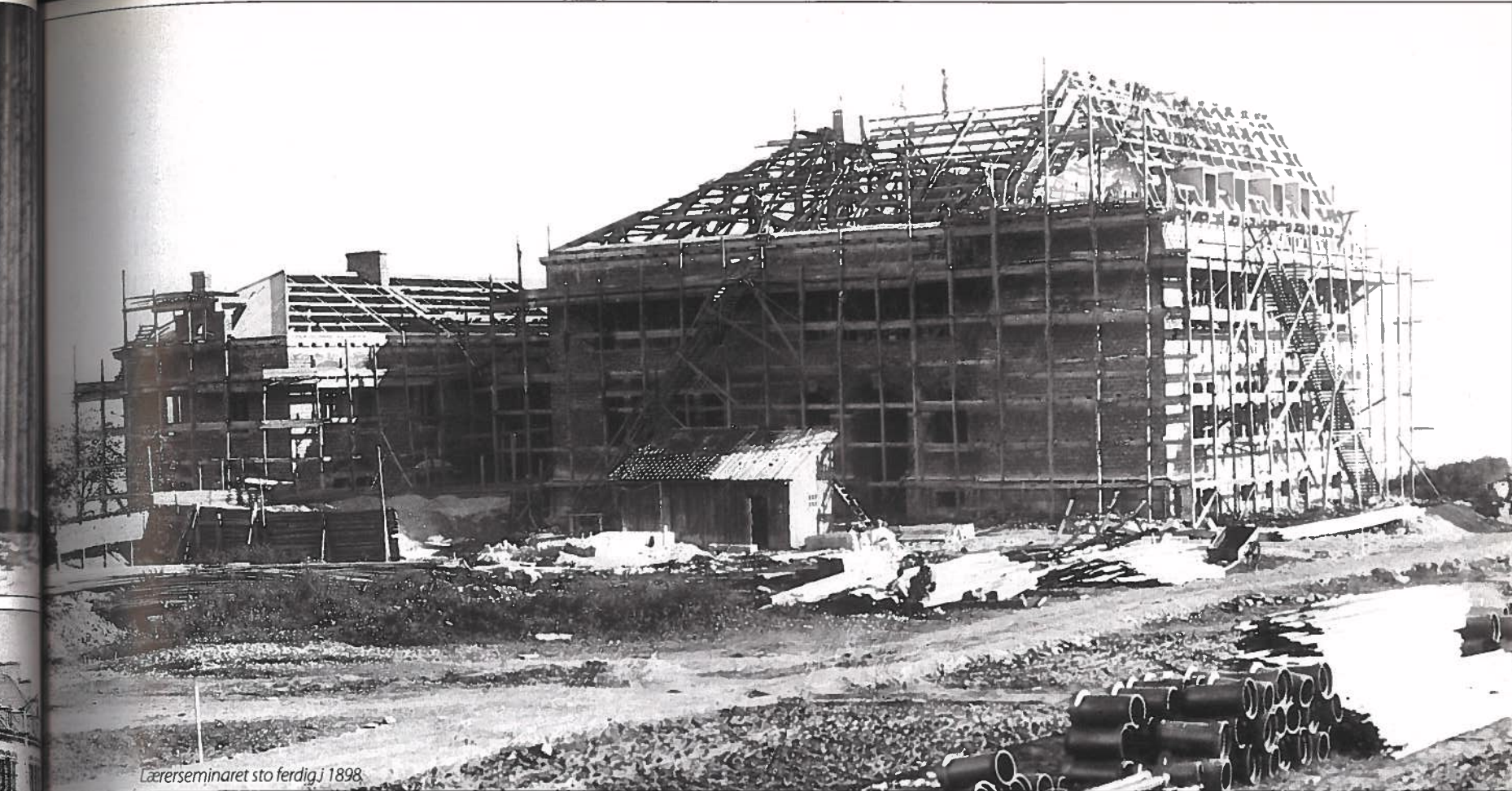
Holmestrand kommune var da kjapt ute. Det ble satt ned en komité som skulle arbeide med saken. I begynnelsen så det ikke lyst ut, men utpå våren i 1896 snudde lykken seg. Kirkestatsråd Wexelsen kom til Holmestrand og holdt politisk foredrag. Byens borgere ga en stor middag for statsråden, og om kvelden var det folkefest. Seminarkomiteen var selvsagt frampå og snakket vel med statsråden og la ut om hvor godt Holmestrand passet som nytt sted for Kristiania Stiftsseminar. Om natten ble statsråden fulgt til Kristiania – byen spanderte ekstrabåt – mens champagnen fløt. Holmestrand fikk Kristiania Stiftsseminar!

Holmestrand by ville nå bli sittende med tre tomme skolebygninger: den gamle folkeskolen, den nye folkeskolen og Den Tordenskjoldske Middelskole. Det kom derfor som manna fra himmelen da bystyret kunne lese i *Norsk Kungjøresestidende* om «Fru Rosings Taleskole for Døve», som søkte etter nye lokaler. Holmestrand greide altså å få skolen, noe alle gledet seg over. Og kanskje aller mest gledet man seg over at Tønsberg ble taperen.

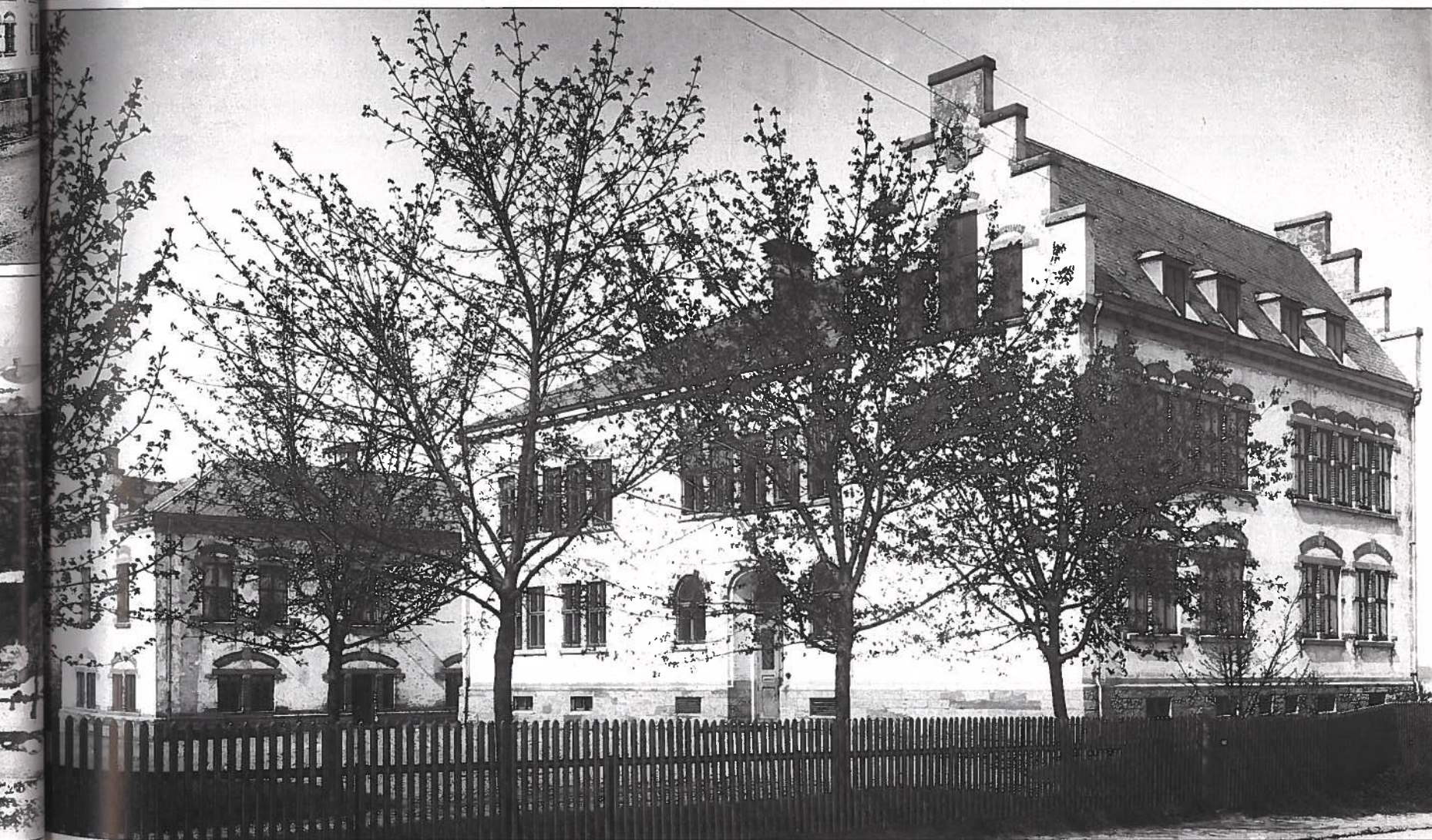

Den gamle hovedbygningen på Nedre Gausen fra 1741. I en periode var det to sidefløyer med fulle etasjer.

Lærerseminaret sto ferdig i 1898

«Et nyt afsnit i dens historie begynner»

Holmestrand off. skole for døde

1. september 1899–1915

I

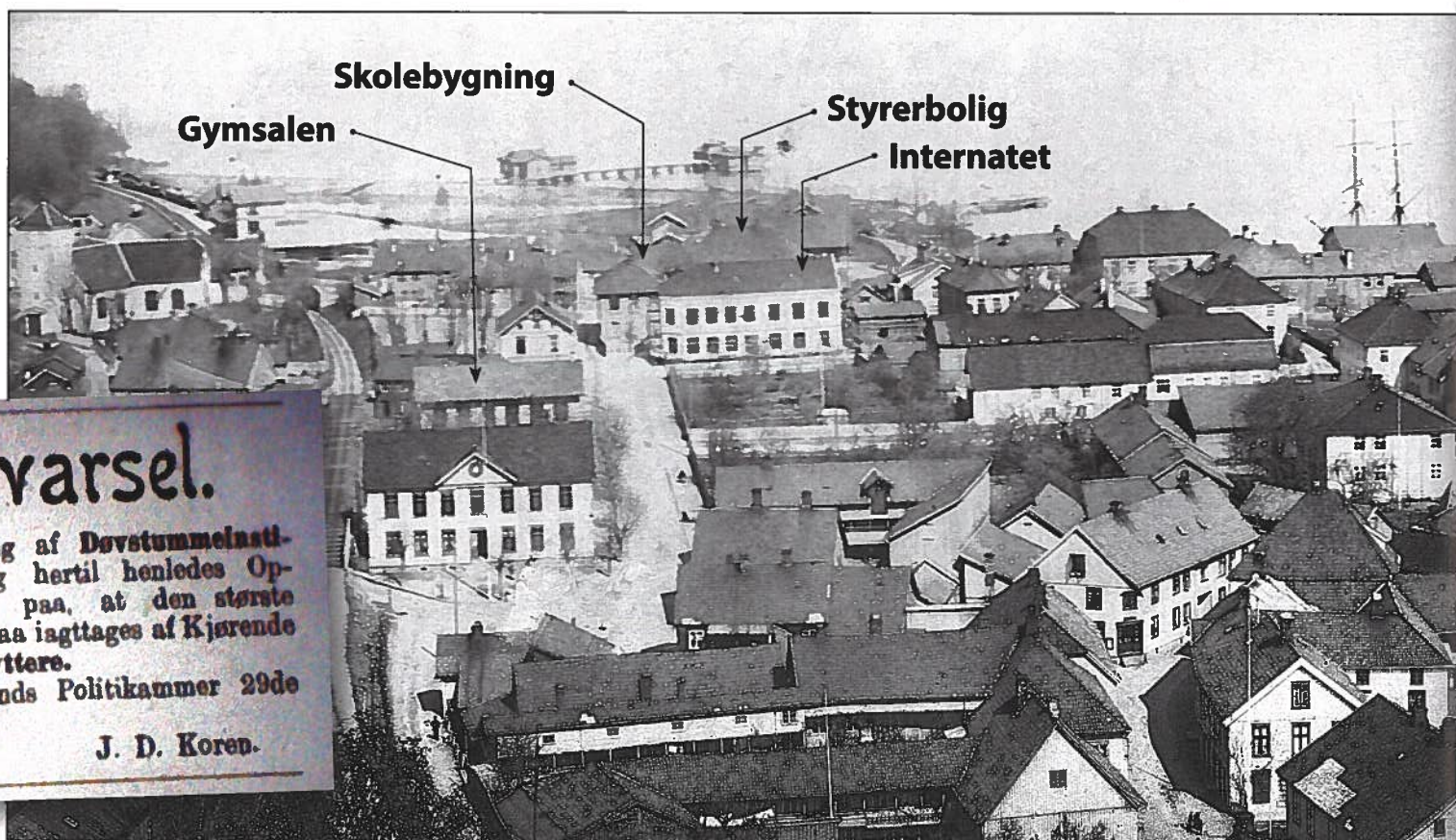
Skolen var nå kommet til en ny by og hadde fått nye lokaler. En disponerte tre bygninger, de to folkeskolebygningene og Den Tordenskjoldske Middelskole, alt i alt ca. 26 rom. Eiendommene var leid for tre år, og husleien var 4 000 kroner i året.

Den gamle folkeskolen ble brukt til undervisningsbygg. Det måtte gjøres enkelte forandringer, noen rom måtte deles. Dette var ting som kommunen hadde tatt på seg å gjøre dersom skolen ble flyttet til Holmestrand. Styrer Bjørset var fornøyd. Han skriver:

... og den største vanskelighet ved at benytte de leiede lokaler var hermed ryddet afveien. Vore skolelokaler har faaet en passende størrelse, ligesom de fleste af den ogsaa er solrige.

Den nye folkeskolen – det var den nyeste bygningen – ble tatt i bruk som internat. Guttene lå i første etasje og jentene i andre. På hver sovesal var det 17–18 senger. Barna hadde en stor dagligstue, og det var også rom for «inspektrise» og vaktmester.

Den tredje bygningen – Den Tordenskjoldske Middelskole – ble brukt til det som Bjørset kaller «økonomiafdeling». Der var det kjøkken, spisesal og «leilighed til husbestyrerinden og pigerne». I andre etasje hadde styreren boligen sin.

Advarsel.

I Anledning af Døvstummeinstituttets Flytning hertil henledes Opmærksomheden paa, at den største Forsigtighed maa iagttages af Kjørende og Velocipedryttere.
Holmestrands Politikammer 29de August 1899.

J. D. Koren.

De fleste bygningene døveskolen brukte nord i byen står fortsatt der i dag. Byens politimester fant det nødvendig å gå ut til befolkningen med en advarsel om at «I anledning av Døvstummeinstituttets Flytning hertil henledes Opmerksomheden på at den største forsigtighed maa iagttages af Kjørende og Velocipedryttere!»

Skolen kom for tidlig til Holmestrand. Alt i juli ble den nødt til å flytte fra Høien – det var kontraktfestet – og da en kom til Holmestrand, var mye uferdig. Gymnastikksalen måtte brukes til lagerrom, styrerfamilien måtte bo på ett lite rom, og en lærerfamilie som ikke hadde fått seg leilighet, måtte bo i noen klasserom. I slutten av august var imidlertid arbeidet kommet så langt at en kunne innkalle elevene, og skolen ble åpnet 1. september 1899.

Bjørset hadde i en periode ikke vært helt overbevist om at bygningene ville være høvelige – Teie gård var bedre, mente han. Men nå i september kunne han skrive:

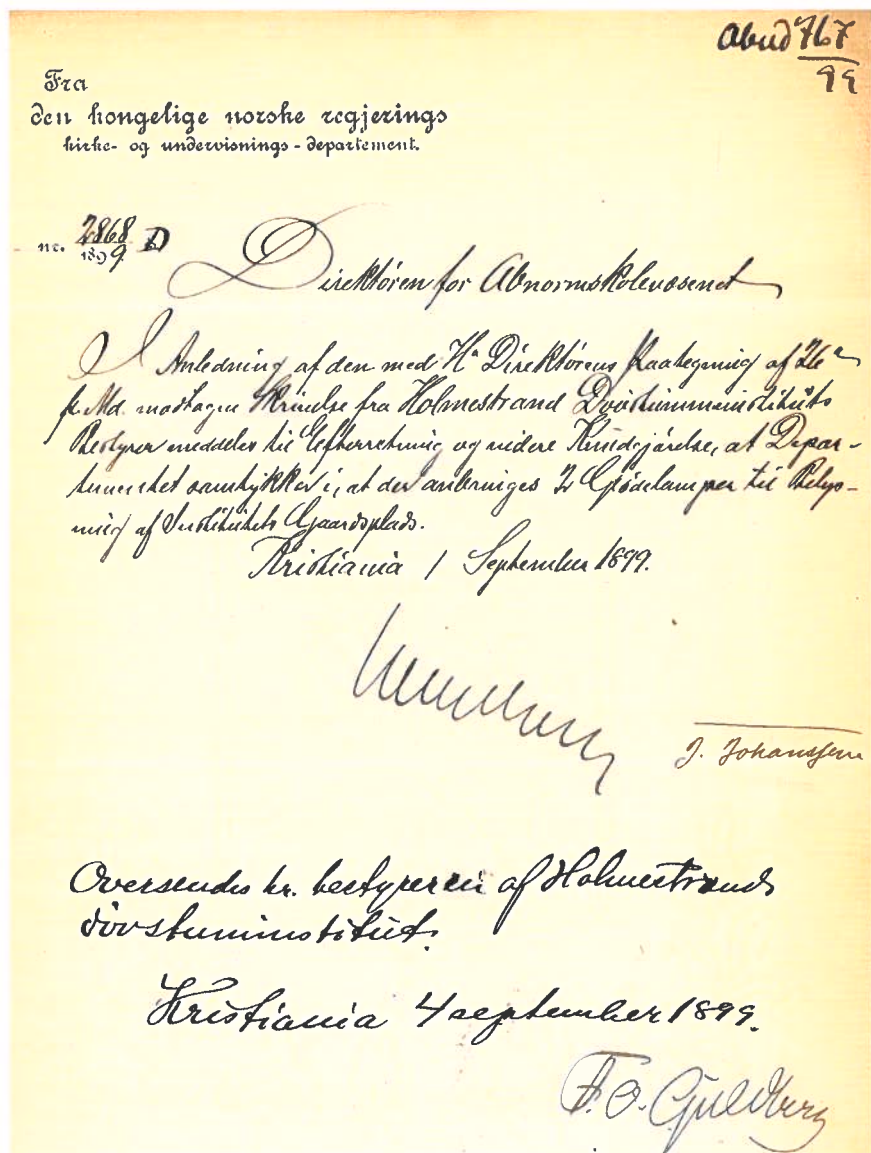
... saavel af skolens tilsyn og funktionærene som af de mange besøgende har der kun været udtalt en mening: en samstemmig tilfredshed over skolens hjem i Holmestrand, forsaavidt lokaliteterne angaar.

Elektrisiteten var et av trumfkortene til Holmestrand. Byen hadde samme året fått elektrisk lys, og både regjering og Storting gikk inn for at skolen også skulle få glede av dette. I oktober var anlegget ferdig. En hadde da fått installert 36 lampepunkt. De var fordelt mellom de forskjellige bygningene, ja, en hadde til og med spandert to lyspærer ute på gårdsplassen. Mesteparten var 16 normallys-pærer, men i gymnastikksalen og på gårdsplassen hadde en mer lyssterke lamper.

Dette med lys på gårdsplassen ble en stor sak. I første omgang ville ikke departementet gå med på det, men Bjørset ga seg ikke. Nye søknader ble sendt, og i et brev datert 1. september 1899, gir departementet tillatelse til å sette opp to glødelamper «... til belysning af Institutets Gaardsplass».

Styrer Bjørset hadde fått lampepunktene sine, men, som han skriver: «... dog er dens letvindthed mere at fremhæve end dens lysstyrke». En pære på 16 normallys i et klasserom på 25 kvadratmeter var i minste laget. Bjørset pekte også på at en ville spare arbeidskraft ved å gå over fra parafin til elektrisk belysning overalt.

Før skoleåret var ute, hadde skolen fått bad. Det var egentlig meningen at skolen skulle bruke «folkeskolens nyanlagte badeindretning», men dette anlegget var ikke ferdig, og skolelegen, H. Birch, gikk inn for at skolen skulle få eget bad. Det var et enkelt kar med ovn og rørledning levert av Sunde & Co, Kristiania, til en pris av hele 300 kroner.

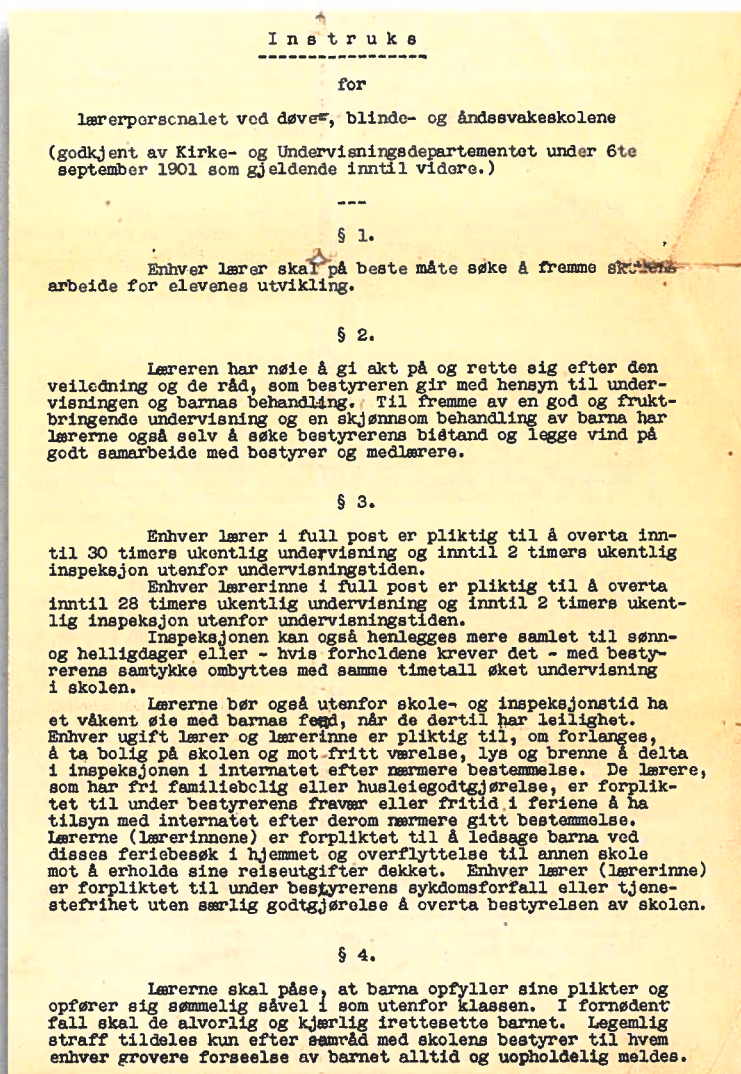
Brevet fra Den kongelige norske regjering Kirke- og undervisnings-departement til Direktøren for Abnormskolevæsenet hvor det høytidelig kunngjøres at departementet «...samtykker i at der andbringes 2 glødelamper til belysning af Institutets Gaardsplass.»

Alle som hadde hatt sitt arbeid ved Fru Rosings Taleskole for Døve, hadde nok gruet seg til flyttingen. Men nå da skolen hadde kommet i orden i Holmestrand, så alle at de hadde fått en skole som var en bedre arbeidsplass enn den de hadde flyttet fra, og ikke minst: Både elever og personale opplevde at folket i byen tok vel imot dem, at de var velkomne.

Holmestrand hadde aldri før hatt en spesialskole innenfor grensene sine, og styrer Bjørset ville derfor presentere skolen og gi et innblikk i det den sto for. I slutten av november var det fest på skolen. De som var invitert, var byens magistrat, formannskapet, sognepresten, bestyreren ved seminaret, bestyrerne ved folke- og middelskolen, byingeniøren og de som skulle levere varer til skolen.

Først ga styrer Bjørset en kort orientering om skolen og om det arbeidet som ble gjort. Så gikk alle over til skolebygningen og hørte på undervisningen. Senere var det «et enkelt aftensmåltid med dessert og et glas vin». Det ble holdt taler både fra og til skolen. Styrer Bjørset skriver:

Det er ikke her stedet at detaljere disse uttalelser, men det tør siges, at skolens personale vil bevare hvert enkelt af de kjærlige ord, som faldt fra de forskjellige festdeltagere, i taknemlig erindring.

Instruks for lærerpersonalet ved døve-, blinde- og åndssvakeskolene fra 1901.

II

Skolen hadde fått nytt navn. Den skulle nå hete Holmestrand off. skole for døve. Skolen fikk også påbud om å kjøpe splittflagg og flagge på 17. mai, 4. november og på kongens – Oscar II – fødselsdag. Bjørset skriver:

Dermed forsvinder det siste af de ydre kjendemerker paa

den periode i den norske døvstummeskoles historie, da samtlige skoler, undtagen landets ældste, Trondhjems off. døvstummeinstitut, fremvoksede paa det private initiativ grund, havde privatskolernes karakter og nogle af dem ogsaa vedkommende stifters navn.

Men skolen var fremdeles avdelingsskole under Kristiania off. skole for døve. Først ved stortingsvedtak av 12. april 1902 ble Holmestrand off. skole for døve en selvstendig skole med egen styrer.

Skolen hadde vært heldig. En måtte regne med at en del av personalet ville slutte da skolen ble flyttet, men det ser ut til at alle lærerne og de fleste av internatpersonalet fulgte med til Holmestrand. Dette gjorde at omstillingsperioden gikk lettere enn en hadde regnet med.

Hvor mye av Fru Rosings Taleskole ble så tatt med til Holmestrand når det gjelder metodikk og pedagogisk målsetting? For å kunne gi et rimelig svar på dette må en prøve å finne fram til den pedagogiske målsettingen til styrer Bjørset. For som det står i «Instruks for bestyrere ved abnormskolene» fra 1901:

Bestyreren skal stadig have sin opmerksomhed henvendt på, hvad der kan være til skolens fremme. Han skal til enhver tid gi lærerne den fornødne veiledning til en riktig undervisning og behandling av børnene, påse at enhed i undervisningen gjennomføres og søge at fremme et godt forhold og samarbeide inden lærerpersonalet.

Hans Bjørset ble født i Bergen i 1856. Slekten kom fra gården Bjørset i Møre og Romsdal. Faren var overlærer ved Bergen Katedralskole. Det var i dette skolemiljøet Hans Bjørset vokste opp. Han hadde blant annet to brødre, marinekaptein Eyvind Bjørset, som ble sjef for sjøkartverket, og Karl Bjørset, som var overlærer i Drammen. Carl Joachim Hambro skriver i boka *De første studenterår* om Bjørset-brødrene:

De tre brødrene lignet hverandre i sitt særlige krav til ekthet og i sin skrupuløse sandfærdighet. De lignet hverandre også i den mistillid de kunne nære til ekthet hos andre. Gjennem musikalske var de alle tre – og lyttet overalt efter falske toner – som de ofte hørte.

Hans Bjørset ble cand.phil. i 1875 og studerte jus et par år etterpå. Men da hans far døde, brøt han tvert med jusstudiet og gikk over til læreryrket. Han var blant annet lærer ved Sogndal folkehøgskole.

Året 1880 ble et vendepunkt i Hans Bjørsets liv. Da ble han lærer ved Waages Døvstummeinstitut i Bergen. Skolen var en eksternatskole med 40–50 elever. Den var en taleskole og spilte en stor rolle som bevis for fordelene ved talemotoden. Det ser ut som om skolen de to første årene elevene var der, drev det en nå vil kalle fri språkundervisning, og først tredje skoleåret gikk over til lesebok.

Det var altså ved denne skolen at Hans Bjørset fikk sin første kontakt med døve og døveundervisning. Og her skjedde det med Bjørset som har hendt så mange andre, både før og etter ham: Han ble døvepedagog med stor D og en fremragende sådan, livet ut.

Da bestyrer Waage døde i 1892, ble Bjørset midlertidig styrer. Året etter, da Bergen-skolen ble avviklet, ble han overflyttet til fru Rosings skole i Kristiania.

Når det gjelder den organisatoriske rammen for døveskolene, var Bjørset en varm tilhenger av delingsprinsippet. I stortingsdebatten 8. mars 1899 kom spørsmålet om en omstrukturering av døveundervisningen opp, og regjeringen ble bedt om å utrede dette. Direktøren for abnormskolene sendte derfor ut et skriv til styrerne ved døveskolene og ba om deres syn på saken.

Hans Bjørset skriver at en kunne ikke ha funnet et dårligere

tidspunkt å ta opp saken på,

... nu endelig skulde spirene begynde at komme af de pædagogiske principers sæd, som ved den nuværende organisations antagelse ble lagt i jorden.

Det var bestyrer Finch i Trondheim som var sårannen. Tankene til Finch var så framtidsrettede at de bare i liten grad fikk den anerkjennelse de hadde fortjent. Og spørsmålet var:

Hvad er sproget, efter hvilke love dannes det hos den døvstumme, kan de sproglige midler og maal være de samme for alle af disse, hvad er betingelsen for at komme til klarhed over spørgsmålet om sprogundervisningens «hvad» og «hvordan».

Da Finch la fram sin organisasjonsplan, «... som var en legemliggjørelse af principer, som for hans vedkommende var den modne frukt af overvejelser paa det felt ...», ble han ikke forstått. Det var derfor, fortsetter Bjørset, ikke rart at organisasjonsmønsteret ble motarbeidet fra mange «fagbrødres» side.

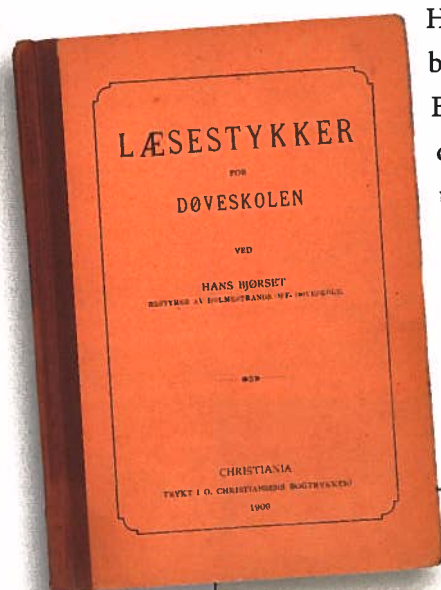
Bjørset pekte på de mange forandringene som hadde skjedd. Skolene i Bergen og Kristiansand var avviklet, og lærerpersonalet var flyttet hit og dit. Det hadde vært strid og uro så å si på alle områder. Bjørset ser det slik at Finchs organisasjonsmodell – delingsprinsippet – er det som gir alle døve det beste undervisningstilbudet:

Elever og personale fra ca. 1900.

... engang at give de forskjellige børn, hver efter sin modtagelighed og evne, sin beskikkede del af sproget, saaledes engang at bygge en døvstummeskole med klarhed over maal og midler paa alle stadier, for alle slags børn.

Bjørset bygde sin undervisning på den frie språkundervisning, eller «den naturlige», som Bjørset helst ville kalle det. På et lærermøte på Holmestrand off. skole for døve 13. mars 1906 demonstrerte styrer Bjørset en mappe med bilder som skulle brukes i språkopplæringen. Han forklarte og pekte på alle fordelene med den frie språkundervisningen. En behøvd absolutt ikke så lang erfaring for å skape det språklige liv hos elevene. Han avviste også at denne undervisningsmetoden stilte høyere krav til læreren enn de eldre metodene gjorde. Men det var tre krav han ville stille til lærerne sine: flid, som også omfattet en samvittighetsfull forberedelse, kontakt med elevene samt daglig repetisjon.

Hans Bjørsets pedagogiske syn kan kort beskrives slik: det lesende døve barnet. Bjørset mente at det var gjennom lesing at den døve kunne få de impulser som måtte til for videre intellektuell utvikling. I et følgeskriv til budsjettframlegget for 1903–04 skriver han til departementet:

Døvstummeskolens store, men så vanskelig opnaaelige maal er at bringe sine elever saa langt, at de ved udgangen af skolen er istand til at læse en simpel for folket

Forord.

Nærværende lille samling læsestykker for døveskolen formenes at indeholde tilstrækkelig læsestof for B-skolen, for hvem den ifølge sit omfang og sin form nærmest er beregnet, samtidig som en flerhet av stykkerne ogsaa kan læses med fordel i A-skolen.

Det forutsettes dog for det første, at der til nødvendig supplerung læses et passende antal avisutklip, hvis indhold og sprog har livets aktualitet paa en anden maate og i høiere grad, end tilfældet kan være i en læsebok. Dernæst maa det ogsaa tas med i beregningen, at der under sprog- og anskuelsesundervisningen vil behandles forskjellige emner, hvis indhold det kan findes hensigtsmæssig at fæste og samle i form av læsestykker, som blir at indføre i et særskilt hefte.

Endelig gaar jeg ut fra, at de 2 sidste aars læsning mest mulig helles større sammenhengende arbeider, om læsningen i døveskolen skal bære den rette frugt.

Holmestrand i august 1909.

Hans Bjørset.

skreven bog. Men ligesaa sikkert som det er, at kun de, der naar dette maal, har erhvervet sig den trygge grundvold for videre selvuddannelse efter skoletidens afslutning, ligesaa udtvilsomt staar det nu efter indvunden erfaring for bestyreren at dette maal ikke vil kunne nåes med B-elever, medmindre han kan give dem et læseverk ihende, hvis sprog og indhold gaar jevnside med deres sproglige og aandelige udvikling.

Dette leseverket, som Bjørset i lang tid hadde samlet stoff til, skulle bygge på det materialet som man hadde laget ved skolen helt fra 1896; det var fru Rosings skole som begynte med den frie språkopplæringen. Nå var det lesebøker for døveskolen på markedet. Fru Rosing hadde laget sine egne lesebøker, og I.A. Fjærtøft hadde oversatt Vatters *Erstes Lesebuch* til norsk. Men Bjørset ville ikke bruke disse. Han mente at de ikke var bygd opp etter den naturlige språkutviklingen til barnet.

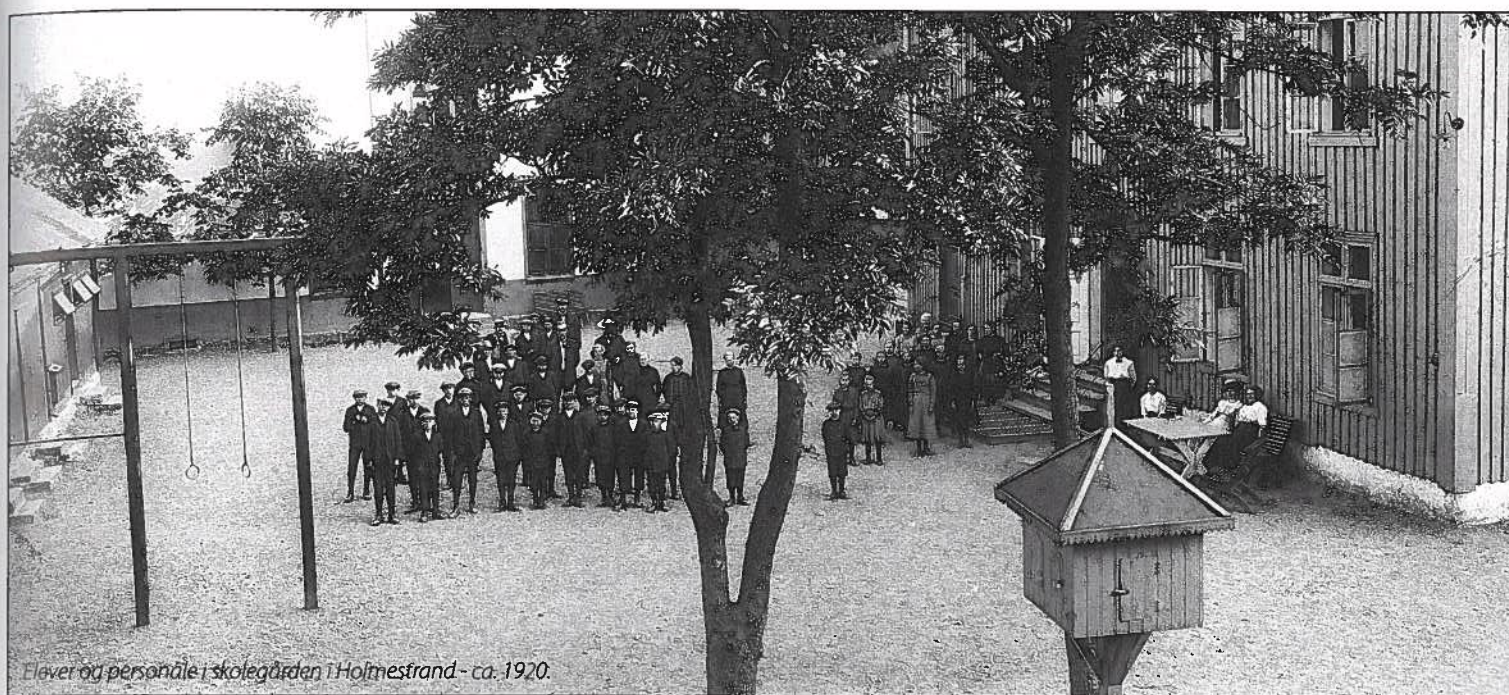
Bruken af læse- og sprogbook i den forstand, hvori herr Fjærtøfts er avfattet, anser vi uforenlig med den sprogundervisningsmetode, som vi har benyttet ved denne skole i de siste 15 aar. Og ligesom vi tidligere har undervist uden dette læremiddel, tør vi heller ikke nu tilraade benyttelse derav.

Derimot brukte skolen lokalavisen som lesebok. Stoffet ble tilrettelagt for elevene, og i skoleåret 1903–04 leste 6. klasse blant annet om brannen i Aalesund, «Drept i treskemaskinen», om Russland og Japan.

Med den troen styrer Bjørset hadde på verdien av å lese, var

Hans Bjørsets visjon var «det lesende døve barnet». Han tilpasset og utga flere lesebøker m.m. På Hedevid Rosings' taleskole hadde de en stor og variert samling med barnelitteratur.

Elever og personale i skolegården i Holmestrand - ca. 1920.

det rimelig at han tok med biblioteket fra fru Rosings skole da den flyttet til Holmestrand. I januar 1887 ga agent Rudolf Drøpelkus skolen 1 000 kroner. For rentene av denne summen ble det kjøpt bøker og barneblad, slik at en i 1894 hadde et lite, men godt skolebibliotek. Da skolen flyttet til Holmestrand, var boksamlingen på vel 300 bind, og det ble kjøpt ca. 20 bøker hvert år. Fru Rosing fortsatte som innkjøpssjef også etter at skolen hadde flyttet. Elevene lånte bøkene, og i skoleåret 1900–01 var det 856 utlån.

Hans Bjørset var oralist, men ingen purist slik fru Rosing hadde vært. I et brev fra 23. januar 1900 skriver han blant annet til departementet:

Jeg skal kun bemerke at jeg slutter mig til dem, der mener talemotoden som den vanskeligste vei, hvorpå de døve kan komme til sprog og begreper, og jeg føler mig overtydet om at skrift og tegn kan udrette adskilligt selv der, hvor det glipper for talemotoden. Og som en følge deraf anser jeg det for en selvsagt sag, at den, der sender et barn fra sig med merket: ikke modtagelig for undervisning, efter kun at have brugt en methode i anvendelse, gjør sig skyldig i et meningsløst princippryteri og en grov forsyndelse mod barnet.

III

Holmestrand off. skole for døve fikk elevene sine fra Kristiania off. skole for døve. Denne skolen var altså opptaksskole, og elevene hadde gått der i to år før de ble sendt over til Holmestrand. Gruppene skolen da fikk, var som regel på 10

B-elever. Lærerne ved Holmestrand-skolen var misfornøyde med denne ordningen – ikke det at det var B-elever de fikk, men at Kristiania-skolen hadde dem i to år før de ble overført. De mente at dette gikk ut over artikulasjonen. Den ble ikke så god som den kunne ha blitt dersom elevene hadde kommet til Holmestrand med en gang.

Selve timefordelingsplanen er omtrent den samme som ved fru Rosings skole, kanskje med en økning i timetallet i språk. Fagene er også de samme. Men skoleåret 1903–04 finner en et nytt fag på tabellen. Det er samfunnslære.

Undervisningstiden var fem timer for dagen, med tre små friminutt. Skoleåret 1899–1900 ble det prøvd med delt undervisningstid, men det ble gitt opp fordi lærerne mente «... at børnenes livlighed og præstationsevne i vesentlig grad forringedes under timene efter middag».

Styrer Bjørset mente at fem sammenhengende undervisningstimer var for mye både for elevene og for lærerne. Han er derfor inne på tanken om at noen av formingstimene bør legges til formiddagen, så ikke denne økten bare blir ensidig teoriundervisning.

Et av hovedmålene med døveundervisningen hadde helt fra begynnelsen i 1825 vært å gi elevene så store kristendomskunnskaper at de kunne konfirmeres. I 1895 ble Conrad Svendsen prest for Norges døve og fikk tilsyn med religionsundervisningen ved døveskolene.

Boksamlingen på Nedre Gausen

Fortsatt den dag i dag er store deler av samlingen med barnebøker, lærebøker, fagbøker og fagtidsskrifter fra den gamle døveskolen intakt. Takket være Drøpelkus legat kunne skolen hvert eneste år supplere barneboksamlingen med ca. 20 bøker. I dag består samlingen med svært gamle barnebøker av mer enn 200 forskjellige bøker. I tillegg kommer en rekke

lærebøker i forskjellige fag og faglitteratur på mange språk som viser at personalet ønsket å være faglig oppdatert. Samlingen rommer en rekke komplette årganger med fagtidsskrifter om opplæringen av døve på fransk, tysk, engelsk, amerikansk og svensk. Notater i tidsskriftene viser at dette faktisk ble studert nøye.

Boksamlingen inneholder mer enn 200 forskjellige barnebøker som er mer enn 100 år gamle.

Øverst: En rekke årganger med fransk, tysk, amerikansk og svenske fagtidsskrifter.
Nederst: Boksamlingen omfatter en rekke forskjellige lærebøker, spesielt mange lesebøker og kristendomsbøker.

Det ser ut som om en for Holmestrand-skolen nå hadde innført en eksamen i kristendomskunnskap. I skolens protokoller står det at av ni konfirmanter i 1900 fikk to «Udmerket godt», resten «Meget godt».

Skolen la også stor vekt på formingsundervisningen. Den hadde både «haandgjerning», «træsløid», og «papsløid» på fagplanen. I 1900 deltok skolen på verdensutstillingen i Paris med flere gjenstander som var laget av elevene. Det var blant annet et håndarbeid som var laget etter «Marie Rosings system», og forskjellige pappsløydting.

IV

En internatskole, som Holmestrand off. skole for døve, er noe mer enn en vanlig skole, den er også elevenes hjem. En får ikke det rette bildet av livet på skolen om en ikke også tar med de mange små og store hendelser som skjer i løpet av skoledagene. Slike hendelser blir nesten aldri nedskrevet, men denne skolen er heldig i så måte.

Styrer Bjørset førte dagbok fra 1904 til september 1911, og her er det mange avsnitt som viser noe av dagliglivet på skolen:

30/1-04. Børnene i kirke. Nogen af dem deltog i ofringen til de brandlidde i Aalesund. Børnene var efter middag indbudt af den dramatiske forenings formand konst. postmester Fasting, på Societeten til en generalprøve på «Slægtningene».

5/2-04. ..., straf med spanskrør for gjentagen opsætsighed mod internatpigerne i forbindelse med banning.

17/5-04. Fridag. Børnene fik 10 øre hver. Pigerne 50 øre. Flagtog om eftermiddagen. Samtlige deltog.

11/6-04. Hr. Faust Lund holdt «magisk» forestilling for børnene på gymnastiksalen.

26/6-04. Konfirmation af 9 elever. Pastor Svendsen prædikede til børnene i kirken. Kl. 4 middag på skolen for komfirmandene med paarørende og pleieforeldre.

15/10-04. Samtlige børn og lærerpersonalet på Cirkus.

27/10-04. Fra kl. 11-1 besøg på melkefabrikken af børn og personale. Herr disponent Stenersen viste os omkring med megen velvilje.

21/1-05. Fridag. Kongens fødselsdag. Børnene trakteredes med chokolade og julekager i spisestuen kl. 5. Liden julegodter på forsamlingsværelset, hvor fremvisning af lysbilder og anden moro.

14/7-05. Proklamation en fra den norske regjering om

skiftet, sendt gennem direktøren fra kirkedepartementet, oplæst for personalet ved morgenandagten. Dertil knyttede bestyreren en bøn for fædrelandet.

2/10-05. Samtlige børn og internatets personale på kinematografforestilling.

18/2-06. Børnene fik gå en spadsertur med vagter i stedet for at gå i kirke, da det var så smukt solskin.

11/3-06. Bestyreren reiste kl. 11 til Horten for at se til Halfdan Josefsen. Denne meget syg. Lægen har intet håb, da lungen er angrebet.

10/7-06. Skoletur til Tønsberg. Afreise m. tog 10.47. Opnådd moderation: Samtlige elever betraktet som børn. Samtlige deltagere tur & retur for tur-pris. Tilbage her 7.19. Turen begunstiget af udmærket veir.

20/7-07. Kongen reiste forbi Holmestrand til Porsgrund. Børnene stod i haven med flag.

29/3-08. Børnene kl. 5 trakteret med kake og appelsiner. Gave fra fru Graarud.

12/6-10. Ingen andagt eller kirkegang paa grund av varme.

V

Hvordan var det å være lærer i Holmestrand? Hvordan skulle en hybelboende lærer ordne seg med en så enkel, men viktig sak som å kunne spise middag hver dag? I dette avsnittet skal vi løfte fram «en historie fra virkeligheten anno 1913», i form av brev til direktøren for abnormskolene:

Undertegnede af lærerpersonalet ved den off. skole hersteds ansøger i ærbødighed om, at der gives os tilladelse til at spise middag i skolens internat.

Det stiller sig nemlig vanskelig for os baade økonomisk og andre henseender at faa middag her i byen. Vi er henvist enten til hotellet, hvor prisen ikke staar i nogensomhelst forhold til vore indtekter, eller til spisekvarterer, som enten er overfyldte af seminarelever eller hvor det er uhyggelig for dannede mennesker at spise. At et par af lærerinderne foreløpig har anledning til at spise middag i private familjer er en gunst som man ikke tør regne paa er av varighet.

Vi mener derfor det er en rimelig anmodning, at der gives dem af personalet som ønsker det, tilladelse til at spise middag paa skolen mod en passende betaling, og vi tør vistnok gaa ud fra, at hr. direktøren finder vort andragende rimelig og vil imødekomme det.

Holmestrand 1/10-13. I ærbødighed

Styrer Bjørsets påtegning:

I det man oversender vedlagte andragende fra 4 av lærerpersonalet ved herværende døveskole, skal man tillate sig at bemerke:

Det er vistnok saa, at der ingen overflødighed av spisekvarterer er i Holmestrand saa alle og enhver kan træffe sit valg efter smag og behag. Men tiltrods for, at byen som sæte for baade lærer- og andre skoler som tæller en hel del personer, som maa spise sin middag paa spisekvarterer, er der dog, saavidt bekjendt, ingen som ikke har kunnet faa, hvad man har søkt og til rimelig pris, naar man har været ute i betimelig tid. Det samme maa formentlig ogsaa være tilfælde med de 2 av lærerpersonalet som ikke har villet underskrive vedlagte andragende.

Direktøren for abnormskolene avslo søknaden.

VI

Perioden fra 1899 til 1915 kan sies å ha vært en rolig og god periode for døveskolen i Holmestrand. Elevtallet holdt seg så å si konstant. Det laveste elevtallet en hadde, var 39, men som regel lå det på rundt 50. Lærerstaben var også stabil med små utskiftinger. Det samme gjelder blant internatpersonalet. Forholdet til Holmestrand by var godt. Det er fremdeles stor interesse for skolen, noe man kan se av at elevene ved forskjellige anledninger får gaver, og at det blir gjort andre ting for deres velferd.

Skole- og internatbygningene begynte nå å bli nokså nedslitte,

og styrer Bjørset må skrive mange brev til bystyret for å få utført det oppussingsarbeidet som måtte til.

Da den første verdenskrigen brøt ut i 1914, ventet man en uke med å begynne det nye skoleåret. Krigsutbruddet kom helt uventet på dem som hadde ansvaret for matforsyningen til byen, men forsyningsproblemene ble fort løst, og skolen kunne begynne.

Krigstiden førte til stor inflasjon, som i stor grad «spiste» opp lønnen for personalet ved skolen. Når det gjaldt lærerne, var det lite styrer Bjørset kunne gjøre, de var på fastlagt lønnsregulativ. Men gjennom alle krigsårene sloss han i budsjettframleggene for bedre lønn til internatpersonalet.

Skolens forhold til departementet ser ut til å være godt, men Bjørset får likevel de vanlige påtalene om overskridelser på budsjettet, at han skal postere utgiftene der de hører hjemme, og ikke der han har penger igjen!

Pedagogisk sto skolen i denne perioden meget høyt. Det kan en se av alle besøkene skolen fikk av utenlandske døvelærere. Spesielt var det mange finske døvelærere som kom til Holmestrand, men det kom også mange fra Sverige og Danmark. I 1919 var for eksempel forstander Forckhammer på besøk og demonstrerte munn-hånd-systemet.

I og med at ingen blir profet i sitt eget land, er det interessant å legge merke til at flere norske døvepedagoger også fant veien til Holmestrand for å høre og se på undervisningen der.

Gymnastikksalen i det som for noen år var lokaler for Filadelfia-menigheten. Gymnastikklærer var hr. Røsholdt, daværende statsingeniør. Bildet er fra perioden 1909-1914.

Organiseringsstriden

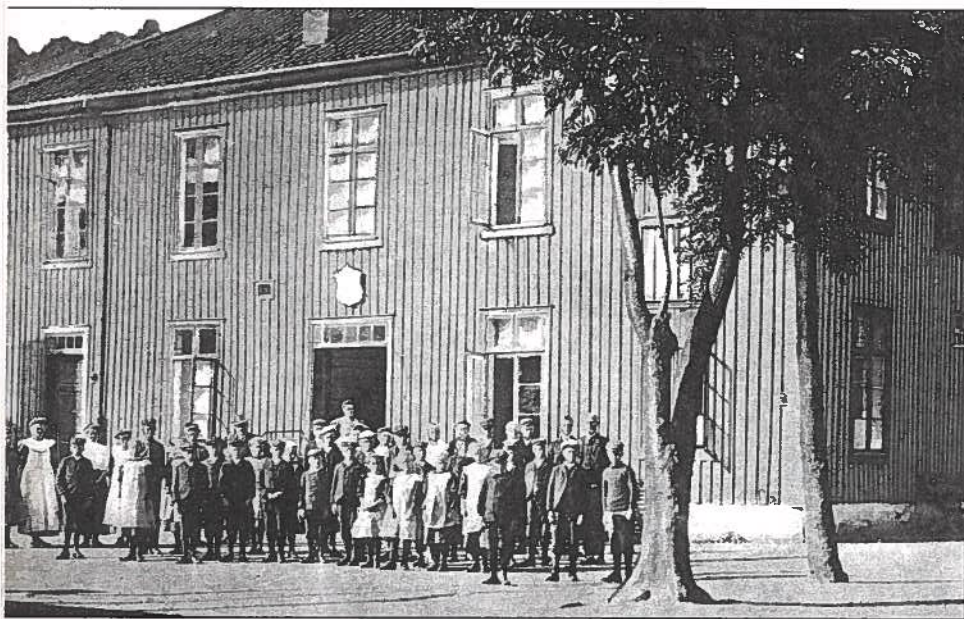
Holmestrand off. døveskole
1915–1940

I

Hadde de første femten årene i Holmestrand vært rolige og gode arbeidsår, hvor skolen kunne konsentrere seg om de pedagogiske oppgavene, så ble de neste tjue årene en urolig tid – ikke på det pedagogiske planet, men på det organisatoriske.

Holmestrand off. døveskole lå utsatt til og var velegnet som salderingsobjekt for departementet. Alt i 1912 satte regjeringen fram forslag om at skolen fra begynnelsen av skoleåret skulle slås sammen med Kristiania off. skole for døve. Lærerpersonalet skulle overføres til Kristiania, internatpersonalet blir ikke nevnt.

Styrer Bjørset skulle flyttes over til Hamar som styrer av døveskolen der, eller han kunne bli overlærer ved Kristiania døveskole. Da forslaget kom opp i Stortinget til behandling, ble det forkastet. Døveskolen i Holmestrand fortsatte derfor som egen skole.

De første lokaler for Holmestrand off. skole for døve.
Bildet er antagelig tatt i tiden 1909-14.

I 1915 tok departementet saken opp igjen. I et brev fra Kirkedepartementet datert 27. september 1915, blir styrerne ved Kristiania, Holmestrand og Hamar døveskole bedt om å uttale seg om en sammenslåing av A- og B-skolene på Østlandet. Den nye skolen man ville lage, skulle ligge i Kristiania.

Svaret fra styrer Bjørset er datert 25. oktober samme året. Han peker her på at skal man kunne gi alle døve barn et forsvarlig undervisningstilbud, må man etter hans mening ha en grundig deling av elevmassen. Og delingen må skje etter evner og andre anlegg. Den organisasjonsmodellen man har nå, er basert på dette prinsippet. Selvsagt kan Bjørset tenke seg andre modeller som passer enda bedre for delingsprinsippet, men det er for tiden ikke økonomisk grunnlag for en slik reform. Han nevner her spesielt å skille ut de «uegentlige» døve. Han skriver:

Jeg er bange for, at enhver forandring i denne organisation, som kan tænkes at ville føre til en sammenblanding av de forskjellige slags elever, vil medføre en tilbagegang for vor døveskole.

Styrer Bjørset mener også at en slik sammenslått skole vil bli for stor. Han regnet med at skolen ville få ca. 140 elever. Og et internat med så mange elever ville føre til at internatpersonalet kunne gå lei

... fordi det nu engang er en trættende ting at omgaaes de døve sent og tidlig. Men jo større forholdene blir, desto snarere vil tilsynet gaa trætt og gi op under følelsen av ikke at kunde overkomme den oppgave, som er paalagt det.

Han slutter brevet med «at raabe et stærkt varsko» mot forandringer i organisasjonsmodellen.

I begynnelsen av desember samme år kalte departementet inn alle døveskolestyrerne til et møte der organiseringsspørsmålet ble drøftet. Styrer Anderson i Kristiania og styrer Bjørset ble på møtet oppnevnt til å lage en utredning om saken.

II

Det var mange ting som både direkte og indirekte spilte inn i organiseringsdebatten. En viktig faktor var at tallet på døve elever fra 1900 til 1915 hadde gått ned fra ca. 450 til ca. 300. Med så store klasser som skolene hadde da, fikk en overkapasitet på elevplasser. I Trondheim førte dette til at Gløshaugen skole ble nedlagt i 1918 og elevene overført til Trondhjem off. skole for døve.

En annen ting var at Kristiania off. skole for døve hadde så små og dårlige lokaler at nybygg var det eneste forsvarlige for skolen. Skulle man få en forsvarlig planlegging, måtte man først klargjøre organiseringsmodellen: Skulle en ha B-skoler eller ikke?

Den viktigste faktoren var nok at Norge på denne tiden gikk inn i en depresjon som faktisk varte helt til slutten av 1930-årene.

Under jobbetiden ble det en prisstigning av de helt store. Prisene steg fra 1914 til 1918 med 31,6 poeng. I 1920 ble Norge truffet av den internasjonale krisen, og et tiår senere kom den nye store økonomiske krisen med massearbeidsløshet.

Denne økonomiske nedgangen virket selvsagt inn på statsbudsjettet, og de statlige spesialskolene måtte tåle sin del av innstramningen.

III

Resultatet av styremøtet i desember 1915 var at Anderson og Bjørset la fram en plan for omorganisering av døveskolene. Planen gikk i korte trekk ut på at tallet på skoler skulle reduseres til fire. Forutsetningen var at Kristiania-skolen skulle få nybygde lokaler. Den skulle bli opptaksskole og B-skole for hele landet. Trondhjem off. skole skulle være A-skole, også for hele landet. Døveskolen på Hamar skulle fortsette som C-skole, og skolen i Holmestrand skulle bli noe nytt. Den skulle bli en skole for «uegentlige» døve, jf. brevet fra Bjørset til departementet datert 25. oktober 1915, og en kombinert framhalds- og yrkesskole. Alle styrerne var enige i denne planen, og Stortinget gjorde vedtak om at denne organiseringsmodellen skulle gjennomføres. Men den ble aldri satt ut i livet. Staten hadde ikke råd til en slik utvidelse av døveskolebudsjettet, og alt ble som før.

Mitt skoleminne

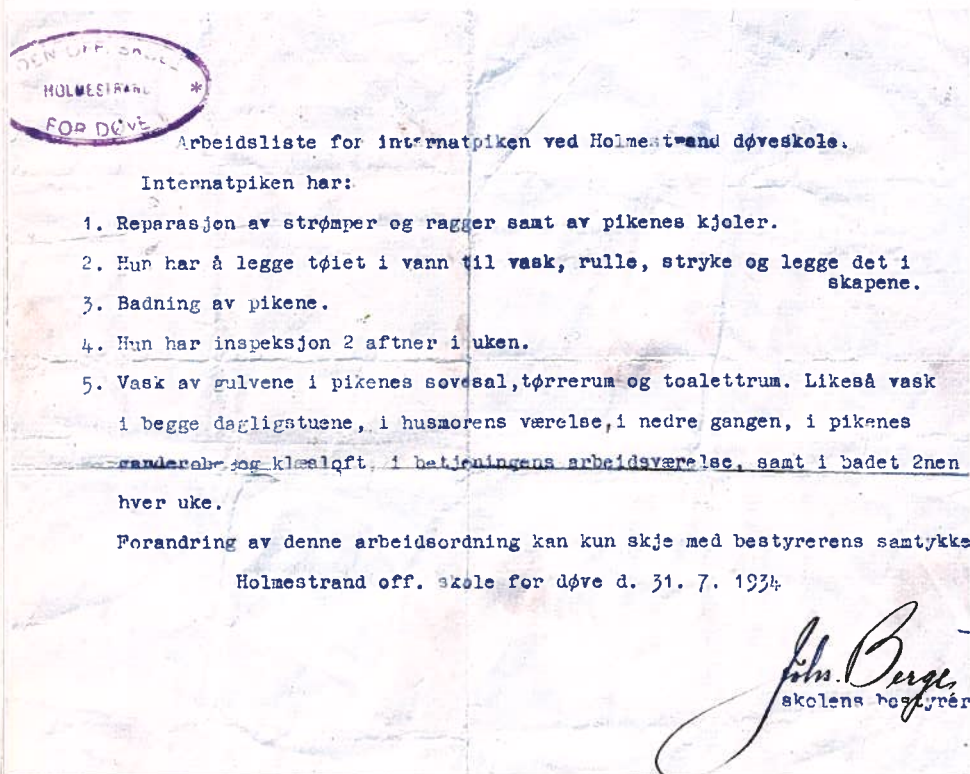
Bergljot Johansen
f. 1915 - d. 2013

Elev 1927-1932

Etter et år på Skådalen begynte jeg på døveskolen i Holmestrand. Jeg har mange minner fra den tiden. Jeg husker mange av lærerne og at de fleste brukte tegn når de snakket. Jeg likte friminutene godt for da kunne vi bruke tegn hele tiden. I fritiden fikk de store barna lov å gå til byen, men ikke de små. Vi hadde med oss penger hjemmefra og kunne kjøpe godteri i kiosken. Vi var flere ganger på kino, det var gratis. Det var ikke alltid så enkelt å skjønne det vi så, men det var moro likevel. Om vinteren sto vi på skøyter på Dulpén og der badet vi om sommeren. Men vi fikk ikke lov å dra dit alene. Det måtte være med en lærer. Vi var flere ganger på tur til Langøya. Da drog vi dit i en stor båt. Der var det et flott sted hvor vi badet. En vinter da jeg var ca. 12-13 år tok frøken "Hansen" meg med til Botne for å gå på ski. Hun var ikke kjent der. Vi hadde på oss kåper og skjerf. Hun hadde ikke tatt med mat eller drikke, bare litt sjokolade. Vi dro i ti-tiden og det ble en lang tur, for vi gikk oss bort. Vi fant ikke veien tilbake og etter hvert begynte det å bli tåke og det ble kveld. Vi gikk veldig langt, men til slutt kom vi til Smørstein og da så vi lysene fra byen. Det var en lettelse. Bestyrer Berge var veldig nervøs da vi kom tilbake i seks-syvtiden. Jeg fikk spise mye god mat hos bestyreren. Han var rasende på frøken "Hansen" fordi hun ikke hadde gitt beskjed om at hun hadde tatt meg med på skitur. Hun ble sparket fra jobben sin.

Fortalt våren 2013.

Arbeidsliste for internatpiken fra 1934.

Elevtallet ved døveskolene fortsatte å synke, og nye forslag til organiseringsmønster ble satt fram. I 1928 forelå det fire alternativ til løsning av organiseringsvanskene. Forslagene kom fra en komité oppnevnt av departementet og med styrer Per Anderson som komitémedlem.

Konfirmasjonsbilde fra 1930.

Det første alternativet var å slå sammen døveskolene i Oslo, Hamar og Holmestrand. Det går ikke fram av budsjettinnstillingen hvor den nye skolen skulle ligge. Alternativ to var at skolene i Holmestrand og Hamar ble slått sammen. Forutsetningen var at lærerskolen i Holmestrand ble nedlagt og den nye døveskolen flyttet inn i lærerskolebygningen. Det tredje alternativet var at døveskolen i Oslo ble flyttet til Holmestrand og slått sammen med skolen der. Hamar-skolen skulle fortsette som C-skole. Fjerde og siste alternativ gikk ut på at Holmestrand-skolen ble flyttet til Hamar og Oslo-skolen til Holmestrand. Også de to siste alternativene bygde på forutsetningen om at lærerskolen i Holmestrand ble nedlagt.

Både departementet og Kirke- og undervisningskomiteen gikk inn for alternativ to. I et skriv fra departementet til Kirke- og undervisningskomiteen gjør departementet rede for det økonomiske grunnlaget for de fire alternativene. Alternativ to ville bli det billigste. En ville spare 8 200 kroner på det årlige driftsbudsjettet.

Et flertall i Kirke- og undervisningskomiteen mener at det som ville være det beste, dersom en så på saken rent pedagogisk, var å sette ut i livet den organisasjonsplanen som ble vedtatt av Stortinget i 1916.

Men slik som dei økonomiske tilhøvi no er, gjeng ein ut frå, at det vil gå nokso mange år fyrr ordningi etter nemde plan kan taka til. Kostnaden ved bygging av hus for ein slik sams skule er omrekna til umlag kr 1.000.000,-.

Alternativ to ble derfor sett på som det beste. Pengene til ombygging av lærerskolebygget i Holmestrand skulle en ta av den sum som var kommet inn ved salget av Linderen, skolebygget til døveskolen i Oslo. Det var blitt solgt til Landbruksdepartementet.

Komiteen sier tydelig fra om at tilrådingen er gitt under den forutsetning at lærerskolen i Holmestrand blir nedlagt, og i den saken vil Kirke- og undervisningskomiteen stille seg helt fritt. Det ble i 1928 satt fram forslag om at lærerskolen skulle nedlegges, men forslaget ble forkastet. Derfor ble det ingen forandring for døveskolene heller.

Et interessant forslag ble i 1930 satt fram av Johannes Berge, som i 1928 var blitt styrer ved Holmestrand off. skole for døve. Berge gikk ut fra at lærerskolene i både Hamar og Holmestrand ville bli nedlagt. Staten ville da ha to ledige skolebygg, som

med små utlegg kunne brukes til døveskoler. Etter forslaget til Berge ville man da få dette døveskolemønstret:

Det ville bli en felles opptaksskole i Trondheim. Her var det ikke bruk for forandringer av skolebygget. Alle elevene skulle gå her i to år – «artikulasjonskurset». Etter to år i Trondheim skulle A-elevene flyttes til Hamar. På samme måte skulle B-elevene flyttes over til Holmestrand. C-elevene, som var den minste gruppen, skulle plasseres ved en av de tre skolene.

Døveskolen i Oslo skulle avvikles. Oslo kommune, som hadde 20–24 elever ved den statlige døveskolen, skulle organisere et undervisningstilbud for disse ved tunghørtklassene, som kommunen hadde opprettet. Elevene ville da kunne bo hjemme og gå på skole som de andre barna i kommunen. Og foreldrene ville få sitt ønske om lik skole for alle oppfylt.

Forslaget til Berge gikk inn for eksterneringssystemet. Bare døveskolen i Trondheim skulle ha internat. Hedevig Rosing var også inne på samme eksternatskoletanke i 1881, men da ut fra et pedagogisk grunnsyn. Berge ser det fra en økonomisk synsvinkel. Staten vil spare penger på en slik omlegging!

Men de pengene staten sparer, skal komme de døve til gode. Berge foreslår at det blir opprettet en toårig fagskole. Han peker på at alle ser dette som et nødvendig undervisningstilbud for hørende ungdom. Tiden er nå inne til at også døv ungdom får et slikt etterutdanningstilbud.

Forslaget til Berge går ikke inn for forandringer av selve døveskolestrukturen. Han vil holde fast på delingsprinsippet.

Ingenting i kildene indikerer at dette forslaget ble tatt opp til behandling i Stortinget.

IV

Alt fra lærerskolen kom til Holmestrand, var det sterke krefter i sving for å få den nedlagt. I 1926, da det så ille ut for skolen, sendte en lokal komité med ordfører og varaordfører i spissen en henstilling til Stortinget om at den ikke måtte bli flyttet fra Holmestrand. Dette ble også vedtatt i Stortinget.

Saken ble imidlertid tatt opp igjen. I 1928 ble det fremmet forslag i Stortinget om at lærerskolen i Holmestrand skulle avvikles og lokalene brukes til døveskole. Dette framlegget ble forkastet, men skolen ble likevel nedlagt. Et benkeforslag i Stortinget det samme året om nedlegging av Holmestrand

lærerskole fikk flertall. Det var indremisjonsfolket og målfolket som gikk sammen om å få forslaget vedtatt, står det å lese i jubileumsskriftet i anledning Holmestrand bys 200-årsjubileum.

Lærerskolebygningen ble nå ledig, og forutsetningen for at døveskolene på Hamar og i Holmestrand kunne slås sammen, var til stede. Spørsmålet var hva en skulle gjøre med døveskolen i Oslo. Tanken om nybygg for skolen var skrinlagt, men skulle den fortsette, måtte den jo ha lokaler. I 1933 hadde Stortinget flere alternativ å velge mellom. Én mulighet var at staten kjøpte Sophies Minde i Skådalen til skolebygning for døveskolen i Oslo. Sophies Minde var en vanføreinstitusjon som nå sto tom. En annen mulighet var at Oslo- og Hamar-skolene ble flyttet til Holmestrand og slått sammen med skolen der.

Plan for døveskolen.

Godkjendt av Kirke- og Undervisningsdepartementet 11. april 1918.

Der undervises i otte opadstigende klasser, en etaarig optagelsesklasse og syv etaarige skoleklasser.

Der meddeles undervisning i følgende boklige fag:

1. Religion.
2. Norsk.
3. Regning.
4. Naturkundskap.
5. Geografi.
6. Skrivning.
7. Tegning.
8. Gymnastik og desuten i
9. Haandgjerning for gutter og piker.

Skolens maal'er:

I religion: Katekismens fem parter med Luthers forklaring. Bibelhistoriske fortællinger i omfang omtrent som Volrat Vogts lille bibelhistorie. Enkelte salmevers.

I norsk: At bibringe eleverne saavidt gjørlig evnen til at forstaa og tale det daglige omgangssprog, at læse lettere stykker og skriftlig at kunne uttrykke sig i en saavidt mulig korrekt sprogform.

I regning: De fire regningsarter i hele tal og decimaltal. Mynt, maal og vegt.

I naturkundskap: Nogen kjendskap til det menneskelige legeme og de vigtigste sundhedsregler. Kjendskap til de almindelige husdyr og de med disse beslægtede vilde dyr. De vigtigste kulturplanter og nyttevekster.

I geografi: Norges geografi. Europas lande og folk. De fem verdensdele og verdenshavene. De største folkestammer og statssamfund i kort oversigt.

I skrivning: En saavidt mulig smuk og tydelig haandskrift.

I tegning: Øvelse i at gjengi en fortegning, en lettere opstilling av stereometriske legemer. Tegning av enkle bruksgjenstande.

I gymnastik: At utvikle god holdning, smukke og naturlige bevægelser og let gang.

I haandgjerning:

For gutter:

Sløid: Riktig bruk av verktøiet. Forarbeidelse av gjenstande efter de under sløid-undervisningen i folkeskolen anvendte modelrækker.

Skrædderi: Syning med haand og symaskine. Lapning av klær og syning av gutteklær. Skomakeri: Reparationer. Halvsaaling og flikking. Bunding av plagget skotøi. De flinkeste elever faar lære at bunde randsyet skotøi.

For piker:

Strikning, stopning og lapning. Klipping og syning av undertøi. De flinkeste faar klippe og sy barnekjoler etc.

Direktøren for spesialskolene, herr Grennes, gikk inn for Skådalsalternativet. Han mente at døveskolen på Hamar burde avvikles, og at elevene kunne deles mellom døveskolene i Trondheim og Holmestrand. Å slå de tre skolene sammen til én døveskole i Holmestrand var han imot. Han skriver:

... er det meget sterke pedagogiske grunner som taler mot en ophopning av defekte barn i den lille by Holmestrand med de ringe muligheter for de døves utvikling.

Som felles opptaksskole lå Holmestrand tungvint til. Byen hadde heller ikke ørelege, og det var dårlig med sykehusplass. Skolen ville bli for stor.

Styreren ville trenge kontorhjelp

... dersom han ikke skal bli hindret i den viktige funksjon å lede den individuelle kontroll med artikulasjonsundervisningen, som alltid vil være av avgjørende betydning for de døde barns opplæring.

Departementet gikk altså inn for Skådalsalternativet, og kjøpesummen på 100 000 kroner ble betalt av salgssummen for Linderen. Organiseringsmodellen for døveundervisningen i Norge ble slik:

Hamar døveskole ble nedlagt.

Trondheim-skolen fortsatte som opptaksskole og fikk A-, B- og C-elever.

Holmestrand-skolen ble B- og C-skole, og Oslo-skolen fortsatte som opptaksskole og A-skole for Sør-Norge. Oslo-skolen fikk ikke nybygg, men overtok Sophies Minde, en vanføreinstitusjon som lå i Skådalen.

V

En kan trygt si at denne perioden av historien til Holmestrand off. døveskole var preget av styrer Bjørset og den målsetting han hadde for døveundervisningen.

Hans Bjørset sluttet som styrer i 1928, 72 år gammel. Han hadde da arbeidet innenfor døveskolene i nesten femti år. Når en ser på Hans Bjørset som skoleleder, blir en slått av

den grundighet og objektivitet som han alltid viser. For lesere i dag kan han være temmelig langdryg i brevene sine til departementet. Men når alle ting skal drøftes ut fra prinsippet «paa den ene side» og «på den anden side», så blir det langt. Det er vel dette karaktertrekket C.J. Hambro kaller «skrupuløs sandferdighet».

Bare én gang framgår det av kildene at styrer Bjørset har sagt objektiviteten farvel. Det er i et brev til departementet under første verdenskrig. Grunnen er et skriv fra direktøren

ved abnormskolene, der Holmestrand-skolen

blir beskyldt for at styreren forfordeler maten i internatet. Det blir sagt at de

av personalet som spiser der, får bedre mat enn elevene. Da smeller

Bjørset til med et svar som er på grensen av det tillatte – om direktører som sier ett når de besøker skolene og blir godt mottatt, men skriver noe annet når de kommer tilbake til skrivebordet på kontoret!

Det døvepedagogiske synet til Hans Bjørset er pekt på tidligere. På samme måte som Hedevig Rosing hadde sitt syn, «det talende døde barnet i et hørende miljø», så hadde Bjørset sitt: «det lesende døde barnet».

Ser en på dagens forhold når det gjelder

døvepedagogikk, er det knapt mulig å finne fru Rosings kongstanke lenger. Bjørsets målsetting blir imidlertid lansert som noe meget viktig (og det er den) og som noe helt nytt (noe den ikke er).

Det var vel som døveundervisningens ideolog at Bjørset satte de fleste og sterkeste spor etter seg. Forum for tankene sine hadde han i *Nordisk tidskrift för dövundervisningen*, der han var norsk redaktør i over tjue år. Gjennom dette tidsskriftet ble Bjørsets tanker spredd til døveskolene i Norden.

Det som opptok Hans Bjørset mest, var døvelærerens holdning til det han kaller døvepedagogikkens «hvad» og «hvordan». Utgangspunktet er kjærlighet til – og ikke minst

Bestyrer Johannes Berge (1870 - 1958)

respekt for – det døve barnet. Barnet skal få lov til å være barn, og undervisningen skal følge de ulike fasene i barnets utvikling. Først da vil læreren bli en «døvelærer» og arbeidet hans gi resultat. I denne undervisningsprosessen er det ikke bare eleven som «får», læreren «får» også. Som Bjørset skriver i en artikkel: «... hele hans arbeid vil bære preg derav, hans personlighet foredles».

Den som er ute etter makt og prestisje i samfunnet, blir aldri en brukbar døvelærer. Ikke «brødstræberen» heller, men for ham er det likevel et lite håp. Det kan hende at «... han får sit syn åbnet, sin indstilling til arbeidet og til sine elever foredlet».

Ingen blir den fullkomne døvelærer, men den som i størst mulig grad solidariserer seg med elevene sine, når lengst fram på «fuldkommenhetens vei».

Hans Bjørset døde 23. november 1931, 75 år gammel.

VI

Det var Johannes Berge som var styrer ved Holmestrand off. døveskole de siste mellomkrigs-årene. Berge var født i Selje 30. mars 1870. I 1899 ble han lærer ved Døvtuminstituttet i Trondhjem, men alt i 1901 ble han overflyttet til Gløshaugen off. skole for døve. Berge kom tilbake til Døvtuminstituttet i 1918 og var der til 1928, da han ble utnevnt til styrer ved døveskolen i Holmestrand.

Alt fra første stund gikk Berge inn for å sikre Holmestrand-skolens eksistens. Han gikk aktivt inn for at lærerskolen skulle avvikles, og skrev innlegg i lokalavisen om dette. Det er tidligere gjort rede for forslaget hans til endring av organiseringsmønsteret for døveskolene i Norge. Det er interessant å legge merke til at dette forslaget er det eneste som tar opp tanken om en slags integrering av de døve i vanlig folkeskole.

Johannes Berge sluttet som styrer etter oppnådd aldersgrense i april 1940. Han døde i 1958, 89 år gammel.

Mitt skoleminne

Anna Woll f. 1927

Elev 1939–1944

Jeg er født i Sogn, og da jeg var 5-6 år flyttet familien min til Sande i Vestfold. Jeg begynte først på vanlig skole sammen med broren min, men det var vanskelig å følge med. Da jeg var 12 år begynte jeg på døveskolen i Holmestrand. Jeg likte meg god på døveskolen. Regning var det faget jeg likte best. Selv om det var kort vei hjem, bodde jeg på internatet.

Jeg var bortskjemt, og fikk reise hjem hver 14. dag. Jeg hadde mange venninner på døveskolen. En gang hadde jeg med meg fire venninner hjem på middag.

Jeg husker godt en gang jeg hadde med meg 20 egg til skolen. Da laget jeg eggedosis sammen med en annen elev som også hadde med seg egg hjemmefra. Vi fikk lov av husmoren til å sitte på kjøkkenet og spise eggedosisen. Vi spiste opp alt selv. Det var for lite til å dele med de andre syntes vi, men kanskje det ikke var så pent gjort...

Da krigen kom marsjerte tyske soldater rundt i gatene i Holmestrand og vi geipet til dem. Andre barn gjorde også det, men det skjedde ikke noe. Tyskerne tok skolen vår, og vi måtte flytte til Andebu. Under krigen reiste vi ikke hjem til jul, men vi fikk tilsendt kaker og egg hjemmefra.

Våren 2013:

Bor i Solbergelva utenfor Drammen.

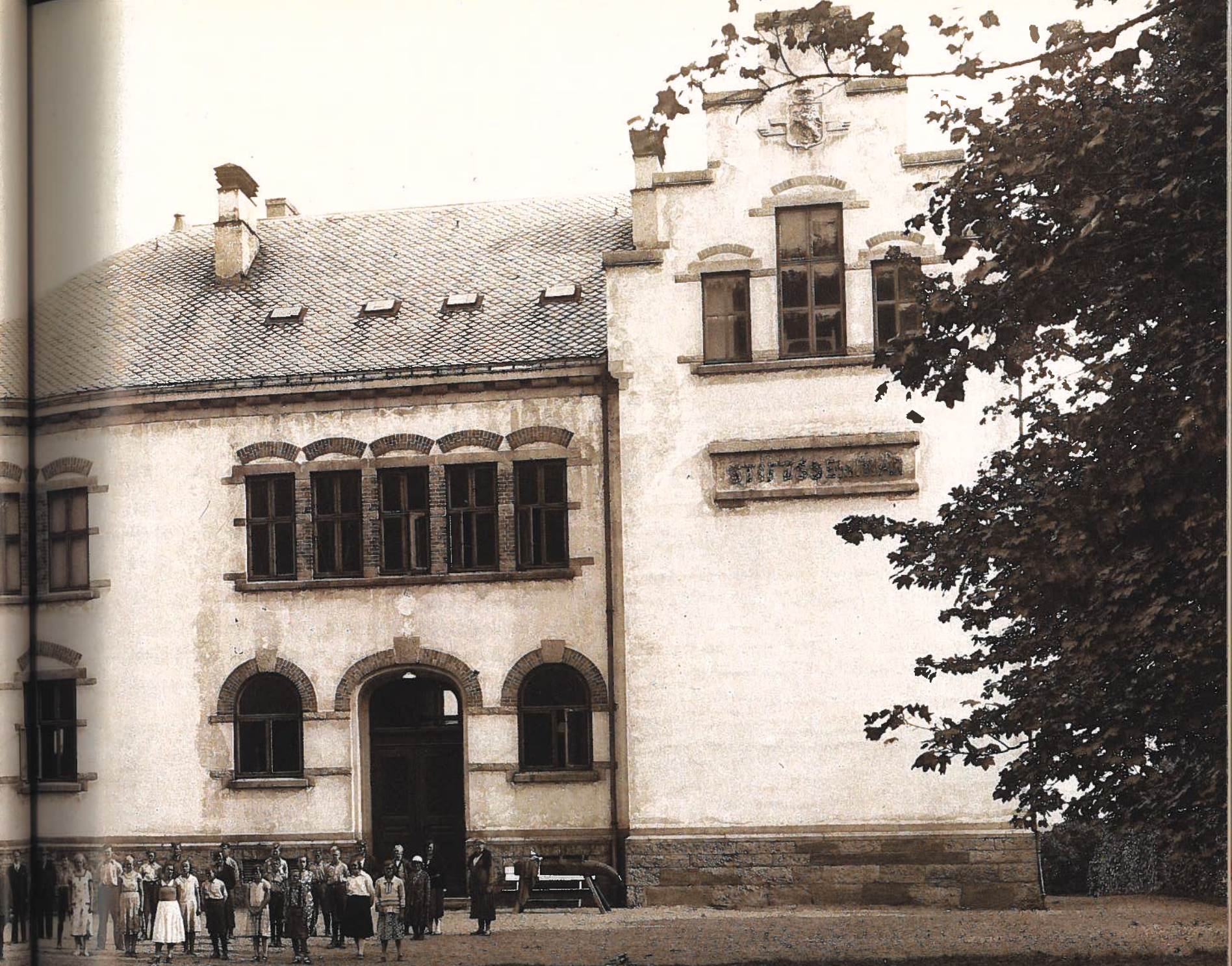

Det store bildet og bildet over, er tatt i 1932. Personalet og elevene har først stilt opp på den ene siden og så på den andre siden, slik at fotograf Pedersen-Solheim har fått ta sine bilder.

1935

1938

1944

Vanskelige krigsår

Holmestrand off. skole for døde
1940–1945

I

Da Norge ble okkupert i 1940, ble Holmestrand besatt av tyskerne allerede de første krigsdagene. Styrer Berge, som hadde fylt 70 år i mars, fikk som en av sine siste oppgaver å overlevere døveskolen til okkupantene. Tyskerne brukte skolen til forlegning fram til august 1941.

Skoleåret 1940–41 ble det gjort forsøk på å få i gang undervisning ved skolen. Elevene ble delt i to grupper. En

gruppe elever ble sendt til Sukke gård i Andebu i januar 1941, og det ble satt i gang undervisning for dem der. Lærere og internatpersonale fra skolen fulgte med. Den andre gruppen ble værende i Holmestrand. Det var eksterne elever. Denne todelingen av elevene varte ut skoleåret.

Skolen hadde dette skoleåret fått ny styrer, Gisle Espolin Johnson. Skolen hadde 57 elever i skoleåret 1940–41, 19 jenter og 38 gutter. Om alle elevene møtte fram til undervisning etter

Under krigen overtok tyskerne skolens lokaler i to perioder. En gruppe elever måtte flytte til Sukke gård i Andebu (der hvor Signo i dag holder til) og fikk sin undervisning der. Andre elever bodde privat i Holmestrand og fikk opplæringen hjemme hos sine lærere.

9. april, går ikke fram av kildene det har vært tilgang til.

Ut på sommeren 1941 ble skolen frigitt, og 18. august kunne den vanlige undervisningen begynne igjen. Det var ikke lett å begynne dette skoleåret. Skolebygningene hadde i året som var gått, vært i tyskernes hender og bar preg av det, og alt skolemateriellet var borte. Men skolen hadde en rutinert stab, så undervisningen kom fort i normalt gjenge.

II

Espolin Johnson prøvde å gjøre undervisningen mer praktisk. Elevene deltok i våronn og i innhøsting.

Skolen forsøkte å være selvberget med mat. Grøntarealet til skolen – ca. 3 mål – ble lagt ut til grønnsakshage. Store mengder grønnsakplanter ble plantet, og inntektene fra hagen steg fra 300 til 1 500 kroner.

Av årsmeldingene går det fram hvor viktig matspørsmålet var. Høsten 1941 var skolen på nypetur. Neste dag i spisefriminuttet var det «fest», der styreren talte «... om fellesnytte og hamstring i forbindelse med nyper».

Skolen hadde også griser. I 1941 ble det kjøpt inn tre smågriser. At skolen kunne holde seg selv med flekk, førte til lyriske avsnitt i årsmeldingene fra krigsårene. I årsmeldingen for 1941–42 står det: «Til kveldsmat fikk vi fet ribbe som smakte fortreffelig især i disse magre tider.»

Året etter – skoleåret 1942–43 – heter det:

... klokken 20.00 gikk alle inn til et festlig dekket bord hvor det ble servert ribbe av egen gris. Det spistes i fullkommen taushet. Alle var opptatt med den ufattelige gode smaken. Etter måltidet var det ingen, selv ikke barna, som følte seg opplagt til å bevege seg hurtigere enn i largo.

I årsmeldingen for 1943–44 står følgende om konfirmasjonen dette skoleåret:

Menuen var: Terteskjell med fiskepudding i fløtesaus. Svinestek med grønne erter og gulrøtter, vaniljeis med 7 ekte kranssekaker. Etterpå ble det servert kaffe og så mye bløtkake som barn og gjester kunde spise. Kort sagt, en meget vellykket konfirmasjon.

Det var ikke bare på skolen at elevene tok del i arbeidet med å skaffe mat. Høsten 1942 var de med på potetopptaking rundt på gårdene i nærheten av byen.

Mitt skoleminne

Kurt Aanestad f. 1927
Elev 1938–1944

Jeg husker at tyskerne okkuperte hele Døveskolen like før jul 1940. Da måtte jeg flyttes til Sukke Gård i Andebu sammen med tolv andre elever som gikk i 3. og 5. klasse. De 15 elevene som gikk i 6. og 7. klasse fikk bo hos forskjellige pleieførelere i Holmestrand. Undervisningen fikk de hjemme hos sine lærere. Bestyrer Espolin Johnson reiste ofte på besøk til Andebu, og til pleieførelere i Holmestrand, for å følge med hvordan det gikk med elevene. Jeg trivdes godt i Andebu. Vi fikk mye god mat, og vi var med og plantet flere tusen frø som skulle bli til trær ute i skogen. I julen fikk noen elever reise hjem, men vi som bodde på Sør eller Vestlandet fikk ikke reise hjem. Tyskerne okkuperte Døveskolen i ca. et halvt år, og i juni 1941 fikk elevene flyttet tilbake til skolen. Det meste gikk som normalt en tid. Hver morgen kl. 08.30 fortalte bestyrer Espolin Johnson både lokale og internasjonale nyheter slik at alle elevene var orientert om hva som skjedde både i Norge og ute i verden. Det var alltid veldig spennende å følge med når han fortalte. Flyalarmen gikk ofte i den tiden jeg bodde på Døveskolen. Det skjedde spesielt om nettene. Da måtte vi sitte nede i den kalde og mørke kjelleren. Det kunne ta lang tid før flyalarmen var over. Vi hadde på oss ulltøy så vi ikke skulle fryse. Når flyalarmen var over, gikk vi tilbake til soverommene igjen. I begynnelsen var jeg veldig redd, men etterhvert ble jeg vant til det. Under krigen var det vanskelig å få tak i koks. Bestyrer Espolin Johnson var en modig mann. I 1942 ringte han til nazistleder Josef Terboven og bestilte 70 tonn koks. Mange av de døde guttene var med til Eikelund og hentet koksen med hest og vogn. Det ble mange turer fram og tilbake. Koksen ble oppbevart i kjelleren og ute bak murbygningen. Elevene ble helt sjokkert da de så hvor mye koks det var. Koksen var god å ha for å holde skolen og internatet varmt.

Våren 1944 skulle jeg konfirmeres. Dette var en urolig tid i Holmestrand og konfirmasjonen ble framskyndet til 26. mars. De elevene som ikke skulle konfirmeres, reiste hjem tidligere. Jeg måtte vente i nesten en måned etter konfirmasjonen på passerseddel som jeg trengte for å få lov til å reise til Stavanger. Like etterpå, 25. april, okkuperte tyskerne skolen igjen.

Våren 2013: Bor i Stavanger og er pensjonist

Fra bestyreren J.nr. 9.38 - 90/43 -

Rundskriv til
Foreldrene.

Da skolen antagelig vil bli rekvirert av tyske tropper,
blir barna foreløpig ikke innkalt til skolen.

De skal få nærmere beskjed når barna skal innkalles.

Rasjensvingskort skal bli tilsendt Dem.

Jeg håper at det ikke skal vare lenge før barna igjen
kan komme på skolen.

Holmestrand den 26. juli 1943

Hilse

Olav Engelsen Holmestrand

Under krigen overtok tyskerne i to
perioder hele døveskolen. Dette skapte
selvsagt store vansker for driften av
skolen. Litt av en snømann de tyske
soldatene lagde i skolegården!

Været var surt og kaldt, og styrer Espolin Johnson bestemte at barna skulle slutte før de var helt utslitt. Da arbeidet stoppet, hadde elevene utført 421 dagsverk. I årsmeldingen skriver Espolin Johnson at dette aldri ville ha gått om ikke klasselærerne var blitt med elevene.

III

Skoleåret 1943–44 var et vanskelig år. Skolen begynte ikke før 30. november. To av lærerne var da utlånt – én til Skådalen off. skole for døve og én til Trondheim off. skole for døve. En tredje lærer var arrestert.

Bare 25 elever var innkalt, og alle bodde i internatet. En av grunnene til at skolen kom så sent i gang, var at Holmestrand kommune hadde problemer med matforsyningen. At aluminiumsfabrikken kunne bli bombet, var en annen grunn. Skoleledelsen hadde også fått vite at skolen ville bli rekvirert av okkupantene, og skoleåret sluttet derfor i april. Avslutningsfesten ble holdt 23. april, og tyskerne begynte å innta skolen dagen etter.

Til skoleåret 1944–45 ble det ikke innkalt elever. Tyske soldater var fremdeles innkvartert på skolen, og skolens ledelse visste at bygningene ikke ville bli frigitt før krigen var slutt. Det ble derfor satt i gang arbeid med å finne et sted skolen kunne flytte til. Flere steder ble vurdert, fra Levanger i nord til Lillesand i sør. Våren 1945 fikk skolen overta Vestmar Folkehøgskole i Drangedal.

Den 1. mars samme året ble det holdt lærerråd på skolens kontor. Mot styrerens stemme ble det vedtatt å fraråde flytting av skolen fra Holmestrand til Drangedal. På grunn av krigssituasjonen var alt usikkert, og det ansvaret som ble lagt på skolen og skolens folk, var så stort at de ikke ville ta det på seg.

Det ble ikke noe av flyttingen. I stedet ble brevscole-undervisning prøvd i fagene norsk og matematikk. Det ser ut som om utbyttet av dette undervisningsopplegget ikke var så stort, men elevene fikk noe å drive på med, og det skapte god kontakt med foreldrene.

Dette skoleåret ble flere av skolens personale utlånt til andre skoler. Blant annet var fem av internatpersonalet og tre av lærerpersonalet utlånt til døveskolen i Trondheim.

Mitt skoleminne

Ragnhild Rekkedal f. 1933

Elev 1942–1944

Jeg begynte i 1. klasse på Skådalen skole og byttet til døveskolen i Holmestrand da jeg begynte i 3. klasse. Etter to år i Holmestrand ble jeg flyttet tilbake til Skådalen igjen. Jeg bodde på internatet i de to årene jeg bodde i Holmestrand, og trivdes godt med å bo sammen med mange andre døve. Jeg reiste sjelden hjem til Oslo. Vi var flere piker som sov på et stort rom. Om kvelden lå vi og pratet til lyset ble slukket.

Lærerne i Holmestrand var sånn passe strenge, og jeg like de fleste skolefagene. Jeg husker at jentene hadde håndarbeid på loftet i murbygningen om ettermiddagen. Vi lærte mye, og vi sydde våre egne klær. Guttene hadde sløyd. På lørdager var det ikke skole. Da var vi ute og lekte. Om våren og høsten drev vi med slåball og om vinteren gikk vi mye på ski oppe "på fjellet". Jeg var jo elev i Holmestrand under krigen og jeg husker at vi måtte hjelpe til med og plukket poteter oppe "på fjellet". For meg var dette lett arbeid, for jeg var vant til å jobbe. Jeg husker også en gang jeg var ute og sparket sammen med to andre piker. Da fant vi en pakke som en tysk soldat hadde mistet. Det var mat i pakken. Vi prøvde å levere den tilbake, men de sa vi kunne beholde den side vi hadde funnet den.

Våren 2013: Bor i Oslo og har en sønn som jobber på Nedre Gausen

I Norge var det i krigsårene mange og store epidemier, blant annet med poliomyelitt og difteri. Det var også mange som hadde skabb og lus. Det ser imidlertid ut som om døveskolen i Holmestrand unngikk det meste av dette.

Skoleåret 1941–42 var det mange tilfeller av kuma og meslinger, men bare ett tilfelle av skabb. Det neste skoleåret ser det ut til at elevene har vært veldig friske. Det har ikke vært noen store epidemier, bare fem har hatt meslinger. I 1943–44 hadde skolen ingen tilsynslege, men i årsmeldingen står det at helsetilstanden var god. Skolen fikk «danskepakker», og det bidro til et godt kosthold. Det viste seg at elevene dette skoleåret hadde en gjennomsnittlig vektøkning på rundt 4 kg.

Skoleåret 1944–45 var skolen, som nevnt, ikke i gang, og skoleåret 1945–46 skriver distriktslege Th. Aslestad, som nå var tilsynslege ved skolen, at helsetilstanden var meget tilfredsstillende.

De tyske styrkene rykket ut av skolen 11. mai 1945, og hjemmestyrkene rykket inn og overtok den. Da skoleåret var slutt, brukte hjemmestyrkene fremdeles skolen til forlegning. Det var gjort stor skade på skoleanlegget i den tiden tyskerne hadde vært der. Sommeren 1945 ble det holdt skadetakst. Den ble på kr 42 000.

Gisle Espolin Johnson ble født i 1904. Han tok lærerskoleeksamen i 1926. Året etter tok han døvelærereksamen. Fra 1928 til 1940 var han ansatt ved Trondheim off. skole for døde. Han ble styrer for Holmestrand off. skole for døde i 1940 etter Johannes Berge. I 1947 fikk Espolin Johnson permisjon fra styrerstillingen og ble styrer for voksenavdelingen til Hjemmet for Døve i Andebu. Han var styrer for denne institusjon til 1962. Gisle Espolin Johnson døde høsten 1980.

7. klasse i februar 1943. Bak står bestyrer Gisle Espolin Johnsen og foran sitter fru Eng.

Oslo den 22-1945.

Kjære bestyrer!

Jeg er i Oslo hos min mor
nå. Her er det masse sne.
Kan jeg få sparken min og
skjørtene hit til Oslo. Og så
har jeg en brun lærjakke
som er god og varm og
bruke nå. Jeg vil gjerne
begynne på skolen i
Holmestrand igjen. Skal vi
ikke snart begynne. Vil De
være så snille å sende
mig de tingene snart. Min
mor. Delmenggt 14 l.
Mange hilsene

Brevet fra en elev som savnet sin spark, sine skøyter og sin brune lærjakke ble raskt besvart av bestyreren. Men eleven måtte nok vente med å få de etterlyste sakene sine.

HOLMESTRAND OFFENTLIGE SKOLE FOR DØVE.

Telefon : Kontoret 140, Internatet 338.

5. februar 1945
HOLMESTRAND

FRA BESTYREREN.

F. 303/44-45
J. nr.

Kjære

Takk for brevet som jeg fikk for noen dager siden. Jeg må fortelle deg at tyskerne har tatt hele skolen og jeg bor ikke mere på skolen. Jeg bor i en liten tobaksbutikk i byen sammen med fru Johnnann og Ida. Tobaksbutikken er sluttet. Vi har et værelse og et bittelite rom som vi bruker som kjøkken.

Du skriver at du gjerne vil ha en lærjakke, sparken din og skjøytene dine. Det er nok umulig å få tak i dem nå. Alt er pakket sammen og ligger på forskjellige steder. Jeg er allene her i byen. Både frk. Hovland, frk. Grønvold og frk. Helland er i Trondheim nå så de kan ikke hjelpe meg. Men nå tror jeg ikke det er så lenge til at vi kan få skolen i gang. Jeg har fått en fin skole på Neslandsvatn st. og vi skal prøve å flytte dit så snart som mulig. Det er jo på landet og der er det deilig å være. Det er aldri flyalarm der og jeg håper at vi skal få god mat der. Det skal vi undersøke først. Vi har det bra her, men lengter etter skolen og mest lengter vi etter å flytte hjem igjen. Her er masse snø, men jeg har enno ikke vært på ski for jeg har så dårlige støvler. Hils mor fra meg.

Hilsen

Frigjøringsdagene i Holmestrand.

Hjemmestyrkene holder vakt utenfor døveskolen.

Etterkrigstid og gjenoppbyggingsår

Holmestrand off. skole for døve
1945–1971

I

Krigen var slutt, og landet skulle gjenoppbygges. Skadene var store. Hele Finnmark og deler av Troms fylke var nedbrent. Flere byer, for eksempel Molde, Steinkjer og Bodø, var blitt utslettet i de første ukene av krigen. Store deler av skipsflåten hadde også gått tapt i løpet av krigsårene. Det meste av produksjonsapparatet var nedslitt, og det var stor mangel på alt fra spiker til sement. Det Norge hadde mye av, var goodwill hos sine allierte. Dette førte til at Norge relativt sett fikk mer fra de ulike internasjonale hjelpetiltakene enn mange andre land. Det første etterkrigsåret var mangelen på arbeidskraft og materialer den største utfordringen. I årsmeldingen for Holmestrand off. skole 1945–46 heter det: «Alt som skulle vært gjort, ble

dessverre ikke utført. Penger var det nok av, men det manglet materialer og folk.»

Det kan vel sies at Holmestrand off. skole i 1945 kunne stå fram som en fellesnevner for tilstanden ved døveskolene, ja, for spesialskolene generelt. Det er tidligere pekt på de store skadene som var gjort på bygningene og inventaret. Det meste av læremidlene var enten ødelagt eller nedslitt. Den ressursen skolen hadde intakt, var personalet.

For skoleåret 1941–42 er 16 personer oppført som ansatte ved skolen. Ni av disse er knyttet til den teoretiske undervisningen, fire hører til det som er kalt «arbeidsskolen», og tre er knyttet til internatet.

Skoleåret 1945–46 er 14 personer oppført som ansatte. Åtte av disse er knyttet til «bokskolen». Seks av teorilærerne var lærere ved skolen også i skoleåret 1941–42. To av de lærerne som sluttet, gikk over til den nye yrkesskolen, Bergen off. skole for døve.

I «arbeidsskolen» var det i 1945–46 to personer. En av disse var også lærer ved skolen i 1941–42. Av de som hadde sluttet i krigsårene, hadde to gått av etter oppnådd aldersgrense, og én hadde flyttet til Bergen off. skole for døve.

Ved internatet var det i 1941–42 tre personer. Skoleåret 1945–46 var tallet økt til fire. Én hadde sluttet og to nye hadde begynt.

Alt taler for at denne personalressursen gjorde sitt til at problemene ikke ble så store som man kunne frykte, verken på skole- og miljøsidan.

Elevene hygger seg i dagligstua.

II

Det var Sjur Brekke som i sin styrerperiode fikk jobben med å lede gjenoppbyggingen av skolen. Gisle Espolin Johnson fikk som nevnt permisjon fra styrerstillingen skoleåret 1947–48 for å være styrer ved Hjemmet for Døve i Andebu. Sjur Brekke ble samme året konstituert styrer ved Holmestrand off. skole for døve.

Sjur Brekke var født i Flåm i 1903. Etter folkeskolen gikk han en vinter på Voss folkehøgskole. I 1926 tok han lærer-skoleeksamen ved Volda lærerskole. Han arbeidet etterpå i folkeskolen et par-tre år. I 1931 tok han døvelærereksamen, og den samme høsten ble han tilsatt ved Trondheim off. skole for døve.

Det første som måtte gjøres ved skolen, var å få reparert og pusset opp bygningene. Oppussingen begynte skoleåret 1945–46 og fortsatte til langt ut i 1960-årene. En annen ting er om man noen gang blir ferdig med å reparere og pusse opp et åtti år gammelt skoleanlegg!

Skoleåret 1946–47 ble dagligstua for småbarn dekorert med en stor billedfrise som gikk over alle veggene i rommet. Året etter ble den andre dagligstua dekorert på samme måte. Det var Ingrid Nordby, en kunstmaler fra Holmestrand, som laget dekorasjonene. Skolen har her en utsmykning som ikke bare er god rent artistisk, men også meget interessant sett fra en lokal kunsthistorisk synsvinkel. Sommeren 1948 ble det gjort en viktig modernisering ved skolen. Det ble installert oljefyringsanlegg i begge bygningene. Til da hadde det vært sentralfyring med ved. I årsmeldingen for 1941–42 står det at det gikk med 5,5 favner ved i døgnet når det var på det kaldeste.

En sommer ble det lagt inn åtte nye dusjer, og en annen sommer måtte hele det elektriske anlegget i internatbygningen skiftes ut.

III

I krigsårene hadde det samlet seg opp en stor mengde hørselshemmede barn som ikke hadde fått noe undervisningstilbud. For at alle hørselshemmede barn skulle få det skoletilbudet de hadde rett til, måtte kapasiteten ved de tre barneskolene for døve utnyttes maksimalt.

Det første skoleåret etter krigen hadde Holmestrand off. skole 42 elever. Elevtallet økte jevnt hvert år og lå i tiden 1949–57 på rundt 70 elever, med en topp i 1954–55 på 72.

Mitt skoleminne

Klara Gjæren f. 1929

Elev 1940–1948

Jeg husker godt en gang husmoren dro avgårde og vi skulle ordne oss mat selv. Vi tok masse sukker på brødiskivene. Det ble etterhvert konkurranse om å spise mest, og en gutt spiste tjuetre brødiskiver. En annen helte i seg en hel flaske tran. Han ble veldig dårlig. På skolen fikk vi alltid god mat. Hver lørdag fikk vi grøt og hver dag før frokost fikk vi tran. Jeg likte tran. Det var bare jeg og en av guttene som likte det. Vi satt på rekke når vi fikk tran, og vi så at de andre elevene sank sammen når tranflasken kom fram. En dag etter at jeg var konfirmert kom en av lærerne og sa navnet mitt og navnet på gutten som også likte tran. Læreren ba oss komme fram. Vi fikk 10 kroner hver fordi vi var de eneste som hver dag, i alle år, hadde sittet med rak rygg når vi fikk tran. Det var en stor og gledelig overraskelse for oss.

Om vinteren var vi mye ute på ski, skøyter og spark. Vi sparket til Nykirke og kikket litt, og så sparket vi tilbake. Skolen arrangerte skidager i Botne. Pikene skulle hoppe i en liten bakke og guttene i en større. Vi pikene ville også hoppe i den store bakken, men fikk ikke lov. En gang klarte jeg å stikke meg unna og kom meg opp i den store bakken. Jeg hoppet 8 meter.

Våren 2013: Bor i Oslo

Utsmykning av dagligstuen

Ingrid Nordby Søyland

På side 61 skriver Bjørndal følgende:

«Skoleåret 1946/47 ble dagligstua for småbarn dekorert med en stor billedfrise som gikk over alle veggene i rommet. Året etter ble den andre dagligstua dekorert på samme måte. Det var Ingrid Nordby, en kunstmaler fra Holmestrand, som laget dekorasjonene.»

Ingrid Nordby Søyland er en kjent og kjær billedkunstner fra Holmestrand. Hun er født i 1917 i Botne, som senere ble en del av Holmestrand, og døde i 2008. Hun har utdannelse fra Kunst- og Håndverksskolen i Oslo, Det illegale akademiet, Statens Kunstakademi og Kunst- og

Håndverksskolen. Krigen gjorde at Ingrid fikk et turbulent utdanningsforløp, og som fattig student finansierte hun noe av utdannelsen sin ved å gi døveskolens lokaler en ansiktsløftning rett etter krigen.

Frisene i de to rommene har hvert sitt tema. I det ene rommet er det fokus på næringsveier og dagligliv, mens i det andre er det fokus på livets drømmer og vekst. Søylands kunst er blant annet å finne i Nasjonalgalleriet. Hun har deltatt på Høstutstillingen flere ganger, og har bidratt med mange utsmykninger av offentlige bygninger primært i Vestfold.

Mitt skoleminne

Tore Christiansen f. 1942

Elev 1949–1957

Skoleturer og aktivitetsdager er noe jeg minnes med stor glede. Vi forsto etterhvert hva idrett og konkurranse handlet om, og nesten alle guttene utviklet et sterkt vinnerinstinkt. Det var både sommer- og vinteraktiviteter på Dølpen og på Botne. Etter aktivitetene leste vi resultatene som var hengt opp på oppslagstavlen i gangen på internatet med stor iver. Premieutdeling var også en

fast tradisjon. Med pokalen i hånda var vi veldig lykkelige og stolte. Det var enormt stor forskjell mellom skole og idrett. Skolen var oral og idretten var visuell.

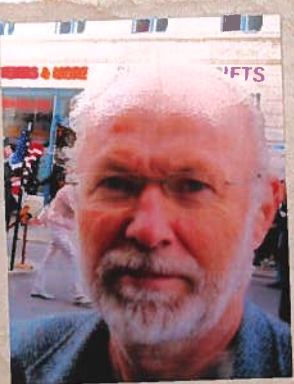
Læreren vår var streng og dyktig, men hun brukte mye krefter og var ofte utslitt. Hver gang hun snudde seg og skrev på tavla, smugpratet vi på tegnspråk og gjorde ablegøyer. Læreren ble irritert, men dette var normalt for oss. Det var ikke til å unngå, behovet for å bruke tegn var der hele tiden.

Å komme ut i friminuttene var som å rømme fra kjedsomheten i klasserommet (ikke alltid, men som oftest). Da pratet vi på tegnspråk, som egentlig var forbudt etter ønske fra lærerpersonalet. Å kunne bruke tegnspråk med mimikk var himmelsk. I fritiden brukte vi tegnspråk og lekte mye både ute og inne. Denne tiden burde mange av oss brukt til å lese en eller flere bøker, men nesten ingen

gjorde det. Vi var utmatt av den orale metoden. All puggingen gjorde at vi avskydde å lese bøker fra biblioteket. Innholdet i bøkene var også vanskelig å forstå. Oppholdet på døveskolen har gitt meg mange gleder senere i livet. Jeg ble kjent med mange døve og har mange gode venner rundt omkring i hele Norge.

Våren 2013:

Bor i Arendal og er pensjonist

Selv om det i disse årene var en heller stor økning i skolens ressurser, gikk dette mest til den daglige driften. Det ble opprettet få nye stillinger ved skolen. I 1941–42 hadde skolen styrer, åtte teorilærere og fire håndverkslærere. I internatet var det tre medarbeidere. Det første skoleåret etter krigen hadde skolen styrer, sju teorilærere, to håndverkslærere og fire medarbeidere i internatet. En håndverkslærerstilling var ikke besatt.

Femten år etter – skoleåret 1960–61 – da gjenoppbyggingen av døveskoleverket var begynt å bli ferdig, hadde Holmestrand off. skole for døve styrer, ni teorilærere, seks håndverkslærere, to gymnastikklærere og ni medarbeidere i internatet. Dette tilsvarer et gjennomsnittstall på ca. fire elever per tilsatt. For å sette dette tallet i perspektiv kan en sammenligne med skoleåret 1979–80, da det var 0,83 elever per ansatt.

Fastfrysingen av lærerstillingene og økningen i elevtallet førte til at det ble meget store klasser. Det var ikke uvanlig med ti elever i en klasse. Elevene var B-elever. Delingsprinsippet med A-, B- og C-elever, som ble innført i 1893, varte for Holmestrand off. skole for døve helt til skoleåret 1949–50. Dette året fikk skolen åtte A-elever, de første siden 1895.

Hvordan var det mulig å undervise så store grupper elever, elever som ikke var de letteste å arbeide med? Og hvordan klarte en seg på internatet, der to–tre «inspektriser» skulle ha ansvar for og tilsyn med hele elevflokket? En skulle kanskje tro at elevene fikk dårlig undervisning, og at tilsynet med dem ble så som så, men et slikt resonnement ser ikke ut til å være holdbart. Årsaken kan finnes i andre forhold, for eksempel i holdningen til de ansatte. I skriftet som ble utgitt i forbindelse med 150-årsjubileet for Trondheim off. skole for døve, peker John Langfjæran på at lærerne ved døveskolen rundt hundreårsskiftet hadde høy utdanning sammenlignet med lærerne i folkeskolen. Dette gjaldt både kvinner og menn. Det kan sies at det å arbeide ved en døveskole ga høy status.

Lærerutdanningen gikk for seg «på golvet» i de enkelte døveskolene, og i tillegg fikk de fleste reisestipend for å se på undervisningen ved andre døveskoler, enten utenlands eller innenlands. Det ser ut som om en slik utdanningsmåte har gitt stor gruppeidentitet, at den nye læreren identifiserte seg med de lærerne som lærte ham opp.

Det første statlige utdanningskurset for døvelærere ble holdt i 1907. Selv om lærerutdanningen nå var organisert som kurs,

spilte samværet mellom den som skulle lære, og den som lærte fra seg, fortsatt en stor rolle. Fremdeles var gruppeidentiteten stor, og lærerne hadde en samhörighet som ga dem styrke til mer eller mindre frimodig å ta på seg det ansvaret som ligger i å skulle undervise ti sterkt hørselshemmede sjuåringer.

Når det gjelder personalet ved internatet, som ikke hadde noen utdanning, ser det ut for at dette har vært spesielle personligheter som i stor grad følte et kall til å hjelpe de døve barna.

Fra siste delen av 1950-årene kan ting tyde på at det begynte å bli en viss overkapasitet ved de statlige døveskolene. Skoleåret 1956–57 hadde Holmestrand off. skole for døve 70 elever. Ved slutten av skoleåret ble 40 elever utskrevet. Det var ikke tatt opp nye elever siden 1953–54. Skoleåret etter ble det tatt opp 21 elever, og dette året er det også en ny elevkategori. Av de 21 elevene var fem normalthørende, men med talefeil og store lese- og skrivevansker.

I årene som fulgte, ble det tatt opp flere slike elever, ett år ble det tatt opp hele 12. Hvert år ble noen av disse elevene utskrevet og tilbakeført til folkeskolen.

Det kan sies at denne elevkategorien lå styrer Brekke sterkt på hjertet. Skoleåret 1948–49 fikk han statsstipend for å studere undervisning av afatiske barn i Sverige og Danmark. Han var en utrettelig talsmann for disse elevene, som etter hans mening falt mellom to stoler og ikke fikk det undervisningstilbudet de hadde krav på og bruk for.

IV

Når man ser på undervisningen ved skolen, finner man heller små avvik fra den metodikken Hedevisg Rosing la opp til ved skolens begynnelse i 1880-årene. I 1949–50 skjedde det imidlertid en forandring. Da fikk skolen sitt første forsterkeranlegg, et «mangehøreanlegg» av Lorentzen Nielsen-typen, og fra dette skoleåret tok det metodiske opplegget ved skolen en ny retning.

Holmestrand off. skole hadde bestandig vært orientert mot å utnytte elevenes hørselsrest. I årsmeldingen for Fru Rosings Taleskole for Døve for 1892–93 forteller Hedevisg Rosing om et nytt hørerør, *L'Audigène Verrier*, som ble oppfunnet av monseigneur Verrier i 1890. Forsøk med dette hørerøret ble systematisk gjort ved en døveskole i den vesle franske byen Bourg-la-Reine. «Mange valfartede til Bourg-la-Reine for personlig at erfare resultatene af de der stedfundne eksperimenter».

Blant dem som «valfartede», var lærer ved fru Rosings skole,

L'Audigène Verrier er navnet paa et hørerør, opfundet af monseigneur Verrier i aaret 1890. Under de omhyggeligste iagttagelser blev der gjort forsøg med det i pigeskolen for døve i den lille by Bourg-la-Reine, strax syd for Paris. Forsøgene ledes af den i døvstumme-verdenen saa høit ansete monsieur O. Claveau, generalinspektør for velgjørenheds-anstalterne i Frankrig. Aaret efter, i 1891, gjelød vor faglitteratur af lovtaler over L'Audigène Verrier, og mange valfartede til Bourg-la-Reine for personlig at erfare resultaterne af de der stedfindende eksperimenter. Der kom faglærere først og fremst rundt om fra Frankrig, men ogsaa fra Tyskland og andre europæiske lande; endog helt fra Amerika reiste man ene og alene med Bourg-la-Reine til maal, saa man kan vide, at den lille skole der blev udsat for megen forstyrrelse. Det blev da indrettet saaledes, at de besøgende kun fik overvære eksperimenterne med enkelte elever i separate værelser, saa at undervisningen i klasserne kunde drives uhindret af de mange fremmede. Om det nye høreapparat lød beretningen, at det skulde ved flittig og taalmodig brug faa den heldigste indflydelse paa de døves høreelse, saa at de skulde kunne bringes til at opfatte lyd, stavelser, ord, tonefald, ja tilsidst hele sætninger og sin egen stemme, naar de selv talte i det, alt efter den grad og høreelse, de maaske forud havde; ja endog fuldstændig døve, der hidtil kun havde følt saadan lyd, som kommer af trampen i gulvet o. l. blev ved den idelige gjentagelse vænnet til at opfatte enkelte vokaler og stavelser og havde selv stor glæde deraf. Øvelserne med L'Audigène Verrier blev foretaget omkring 7 minutter daglig med hver elev uden paa nogen maade at tilsidesætte aflæsning fra læberne, der fremdeles blev ved at være kilden til den hele undervisning i Bourg-la-Reine. Ogsaa til vor dagspresse fandt omtalen af dette nye høreapparat vei og ligeledes hr. Claveaus navn som den, der anbefalede det og som havde ledet forsøgene med det.

Da jeg i 1891 besøgte tyske og sveitsiske skoler, tillod min tid mig desværre ikke at lægge veien over Paris. Jeg havde lært hr. Claveau at kjende ved kongresserne i Milano 1880 og i Brüssel 1883, og hans navn var mig borgen for, at forsøgene i Bourg-la-Reine ikke var overfladiske, men upaatvivlelig maatte have den betydning, som blev dem tillagt. Jeg greb derfor med glæde anledningen, da en af skolens lærerinder, frk. Evensen, efter et ophold i syden skulde paa tilbageveien komme til Paris og anbefalede hende til hr. Claveau. Med den største beredvillighed reiste hr. Claveau fra sit sommeropholdssted til Paris for at møde frk. Evensen. Han ledsagede hende til Bourg-la-Reine, og ikke nogle enkelte elever, men hele skolen fik hun at se og fik anledning til baade at prøve elevernes aflæsningsfærdighed og at se brugen af L'Audigène Verrier og den forskjellige fremgangsmaade ligeoverfor de enkelte elever, eftersom de havde lidt mer eller mindre høreelse. Alle eleverne havde rene, gode stemmer, flere endog ret velklingende, hvilket tilskreves den daglige brug af høreapparatet. At dette besøg blev baade lærerigt og høist interessant for frk. Evensen, derfor takkes hjertelig generalinspektøren, hr. Claveau, som forklarede og udviklede alt ved undervisningen, indtil de mindste enkeltheder, paa det næiagtigste.

Frk. Evensen bragte da ogsaa efter min anmodning L'Audigène Verrier med herhjem. Det er meget kostbart, 60 francs, dog nogen moderation, naar det gjælder skolerne for døve. Der var saa mange bestillinger, at de kun efterhaanden kunde effektueres efter sin tur. Det væsentligste fortrin, som jeg har kunnet finde ved L'Audigène Verrier — men det er heller ikke ringe, — er den rene tone, som man hører igjen — det, fri for al susen og resonnance, saa det ikke anstrender høreorganerne og hjernen at benytte det. De døves øre er overmaade følsomt for lyd; det har ofte hindret mig i forsøg med andre hørerør, fordi børnene føler det saa ubehageligt og gruer for det. L'Audigène Verrier har ikke denne virkning. En anden behagelighed ved det er, at ethvert barn faar sit eget lille gutapercharør til at hefte paa tuben, saa den ikke behøver at berøre øret og saaledes ikke medfører fare for smitte fra det ene barn til det andet.

Det er min hensigt, saasnart tid og leilighed gives, at anstille regelmæssige eksperimenter med L'Audigène Verrier. «Det kræver, som al anden døvstummeundervisning, megen tid og taalmodighed,» skriver hr. Claveau.

Indtil jeg har gjort erfaringer, staar det dog for mig som om L'Audigène Verrier væsentligst maa kunne komme dem til nytte, som har rester af høreelse at bygge paa.

Karoline Evensen. Hun ble spesielt tatt hånd om av lederen for forsøkene, monsieur O. Claveau, «generalinspektør for velgjørnheds-anstaltene i Frankrig». Fru Rosing kjente ham og la derfor inn et godt ord for lærerinne Evensen. Karoline Evensen rapporterer:

Alle elevene hadde rene, gode stemmer, flere endog ret velklingende, hvilket tilskrives den daglige brug af høreapparatet.

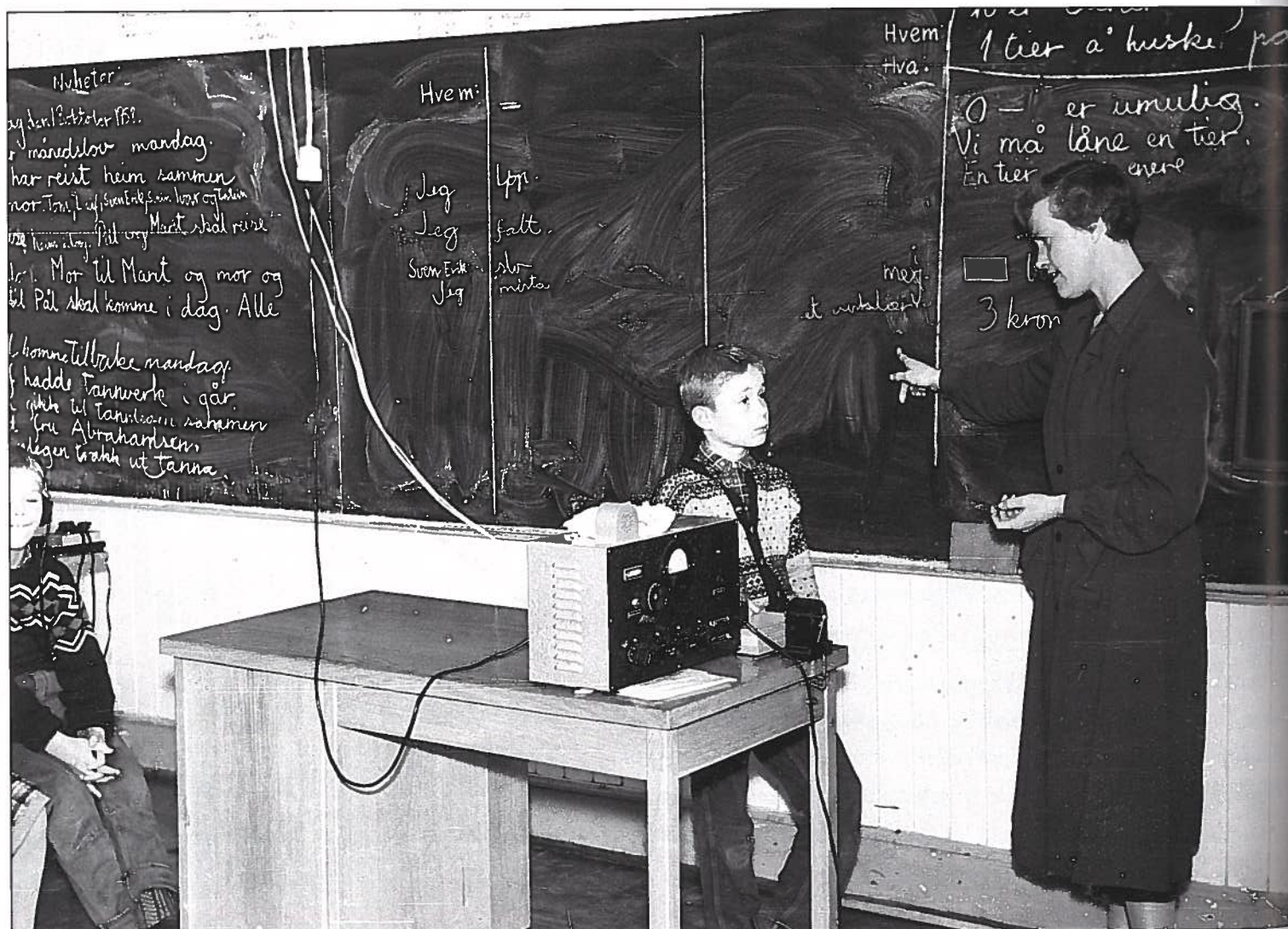
Karoline Evensen fikk med seg et *L'Audigène Verrier* hjem. Det var dyrt «... 60 france, dog nogen moderation, naar det gjelder skole for døde».

I samme årsmelding skriver fru Hedevid Rosing om en gjenstand som ble demonstrert på «Døvstummelærer-kongressen i Chikago 1893». Saken var en liten fonograf-sylinder, som var tilsendt fra døveskolen i Wellington, New

Zeeland. På denne sylindere hadde en liten døv gutt snakket inn noen enkle små setninger. Fru Rosing tror at fonografen kan bli et godt hjelpemiddel for skolen,

... når fonografen bliver fuldkomnere og tillige billigere end den nu er, vil den ganske vist komme til at træde i vore skolars tjeneste.

Under den andre verdenskrigen hadde elektronikken utviklet seg voldsomt. Dette framskrittet kunne utnyttes til å bygge praktiske forsterkeranlegg til klassebruk i døveskolene. I spissen for dette utviklingsarbeidet sto universitetet i Manchester, og da spesielt professor Alexander Ewing. De pedagogiske resultatene de oppnådde her, spredde seg raskt over hele verden og førte til en nytenkning innenfor døvepedagogikken. Det ble kjøpt forsterkeranlegg, og høretrening ble spesielt fag på timeplanen. Skoleåret 1953–54 fikk Holmestrand off. skole audiometer.

Lærer Inger Johanne Solberg i 2. klasse i 1958. En «Loren 1955» (forsterker) er sentralt plassert på kateteret.

Fra og med skoleåret 1947–48 inneholder fagplanen to nye tema i samme gruppe, nemlig taleøving og artikulasjon. I perioden 1947–61 sett under ett, representerer disse to temaene i snitt 15 % av det totale timetallet.

Det er selvsagt store svingninger i denne perioden, fra 37 % i 1948–49 til 0 % skoleåret 1956–57. Elevstrukturen spiller naturligvis en meget stor rolle, men over en så lang periode som 14 år vil mye av dette jevne seg ut. Det kan derfor sies – ut fra de tallene det er vist til – at det fra skoleåret 1947–48 ble lagt større vekt på den orale delen av undervisningen enn det hadde vært gjort i årene like før. Det kan være mange grunner til dette. En av dem er at skolen i denne perioden begynte å få A-elever. At skolen også i flere år hadde tunghørtklasser, spiller også inn. Impulser utenfra, mest fra «Manchesterskolen» og det den sto for, at skolen fikk forsterkeranlegg, og at elevene så smått begynte å få individuelle høreapparat, spiller nok den største rollen. Spesielle forhold ved skolen, for eksempel at lærerne Inger Johanne og Odin Solberg i 1948–49 studerte ved Clark School, «oralismens høyborg» i USA, har også hatt sitt å si for det orale miljøet ved skolen. En kan derfor med god grunn hevde at Hedeveg Rosings målsetting om «det talende døve barnet» fikk full gjennomslagskraft i etterkrigsårene.

V

Et interessant trekk ved skolens sosiale liv er at det på forskjellige måter blir knyttet kontakt med nærmiljøet utenfor skolen. De første årene skolen var i Holmestrand, ble barn fra byen invitert til døveskolen for å se på lysbilder. Dette tiltaket ble det etter noen år slutt på. Grunnen var at bybarna laget så mye bråk!

Skoleåret 1948–49 hadde elevene øvd inn et lite skuespill, «Ole Lukkøye». Dette ble spilt for folk i byen, og det var overfylte hus. Overskuddet fra forestillingen var på 1 936 kroner, som skulle gå til skolefane. Året etter ble «Tornerose» vist, og hvert år fram til 1960-årene viser elevene teaterforestillinger. Det var små skuespill som «Pannekaka», «Askepott», «Rødhet» og mange andre. Skoleåret 1960–61 spilte de «Askepott» i Tønsberg for fullt hus! I forbindelse med disse forestillingene holdt elevene også ofte gymnastikkoppvisning. At skolen kunne få til dette,

Mitt skoleminne

Björg Fjellstad f. 1945

Elev 1953–1961

Det var syttien elever på skolen da jeg begynte. Alle elevene hadde hvert sitt nummer, og jeg var nummer tjueto. Jeg husker at assistentene sydde "22" på alle klærne mine. På skolen var det mest undervisning på talespråk. Skoledagen varte noen dager fra kl. 8.30–19.00. Fra kl. 15–16 var det alltid lekser, og to ganger i uka, fra kl. 17–19, hadde vi jentene handarbeid på loftet.

Vi hadde også noen andre oppgaver som vi måtte gjøre, f.eks. plukke bær og frukt i hagen og rake lau. Vi hadde ansvar for egne klær og å re opp sengen. Noe av det jeg husker best fra skolen er at vi gikk på skøyter. Vi hadde skøytebane på skolen, men vi var også oppe på fjellet og gikk på skøyter. Vi sto mye på ski og hadde hoppbakke ved tilfluktsrommet nedenfor skolen. Guttene spilte fotball sammen med hørende elever på nabaskolen. Vi jentene turnet litt sammen med de hørende jentene. Vi var med på stævner i Hof, Larvik og Tønsberg. Gymløærer fru Strand og vaktmester Abrahamsen sin svigerdatter, som også var gymløærer, hjalp oss.

Hver mandag pleide vi å skrive litt på tavla i klasserommet. Jeg hadde veldig lyst til å reise til Danmark. Mandag 1. april, da jeg gikk i 8. klasse, løp jeg ned i klasserommet før læreren kom og skrev på tavla at alle skulle få reise til Danmark. Da læreren kom ble han litt overrasket over det som stod på tavla. Jeg sa at bestyreren hadde sagt at vi skulle på tur. Læreren gikk og hentet bestyreren. Etter en stund gikk det opp for dem hvilken dato det var. Men det ble sånn, det ble tur til Danmark for oss. Vi overnattet på forskjellige døveskoler og hadde en fin tur. Når jeg hadde hjemlengsel gikk jeg opp i 3. etasje i murhuset for å sitte og se over til Hurumlandet. Derfra kunne jeg se røyken fra papirfabrikken på Tofte.

Våren 2013: Bor på Tofte

Mitt skoleminne

Rune Anda f. 1953

Elev 1961-1969

Første dag på døveskolen er noe mange husker godt. Jeg også. Min far fulgte meg fra Bergen til Holmestrand. Synet av elever som brukte tegn, gledet meg faktisk. Året før var jeg og min mor en uke på Skådalen. De testet hørselen. Den uken opplevde jeg fin kontakt med andre.

Tegnkommunikasjon var alle tiders. Jeg tror at Skådalen bestemte at jeg skulle begynne i Holmestrand. Men fordi skolen tok inn elever annethvert år, ventet jeg ett år. I mellomtiden gikk jeg på "hørende" skole hjemme, nesten taus. Ikke rart jeg ble glad da jeg skulle begynne på døveskolen.

Min far sa at han skulle reise hjem, og at jeg kom hjem til jul. Jeg fulgte ham en kilometer til jernbanestasjonen. Jeg gikk alene tilbake, men bak meg fulgte to større gutter. De fikk beskjed av skolen om å passe på så jeg ikke gikk feil.

For meg ble det åtte flotte år på døveskolen. At vi reiste hjem bare tre ganger i året (jul, påske og sommer), gjorde meg ingenting. Ble glad for å reise hjem, ja, men også veldig glad for å reise tilbake til skolen.

Våren 2013:
Bor i Bergen

hang nok mye sammen med at den fikk A-elever, elever som det var lett å jobbe med. At den i samme periode også fikk et romsligere budsjett og derfor råd til å bruke penger på for eksempel fritidstilbud, spilte vel den største rollen. Dette går også fram av at skolen høsten 1958 begynte med forskjellige fritidstiltak for elevene. Denne høsten fikk de bygge modellfly, et tiltak som var meget vellykket.

VI

Tiåret 1960-70 var en god periode for Holmestrand off. skole for døve. Elevtallet gikk ned, så skolen var ikke så overfylt lenger, men elevtallet var heller ikke så lite at det ble dårlig differensierte klasser. Videre var det liten gjennomtrekk blant personalet, både på miljø- og undervisningssiden. Nye stillinger ble opprettet, og større budsjett ga mer frihet til å organisere undervisningsopplegget i spesialpedagogisk retning.

Det Holmestrand off. skole for døve ikke fikk del i, slik de fleste andre spesialskolene gjorde, var samfunnets innsats for å få de ulike spesialskolebyggene i tilfredsstillende stand. Skolen måtte – og må – nøye seg med et provisorium fra hundreårsskiftet, noe som har gjort at den ikke alltid har vært den mest moderne arbeidsplassen en kunne ønske seg.

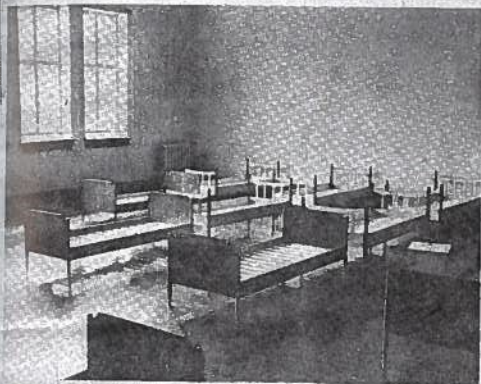
Som en følge av trangboddheten ved skolen måtte den sende en del av elevene sine til den alminnelige offentlige skolen, der de fikk sitt 9. og i de fleste tilfeller 10. skoleår. Denne ordningen varte til og med skoleåret 1978-79. I 1979-80 fikk skolen sin egen ungdomsavdeling.

I dette tiåret skiftet skolen også styrer. Sjur Brekke døde brått, og Odin Aune Solberg ble ny styrer.

Odin A. Solberg er født i 1912. Han tok lærerskoleeksamen ved Levanger lærerskole i 1940. Etter forskjellige vikariat tok han døvelærereksamen i Oslo i 1942-43. I 1943 begynte han som døvelærer ved Holmestrand off. skole for døve. Skoleåret 1948-49 hadde han permisjon for å studere ved Clark School i USA. Odin A. Solberg ble i 1963 rektor ved Holmestrand off. skole for døve etter Sjur Brekke, som døde det året. Solberg gikk av som rektor etter oppnådd aldersgrense i 1977.

Vårt samfunn behandler de handicappede som stebarn

Statens offentlige døveskole i Holmestrand et rystende eksempel

For 20 år har de døde barn i dette skolehus i Holmestrand, Institusjonen Statens offentlige skole for døde, beliggende mellom en aluminiumfabrikk og rikveien.

Det er et dyrt bygg, 235 år, men det er allikevel dets hjem. En skam er det! skriver Aftenpostens (1. side)

Vestfold Arbeider

Nr. 28 Grunnslett 1908 * Lørdag den 2. februar 1957 *

Tålmodighet og kjærlighet preger undervisningen ved døveskolen i Holmestrand

Ca. 95 prosent av elevene ved skolen vil ikke ligge samfunnet til byrde, sier skolestyrer Brekke

Skolen kan feire 75 års jubileum i år

Har du tenkt deg verden uten toner, tenkt deg livet uten talte ord? Tenkt deg at din berømda glade vøner aldri kunne seene for din mor? Tenkt deg at du aldri skulle høre hennes milde, omsorgsfulle røst, at den aldri skulle nå ditt øre med oppmuntring, råd, advarsel, trøst?

Hvis en kaller Holmestrand off. skole for døve barn en mirakelskole, vil sikkert lærerpersonalet og elevene protestere. Det ligger ingen tilfældigheter bak et godt resultat. De oppnå ved et godt samspill av utvoksende meninger tålmodighet og menneskeljærighet fra lærernes side, og like mye viljestyrke og konsentrasjon fra elevenes side. Men for oss som forleden fikk følge undervisningen og desuten snakke med elevene, avstet det hele seg som et mirakel. Ytterst ute på tungeplaten vår satt ordene «fantastisk» og «utrolig» og formelig sloes for å komme først ut av munnen. At døve barn som faktisk er stumme når de kommer på skolen og som en følge derav hverken kan lese eller skrive, etter godt sko-

Skolen som løfter barna ut av

ensomheten

Døveskolen i Holmestrand lærer ikke sine elever fingersprog, men det samme sprog som vi andre taler

Fru Solberg har de aller yngste elevene, og det betyr mye for barna. De kan høre, de kan lese, de kan skrive, de kan tale. De har fått en skole som løfter dem ut av ensomheten.

Døveskolen: Grøssende — grå — utrivelig

Ligger i støysone — mangler spesiallege

Holmestrand, i juni.

Hvorfor må de handicappede alltid ta til takke med gammelt rask, med noe som er for uselt, for uskjønt og for uhensiktsmessig for de friske og velutstyrte? Jo mer vi ser av våre spesialskoler, jo sterkere slår det oss at de er laget etter parolen: Inn i skroten med dem! Det er mer enn godt nok for de handicappede!

stadig bedre for de døde, slik velstandspøkingen skulle tilsi. Boligmessig sett har de gjort det stadig verre.

En skam er det!

Den gamle lærerskolens eiendom var engang stor og prektig med en park, som nådde helt ned til sjøen. Den er blitt stadig mindre. På den ene siden ligger Aluminiumfabrikken, som har fått lov til å ete seg inn i parken, redusere skibakken, forsterke støyen og vanskeliggjøre renholdet. På den andre siden ligger rikseveien, som skal flyttes. Ikke bort fra skolen men nærmere den! Og her, i dårlig akustikk, kilt inn mellom to enorme støykilder, skal barn læres opp i bruken av høreapparat, i å skjønne lyder fra hverandre, forme ord og forstå tale. Det er bare å si med siste nummer av «Tegn og tale»: En skam er det!

I åtte år har døve barn sitt hjem her, enkelte så langt borte fra familien at de bare får besøke den i jule- og sommerferien. I disse åtte årene skal hver enkelt av dem dele soverom med opptil 19 andre. De skal dele spiserom og dagligstue med enda flere. I alle disse årene skal de aldri kunne nyte den livets luksus å få være alene, å ha en stund for seg selv.

Grøssende grått —

Salen med tyve senger ser skremmende ut. Seng i seng med seks meter til taket. I dette hav av et rom skal de bo, år ut og år inn, kanskje uten en vegg å kunne støtte seg til og søke trøst hos. Og dette gjelder små mennesker, som er mer kontakthungrende enn andre, fordi de er mer isolert enn andre.

Skolehuset er 225 år gammelt og fredet vakkert i det ytre, men uhensiktsmessig.

som er på skolen noen timer hver dag, sender jeg til et palass av en undervisningsanstalt, rikelig utstyrt med keramikkliser, skulptur, svømmebasseng og alt som har kostet penger. Min ene handicappede, som i åtte år skal på skolen som hjem, sender jeg hit til grå og deprimerende omgivelser og med en akustikk, så elendig at den aller minste lyd gir ekko, mens et smell i en dør virker som slag i hodet på henne. Selv ikke noe så selvfølgelig som lydisolering har man funnet å kunne koste på disse hårdt handicappede små.

Langs den ene veggen i sovesalen har fuktighet slått inn. Det har manifestert seg i svære, mørke flekker og murruss som er skallet av. Følt ser det ut. Men penger, som skolen har fått til å pynte opp for, skal brukes til reparasjon av veggen, slik at salen skal se litt mindre skremmende ut fra neste skoleårs begynnelse. Der spores altså en

blir ikke korrigeret. At døve barn trenger en lege, som følger dem og kjenner hver enkelt, skulle være selvsynlig. Og myndighetene kan være sjeleglad at det ikke er Aftenpostens utsendte medarbeider som har døve barn. For vi ville etablert oss som permanent drage for dem alle.

Man skal være snill mot barna

Bestyrerparet på Holmestrand-skolen, Inger-Johanne og Odip Solberg, begge med førstestklassen amerikansk fagutdannelse, taler om «de oppsamlede forsømmelser», om fagfolk som har krevet og mast og krevet og mast, rent hodet mot veggen og gått trett. De taler om en forstelsessfull administrasjon, som mer enn gjerne vil hjelpe, men som ikke får penger å hjelpe for. Og dermed kan alle unnskyldes alle. Men ett sted må ansvaret ligge. Ett sted må det være et for svakt ledd. Det må være en som foretrekker å

krav på sin rettmessige andel i velstandspøkingen. Våre handicappede har hverken fått det ene eller det annet!

Kanskje tror de ansvarlige at den som ikke hører heller ikke ser? Galt! De ser langt bedre enn andre.

Fru Solberg kan fortelle at de fester seg ved alt, selv de minste detaljer. Og de har en helt umettelig skjønnhetshunger. Da de fikk de vært på besøk på Andebu og sett de tre små hjemmene, som Døves menighet — enn helt privat institusjon — har reist for fem barn og et «foreldrepar», kom de i lange tider stadig tilbake til Andebu-lyden og sa: tenk om vi engang kunne få det sånn!

Hver gang ekteparet Solberg har vært ute og kjøpt et eller annet til hjemmet, er der ren jubel når de syner omtanken og hjertelaget bak innkjøpet. Og det gjør de støtt. Det er noe av det, som til en viss grad

Mitt skoleminne

Knut Syvertsen f. 1952

Elev 1959–1967

I tiden før jul var det alltid mye som skjedde på døveskolen. I religionstimene øvde vi på julesangene. Vi fikk ikke bruke tegnspråk, men måtte pugge ord for ord, selv om vi ikke forsto så mye av innholdet. Vi fikk høre at vi var flinke og "sang" både på døveskolens store juletreffest og hjemme. Julesangene sitter fortsatt som spikret i hukommelsen min.

På juletreffesten på døveskolen viste alltid elevene skuespill. Vi brukte mye tid før jul til å øve. På skolen øvde vi på å si replikkene våre høyt og tydelig. Etter skoletid hjalp vi til med å lage flotte kulisser og kostymer. Det var alltid et stort høydepunkt å få stå på scenen foran publikum. De siste dagene før jul hadde vi mange hemmeligheter for hverandre. Siste skoledag hadde vi en tradisjon med å pynte alle klasserommene. Hver klasse planla i stor hemmelighet hvordan de skulle pynte klasserommet sitt. Den dagen pyntinga skjedde var dørene til klasserommene lukket, og elever sto vakt, så ingen kunne smugtitte. Vi tegnet flotte tegninger med juletema på tavlene med fargekritt i alle regnbuens farger, og vi laget girlander av krepp- og glanspapir som vi pyntet tak, vegger og vinduer med. Det var stor stas når dørene ble åpnet og elever, foreldre og ansatte kunne gå fra rom til rom og beundre pyntingen.

Våren 2013: Bor på Nøtterøy og jobber på Nedre Gausen som renholder

Det siste tiåret 1971–1981

Holmestrand off. skole for døve 1971–1977
Nedre Gausen skole 1977–1981

I

Det var *Lov om abnorme Børns Undervisning af 1881* som ga hjemmel for døve barns skolerett. Selv om det hadde vært undervisningstilbud for døve fra 1825 – det var da Trondhjems offentlige Døvstuminstitut ble opprettet – var det ingen lov som ga disse hørselsskadede barna skolerett. Loven av 1881 om «abnorme Børns Undervisning» var et tiltak som fikk Norge til å rykke opp blant de fremste landene med hensyn til samfunnets omsorg for de «abnorme» barna.

Det ble i 1880–90-årene gjort mindre forandringer i loven av 1881, for eksempel at tilsynet av skolene ble lagt til et

nyopprettet direktorat i 1896. Ordet *abnorm* ble fjernet fra lovteksten, og det ble gjort forskjellige språklige og faglige forandringer. Dette førte i 1915 til *lov av 4. juni 1915 om døve, blinde og åndssvake barns undervisning*. Den siste store forandringen av dette lovverket kom med *lov av 23. november 1951 om spesialskoler for utviklingshemmete*.

Selv om det var gjort mange forandringer i lovteksten fra 1881 til 1951, var hovedprinsippet fortsatt det samme. Loven slo fast at det var staten som skulle drive skolene for disse gruppene av funksjonshemmede. I paragraf 19 i lov om spesialskoler heter det:

Lærer Grethe Berg Svendsen var en av de mange unge lærerne som begynte på slutten av 70-tallet og begynnelsen av 80-tallet.

Utgiftene til drift av spesialskole, derunder utgiftene til elevenes reise til og fra skolen, og til opphold og klær for elever som bor på skolen, utredes av Staten.

Var en elev fra en bykommune, så skulle kommunen betale et tilskudd for eleven, Stortinget fastsatte størrelsen. Var eleven fra en landkommune, var det fylkeskommunen som skulle betale tilskuddet.

II

I første del av 1950-årene begynte nye tanker om spesialskolene å komme fram. Én ting var at selve undervisningsbegrepet ble utvidet, noe som førte til at elevgrupper, som tidligere ikke hadde blitt regnet som undervisningsdyktige, nå måtte regnes med til de gruppene av barn som skulle ha et undervisningstilbud. En annen ting var at det nå var store grupper elever i den vanlige folkeskolen som også fikk spesialundervisning. Dette førte til store vansker når ansvarsforholdet for elever som måtte ha spesialundervisning, skulle defineres.

Det ble også av mange politikere, foreldre og pedagoger sett på som en diskriminering av de funksjonshemmede at det var to lovverk, ett for folkeskolen og ett for spesialskolen.

I 1969 kom det en ny lov om grunnskolen. Fra Kirke- og undervisningskomiteen i Stortinget ble det i forbindelse med Stortingsmelding nr. 42 (1965–66): *Om utbygging av spesialskolene* pekt på at tiden var inne for en revurdering av selve organiseringsprinsippet for spesialskolene.

Da statsbudsjettet for 1969 ble behandlet, sa Kirke- og undervisningskomiteen at selv om de egentlig var enige i utbyggingsplanene, så mente de at departementet ikke burde være bundet av de konkrete planene, men prøve å finne fram til nye prinsipper for utbygging av spesialundervisningen. Det var spesielt tre ting departementet burde ha som mål: for det første at spesialskoleloven ble innarbeidet i grunnskoleloven, for det andre at spesialundervisningen i størst mulig utstrekning ble knyttet til grunnskolen på hjemstedet til eleven, og for det tredje at flest mulig elever kunne bo hjemme.

Departementet tok dette til etterretning, og det ble nedsatt et eget utvalg – Blomkomiteen – som skulle komme med et forslag til samordning av de to skolelovene. Blomkomiteen hadde innstillingen sin ferdig i 1970.

Mitt skoleminne

Jon Martin Brauti f. 1957
Elev 1965–1972

Jeg og en del andre gutter hadde sløydttime en ettermiddag. Læreren skulle hente noe i en annen bygning. Det var kaldt ute og varm og fuktig luft inne. På innsiden av vinduene var det dugg. Jeg og noen andre elever tegnet damefigurer i duggen på vinduene. Vi gikk tilbake til plassene våre før læreren kom. Han så vinduene og ble veldig sint. Han så rett på oss og plukket ut noen "mistenkte". De ble beordret til å følge læreren til den gamle skolebygningen hvor bestyreren hadde kontoret sitt. Bestyreren så meget alvorlig på dem og ba dem tegne damefigurer på hvert sitt papirark. Dette skulle sendes i posten hjem til elevenes foreldre. Foreldrene skulle få se med egne øyne hva barna deres drev med på døveskolen. Det var både skyldige og uskyldige elever som måtte være med til bestyrerens kontor. Jeg var en av dem som hadde tegnet på vinduene, men jeg var heldig og ble ikke tatt med til bestyrerens kontor.

Ja, livet er ikke alltid rettferdig.

Våren 2013: Bor i Ål i Hallingdal og jobber med døves historie

Ulike audiovisuelle hjelpemidler og hørselsteknisk utstyr har alltid vært av grunnleggende betydning i døveskolen. Her er utvalg av forskjellig utstyr som har vært i bruk på Nedre Gausen.

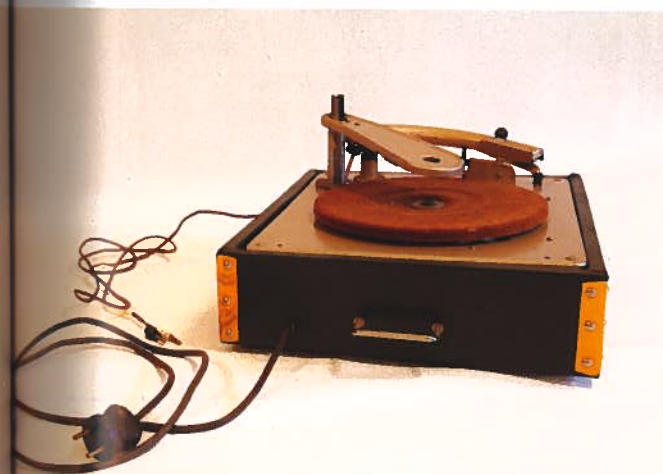
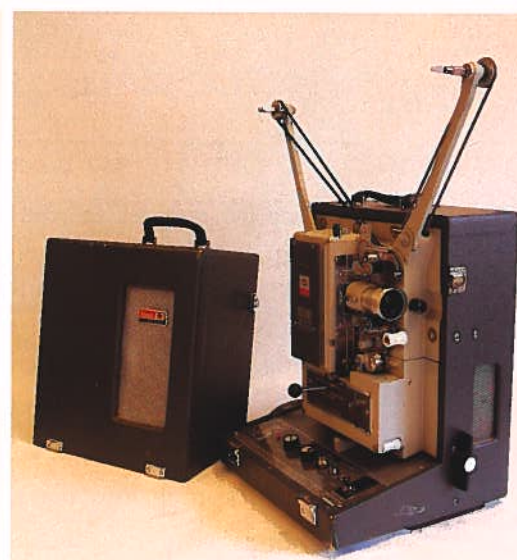
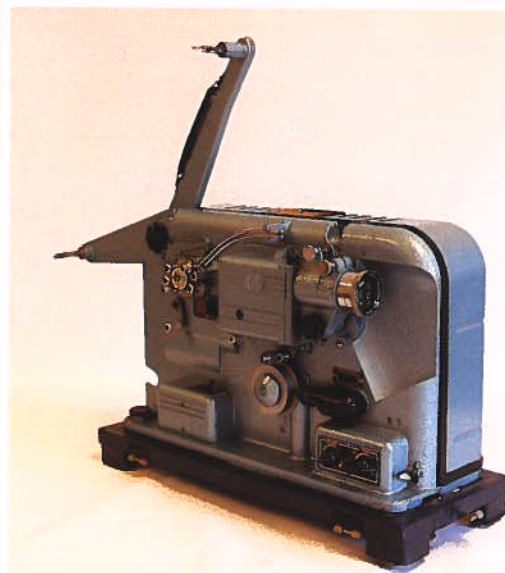
«Tellarium» var et godt hjelpemiddel når læreren skulle forklare elevene hvordan jordkloden sirkler rundt sola!

Forsterkerutstyr fra 50-, 60- og 70-tallet.

Bilder av filmapparat, et balloptikon (episkop), lysbildeapparat, en platespiller, båndopptaker, en Tiki datamaskin og en teksttelefon (som nå er gått ut av bruk).

Endringene i grunnskoleloven av 13. juni 1969 ble vedtatt som en tilleggslav av Stortinget i juni 1975 og satt i kraft 1. januar 1976.

Det at de to skolelovene ble slått sammen til én lov, førte til et brudd på den lovtradisjonen som ble innført ved *Lov om abnorme Børns Undervisning af 1881*. Hovedprinsippet fra 1881 til 1977 var at staten hadde ansvaret for at de hørselshemmede fikk undervisning. Etter den nye grunnskoleloven av 1975 er det primærkommunen som har blitt pålagt dette ansvaret. Staten driver fremdeles fire grunnskoler for hørselshemmede. Forskjellen er at nå «selger» staten undervisning av hørselshemmede til kommuner som av ulike grunner ikke kan gi et slikt undervisningstilbud selv.

I den første halvdel av dette tiåret fikk skolen økte ressurser i form av større tildelinger og større personale. Resultatet av dette kunne registreres i hvor godt elevene klarte seg senere i

livet, noe som i stor grad skyldtes det gode grunnlaget som ble lagt i grunnskoleårene.

Endringen av lovverket kom ikke til å spille en stor rolle for selve undervisningstilbudet ved skolen. Forandringene var mer av administrativ art. Skolen byttet navn, fra Holmestrand off. skole for døve til Nedre Gausen skole, og fikk også nytt styringsorgan. Tidligere hadde skolen hatt et tilsyn oppnevnt av departementet. Nå fikk den et nytt felles styre for statens spesialskoler i Vestfold. Fra skoleåret 1979–80 fikk skolen også sitt eget styre, oppnevnt av fylkeskommunen og med representanter for foreldre, miljøpersonale og lærere.

En annen konsekvens av det nye lovverket var at det ble flere råd og utvalg ved skolen, noe som førte til at flere enn tidligere tok del i ansvaret for skolens drift. Alt det som er nevnt her, må kunne regnes som fordeler og har vært skritt i riktig retning.

Idrettsdager var noe de fleste elevene satte stor pris på.

Slik den nye grunnskoleloven er utformet, vil veksten og utviklingen av en spesialskole som Nedre Gausen være avhengig av hvordan man klarer å «selge» skolens tilbud. Her er det mange faktorer som spiller inn, både hos kjøper og selger. Det er for eksempel viktig for skolen at den ligger der elevene er. For kjøperen, primærkommunen, spiller de økonomiske forholdene den største rollen. Den statlige støtteordningen til spesialundervisning kan sies å legge opp til undervisning i primærkommunen, men tilstramningen i landets økonomi har slått sterkt ut også i kommunale budsjetter. Det har derfor ofte blitt et spørsmål om det «lønner» seg for primærkommunen å gi sterkt hørselshemmede elever et undervisningstilbud i grunnskolen på hjemstedet.

Elevtallet lå nokså konstant på vel 30 fra 1976 til 1980. Skoleåret 1979–80 øker det til 41, noe som kommer av at skoletilbudet blir utvidet med ett år. De fleste elevene – 73 % av elevmassen – kommer fra de tre fylkene Vestfold, Buskerud og Hordaland. Det er interessant å merke seg at skoleåret 1976–77 var Hordaland det fylket som hadde flest elever ved skolen. Skoleåret 1979–80 lå Hordaland på tredjeplass etter Vestfold og Buskerud. Helt fra hundreårsskiftet har døveskolen i Holmestrand hatt relativt mange elever fra Hordaland. Telemark, som er nabofylket, har hatt få elever ved skolen i denne perioden, bare fire i skoleåret 1979–80.

Det har vært et gjennomgående trekk i alle i-land de siste tretti årene at elevene ved spesialskolene for hørselshemmede har blitt «tyngre» og vanskeligere å undervise. Det ser ut som om dette gjelder for Nedre Gausen skole også, sammenlignet med elevene i perioden 1950–70. For skoleåret 1979–80 blir alle elevene karakterisert som pedagogisk døde. Mange av dem har tilleggsvansker, for eksempel sentralt betingede skader, psykiske avvik, synsskader, cerebral parese og lærevansker.

At så mange elever har tilleggsvansker, har ført til at elevmassen har blitt delt inn i smågrupper på 3–4 elever med en miljøarbeider som har ansvaret for hver gruppe.

Når det gjelder undervisningen, har de vanskeligste elevene fått tilleggsundervisning, noe som har ført til et stort behov for støttetimer. Det er derfor et av skolens ønskemål å få flere lærere, slik at den enkelte elevs behov for hjelpetiltak kan bli dekket.

Mitt skoleminne

Daniela M. Roos f. 1965

Elev 1972–1981

Jeg bodde hjemme da jeg var elev på døveskolen og reiste med tog eller buss mellom Holmestrand og Drammen. På skolen var det mange elever og jeg hadde alle mine venner der. Det skjedde alltid noe og det er trivelig å tenke på alle de gode minnene jeg har fra skoletiden i Holmestrand. Det jeg likte aller best var å være ute på skolens område. Om

vinteren gikk vi på skøyter og akte i akebakken bak trehuset. Om sommeren plukket vi pærer, epler, kirsebær, stikkelsbær og solbær, selv om vi egentlig ikke fikk lov. Det var så fristende at vi bare måtte. Om høsten lekte vi med løvet i alleene i hagen. Vi plukket også kastanjer som lå på bakken og lekte med dem.

Etter fritidsaktivitetene på torsdagene overnattet jeg alltid på internatet. Jeg sov i 2. etasje, men det var litt skummelt med det store mørke loftet i 3. etasje. Det ble ikke mindre skummelt av at vi fortalte spøkelseshistorier etter at vi hadde lagt oss.

Jeg elsket også å snike meg ned i vaskekjelleren og sitte der i håp om å få se ei rotte som pilte over murgulvet, eller telle hvor mange mus som var tatt i musefellene i trappa fra kjøkkenet ned til matkjelleren.

Våren 2013:
Bor på Vinterbro
og jobber på Signo
på Nordstrand
som miljøterapeut

I 1977 var det rektorskifte ved skolen. Odin A. Solberg gikk av ved utgangen av skoleåret 1976–77 etter oppnådd aldersgrense. Jarle Brattås, som var undervisningsinspektør ved skolen, gikk så over i rektorstillingen fra skoleåret 1977–78. Han ble da skolens åttende styrer gjennom dens hundre år lange eksistens.

IV

Veien fra Lille Bloksbjerg til Nedre Gausen har vært lang og ofte kronglete og tung å gå. Det har vært tider med diskriminering fra statens side, tider da skolens styrer «... år etter år var nødt til å se på skillingen og presse utgiftsbudsjettet ned på laveste lavmål ...», tider da det å skaffe det daglige brød var hovedproblemet ved skolen.

Men det har også vært gode og lykkelige tider da alt gikk som det skulle, og ansatte opplevde den glede det er å se elever som lærer, bruker det de har lært, og utvikler seg til å bli gode og nyttige mennesker, som ikke bare må motta, men også har noe å gi.

I planen for skolen, det planutkastet som Hedevig Rosing sendte til departementet for godkjenning, skriver hun:

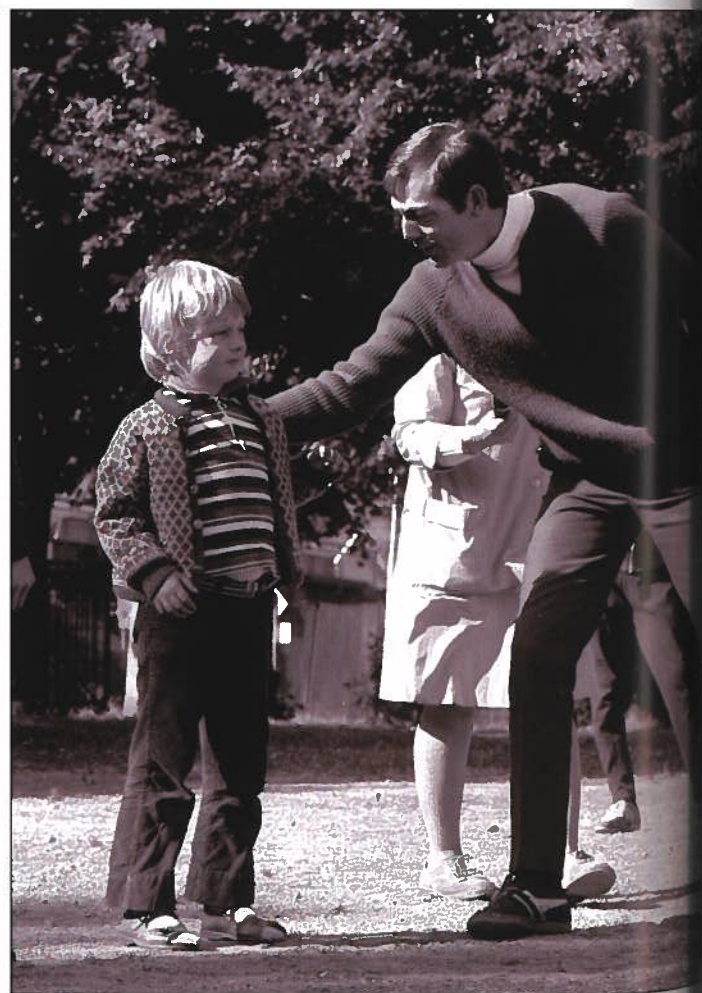
... Hyggen ude som inde har, ikke mindst for de døve børn, sin store betydning og at deres ordenssands og skjønhedssands tidelig bliver vakt, vil bringe meget til deres friere udvikling og omgjængelighed og derigjennem tillige til deres større modtagelighed for undervisningen.

Da barnets fremgang fuldstændig afhænger af den grændse, som drages for hvad man meddeler det, vil der blive lagt den allehøieste vægt paa at skjærpe dets evner og lærelyst under en stadig fortsat sproglig udvikling, dog tillige med den største forsiktighed for at undgaa al forceren. Sproget bliver derfor kjærnepunktet gennem alle klasser ...

Disse ordene representerer den pedagogiske holdningen Hedevig Rosing og skolen hennes sto for i 1881. En kan med den største rett si at de samme ordene representerer holdningen ved Nedre Gausen skole i 1981.

Audiopedagog Bodil Fiksdals elever har inntatt skolekjøkkenet.

Rektor Jarle Brattås tar seg tid til å være ute sammen med elevene.

Referanser

Diverse stortingsmeldinger, -proposisjoner og dokumenter:

Budgett-inst. S. nr. 27 (1928). Kap. 261–2381.

Budgett-inst. S. nr. 27 (1933). Kap. 261.

Innst. S. nr. 204 (1980–81): Innstilling fra Kirke- og undervisningsdepartementet om statens skoler for spesialundervisning.

St.meld. nr. 98 (1976–77): Om spesialundervisning.

St.meld. nr. 50 (1980–81): Om statens skoler for spesialundervisning.

Sth. Prp. No. 1. 1887: Kirke-Dept's Budgetforslag.

St.prp. nr. 1. 1914: Om Abnormskolevesenet.

St.prp. nr. 1. 1915: Om Abnormskolevesenet.

St.prp. nr. 1. 1916: Om Abnormskolevesenet.

St.prp. nr. 1. 1929: Kirke- og undervisningsdepartementet.

Stortingstidende 8. mars 1899.

Fru Rosings Taleskole for Døve. Arkivmapper 1895–1900.

Fru Rosings Taleskole for Døve. Elevprotokoll 1881–1898.

Fru Rosings Taleskole for Døve. Journal august 1895–desember 1898.

Fru Rosings Taleskole for Døve. Aarsberetninger 1881–1899.

Holmestrand off. skole for døve. Arkivmapper 1900–09.

Holmestrand off. skole for døve. Journal 1899–1902.

Holmestrand off. skole for døve. Journal 1912–1919.

Holmestrand off. skole for døve. Lærerrådsforhandlinger 1928–1954.

Holmestrand off. skole for døve. Aarsberetninger 1899–1900.

Holmestrand off. skole for døve. Årsmeldinger 1941–1961.

Holmestrand off. skole for døve. Årsmeldinger 1975–1977.

Nedre Gausen skole. Årsmeldinger 1977–1980.

Direktoratet for spesialskolene. Årsberetning for skoleårene 1953–54 og 1954–55.

Anderson, Per. Hovedlinjer i døveundervisningens historiske utvikling.

Berge, Johannes. Manuskript til avisartikkel 25. april 1930.

Bjørset, Hans. Dagbog 1904–1912.

Graarud, G. Holmestrand og omegn I, II og III 1906–29.

Hambro, C.J. Far og sønn. Barndomserindringer.

Hambro, C.J. De første studentår.

Kirke- og undervisningsdepartementet. Opplysninger fra statlige skoler for spesialundervisning 1980.

Langfjæran, J. og Skjølberg, T. Trondheim off. skole for døve 150 år.

Ness, Einar. Skolens årbok 1974 og 1977.

Norsk biografisk leksikon. Bind XI.

Ringard, M. Byen under fjellet. Holmestrand 1752–1952.

Schrøder, Odd-Inge. Døveforeningen 1878–1978. Samtiden 1980, nr. 6.

Fotballen ble flittig brukt i friminuttene. Her ser vi elever sammen med audiopedagog Stein Erik Ohna.

Glimt fra 70-tallet

Ikke plass for metodeprestisje i opplæringen av døve barn

Håp om at skolen skal få ungdomsskoleklasser fra neste skoleår

AV JACK FROSTAD

lister. Det er derfor hensiktsmessig å tilpasse metoden til den enkelte klassegruppe. Å undervise døve barn kan være meget vanskelig, det er ikke plass for metodeprestisje. Her ved skolemeto-

Fra gammelt av har det vært en strid om metoder i dødeundervisningen. Noen mente det var best å bruke bare tale når en henvendte seg til døve barn

andre mente det v bakgrunn i disse to bruk mange forskje Nedre Gausen si er ikke tilrettelagt ver er i likhet med

Fortell litt om skolen.

Skolen har i dag 37 elever og et stort opptaksor skolen har sine retter tilb

fra Romsdal taleskole fo somme i Kristiania, som er en virksomhet i 1881.

Skolen flyttet til F

land. Fra 1932 har i

skolen på Nedre Gausen

Holmestrand, hvor det tid

er lærerskole. Vårt of

strekker seg i de

og Romsdal til ser-o

skolen har de sist

et fra en mindre re

et på mest elever fra

Telemark og Busk

skolen er åpen for

et hvor de kommer

skolen Brattås.

PLAN FRA TO-ÅRS-

ALDEREN

et når det gjelder

er det viktig å opple

et så tidlig som mulig. Al

et fra to-årsalderen bør en

et i gang. Registreringen

et på et samarbeid mel-

et helsemyndighetene og sko-

et. Den har i stor grad

et ved Rikshospitalet og

et Skådalen skole i Oslo. Et-

et hvert har enkelte benyttet

et seg av observasjonsmuligheter

et lokalt. Rektor Brattås mener at

et man her i fylket har ganske go-

Fra gammelt av har det vært en strid om metoder i dødeundervisningen. Noen mente det var best å bruke bare tale når en henvendte seg til døve barn, andre mente det var best å bruke tegnspråk. Med bakgrunn i disse to uforenlige grunnsyn, er det tatt i bruk mange forskjellige metoder.

Nedre Gausen skole i Holmestrand (Døveskolen) er ikke tilrettelagt for en bestemt metode. Våre elever er i likhet med andre barn, noen store individua-

lister. Det er derfor hensiktsmessig å tilpasse metoden til den enkelte klassegruppe. Å undervise døve barn kan være meget vanskelig, det er ikke plass for metodeprestisje. Her ved skolen brukes tale, tale kombinert med tegnspråk, skriftspråk kombinert med tale og tegnspråk osv. Ellers bruker vi selvfølgelig høyverdig høreapparat og visuelle hjelpemidler. Det er rektor ved Nedre Gausen skole i Holmestrand, Jarle Brattås som forteller dette til Vestfold Arbeiderblad. Vi har besøkt skolen og fått et innblikk i arbeidsmetoder og dagligliv.

PLAN FRA TO-ÅRS-ALDEREN

Spesielt når det gjelder døve barn, er det viktig å opplæring- en tar til så tidlig som mulig. Al- lerede fra to-årsalderen bør en komme i gang. Registreringen bygger på et samarbeid mel- lom helsemyndighetene og sko- lemyndighetene. Observasjon- en er viktig. Den har i stor grad foregått ved Rikshospitalet og ved Skådalen skole i Oslo. Et- terhvert har enkelte benyttet seg av observasjonsmuligheter lokalt. Rektor Brattås mener at man her i fylket har ganske go- de muligheter for observasjon og diagnostisering, nemlig: St. Olavs Klinik i Tønsberg, Før- skolen for døve, Hørselspedago- gen i Vestfold, Døveskolen i Holmestrand og Hjemmet for døve.

Utdrag av helsides avisoppslag i Vestfold Arbeiderblad våren 1975.

leve lass ta-tert olv-pe-ol-st-et

og for-

FM

Det

ne

he

olv

de,

o-

til

e-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

o-

Fritidsaktivitetene er veldig populære blant elevene ved skolen. Her er skolens svømmere fotografert under trening i svømmehallen sammen med miljøarbeider Stein Erik Ona.

Huttatene er veldig populære blant elevene ved skolen. Her er skolens svømmere fotografert under trening i svømmehallen sammen med miljøarbeider Stein Erik Ona.

Ledelsen ved Døveskolen i Holmestrand med internatbygningen i bakgrunnen. Fra venstre: Jostein Fåken, fungerende internatleder Arild Ramstad og rektor Jarle Brattås.

man nå arbeider ette har elevene mulighet mellom: Fotball, kj gruppe, lekebutikk, ett, klipping og liming, edag, svømming, spil id, utfukter, hyggekveld, drama og avisgruppe. Internatled Jarle Ramstad, forteller at gruppa deltar elever sine lokalaviser tilsen men med en miljøarbeid nomgår de nyhetene stedet, noe som skaper akt. Det er også innler arbeid med Thesbl-teate en øvelse i uka. Man H hatt et meget godt sa id mellom fotballspille HFF og døveskolens fotb resserte elever. Et bla lag deltok i Norway Cup ner. Det var første ga barn deltok i denne turne Elevene er så ivrige være med på aktivite problemet egentlig ligger begrense det hele til et norma aktivitetstnivå.

HÅP OM UNGDOMS-SKOLEKLASSER

Etter 7 år på skolen i Holmestrand, må elevene flytte for gå på ungdomsskole andre steder. Foreldre har imidlertid y ret ønske om å få til ungdomsskoleklasser i Holmestrand.

— Vi har startet utredning omkring dette, og har kommet til at det praktisk lar seg løse selv om vi ikke har de nødvendige lokaler her ved skolen. Mange elever kan det være vond opplevelse å måtte slutte ved skolen før de er ferdig med sin grunnskolegang. I ind enten reise til Åm skole i Jevnaker eller til Skådalen i U. Naurligvis kan det være fj skjellige ønsker blant elevene, men vi vil prøve å få til ungdomsskoleklasser her i H.

Tilpasning, overlevelse og ny giv
eller
**historien om at
nød lærer naken kvinne å spinne**

Nedre Gausen 1981–2000
Stein Erik Ohna

Innhold i del 2

Nye politiske signaler	85
Døveskolen i endring 1981–1991	86
Elevene	86
Fritiden	87
Nye pedagogiske utfordringer	89
Tegnspråk	89
Eksamen	90
Læreplaner	93
Den teknologiske utviklingen	94
Samarbeid med vanlig skole	95
Prosjektarbeidet 1986–1988	97
Prosjekt S 1988–1991	99
«La døveskolen leve»	101
Utviklingen av et kompetansesenter 1992 - 1999	104
Den nye døveskolen	106
Tegnspråkopplæringen	107
Andre senterfunksjoner	108
Personalet	109
Bygningene	110
Flere stortingsmeldinger	110
Etterord	111
Referanser	111

Nye politiske signaler

Da Nedre Gausen skole feiret sitt 100-årsjubileum i august 1981, var det få som ante hvilke utfordringer skolen skulle møte i de kommende tiårene. Skal en forstå utviklingen etter 1981, er en nødt til å skue ut over institusjonen og se på noen av de politiske endringene som hadde vokst fram, nasjonalt og internasjonalt.

I ettertid har begrepene *normalisering*, *integrering* og *likeverd* glidd inn som honnørord i det sosial- og utdanningspolitiske repertoaret. I 1981 var det ennå uklart hvilket gjennomslag disse begrepene skulle få for døveskolen. Mens noen arbeidet for å redusere døveskolene fordi de var et segregert tilbud, var det andre som så på utviklingen av tegnspråk og døvekultur som en måte å styrke grunnlaget for døveskolen på.

Fra midten av 1960-årene ble det rettet stadig mer kritikk mot de statlige spesialskolene. I stedet for å bygge ut flere spesialskoler, slik det ble foreslått i St.meld. nr. 42 (1965–66), ville myndighetene satse mer på å organisere spesialundervisningen slik at flest mulig elever kunne bo hjemme. Blomkomiteen la i desember 1970 fram en omfattende utredning med forslag om hvilke elever som skulle få spesialundervisning, og hvordan undervisningen skulle finansieres og styres. Videre reiste den spørsmålet om rettigheter og innholdet i undervisningen samt det grunnleggende spørsmålet om forholdet mellom enkelteleven og skolen. Blomkomiteens rapport resulterte i at Stortinget i 1975 vedtok en revidering av grunnskoleloven, der alle nødvendige bestemmelser om spesialundervisning ble tatt med. Samtidig ble lov om spesialskoler opphevet. Den nye loven ble gjort gjeldende fra 1. januar 1976. Lovintegreringen innebar at kommunene fikk ansvaret for spesialundervisningen. Selv om staten fortsatt kunne drive skoler for spesialundervisning, var det kommunene som hadde plikt til å sørge for at alle barn og unge fikk opplæring.

Også når det gjelder forhold knyttet til tegnspråk og døvekultur, kan den første utviklingen relateres til hendelser i 1960-årene. Den moderne tegnspråkforskningen startet da amerikaneren Stokoe og hans medarbeidere ved Gallaudet-universitetet i Washington tidlig i 1960-årene begynte å analysere tegnspråk et-

ter de samme prinsipper som andre språk. I kjølvannet av denne forskningen ble døve betegnet som en språklig minoritet, og en begynte å bruke begrepet *kultur* når en skulle beskrive det fellesskapet der tegnspråket ble brukt. Med kulturbegrepet la en vekt på forhold som felles erfaringer, delaktighet og tilknytning. I Norge startet Døves Kulturdager i 1966 som et årlig arrangement lagt til en helg i november, der en la vekt på å presentere ulike kulturelle innslag ut fra en bred forståelse av kultur. I Danmark holdt lektor Lars Lieth et foredrag i Danmarks Radio i 1971 der han beskrev døve som en gruppe med en egen kultur. Felles for alle disse tilnærmingene var et ønske om å forstå døve mennesker som noe annet enn en gruppe mennesker med et hørselstap. I stedet for å fokusere på hvert enkelt individ ble det gradvis mer interessant å løfte fram gruppen og hvordan forhold knyttet til kultur og språk, var en viktig ressurs i den enkeltes bestrebelser for å delta i den «hørende» verden.

På mange måter var det samvirket mellom integrering og opplæring på hjemstedet på den ene siden og anerkjenning tegnspråk som språk på den andre siden, som ble drivkraften i utviklingsarbeidet ved Nedre Gausen skole. Helen Holthe, som var rektor fra 1986 til 1990, sa følgende om grunnlaget for utviklingen av Nedre Gausen som ressurscenter da hun ønsket velkommen til en konferanse med lokale skolemyndigheter og fagfolk i 1987:

Døveskolen kan neppe sies å ha tradisjon i utadrettet virksomhet, skolene har derfor nærmest hatt sitt eget privatliv, og definert sin egen skolevirksomhet langt på vei. Forståelig nok, kanskje fordi det kulturgrunnlaget som døve mennesker har skapt gjennom sitt eget tegnspråk, er eksklusivt. Hørende opplever det som ekskluderende, mens det for døve selv er inkluderende. Denne dobbeltheten, som kan forstås både språklig og sosiologisk, avspeiler kompleksiteten i denne funksjonshemmingen.

I diskusjonen internt var det tegnspråk og døvekultur som ble vektlagt, men denne diskusjonen kunne aldri løsrives fra de politiske målsettingene i storsamfunnet. Dette kommer tydelig fram om vi ser nærmere på utviklingen i denne perioden.

Døveskolen i endring

1981–1991

I 1979 etablerte Nedre Gausen skole undervisning på ungdomstrinnet. Fram til 1979 hadde skolen et 8-årig skoletilbud. De første elevene fullførte 10. klasse våren 1982. I noen år framover var elevtallet ved skolen relativt høyt, omkring 45 elever, likt fordelt mellom barnetrinnet og ungdomstrinnet. Elevene kom fra sju fylker, Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust- og Vest-Agder, Akershus og Hordaland. I denne perioden var det om lag 27–28 elever som bodde på internatet, hvorav seks elever kom fra Hordaland.

Elevene

Ettersom elevtallet i noen år økte, var skolen nødt til å se etter nye lokaler. Skolen hadde allerede på slutten av 1970-årene

inngått en avtale med Holmestrand kommune om leie av klasserom i fjerde etasje på Gausetangen skole, en barneskole som lå vegg i vegg med døveskolen. Her ble det pusset opp store og lyse klasserom for undervisning på ungdomstrinnet. På samme tid fikk Nedre Gausen anledning til å disponere den gamle sorenskrivergården Rosenlund som elevhjem. Rosenlund var en stor villa beliggende i et vanlig boligområde «på fjellet», 15–20 minutters gange fra skolen. Her var det plass til 10–11 elever. I de første årene var det de eldste elevene som bodde der. Fra 1982 til 1983 omorganiserte en, slik at det ble de yngste elevene som fikk bo der. Om lag 8–9 elever bodde da på Rosenlund, mens de resterende 16–17 elevene bodde i det gamle internatet, i andre etasje av murbygningen.

Det var stor forskjell på standarden på Rosenlund og det gamle internatet. På Rosenlund bodde elevene på tomannsrom, og de fikk ansvar for ulike oppgaver i huset. I det gamle internatet bodde guttene på fire- eller femmannsrom, mens jentene fikk bo på tomannsrom, og alle måltidene ble servert i spisesalen. Her var det få muligheter til å ta ansvar i daglige aktiviteter. I årsmeldingen fra 1982–83 tegner internatlederen følgende bilde av situasjonen:

Da vi for tiden har 19 elever i internatet, vil det alltid være en fare for at enkelte barn kan bli glemt, mens andre dominerer og får oppmerksomheten. Gruppeinndelingen og de varierte fritidstilbudene avhjelper dette mye. Likevel synes vi det er uheldig at det i 1983 skal være nødvendig at 5 ungdommer i 14–16-årsalderen må bo på samme rom.

Dette var en situasjon som ikke kunne vare ved, og som skolens ledelse og styre aktivt arbeidet for å få en slutt på. Etter noen år fikk Nedre Gausen anledning til å kjøpe noen rekkehusleiligheter. I løpet av årene 1983–85 ble det kjøpt inn tre fireromsleiligheter i henholdsvis Barlin og Rovedalen borettslag. Også disse lå «på fjellet», 15–20 minutters gange fra

Utflyttingen fra det tradisjonelle internatet til eksterne elevhjem var en stor omveltning for elevene – og for skolen.

skolen. De fire elevhjemmene lå nær hverandre, slik at det var lett for elevene å gå på besøk til hverandre. Det ble nå mulig å tilby alle internatelevne en- eller tomannsrom i små elevhjem i gangavstand fra skolen, noe som innebar en stor forbedring i elevenes bosituasjon.

Vinteren 1984 ble internatet i det gamle murhuset lagt ned. Lokalene ble pusset opp og tatt i bruk som undervisningslokaler for ungdomstrinnet. I tillegg ble det plass til et stort formingsrom med tilhørende avdeling for å arbeide med leire og foto. Disse lokalene ble tatt i bruk ved skolestart 1984–85.

Mot midten av 1980-årene sank elevtallet gradvis. Samtidig ble det slutt på at skolen fikk elever fra Hordaland, fordi skolen for hørselshemmede i Bergen begynte å gi tilbud til «pedagogisk døde» elever. Senere ble skolen for hørselshemmede omgjort til en statlig skole for døde i Bergen, Hunstad skole. Mens Nedre Gausen tidlig i 1980-årene hadde 45 elever, hvorav 27–28 bodde på internat, var elevtallet i 1990–91 redusert til 32 elever, hvorav kun 11 elever bodde på internat.

I og med at det allerede var et førskoletilbud for hørselshemmede barn i Vestfold, drevet av Tønsberg kommune, hadde det aldri vært aktuelt å starte en egen barnehage ved Nedre Gausen. Det var først da skolen fikk søknader fra foreldre til døde barn i drammensområdet at det ble bestemt å gi et tilbud til førskolebarn. Førskolen startet forsiktig i skoleåret 1984–85 med to elever, men allerede det påfølgende året var det i alt seks barn i førskolen. Førskoletilbudet ble drevet fram til ca. 1990. Da var de eldste elevene gått over i skolen. Det viste seg at det ikke var behov for et førskoletilbud som primært henvendte seg til brukere i et annet fylke. For å ivareta samarbeidet med et aktivt førskolemiljø inngikk Nedre Gausen noen år senere en samarbeidsavtale med førskolen for hørselshemmede i Tønsberg, senere Aulerød barnehage. Denne avtalen ga Nedre Gausen muligheter for å benytte barnehagen som samarbeidspartner i arbeid med hørselshemmede førskolebarn.

Fritiden

Det er en vanlig oppfatning at en vesentlig kvalitet ved døveskolens tilbud er det som skjer etter skoletid, i det uformelle samværet mellom elevene på internatet. Som tallene over viser, skjedde det en vesentlig endring i disse forholdene

Mitt skoleminne

Øyvind Madsen f. 1968
Elev 1975–1985

Det var en gang min klasse hadde tema om kalkstein. Etter å ha tilegnet oss hva dette mineralet besto av, var flere klasser og våre dyktige lærere samlet på brygga i Holmestrand. Der lå det en stor seilbåt og ventet på at vi skulle komme oss om bord. Denne dagen var en fantastisk flott og varm dag, ja, til og med sol og klar blå himmel. Planen var at vi skulle til Langøya og til en av Holmestrands vakreste strender. Da vi endelig kom fram til Langøya, var vi spente på hva som skjedde i det store krateret på øya. Vi kom oss opp på kanten av krateret og så ned på alt som skjedde. Det var som å se det i fugleperspektiv. Det var noen svære maskiner som gjorde jobben med å ta ut kalkstein. Vi fikk også se hvordan kalksteinen ble knust til kalk (fint "mel"). På denne tiden var jeg svært fotballinteressert, og tenkte på kalkmerking av fotballbaner. I tillegg fikk vi lov til å gå rundt hele øya. Et fasinende syn! Etter at befaringen var over, gikk vi tilbake til seilbåten. Neste mål var å finne ei fin strand. Denne stranda lå i nord for Langøya. Da vi kom frem, gikk vi samlet til et passende sted med muligheter for bålbreining og bading. Jeg husker godt at vi hadde med oss gummibåter med årer som var lagret i seilbåten, og som vi fikk lov til å bruke. Vi lekte pirater og mye annet, og vi spiste pølser med brød og drakk saft. Det ble også mye bading før vi dro tilbake til Holmestrand. Det var en aldeles topp tur som jeg aldri glemmer.

Våren 2013:
Bor i Bergen og er filosof

i 1980-årene. Mens det i 1982–83 fremdeles var over 60 % av elevene som bodde på internatet, var andelen mot slutten av tiåret blitt redusert til ca. 30 %. I og med at skolen ikke lenger hadde elever som bodde «langt borte», ble det mulig for de fleste elevene å reise hjem hver, eller i det minste annenhver, helg. Så lenge minst to tredjedeler av elevene på døveskolen også bodde på internatet, spilte den uformelle kontakten mellom elevene på fritiden en viktig rolle i elevenes sosialiseringsspross.

Hvordan hadde elevene det på fritiden? Dette tilsynelatende tilforlatelige spørsmålet er ikke bare enkelt å besvare. Vender en seg til kilder som årsmeldinger og protokoller, vil en primært finne beskrivelser av det som ble opplevd som eksepsjonelt, og som skiller det ene året fra det andre. Mange forhold, kanskje de viktigste om en ser det i elevenes perspektiv, ble ikke omtalt eller tematisert. Et interessant eksempel er kommunikasjonssituasjonen elevene imellom og mellom elevene og (det hørende) personalet på skolen. Slike spørsmål synes i liten grad å være tematisert i ovennevnte kilder. I den grad en omtaler kommunikasjonsproblemer, er det når elevene møter fremmede utenfor døveskolen.

I fritidslederens rapport fra 1982–83 fortelles det om varierte aktiviteter både innenfor og utenfor skolens område. På ulike

måter framheves forsøk på å etablere kontakt mellom skolens døve elever og ulike grupper av hørende barn og unge. Et tilfelle som nevnes spesielt, er et tegnspråkkurs på hjemstedet til en av skolens elever: «Det har vært holdt tegnspråkkurs i Drammen hos et foreldrepar. Gjennom dette har årets 5. klasse opprettet kontakt med fem hørende barn fra Drammen.» Et annet eksempel på forsøk på å etablere tilknytning med hørende ungdommer utenfor skolen var den kontakten elevene hadde med den kommunale ungdomsklubben som ble etablert i nabolaget like ved døveskolen:

Backersgata ungdomsklubb ble et populært tilskudd til aktivitetstilbudene ved skolen. (...) Etter hvert ble det en fast gruppe på 10–12 elever som vanligvis oppsøkte klubben på de dagene den holdt åpent (mandag og torsdag). Utover våren kom det også i gang tegnspråkkurs i klubben, dette var i aller høyeste grad en faktor som lettet kontakten mellom de to gruppene.

Innenfor skolens område var oppsettingen av teaterforestillingen «Snøhvit og de syv dvergene» årets høydepunkt i 1982–83. Det var øvelser hver onsdag utover høsten, og om lag 20 elever deltok, både internat- og eksterne elever. Sammen med internatpersonalet ble det

Audiopedagog Kjersti Usler og assistent Eva Kantor sammen med barn i førskolen.

snekret, limt og malt kulisser og sydd kostymer som trengtes til oppsettingen. Stykket ble en stor suksess og ble vist flere steder:

Stykket ble første gang vist på skolens juletefest, hvor foreldre, søsken og ansatte var invitert. Det ble også vist ved flere anledninger senere, ved juletefest som foreldrelaget for døve i Vestfold arrangerte i Teie kirke, ved Drammen døveforenings medlemsmøte i mars og ved møte for rektorene i spesialskolene, Kristiansand i april, og ved Solholmen skole, Kristiansand, samme dag.

(Fra årsmeldingen 1982–83)

En annen viktig del av fritidstilbudet på skolen var kontakten med døve elever ved de andre døveskolene i Norge. Elevene reiste regelmessig til andre skoler for å spille fotball- og håndballkamper. I tillegg ble det hvert år arrangert idrettsmesterskap på døveskolene på omgang.

Nye pedagogiske utfordringer

For lærerne og miljøarbeiderne ble flere spørsmål satt på dagsordenen utover i 1980-årene, spørsmål som utfordret tidligere arbeidsmåter ved døveskolen. Noen av disse var knyttet til elevenes bosituasjon og kontakt med hjemmemiljøet, andre var relatert til innholdet i opplæringen, til forhold omkring eksamen, tegnspråk og læreplaner for undervisningen.

Tegnspråk

En av skolens lærere, Ida Frøydis Aglen, gjennomførte et hovedfagsprosjekt i skoleåret 1981–82 der hun kartla samarbeidet mellom skole og hjem med særlig tanke på det døve barnets språkutvikling. En av hennes konklusjoner ble formulert som en kritikk mot førskoler for hørselshemmede barn som hadde frarådet foreldrene å bruke tegnspråk i sin kommunikasjon med barnet. Av de sju foreldreparene hun hadde intervjuet, var det kun ett foreldrepar som fra første øyeblikk var blitt anbefalt tegnspråk. (I denne perioden ble betegnelsen *tegnspråk* brukt i en vid betydning, uten å skille mellom norsk tegnspråk (NTS) og tegnspråknorsk (TSN), slik det senere er blitt vanlig). Denne undersøkelsen resulterte i at det ble satt ned en arbeidsgruppe på skolen (Arbeidsgruppe for skole/hjem/internat) som fikk i oppgave å se på de problemstillingene som rapporten pekte på. Gruppen besto

Mitt skoleminne

Cathrine Stensrud f. 1970

Elev 1977 – 1987

Jeg bodde sammen med familien min i Stokke og tok drosje til døveskolen hver dag. En gang i uka overnattet jeg på skolen. Jeg husker godt noe som skjedde en natt da jeg gikk i 2. klasse. Ute regnet det litt og jeg sov sammen med mange jenter i et stort soverom i 2. etasje i den gule bygningen. Jeg våknet og måtte på do. Jeg sto opp og gikk til døra, men den var låst. Jeg banket på døra for at nattevakten skulle komme og låse opp. Etter hvert ble bankingen hardere og hardere, men nattevakten kom ikke. Jeg forsto at nattevakten ikke ville åpne døra, for hun ønsket ikke å ha noe med oss å gjøre. Jeg var veldig tissetrengt og måtte finne på noe lurt. Jeg gikk bort til de store vinduene, klatret opp og åpnet et vindu. Dette var en rømningsvei, og utenfor vinduet var det en liten platting med luke. Jeg kom meg ut på plattingen og så på den våte asfalt langt nede. Så satte jeg meg på huk og tisset ned på asfalten.

Våren 2013:

Bor i Stokke og er ansatt som avdelingsleder på Signo Vivo i Andebu

Teksttelefonene kommer på Nedre Gausen skole

KJEMPEGLADE

VA var med på å lese saken. Jubelen sto i taket på Nedre Gausen skole.

Endelig ble ønsket oppfylt

Døveskolen har nå fått ny buss

• NATIONENs distriktssider I dag:

Ingen trusler om umiddelbar nedlegging, men

Døveskolen i Holmestrand opprettholdes trolig ikke

Nedre Gausen skole i Holmestrand fyller 100 år:

Ny internatbygning det største jubileumsønsket

— Den aller største forskjellen på Nedre Gausen skole i dag i forhold til tidligere, er at vi nå har utdannet miljøpersonale. Det har enormt stor betydning. Holdningen til elevene har også endret seg. I dag aksepteres de som medfunksjonærer i samfunnet, og det betyr i stor grad vår tid til. En vesentlig forskjell er også at mange av de barn som for 100 år siden gikk på døveskole, i dag ville gått på vanlig skole. Hørselevnen blant våre elever i dag er betydelig svakere enn den var tidligere. Det er rektor Jarle Brattås ved Nedre Gausen skole i Holmestrand som sier dette i en samtale

med VA. Skolen er en statlig grunnskole for spesialundervisning, og det er i år 100 år siden den ble grunnlagt av Hedevig Sophie Roising som «Fru Roisinges Taleskole for døves. Jubileet skal feires med foredrag, utstillinger og stor jubileumsmiddag 13. august. Skolen vil kommende skoleår ha 45 elever fordelt på barne- og ungdomstrinn. Og det er viktig å være klar over, sier Brattås, at skolen er en normalskole for døve. Ikke en behandlingsinstitusjon som mange tror, men det naturlige undervisnings tilbud for døve barn.

av representanter fra lærerne, miljøarbeiderne og foreldrene. Et resultat av arbeidsgruppens arbeid var at det ble igangsatt en grundig diskusjon om tegnspråk, og i mars 1983 ble det sendt et lengre brev til Grunnskolerådet. Senere ble temaet drøftet i lærerrådet, og det ble vedtatt å sende et brev til skolens samarbeidsutvalg angående bruk av tegnspråk ved skolen.

Brevet fra lærerrådet representerte en ny tilnærming til bruken av tegnspråk ved skolen. Fram til nå hadde tegnspråk langt på vei vært betraktet som lærerens eget anliggende. Lærerne hadde hatt en stor grad av frihet i valg av metode og kommunikasjonsform, og bruk av tegnspråk ble betraktet som en del av dette. Personalet fikk opplæring i tegnspråk (tegnspråknorsk), men det var fram til nå ikke tatt noen konsekvenser av dette med hensyn til opplæringen for øvrig. Det kan altså se ut til at det tidlig i 1980-årene begynner å skje endringer. Det skulle ennå gå flere år med flere parallelle diskusjoner før diskusjonen fikk konsekvenser for planarbeidet ved skolen. Gradvis ble tegnspråk og bruk av tegnspråk løsrevet fra den enkelte ansattes eget ansvar og egen kommunikasjon, og en begynte å formulere konsekvenser på et systemplan. I april 1988 gjorde lærerrådet et vedtak som åpnet for at en i skoleåret 1988–89 kunne innføre tegnspråk som fag på elevenes timeplan, riktignok kun som en prøveordning i en av skolens klasser. For å ivareta det språklige aspektet skulle det være én døv og én hørende lærer.

Eksamen

Så lenge skolen utelukkende hadde elever fra første til åttende klasse, ble det benyttet en uformell evaluering med en skriftlig rapport hvert halvår. I den grad det ble gitt karakterer, ble de satt med utgangspunkt i «hva en kan forvente av elever i døveskolen». Dette er en formulering som i flere år ble brukt på et vitnemål for skolens elever. I de første årene med ungdomstrinn fortsatte skolen med den samme praksisen. Denne ordningen ble etter hvert vanskelig å opprettholde, ikke minst etter at departementet sendte ut et rundskriv med nye retningslinjer for hvordan evalueringen skulle gjennomføres. Disse ble i noen år mye diskutert i de ulike organene ved skolen.

De nye forskriftene (F-102/82) la vekt på at alle elever i grunnskolen skulle ha en obligatorisk formell vurdering med karakterer på avgangsvitnemålet, og grunnlaget for karaktersettingen skulle være felles for alle elever, uavhengig av hvor de fikk sin opplæring. Det var riktignok adgang for skoler til å søke skolestyret om redusert bruk av karakterer til fordel for halv- og helårsmeldinger. Videre

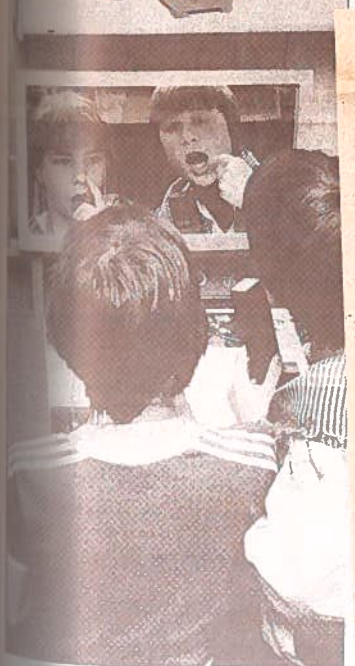
Øverst: Rektor Jarle Brattås med et reallt jubileums-skudd under stort bifall fra skolens fotballentusiaster. I bakgrunnen, Nedre Gausen skole.

Fersk suppe på skolekjøkken-menyen i dag. Nina Torpengen fra Kongsberg (t.v.) og Lene Løff Hansen, Svelvik, instrueres av lærer Marit Møller Hertum.

Hva sier du?

En ganske alminnelig skoledag på Nedre Gausen skole i Holmestrand. Eller døveskolen som den også kalles. Guttene sparker fotball. De yngste jentene holder seg ved lekeapparatene mens de større står i flokk i skolegården og «småskravler». To gutter tårner sammen over fotballen. Den ene faller sidelengs i bakken og skrubber opp armen sin. Han blir fykende sint. Hytter nevor mot kameraten — fekte med armene og glir den andre en hissig dult. Mens to hørende ville liret ut av seg et par kraftsalver, bruker disse hele kroppen for å uttrykke sinnet sitt. Og det er overbevisende nok.

Bortsett fra utbrudd i glede eller stene

Spillet er et viktig ledd i døveundervisningen. Bodil Fiksdal instruerer Hans Petter Anundskås.

Døveskolen 100 år

Hedevig Roising het kvinnen som for nøyaktig hundre år siden tok initiativet til å starte døveskole i Kristiania. «Fru Roisinges Teleskole for døve». I 1899 ble skolen flyttet til Holmestrand under navnet Holmestrand offentlige døveskole. Velen fra Lille Bloks-

bjerg, hvor skolen ble grunnlagt i Kristiania, og til Nedre Gausen har vært lang og ofte kronglet. Det har vært tider med diskriminering fra Statens side — år da det å skaffe det daglige brød var hovedproblemet på skolen. Men slike bekymringer

eksisterer neppe i dag. Det er en sammensveiset gjeng av lærere og elever vi treffer på Nedre Gausen skole, som den heter i dag. For skoleåret 1979/80 blir alle elevene ved skolen karakterisert som pedagogisk døve.

Mange har et tilleggs-handicap som f.eks synsskader, celebral parese, psykiske avvik eller lærevansker. Skolen har en stor gruppe miljøarbeidere som tar seg spesielt av disse gruppene elever.

Førsteklassingene Charlotte Kopstad, Sandefjord, Mari Hol og Bente Indregård, begge Lier, følger nøye med, og deltar selv aktivt når Bodil Fiksdal forteller eventyr.

Avisoppslag i Drammens Tidende i forbindelse med skolens jubileum i oktober 1981.

elevene har hørende venner og deltar i idrett og andre aktiviteter utenfor skolen.

Nedre Gausen er den eneste av de døveskoler i Norge som har hørende lærere i skolen.

kunne foreldrene søke skolestyret om fritak for evaluering med karakterer. I begge tilfeller ble det stilt krav om en faglig vurdering av hvorvidt elevene hadde «betydelige lærevansker». Denne formuleringen skapte store reaksjoner. Fra lærernes og skolens side ble det framhevet at elevene ikke primært hadde «betydelige lærevansker», det var språkbarrierer og undervisningssituasjonen som skapte vanskene, ikke individuelle læringsproblemer hos elevene. Dette var en ny måte å betrakte elevenes situasjon på, en måte som etter hvert skulle få viktige konsekvenser.

Lærerrådet drøftet endringene i forskriftene på flere møter i perioden 1982–84. I første omgang ble det lagt vekt på at det var en uklarhet i det nye regelverket vedrørende spesialskoleelevenes situasjon. Senere pekte en på at en måtte se på døveskolens situasjon for seg selv. En framhevet behovet for egne tilleggsregler for døve elever i forbindelse med avgangseksamen i den obligatoriske grunnskolen. Dessuten ønsket lærerrådet å få i gang en debatt blant foreldre og lærere i døveskolene om hva slags evalueringsform døveskolene skulle ha. Prosessen endte med at lærerrådet i 1984 gjorde følgende vedtak:

Det nedsettes en komité som får i oppgave å forfatte et brev til kirke- og undervisningskomiteen. Brevet skal ta opp problemene våre elever har i forhold til den evalueringsform som gjelder for hørende elever. Brevet skal konkludere med at vi – inntil videre – ønsker å bruke den evalueringsform som vi har brukt tidligere.

Lærer Svein Myklebust underviser elever på ungdomsskolen.

Brevet ble sendt til kirke- og undervisningsministeren 6. mars 1984. Det er verd å merke seg hvordan en her argumenterer mot den situasjonen som de nye forskriftene har skapt. Nå begynner en for alvor å trekke inn tegnspråk i argumentasjonen når det gjelder de utfordringene døve elever står overfor:

Endringen av pkt. 1.9. i føresegnene mv. for grunnskolen har fått lærerrådet ved Nedre Gausen til å ville gjøre et forsøk på å vinne forståelse for de problemer som er forbundet med å skulle nytte nevnte punkt i føresegnene på vår elevgruppe. (...) Det naturlige språket for døve er tegnspråket. (...) Det døve barnet vil aldri spontant utvikle talespråk. (...) For det døve barnet blir derfor undervisning i norsk ikke bare undervisning i norsk som fremmedspråk, men undervisning i et språk utviklet på et auditivt grunnlag transformert til en elev med språkforståelse basert på et visuelt grunnlag.

Det er altså ikke «betydelige lærevansker» i egentlig forstand som hindrer den vanlige døve grunnskoleelev i å tilegne seg kunnskaper og ferdigheter. Det er deres språksituasjon som er totalt ulik hørendes.

Lærerrådet argumenterer altså for at døve elever har tegnspråk som sitt naturlige språk, og at elevene aldri spontant vil kunne utvikle talespråk. Når døve elever har vanskeligheter i en opplæringssituasjon, må dette primært forstås som en språklig hindring, og ikke som en betydelig lærevanske. Videre pekte lærerrådet på at det var behov for å utarbeide nye planer for opplæringen av døve elever som tok hensyn til denne situasjonen. I påvente av dette ønsket en å opprettholde den tidligere praksis:

(...) Vår tidligere evalueringsform – skussmål, som var godkjent av departementet etter anbefaling fra spesialskolerådet, var heller ikke problemfri. Det er en meget krevende evalueringsform. Den synes likevel mer hensiktsmessig i forhold til våre elever, enn formell vurdering med karakterer.

Lærerrådet vil anbefale at den tidligere evalueringsform, med skussmål, fortsatt kan brukes ved vår skole inntil departementet har utferdighet læreplaner for døveundervisningen, utviklet oppgavetyper og gitt regler for gjennomføring av prøver og eksamensordning som er i samsvar med døve elevers språk- og kommunikasjonssituasjon.

På mange måter fanger dette brevet essensen i det som ble grunnlaget for den videre utviklingen av opplæringen av

døve elever de neste 15 årene. Vel er det slik at elevene har et betydelig hørselstap og derfor har problemer med å lære skolens tradisjonelle undervisningsspråk. Men dette kan ikke utelukkende betraktes som en «betydelig lærevanske», det må snarere betraktes som en annerledeshet, og det bør danne grunnlag for at det utvikles særlige rammer for opplæring og evaluering av døve elever.

Læreplaner

Et spørsmål som gradvis ble mer og mer aktuelt, var hvordan en skulle utvikle planer for opplæringen av døve elever. På den ene siden var en opptatt av å få planer for språkopplæringen som var mer systematiske og språkvitenskapelig fundert, på den andre siden ønsket en å få planer som også sa noe om grunnlaget for opplæring av døve elever og tegnspråk. Det hele startet med at flere av skolens lærere tidlig på i 1980-årene deltok på de årlige nordiske «Rhode Island-kursene» for døvelærere. Lærerne på kursene kom fra døveskolen i Rhode Island utenfor New York, der rektor Peter Blackwell var en drivende kraft i samarbeidet med nordiske døveskoler. Kursene fikk stor betydning for utviklingen av en mer systematisk tilnærming til språkundervisningen ved de norske døveskolene. På et lærerrådsmøte i september 1984 ble det diskutert hvordan en kunne «komme i gang med en fastere språkdiagnostiseringsprosedyre som grunnlag for lingvistiske mål i vår planlegging». Det ble nedsatt en komité som skulle arbeide videre med planer for skolens arbeid med elevenes språkutvikling. To tema var sentrale i arbeidet: språkevalueringsarbeid for å finne norsk språkutvikling hos døve (stikkord: lesing og produksjon av norsk skriftlig) og tegnspråk og tegnspråkutvikling.

En annen side ved planarbeidet ble sett i sammenheng med det pågående arbeidet med revisjon av Mønsterplanen for grunnskolen, M85. Ikke minst gjaldt dette forhold knyttet til anerkjenning av elevenes språklige situasjon, spørsmål knyttet til tegnspråk og evaluering i vid forstand. Lærerrådet vedtok i november 1984 en uttalelse «om undervisning av døve elever» som ble sendt til departementet i den anledning. Brevet som ble sendt noen uker senere, slutter med følgende henstilling:

Vi ber KUD sørge for å utarbeide et eget kapittel om undervisning av døve elever i Mønsterplanens generelle del.

Mitt skoleminne

Balas Kantor f. 1976

Elev 1982-1993

Da jeg var elev på Nedre Gausen skole bodde jeg hjemme. Først bodde jeg i Drammen og så flyttet vi til Holmestrand. Noen av elevene jeg gikk sammen med på skolen var mine beste venner. For meg var derfor fritidsaktivitetene på Nedre Gausen ukas høydepunkt. Da kunne jeg være sammen med vennene mine også utenom skoletiden.

På mandag og onsdag var det alltid fritidsaktiviteter. Alle elevene som bodde på internatet, og nesten alle som bodde hjemme, var med. Etter skoletid spiste alle elevene middag i spisesalen. Før fritidsaktiviteten startet måtte vi også gjøre lekser. Hver mandag var det svømming i Høyanghallen. Vi både lekte og lærte å svømme.

På onsdagene kunne vi melde oss på forskjellige aktiviteter. Jeg husker at det var foto-, gym, bake- og teatergruppe. Jeg elsker å spille teater, så jeg valgte ofte teatergruppa. Vi både laget teater og øvde på teaterstykker som vi skulle vise for de andre elevene og for familiene våre. Når fritidsaktivitetene var slutt, var jeg både sliten og fornøyd etter en lang dag sammen med vennene mine.

Våren 2013:

Bor i Sandefjord
og jobber på kafeen
på Vevkroken i Andebu

Dessuten må det utarbeides plan for opplæring i tegnspråk.

Det bør videre være en selvfølge at KUD påser at tilføysene kommer med i den reviderte Mønsterplanen.

På mange måter var dette inspirert av situasjonen i Sverige, der det i Lgr-83 var utarbeidet egne læreplaner for døveskolen. Imidlertid var det først på et langt senere tidspunkt, i forbindelse med L97, at en kan si at dette målet ble nådd i Norge.

Nedre Gausen-elever mister viktig hjelpemiddel:

—Maktesløse og rasende!

—Vi er maktesløse og rasende. Elevene er forvilet. Dette forteller rektor Jostein Flaaten og internatleder Brit Sæther Johansen ved Nedre Gausen skole i Holmestrand.

Et NEI fra Kirke- og undervisningsdepartementet har ført til at skolen har mistet sine teksttelefoner. De 38 døve elevene ved skolen kan ikke lenger ringe uten hjelp av hørende tolker.

I tre-fire år har skolen hatt teksttelefoner på utlån fra Televerket. Til utprøving. Nå

ber Televerket om at prøveperioden opphører. Skolen får bestemme seg.

Dermed søker skolen Kirke- og undervisningsdepartementet om midler til teksttelefoner. Men får altså NEI.

Saken er ikke lettere å svelge for de involverte parter etter at flere foreldre har anskaffet seg egne teksttelefoner i trygg forvisning om at de nå kunne kommunisere med sine håpefulle. (Foto: Per Jonassen)

SE SIDE 12

Audiopedagog Inger Margrethe Vatnar driver taletrening med taleskop.

Den teknologiske utviklingen

Etter som den teknologiske utviklingen skjøt fart utover i 1980-årene, dukket det opp flere forhold som skolen måtte ta stilling til. Ett spørsmål gjaldt kopieringsmaskiner og tillatelser til å kopiere fra andre kilder. Så lenge spritduplikatoren var eneste mulighet for å mangfoldiggjøre skriftlig materiell, var det ingen som snakket om opphavsrettigheter. Dette ble derimot et problem etter hvert som kopimaskinen ble mer alminnelig. Nå hadde lærerne mulighet til å «klippe og lime» fra ulike kilder og på den måten tilpasse læremidlene til elevenes nivå. Ved skoleårets start i 1984 sendte skolen brev til Kopinor der en forklarte situasjonen og ba om dispensasjon fra reglene. Stor ble forbauselsen da skolen noe senere fikk brev tilbake der det ble opplyst om at det allerede forelå en dispensasjon fra bestemmelsene. Åpenbart var det «noen» som hadde glemt å orientere sine underliggende virksomheter om gjeldende regler.

Et annet spørsmål som krevde nye arbeidsmåter, var minikalkulatoren. Høsten 1983 drøftet lærerrådet bruken av kalkulator og vedtok å sende et brev til skolens styre om saken. Brevet åpner med følgende profetiske utsagn: «Digital- og computerindustriens produkter rekke til alle deler i samfunnet. Alle vil før eller senere komme i kontakt med elektroniske systemer.» Brevet konkluderer med at det må være pedagogisk riktig og forsvarlig å tillate bruk av kalkulator, men at avgjørelsen i hvert enkelt tilfelle må ligge hos faglærer.

Skoleåret 1985–86 gikk skolen for alvor inn i dataalderen. Det året hadde en av lærerne allerede skaffet seg noe utdannelse i EDB, og fire andre gikk på kurs. En mente da at tiden var inne for å gå til innkjøp av den første datamaskinen, en TIKI.

12

HOLMESTRAND

Døveskolen får besøk av kirke- og undervisningsministeren:

Anette instruerte Kirsti

HOLMESTRAND: Eleverrådsleder Anette Numme tok vel imot kirke- og undervisningsminister Kirsti Kolle Grøndahl da hun besøkte Nedre Gausen skole (døveskolen) mandag formiddag. Hun ble invitert til skolen i november i fjor etter at hun hadde grepet inn og sørget for at skolen fikk de nødvendige 60.000 kronene til kjøp av teksttelefoner.

ÅSLAUG BYGG

Og teksttelefonen fikk hun demonstrert av Anette. Blant annet forsøkte stateråden å ringe sitt departement. Og (som vanlig), fikk hun ikke tak i de tre første personene hun spurte etter, men det lyktes da å få gitt beskjeden til rett vedkommende til slutt. Anette hadde nok et ønske som hun satte fram for stateråden. — Teksttelefonen-tråden er kun åpen fra klokka 9.00 til 21.00. Men også vi døve ønsker å benytte oss av telefonen til alle døgnets tider, sa hun, og håpet at dette hjertesøket ble brakt videre til rette departement. Kirke- og undervisningsministeren med følge var på

døveskolen i to og en halv time. I løpet av den tiden fikk de demonstrert det tekniske utstyret skolen har til taletrening. Desuten møtte hun elevene ved skolen. Og eleverådslederen som bor i Skien, tok et tidligere tog til Holmestrand for å være til stede for å ta imot Kirsti Kolle Grøndahl. For det var nemlig Anette som spontant inviterte stateråden etter «etriden» i fjor høst. En invitasjon kirke- og undervisningsministeren takket ja til over teksttelefonen.

— Vi er veldig glade for at stateråden ga uttrykk for vilje til å følge med i den tekniske utviklingen og gi elevene det utstyret de har behov for. Såne ønske og elevenes satte pris på besøket, sier undervisningsinspektør Jostein Flaaten til VA.

Kirke- og undervisningsminister Kirsti Kolle Grøndahl fikk innføring i bruk av teksttelefon av eleverådsleder Anette Numme på døveskolen i Holmestrand i går. (Foto: Kjell Åge Karlsen)

Det måtte store medieoppslag til for at skolen skulle få en tildeling fra departementet som gjorde at de kunne beholde de seks teksttelefonene de hadde hatt på utlån fra Televerket. Historien fikk en lykkelig slutt, 60.000 ble bevilget og undervisningsminister Kirsti Kolle Grøndahl kom på besøk.

I tillegg ble det anskaffet en fargemonitor og en skriver, det hele til den nette sum av 25 000 kroner. Entusiasmen var stor, og det ble opprettet en datagruppe med sju medlemmer, men «(...) mye var nytt for gruppen, så den helt store entusiasmen dalte etter hvert» (årsmelding 1985–86:46). I hovedsak ble maskinen brukt til å lære de ansatte tekstbehandling (BRUM). I tillegg fikk enkelte av klassene noe opplæring i bruk av EDB.

Mer interessant var kanskje noen andre muligheter som avtegnet seg. En så for seg at datateknologien kunne brukes til kommunikasjon mellom elevhjemmene, som en avansert teksttelefon. Skolen fikk 15 000 kroner fra datasekretariatet til å videreutvikle ideen. I tilknytning til introduksjonen av datamaskiner ble det også formulert noen mål for det kommende skoleåret:

1. gi lærere/miljøarbeidere mer datatrening
2. gi elevene tilbud i valgfagstimene, fortrinnsvis i tekstbehandling; finne fram til enkle program for datastøttet opplæring
3. gi opplæring i bruk av teksttelefon
4. lære elever å ta i bruk et eventuelt kommunikasjonssystem
5. samarbeide med andre døveskoler om opplegg og programvare

Ved skoleårets start i 1986 var det mange av elevene som hadde fått teksttelefon hjemme, og både elever og foreldrerådet uttrykte ønske om at skolen også måtte få teksttelefoner på elevhjemmene, slik at elevene kunne holde kontakten med familien mens de var på skolen. Skolen søkte departementet om støtte, men fikk avslag i første omgang. Dette ble opplevd som svært urimelig, og foreldrerådet tok kontakt med lokalpressen. Deretter gikk det ikke lang tid før rektor fikk en telefon fra departementet om at skolen likevel kunne kjøpe det nødvendige antallet teksttelefoner.

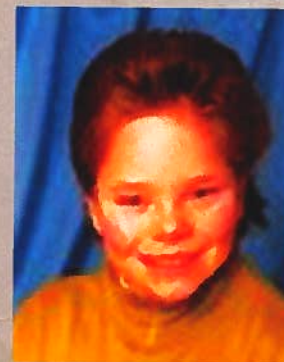
Samarbeid med vanlig skole

Utover i 1980-årene utviklet det seg gradvis en kontakt mellom døveskolen og den vanlige skolen. Et konkret resultat av denne kontakten var at tegnspråk ble innført som valgfag ved Gjøklep ungdomsskole, der lærere fra Nedre Gausen

Mitt skoleminne

Anne-Grethe Teigen f. 1980
Elev 1987–1997

Jeg hadde en fantastisk skoletid på Nedre Gausen fra 1. - 10. klasse. Avslutningen på skoletiden min husker jeg spesielt godt. Vi var en sammensveiset gjeng som rett før sommerferien reiste på "avslutningstur" etter mange års skolegang. Turen gikk til Gøteborg og vi kjørte skolens minibuss med en av våre lærere som sjåfør. Humøret var på topp hele tiden. Vi tenkte lite på at dette var noe av det siste vi gjorde som elever på Nedre Gausen.

Da vi kom tilbake gikk det opp for meg at jeg bare hadde noen få dager igjen på skolen, og at jeg til høsten skulle begynne på Kongstein Videregående skole i Stavanger. Den siste dagen på Nedre Gausen gjorde meg både trist og glad. Det var høytidelig middag med lærere, rektor og familiene til alle avgangselevne. Det var taler, gaver og utdeling av vitnemål. Det var trist at min tid som elev på Nedre Gausen skole var slutt, men jeg var også glad for de mange gode minnene fra skoletiden som jeg kunne ta med meg videre i livet.

Våren 2013:
Bor i Drammen og er
skoleassistent på
Vetland skole i Oslo

underviste. Det ble et populært valgfag med stor søkning, og tilbudet ble gitt i noen år fra 1983 og framover. Det ble også gjennomført tegnspråkkurs på hjemstedene til noen av elevene ved døveskolen. Formålet med dette var å bidra til å gjøre det lettere for elevene å ha kontakt med sine hørende venner og familiemedlemmer. Et annet tiltak som fikk stor oppslutning, var en informasjonsrunde blant elever i grunnskolen i Holmestrand der de fikk vite mer om hørselshemming og tegnspråk.

Et annet resultat av kontakten med vanlig skole var etableringen av et korttidstilbud for hørselshemmede elever som gikk på hjemstedsskolen. Noen av de andre døveskolene hadde allerede et slikt tilbud om korttidsopphold. Ved Nedre Gausen startet dette forsiktig opp i skoleåret 1984–85, med i alt fem elever. Tilbudet inkluderte også at elevenes lærere og foreldre var til stede en del av tiden.

Det kanskje mest omfattende samarbeidet med vanlig skole i disse årene var et prosjekt der en klasse fra døveskolen fikk mesteparten av opplæringen på ungdomstrinnet sammen

med en klasse hørende elever på Gausetangen barneskole og senere Gjøklep ungdomsskole. Det var døveskolens sjuendeklasse som i skoleåret 1987–88 etablerte et slikt samarbeid med en sjetteklasse på Gausetangen skole. Elevene fikk fellesundervisning i norsk, matematikk, O-fag, forming og gymnastikk, i alt 15 timer per uke. Erfaringene fra det første året var så positive at døveskolen kontaktet Gjøklep ungdomsskole for at elevene skulle kunne fortsette prosjektet på ungdomsskolen. Prosjektet fikk støtte fra Skoledirektøren i Vestfold og fra Holmestrand kommune. Klassen på Gjøklep hadde bare 16 elever, noe som var uvanlig lite i kommunens ungdomsskole. Samarbeidet mellom de to klassene fortsatte ut ungdomsskolen, til og med skoleåret 1990–91. På ungdomstrinnet fikk elevene fellesundervisning i fagene norsk, matematikk, samfunnsfag, naturfag, kristendom, tysk og matematikk. De to lærerne som samarbeidet i prosjektet, audiopedagog Bodil Fiksdal fra Nedre Gausen og adjunkt Anne Rita Feet fra Gjøklep ungdomsskole, har oppsummert erfaringene i *Evalueringsrapport. Samarbeid mellom Nedre*

Teater har vært viktig til alle tider.

Gausen skole og Gjøklep ungdomsskole. Felles undervisning av døve og hørende elever høsten 1988–våren 1991.

Prosjektarbeidet 1986–1988

Stortingsmelding nr. 61 (1984–85): *Om visse sider ved spesialundervisninga og den pedagogisk-psykologiske tenesta* fikk en særlig betydning for utviklingen ved Nedre Gausen skole. Meldingen tok opp hvordan spesialskolene kunne utvikles som ressursentre i et skolelandskap der prinsipper om integrering og normalisering etter hvert hadde fått godt fotfeste. Våren 1986 tok styret for Nedre Gausen skole initiativ til å etablere et to- til treårig prosjekt for å legge grunnlaget for å utvikle skolen i tråd med de politiske målene som var formulert gjennom meldingen. Audiopedagog Stein Erik Ohna ble tilsatt som prosjektleder. Det ble utarbeidet en detaljert instruks, som blant annet la vekt på følgende momenter:

En skulle skaffe oversikt over de eksisterende tilbudene for hørselshemmede i regionen.

En skulle i samarbeid med lokale instanser og aktuelle interesseorganisasjoner utarbeide forslag til hvordan Nedre Gausen kunne fungere som ressursenter for hørselshemmede elever, og beregne hvilke økonomiske og faglige ressurser dette ville kreve.

En skulle i samarbeid med Skådalen skole utarbeide forslag om geografisk og faglig fordeling av arbeidsoppgaver.

Det er neppe grunnlag for å hevde at prosjektet alene initierte nye tilbud ved Nedre Gausen, snarere var det vel slik at det åpnet for å følge opp og systematisere ideer og initiativ som en tidligere ikke hadde hatt muligheter til å gjennomføre. Det var særlig innenfor tre områder at det ble igangsatt nye tilbud: tjenester for hørselshemmede elever i vanlig skole, tegnspråkopplæring av fagfolk og foreldre samt samarbeidet med hjemmemiljøet til elevene på døveskolen. Samtidig ble det beskrevet hvilke stillingsmessige konsekvenser dette ville få for Nedre Gausen.

De nye tjenestene overfor hørselshemmede elever ble bygd opp omkring et korttidstilbud. For å betjene dette tilbudet etablerte skolen et team bestående av lærere, miljøarbeidere og en pedagogisk konsulent. Teamet fikk i oppgave å planlegge, gjennomføre og evaluere alle korttidsopphold, som et separat tilbud ved siden av den ordinære undervisningen på

Mitt skoleminne

Christine Hegerstrøm f. 1981

Elev 1988–1997

I 1985 flyttet Førskolen for hørselshemmede fra Drammen til Nedre Gausen. Jeg var med på lasset. Etter to år i førskolen begynte jeg på Nedre Gausen skolen. Jeg var den første eleven på skolen som var en dag i uka på skolen hjemme. I første, andre og tredje klasse var det mye lek, og det var ganske greit. Etter hvert som jeg ble eldre, trivdes jeg ikke så godt. Jeg følte meg utenfor fordi jeg ikke oppfattet hva de andre sa. Jeg syntes også det var vanskelig å bli en del av skolen når jeg bare var der en dag i uka. Mine venner var på Nedre Gausen skole, og jeg var redd for å gå glipp av noe de dagene jeg ikke var der. Jeg ønsket å få med meg alt, både undervisningen og å være sammen med vennene mine. Fra 7. klasse gikk jeg bare på Nedre Gausen skole. Det var jeg veldig fornøyd med. Jeg bodde i Lier. Noe jeg husker veldig godt fra skoletiden min er taxiturene til og fra skolen. Jeg tenker på det som veldig sosiale turer, og at jeg tilbrakte en viktig del av mitt sosiale liv i en taxi. Elevene bodde forskjellige steder i Buskerud, så taxien måtte kjøre mange omveier. Turen tok ca. en time. Vi hadde det alltid gøy og hadde med oss både leker og spill som vi brukte i taxien. Vi kranget også, og i motsetning til ellers, måtte vi ordne opp selv. Tror nok vi lærte en del på disse taxiturene.

Våren 2013: Bor i Drammen og arbeider som vernepleier i Drammen kommune.

Rektor Jarle Brattås i samtale med noen elever.

døveskolen. Fra en forsiktig start i 1987 var det i skoleåret 1989–90 i alt 29 elever fordelt på 39 opphold i totalt 70 elevuker. Det vil si at elevene var på Nedre Gausen i overkant av to uker hver i løpet av ett skoleår.

Tegnspråkopplæring var det andre satsingsområdet. Dette var et ambisiøst prosjekt. Satsingen var begrunnet i en ny forståelse av døve elevers språksituasjon og foreldre og læreres behov for å lære tegnspråk. Men hvordan en konkret skulle innføre tegnspråk i undervisningen, var et åpent spørsmål. Selv om det var et åpenbart behov for å øke de ansattes kompetanse på tegnspråk, var det få muligheter til å skaffe seg utdanning på høyskole- og universitetsnivå. Det første studietilbudet i tegnspråk startet som en halvårsenhet i 1987, som et engangstilfelle. Det skulle gå nesten ti år før det igjen ble mulig å ta kompetansegivende videreutdanning i tegnspråk for lærere. Strategien måtte derfor være at skolene selv måtte formulere og iverksette utviklingsplaner for å møte egne behov. Ved siden av å gjennomføre opplæring av egne ansatte og igangsette forsøksundervisning i tegnspråk for elevene arbeidet døveskolen mye med å utvikle tegnspråkkurs for ulike målgrupper. Til arbeidet med å utvikle kurs for foreldre fikk en støtte fra voksenopplæringsmidler som skoledirektørene disponerte. I tillegg ble det også arbeidet med å gjennomføre tegnspråkkurs for barn og unge som bodde i nærmiljøet på elevenes hjemsteder.

I skoleåret 1989–90 ble det gjennomført tre kurs for lærerne, både de som var nyansatte, og de som kunne tegnspråk fra før. Videre ble det arrangert kurs for foreldre til døve barn i Buskerud og Vestfold. Kursene ble arrangert som kveldskurs, 2–3 timer hver kveld, i alt ca. 15 timer. Også for elevene markerte dette året en endring med tanke på opplæring i tegnspråk. Forsøket med tegnspråk på timeplanen ble utvidet, slik at alle elevene nå fikk 1 time tegnspråk i uken som en forsøksordning.

Det tredje utviklingsområdet var knyttet til sosialpedagogisk arbeid på elevenes hjemsteder. En dimensjon ved dette arbeidet var forankret i det forholdet at skolen hadde ansvar for å bidra til et helhetlig tilbud for sine elever. Selv om en elev bodde på internatet, var han eller hun hjemme mer enn 150 dager i året, det vil si nesten halve året. Etter hvert som skolen fikk frigjort ressurser da det var færre elever som bodde på internatet, ble det mulig å satse mer på elevenes hjemmemiljø.

Samarbeidet i elevenes hjemmemiljø gjaldt også elevenes hjemstedsskoler. I skoleåret 1988–89 innledet skolen et samarbeid med Slemmestad barneskole i Røyken og Gullaug barneskole i Lier omkring undervisning av to av skolens elever. Elevene var fire dager på Nedre Gausen og én dag på hjemstedsskolen. Begge elevene hadde følge med en audiopedagog fra Nedre Gausen. I årsmeldingen for 1989–90 oppsummeres erfaringene på følgende måte:

Det har vært et positivt år for begge elevgruppene på begge skolene. NGS-elevene har opplevd seg selv i en større sosial sammenheng og har utvidet sitt sosiale nettverk i hjemmemiljøet. Begge elevene har funnet sin plass i klassen. Lærerne har hatt et godt samarbeid, og to av lærerne, en fra Gullaug og en fra Slemmestad, har i løpet av sommerferien vært på 1 ukes tegnspråkkurs på Døvesenteret på Ål. Tegnspråkkurs i hjemmemiljøet ble gitt hjemme hos den ene eleven. (1989–90:55)

I ettertid er dette blitt en fast del av helårstilbudet ved skolen – ikke slik at alle elevene har kontakt med hjemstedsskolen, men det blir i hvert enkelt tilfelle vurdert om og i tilfelle hvordan en kan ivareta kontakten med elevenes hjemstedsskoler. I denne prosessen spiller foreldrene en avgjørende rolle.

Lokalbasert skoleutvikling var på moten fra midt i 1980-årene og framover, noe som ikke minst kom til uttrykk gjennom de såkalte MOLIS-kursene (miljø og ledelse i skolen) som

skoledirektørene hadde ansvaret for. Et hovedanliggende med disse kursene var at skolene skulle formulere visjoner og mål for sin virksomhet, samtidig som de skulle konkretisere hvordan de skulle arbeide for å nå disse målene. Nedre Gausen fikk anledning til å være med på slike kurs fra starten. Det er ikke tvil om at kursene bidro til å skape et grunnlag for den endringsbevissthet som var nødvendig i utviklingen av den nye organisasjonen. Ikke minst kunne det spores en endring når det gjaldt «hvem er en til for?», det vil si «hvem er den døve eller tunghørte eleven?». Mens skolen i 1981 stort sett forholdt seg til det som kunne kalles den «pedagogisk døve eleven», var det ved utgangen av tiåret en større forståelse av at en skulle forholde seg til døve og tunghørte barn og unge uavhengig av hvor de fikk sin primære opplæring. Fremdeles var hovedoppmærksomheten rettet mot undervisningen av elever innenfor døveskolen. Det nye var at en ikke kunne se disse elevene uavhengig av det miljøet de levde i på hjemstedet sitt. Samtidig skulle skolen også bidra overfor døve og tunghørte som fikk opplæringen sin i vanlig skole.

For å betjene de oppgavene som de nye tilbudene medførte, var det behov for nye stillingsgrupper. Etableringen av de nye stillingene ble mulig ved at stillinger ble omgjort, eller ved at gamle stillinger ble tillagt nye oppgaver. I løpet av 1988–89 ble det etablert fire nye stillinger. Først, høsten 1988, ble det opprettet en sosialkuratorstilling, og året etter ble det etablert tre nye fulltidsstillinger: audioingeniør, pedagogisk konsulent og tegnspråkkonsulent. Særlig stillingen som tegnspråkkonsulent illustrerer hvilke problemer den gamle spesialskolestrukturen medførte. Dette var en stilling som ikke fantes i tjenestemannsregisteret. I noen år hadde Nedre Gausen hatt en døv person med lærerutdanning, men uten videreutdanning i spesialpedagogikk. Den eneste måten å kunne tilsette vedkommende i fast stilling på var å bruke en avdelingslederstilling i miljøet som vedkommende ble tilsatt i.

Prosjekt S 1988–1991

Selv om det ved enkelte av de statlige spesialskolene var initiert utviklingsprosjekt i kjølvannet av St.meld. nr. 61 (1984–85), var det først etter at St.prp. nr. 1 kom høsten 1987 at det virkelig ble fart i arbeidet med å utvikle spesialskolene til ressursentre på et nasjonalt plan. Denne proposisjonen inneholdt et

Mitt skoleminne

Anja Hofsøy Tolsrød f. 1983
Deltidselev 1990–1997

Noe av det jeg husker best fra min tid på Nedre Gausen var de mange skoleforestillingene vi satte opp. Blant annet "Askeladden som kappåt med trollet" og "Den syvende far i huset". Rommene bak scenen var spesielt spennende, og vi likte godt å henge i aktivitetsrommet som var fullt av puter og leker. Enda mer spennende var det å gå opp på loftet for å finne rekvisitter og kostymer.

Det var alltid mye liv og røre på Nedre Gausen. Fotball, "Rødt lys", kanonball, juleball og diskotek. Det var også mange gode historier om skolen.

I trappa opp til andre etasje ved hovedinngangen var det en stor flenge i treverket, og det ble fortalt at en elev fikk flis etter å ha sklidd ned rekkverket. Om dette var sant eller en måte å skremme oss fra å gjøre noe liknende, vet jeg ikke. Men vi lot i alle fall være å skli på rekkverket! Det gikk også mange historier om alle spøkelsene på skolen. For oss som var små den gang, gjorde det skolen ekstra ruvende og litt skummel. Men kjede oss, det gjorde vi sjelden!

Våren 2013:

Bor i Oslo.

Utdannet journalist

og jobber i Døves Media

Stortingsmelding nr. 54. En grøsserhistorie...

Først var vi som andre nybakte foreldre. En ny verdensborger ser dagens lys for første gang. Mamma er sliten, men lykkelig. Pappa er så stolt som en hane. Et lite barn er født og alle er glade for at barnet er velskapt. Ingenting gjør menneskene rikere enn å få et barn. Man får et ansvar som er tungt, men likevel lett å bære. Man ser verden med andre øyne. Plutselig legger man merke til den lokale barneskolen. «Der skal vårt barn gå», tenker mamma og pappa. I hodet svirrer lyse fremtidstanker.

Så raste verden sammen

Den nyfødte har blitt en liten villstyring som krabber eller går rundt og finner på akkurat like mye skøyerstreker som andre, men mamma og pappa er litt urolige. De små pludrelydene har gradvis forsvunnet, og de synes liksom at reaksjonen uteblir når barnet blir snakket til. En smertelig mistanke begynner å bre seg, og ikke lenge etter hører man legen si de ordene man har gruet for: «Beklager, men barnet hører ikke». Så raser verden sammen. Ingen ord kan beskrive smerten mor og far føler. Man har fått et døvt barn.

Så ble vi som andre foreldre

Den første sjokk-fasen er over og familien får kontakt med det etablerte hjelpeapparatet for hørselshemmede. En hektisk tid følger. Tegnspråk-kurs, samtaler med hørselspedagog, besøk ved døveskoler, kontakt med voksne døve. Gradvis oppdager mor og far at det er slett ikke så stor tragedie å få et døvt barn. Noen kaller det faktisk for en berikelse av sitt liv. Man ser harmoniske og alders-adekvate barn ved døveskolene. De små fingrene går som trommestikker. Mamma og pappa blir etterhvert igjen som andre foreldre. Innimellom prater man med voksne døve som har vært integrert. Deres historie virker fremmed. Ord som: «De blanke årene... Ensomhet... Jeg satt bare hjemme og leste...» blir brukt. Heldigvis er den tiden forbi. Nå er Norge et godt land å være døv i. Det er synlig fremgang år for år.

Så raste verden sammen igjen

Første gang mor og far hørte om Prosjekt S trodde de ikke sine egne ører. Vil de legge ned døveskolene! Nei, så alvorlig kan det ikke være. Men etterhvert leste

man ord som: Integrering, lokaltilbud, den enkelte kommunes ansvar, opplæring og opphold over et avgrenset tidsrom ved kompetansesentrene. Historiene man hørte for lenge siden dukker opp igjen. Er det en slik oppvekst mitt barn skal få? Familiens verden raser sammen igjen. Man spør seg om ikke de styrende organer vet hva de gjør? Vet de for eksempel ikke at Sverige har vært igjennom det samme, men har gått tilbake til ordningen med døve-skoler?

Nå er vi ikke lenger som andre foreldre

Tidligere var vi som andre foreldre. Vi krøp sammen i sofakroken og så på «Tales of the unexpected», eller vi pakket dyna rundt oss og leste le Carré. Vi satte pris på en god grøsser-historie.

Nå leser vi Stortingsmelding nr. 54, spesielt om Prosjekt S. Vi grusser mer enn noengang, men vi setter ikke pris på det.

Sandefjord, 18. oktober 1990
Vestfold foreldrelag for hørselshemmede
Tom Christian Blix
leder

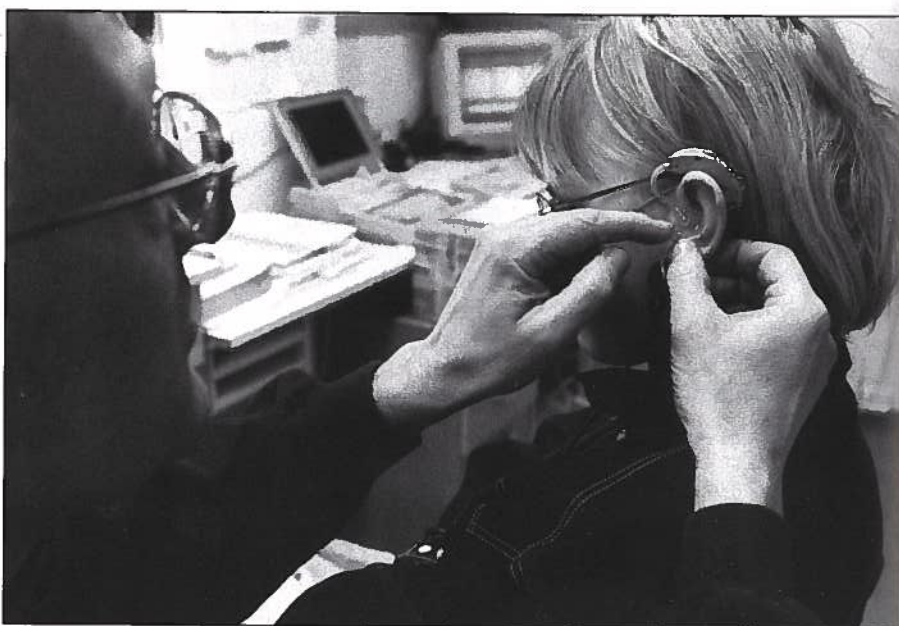
med felles styre. Departementet etablerte i løpet av 1988 et prosjekt for «organisering, tilpassing og utvikling av statens skoler for spesialundervisning» (Prosjekt S). I forbindelse med framleggingen av statsbudsjettet for 1989 ble det lagt fram en handlingsplan fra Prosjekt S med tittelen *Framtidig organisering av spesialpedagogiske tiltak og tjenester*. Denne planen vakte sterke reaksjoner i fagmiljøet og blant brukerne, og det ble satt i gang en massiv mobilisering mot Prosjekt S.

En mindre kjent side ved Prosjekt S var at det ble initiert en rekke mindre utviklingsprosjekt som ble finansiert av sentrale midler. På Nedre Gausen ble det gjennomført flere prosjekt innenfor miljøvirksomheten under ledelse av internatleder Brit S. Johansen. I 1989/-90 fikk skolen 100 000 kroner til to prosjekt i miljøet. Det ene, *Positiv integrert fritid*, gikk ut på å kartlegge korttidselevenenes fritid på hjemstedet med tanke på hvordan en kunne styrke elevenes situasjon etter skoletiden. Prosjektet *Strukturert miljøarbeid* var rettet mot fritidstilbudet inne på døveskolen. Året etter fikk skolen også 100 000 kroner til to nye prosjekt. *Utvikling av miljøpersonalets kommunikative kompetanse* var en oppfølging av de tidligere prosjektene i miljøet, og *Hørselshemmede elevers språklige funksjonsnivå* var et nytt prosjekt beregnet på elever i døveskolen. Særlig ønsket en å få mulighet til å systematisere erfaringer knyttet til beskrivelse av elevenes tegnspråklige kompetanse.

Etter et regjeringsskifte høsten 1989 valgte den nye statsråden (Steensnæs fra KrF) å trekke tilbake handlingsplanen fra Prosjekt S. Det ble i stedet bebudet en ny stortingsmelding

Stein Erik Ohna ble tilsatt som rektor i 1990.

Arne Enden var audioingeniør ved Nedre Gausen fra 1989.

om spesialskolene. Som en del av forarbeidet til meldingen opprettet KUD i juni 1989 et faglig adhocutvalg for hørselshemming som la fram sin rapport i januar 1990. St.meld. nr. 54 (1989–90): *Om opplæring av barn, unge og voksne med særskilte behov* kom i juni 1990, og dette var den fjerde meldingen om spesialskolene etter at grunnskoleloven ble endret i 1975. På grunn av et nytt regjeringsskifte ble meldingen trukket tilbake. Regjeringen Brundtland la våren 1991 fram St.meld. nr. 35 (1990–91) som et supplement til St.meld. nr. 54 (1989–90). Her opprettholder departementet forslaget om at Skådalen skole i Oslo og Nedre Gausen skole i Vestfold skulle etableres som ett spesialpedagogisk kompetansesenter for hørselshemmede. Dette var en del av en større «pakke» med forslag der departementet for det første foreslo å overføre en del spesialskoler til kommuner og fylker, og for det andre å omorganisere andre skoler til kompetansesentre. Det var én endring i departementets forslag fra den første til den andre meldingen: I den første meldingen (St.meld. nr. 54) gikk departementet inn for at det skulle etableres ti landsdekkende sentre for barn, unge og voksne med syns-, hørsels- og kommunikasjonsvansker samt lære-/atferdsvansker. I tilleggsmeldingen (St.meld. nr. 35) ble det foreslått seks landsdekkende sentre for syns-, hørsels- og kommunikasjonsvansker og seks regionale sentre for lære- og atferdsvansker. Begge forslagene anbefalte tre sentre for hørselshemmede, men det nye forslaget medførte en større spredning av sentrene enn det som opprinnelig var tenkt.

Behandlingen i Stortinget fikk store konsekvenser for det endelige resultatet. Det ble opprettet hele 13 landsdekkende og sju regionale sentre. En fikk altså ikke den konsentrasjonen av kompetanse som departementet opprinnelig hadde sett for seg.

«La døveskolen leve»

Det er ikke å ta for hardt i å betegne perioden fram til Stortingets behandling i juni 1991 som en kjempemobilisering fra brukerne og fagorganisasjonene for å opprettholde døveskolene som egne opplæringstilbud. Norges Døveforbund satte i gang aksjonen «La døveskolen leve», som fikk stor oppmerksomhet i media. I forbindelse med Døves Kulturdager i november 1990 ble det arrangert en markering i Oslo sentrum. Over åtte hundre mennesker deltok i et

demonstrasjonstog som gikk fra Døves Hus på Holbergs plass til Stortinget. Foran Stortinget møtte de demonstrerende representanter fra Stortingets kirke- og undervisningskomité.

Da meldingene et halvår senere ble behandlet i Stortinget, var det klart at Kirke- og undervisningskomiteen gikk imot regjeringens forslag. Komiteen gikk inn for at det fortsatt skulle være et statlig ansvar å gi døve elever et skoletilbud på helårsbasis. I sin bok *Døveorganisasjonen i kamp gjennom 75 år* skriver tidligere redaktør for *Døves Tidsskrift*, Thorbjørn Sander, følgende:

Stortingets flertall vedtok at det fortsatt skulle være helårsskole ved kompetansesentrene, og videre at finansieringsordningen skulle fortsette som før. – Dette var de to viktigste punktene døveorganisasjonen og foreldrene hadde krevd. (1993)

Det blir vedtatt å etablere seks kompetansesentre for hørselshemmede og i alt tjue sentre for spesialundervisning. En ny tid begynte for Nedre Gausen skole.

Glimt fra 80- og 90-tallet

Utviklingen av et kompetansesenter

1992–1999

Da Stortinget i 1991 vedtok at Nedre Gausen skole skulle utvikles til et landsdekkende kompetansesenter for hørselshemmede, ble prosessen med utvikling av nye tjenester videreført innenfor nye rammer. Betegnelsen landsdekkende betydde ikke at Nedre Gausen skulle dekke hele landet. Snarere var det en markering av at noen sentre ble betegnet som regionale og noen som landsdekkende. Sentrene for læreversker ble kalt regionale, og

sentrene for hørsel, syn og tale ble betegnet som landsdekkende sentre. Departementet sendte i desember 1991 ut *Foreløpige retningslinjer for etablering av statlige spesialpedagogiske kompetansesentra*, et dokument som dannet grunnlaget for det videre utviklingsarbeidet.

Selv om skolen hadde begynt med virksomhetsplanlegging noen år tidligere, var det mange nye og ukjente utfordringer som ventet med den nye måten å planlegge på. Ved senteret ble det etablert en plangruppe bestående av fem medlemmer; to valgt av organisasjonene (Norsk Tjenestemannslag og Norsk

Lærerlag) og tre valgt fra rådene ved skolen (lærerrådet, rådet for andre tilsatte og foreldrerådet). I tillegg var rektor med. Ved hjelp av Statskonsult ville departementet innføre en felles planstruktur for alle kompetansesentrene. I bunnen skulle det ligge en strategisk plan for tre år. Her skulle senterets hovedmål og delmål formuleres. Den strategiske planen skulle også inneholde en analyse av organisasjonen, brukere og samarbeidspartnere. Ved siden av den strategiske planen skulle det følge en organisasjons- og personalplan samt en årsplan. Den første strategiske planen ble lagt fram for styret for kompetansesentrene 30. oktober 1992. Det var nok mange av medarbeiderne som syntes at det ble vel mye oppmerksomhet på planer og tidsfrister, og flere prøvde å slå morsomheter omkring den arbeidssituasjonen som plangruppene opplevde. En stående vits i disse årene var at «jo tidligere vi kommer på etterskudd med en oppgave (les: utarbeiding av plan-dokument), jo lengre tid har vi på å ta igjen det tapte».

Årene 1992 og 1993 var en overgangsperiode. Senteret skulle fortsette med de oppgavene skolen hadde hatt tidligere, samtidig skulle det utvikles en ny organisasjon og en ny ledelsesstruktur. Nedre Gausen valgte på mange måter en enkel strategi. Mot slutten av 1980-årene hadde skolen gradvis utviklet en ledelsesstruktur der ledergruppen besto av rektor, to inspektører og en internatleder. Rundt inspektørene og internatlederen var det utviklet tre virksomhetsområder. Inspektør I hadde ansvar for døveskolen, inspektør II hadde ansvar for korttidstilbudet og det løpende samarbeidet med det som kan kalles «den vanlige skolen», og internatlederen hadde

NEDRE GAUSEN
kompetansesenter

Nedre Gausen kompetansesenter er et statlig spesialpedagogisk senter for hørselshemmede. Nedre Gausen ligger sentralt i Holmestrand i Vestfold.

Senteret har ansvar for å yte tjenester til hørselshemmede og samarbeidspartnere i fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud.

Virksomheten er organisert i tre avdelinger som hver ledes av en avdelingsleder:

1. Avdeling for korttidsopphold, utredning og veiledning
2. Nedre Gausen skole - helårsundervisning, bo- og fritidstilbud
3. Avdeling for kompetanseutvikling og kurs

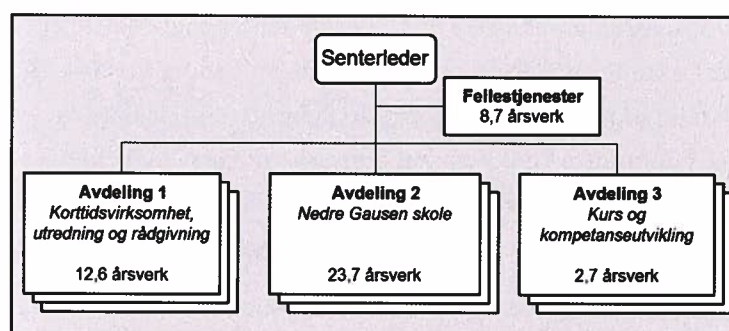
Statlig spesialpedagogisk senter for hørselshemmede

Brosjyre som presenterte senterets tjenester (fra 1993).

ansvar for det sosialpedagogiske arbeidet og innvendig drift av bygninger. Ikke overraskende valgte plangruppen å foreslå for styret at det skulle være tre avdelinger: en skoleavdeling, en konsultativ avdeling og en kurs- og utviklingsavdeling. Som overordnet mål for hele senteret valgte en følgende formulering:

Nedre Gausen er et landsdekkende statlig spesialpedagogisk kompetansesenter for hørselshemmede med særlig ansvar for Aust- og Vest-Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud. Gjennom utvikling og formidling av kompetanse skal senteret i samarbeid med lokale instanser bidra til at hørselshemmede får et godt tilrettelagt opplæringstilbud, i hjemmemiljøet eller ved senteret, som et godt grunnlag for økt livskvalitet.

Skoleavdelingen, eller det som internt fikk navnet «avdeling 2», var i det store og hele en videreføring av den gamle døveskolen. Lederen for avdelingen overtok ansvaret for elevene som gikk full tid på døveskolen, og for elevhjemmene. På mange måter tilsvarte dette den gamle rektorens ansvarsområde. Målet som ble formulert for denne avdelingen, var å «gi et kvalitativt godt undervisnings- og miljøtilbud i et tegnspråklig miljø». Elevrådet og foreldrerådet krevde å få beholde betegnelsen

Kart over Nedre Gausens organisasjon.

Antall årsverk er "forbruk" i 1995, inkl. arbeidsmarkedstiltak og lønnete permisjoner

skole i navnet, i stedet for at de skulle gå på et senter. Dette ble imøtekommet, slik at «Nedre Gausen skole» ble en avdeling innenfor Nedre Gausen kompetansesenter. Lederen for skolen fikk tittelen rektor. Avdeling for konsultative tjenester («avdeling 1») ble en videreføring av det som tidligere hadde ligget til undervisningsinspektør II. Kjernen i avdelingens tjenestetilbud var det en hadde utviklet etter at endringsarbeidet startet midt i 1980-årene. Målet for denne delen var å «medvirke til at lokalmiljøet kan gi den hørselshemmede et godt totaltilbud ved å bygge opp kompetanse i hjemmemiljøet til elevene». Den minste avdelingen var «avdeling 3», som skulle ta ansvar for

Lærer Inger Lise Hauge underviser i ungdomsskolen i 1993.

FoU, kompetanseutvikling og kompetansespredning. Målet her var å «samle, utvikle og spre kompetanse gjennom forsøks- og utviklingsarbeid for å sikre kvalitet på senterets tjenester og øke samfunnets kunnskap om hørselshemmede». Arbeidet med tegnspråk, som etter hvert skulle bli et av de viktigste satsingsområdene ved senteret, ble plassert i denne avdelingen.

Selv om avdelingene hadde ulike funksjoner, var det et mål å unngå at avdelingsstrukturene skulle fungere som hindre for samarbeid på tvers. Ingen av avdelingene var selvforsynte i den grad at de ikke var avhengige av tjenester fra andre avdelinger. Avdeling 1 fungerte som et slags «PP-kontor» for skoleavdelingen. Skoleavdelingen var på sin side en del av det miljøet som møtte elevene som kom på korttidsopphold. Videre var avdeling 3 avhengig av fagfolk fra de andre to avdelingene som forelesere på kurs, samtidig som avdeling 3 bidro med å organisere tegnspråkopplæring for senteret som helhet.

Den nye døveskolen

Det sentrale momentet i Stortingets ulike vedtak om kompetansesentre for hørselshemmede har vært at en ikke skulle gjøre noe som kunne hindre mulighetene for

et helårs skoletilbud for døve elever i et tegnspråklig miljø. Dette var basisen i vedtaket fra 1991, og det var også en av drivkreftene for de nye læreplanene som kom i 1997. I skolens plandokumenter gjennom 1990-årene ble derfor formuleringen «ivareta et helårs skoletilbud for døve elever» en tilbakevendende formulering. Samtidig var det en erkjennelse av at en ikke kunne stoppe her. Skulle skoletilbudet fungere som et dynamisk miljø for barn i utvikling, var en avhengig av en vilje til å prøve ut nye organiseringsmåter og planer for undervisningen. Noe av dette ble initiert fra Nedre Gausen i samarbeid med lokale skolemyndigheter, andre tiltak ble initiert fra sentralt hold, styret for kompetansesentrene eller departementet.

Et eksempel på et lokalt initiert tiltak var utviklingen av nye undervisningsformer for døve og tunghørte elever i hele regionen. Følgende sitat fra årsmeldingen i 1995 belyser dette:

I forhold til grunnskoleelever har Nedre Gausen en tjenesteprofil som er godt tilpasset de oppgaver vi skal dekke som spesialpedagogisk kompetansesenter for hørselshemmede. (...) Nedre Gausen har et bredt spekter av undervisningsmodeller. Noen elever får hele sitt grunnskoletilbud, med eller uten elevhjems plass, på Nedre Gausen skole, og andre går i vanlig skole og får korttidstilbud på Nedre Gausen. Mellom ytterpunktene

Lærer Carl Fredrik Sandum har blick for elevene.

finner vi ulike former for kombinerte tilbud mellom Nedre Gausen og hjemstedsskolen. Vi har i dag god grunn til å si at mange hørselshemmede elever som går i vanlig grunnskole, opplever Nedre Gausen som et sted der de kan møte andre hørselshemmede elever, utvikle sin identitet, lære noe om sin funksjonshemming og om konsekvenser av sitt hørselstap og utvikle et realistisk forhold til det å være hørselshemmet.

Den største endringen som døveundervisningen i Norge opplevde i løpet av 1990-årene, var uten tvil innføringen av de nye læreplanene i 1997, ikke minst når en ser det i sammenheng med det forarbeidet som hadde pågått i de foregående årene. Senterleder kommenterer dette på en presis måte i sitt forord til årsmeldingen for 1997:

Året 1997 vil for alle som arbeider med undervisning av døve, bli husket som et historisk år. Tegnspråk ble anerkjent som eget fag, og planen for faget har funnet sin plass i det nye Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen. I tillegg er det utarbeidet og innført egne planer i tre andre fag for døve. Og fra 1. juli 1997 fikk hørselshemmede som har tegnspråk som førstespråk, forskriftsfestet sin rett til opplæring i og på tegnspråk. 1997 – et merkeår i døveundervisningens historie!

I de påfølgende årene ble innføringen av disse nye læreplanene en stor og viktig oppgave for døveskolen. Fra styret ble det initiert et skoleutviklingsprosjekt felles for alle de statlige døveskolene. Bakgrunnen for dette prosjektet var en erkjennelse av at mye av det kommunalt initierte utviklingsarbeidet som den vanlige skolen hadde vært gjennom etter M87, ikke på samme måte hadde kommet døveskolene til gode. Nedre Gausen vedtok å satse på skolens særegenhet – en liten, fådelt døveskole. Hovedtemaet som skolen valgte, lød *Fådelt skole – muligheter og utfordringer* og la vekt på nye arbeidsmåter og den generelle delen av L97. Som arbeidsområder innenfor dette temaet valgte en i første omgang *Storyline for døve i en tospråklig sammenheng* og *IKT i undervisningen av døve*.

Tegnspråkopplæringen

Det er kanskje tilfeldig, men når en leser plandokumentene for de første årene etter at senteret ble etablert i 1992, ser det

Mitt skoleminne

Hilde Gjermundrød f. 1986

Elev 1993–1999

Jeg husker godt de hemmelige rommene og gangene i bygningene på Nedre Gausen. Det var alltid spennende å utforske dem, om ikke litt skummelt. Det var ikke alltid vi fikk lov, men vi klarte å snike oss rundt allikevel. Turene opp til det mørke loftet i murbygningen var et høydepunkt. Det luktet litt rart der og det var mye å se på. Der var det også et par lange korridorer med mange "celler" på hver side.

De eldre elevene fortalte oss alltid historier om hvorfor ting var som de var på Nedre Gausen. Blant annet fortalte de at cellene på loftet ble brukt til å holde elever fanget før i tiden. Jeg vet fortsatt ikke om det er sant eller ei...

En annen ting jeg husker godt er de sosiale taxiturene til og fra skolen. Vi var vel omtrent åtte elever fra ulike kommuner i Vestfold som kjørte sammen til skolen i en minibuss. Mellom setene på bussen ble det fortalt mange fengende historier, og jeg kan ikke huske at jeg kjedet meg noensinne!

Våren 2013:
Bor i Asker og jobber
som psykolog

ut til at tegnspråk er relativt lite tematisert. Dette endret seg noe etter 1994. Foreldre begynte å sette spørsmålstegn ved tegnspråkkompetansen til de ansatte, og styret satte tegnspråk på dagsordenen. Gradvis vokste det fram et bredt spekter av tiltak. For de ansatte ble det etablert en handlingsplan for internopplæring i tegnspråk, en satsing som etter hvert ble videreutviklet til en kompetansegivende utdanning i samarbeid med universitet og høyskoler. For å møte foreldrenes behov kom senteret med en plan for tegnspråkopplæring av foreldre. Tidligere internatleder, nå avdelingsleder for avdeling 3, Brit Sæther, ble engasjert av styret som nasjonal koordinator for denne planen. Planen ga foreldrene mulighet til i alt førti ukers opplæring fram til barna var 16 år. Sentralt i denne satsingen var kompetansesentrene for hørselshemmede.

Som for de andre sentrene var det et stort løft for Nedre Gausen å gripe fatt i disse nye arbeidsoppgavene. Det måtte ansettes nye folk og utvikles planer, og samtidig ville stadig flere foreldre ha opplæring. På mange måter er det mulig

å hevde at tegnspråkopplæringen av foreldrene hadde fått en *flying start* ved Nedre Gausen. Som en del av det sosialpedagogiske tilbudet hadde senteret nemlig siden 1994 arrangert sommerkurs for foreldre til døve barn i form av et internatkurs over en uke. Da den sentralt initierte opplæringen i tegnspråk for foreldrene startet høsten 1996, hadde Nedre Gausen dermed erfaringer som en kunne bygge videre på. Foreldreopplæringen økte raskt i omfang, slik at en i 1997 arrangerte i alt 17 kursuker for foreldre. I 1999 var en kommet opp i 19 kursuker. Da fikk alle foreldrene som var med i opplæringen, tilbud om 2–4 ukers opplæring hvert år.

Andre senterfunksjoner

For at Nedre Gausen skulle kunne utføre de utvidede oppgavene som det medførte å ha blitt et kompetansesenter, var det ikke minst viktig å utvide fagkompetansen i personalet. I 1993 fikk Nedre Gausen for første gang muligheter til å tilsette en psykolog i full stilling. Samtidig ble staben av pedagogiske konsulenter utvidet, dels ved at lærere kvalifiserte seg ved å ta hovedfag, dels ved nytilsettinger. Ressursene til de nye stillingene som ble etablert innenfor kompetansesenteret, ble hentet fra frigjorte midler etter hvert som elevtallet ved døveskolen ble redusert.

Antallet elever som fikk korttidsundervisning, økte i hele perioden etter at senteret ble etablert, fra 41 elever i 1992, via 69 elever i 1995, til 82 elever i 1999. For at senteret skulle makte denne økningen, ble hvert opphold gjort kortere. En valgte også å arrangere enkelte kurs lokalt på Sørlandet, noe som var ressursbesparende samtidig som en kunne imøtekomme lokale ønsker om tjenester nærmere brukeren. Ikke minst har leirstedet til Kristiansand Døveforening på Dvergsnestangen utenfor Kristiansand vært et velegnet sted å arrangere korttidsopphold på. I de første årene ble korttidsoppholdene kombinert med kurs for lærere og foreldre, og det ble gjennom-ført utredninger som grunnlag for rapporter tilbake til hjemstedsskolene. Etter hvert ble utredninger av elever og kurs for lærere og foreldre skilt ut og gitt som separate tjenester. Da det ble innført en lovfestet rett til opplæring i og på tegnspråk og de nye læreplanene ble innført, ble det behov for å endre på senterets korttidstilbud. De tradisjonelle korttidsoppholdene ble heretter kalt

Nedre Gausen kompetansesenter

Statlig spesialpedagogisk kompetansesenter for hørselshemmede

Fru Rosings Taleskole for Døvstumme ble etablert i Oslo i 1881 og flyttet til Holmestrand ved århundreskiftet. *Holmestrand off. døveskole* var fram til 1980-årene en tradisjonell skole med internat, som på det meste hadde rundt 70 elever. Fra 1. august 1992 ble skolen omdannet til et statlig spesialpedagogisk kompetansesenter. *Nedre Gausen kompetansesenter* holder til i to bygninger som ligger sentralt i Holmestrand by i Vestfold fylke i Norge. Den ene av disse bygningene er 250 år gammel og er et av Holmestrand's eldste hus. Senteret har nå fire elevhjem beliggende i vanlig boligstrøk "oppe på fjellet".

Senteret har ansvar for å yte tjenester til hørselshemmede og samarbeidspartnere i fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud.

- ☐ [Formål](#)
- ☐ [Organisering og tjenester](#)
- ☐ [Personalet](#)
- ☐ [Samarbeidsforum](#)
- ☐ [Hvordan får man tjenester fra Nedre Gausen?](#)

20. November 1995

Foto: Aleksander Nordahl og Gudmund Eikli. HTML design: Jan-Ivar Mellingen

Copyright (c) 1995 Nedre Gausen kompetansesenter. All rights reserved. Reproduction in whole or in part in any form or medium without express written permission of Nedre Gausen kompetansesenter is prohibited.

E-post: janm@telepost.no

Samme år som Microsoft Internett Explorer ble lansert, – og året etter at den første butikken åpnet på nettet (på verdensbasis!), kunne Nedre Gausen som det første kompetansesenteret lansere sin egen hjemmeside. Plass ble leid på serveren til Høgskolen i Vestfold. Senteret hadde ikke egen e-postadresse, men en fremsynt it-konsulent lånte ut sin e-postadresse!

elevkurs, mens tilbudet til elever som skulle lære tegnspråk, ble kalt deltidsopplæring. Disse elevene fikk også tilbudet sitt innenfor rammen av døveskolen. På denne måten fikk også skoleavdelingen en mer aktiv rolle innenfor senterets utadrettede virksomhet. Elevkursene for tunghørte elever i vanlig skole konsentrerte seg om å gi elevene muligheter for å være sammen med andre tunghørte, og temaundervisningen fokuserte på kommunikasjon og det å være tunghørt.

En indikator på at tjenestene fra Nedre Gausen tidlig ble godt kjent i regionen senteret skulle betjene, er søkningen til tjenestene. Mens de gamle spesialskolene ble anklaget for at de primært rekrutterte elever fra noen nærliggende kommuner omkring skolen, kunne Nedre Gausen i 1995 registrere at senteret hadde mottatt søknader om tjenester fra i alt 32 av regionens 84 kommuner. Det vil si at nesten 40 % av kommunene i de fem fylkene hadde søkt om tjenester fra senteret.

Et annet tilbud som ble godt mottatt, var fagdagene som senteret inviterte til. Formålet med fagdagene var å tilby lærere for hørselshemmede i regionen og ansatte i PPT en møteplass hvor de kunne få faglig oppdatering og påfyll samtidig som de fikk møte kollegaer. Døve og tunghørte er en marginal gruppe som sjelden blir ivaretatt av vanlige kursarrangører. Det er derfor en sentral oppgave for sentrene å legge til rette for ulike former for etterutdanning. I og med at tilbudet også kunne kombineres med faglig og sosial nettverksbygging, er det ikke overraskende at så mange responderte positivt på kursene. Fagdagene ble arrangert for første gang i 1995 og senere i 1996, 1998 og 2000. Temaet i 1995 var todelt: Første dag handlet om diagnostisering, utredning av det hørselshemmede barnet og veiledning av foreldrene. Andre dag dreide seg om lesing og tospråklighet hos døve, etter en innledende forelesning om kultur. Programmet i 1996 fokuserte på språk og lesing første dag, mens andre dag var avsatt til en presentasjon av de nye læreplanene for døve elever. I 1998 var det hele 220 påmeldte deltakere – kanskje ikke så overraskende når temaet var *Tegnspråk – hva nå?* Programmet satte søkelyset på ulike problemstillinger i kjølvannet av at retten til undervisning i og på tegnspråk var blitt lovfestet og det var kommet nye fagplaner for døve.

Elever og personale i 1993. Fra årets julekort.

Personalet

Et av tiltakene i departementets plan for å utvikle spesialskolene til kompetansesentre var å heve kompetansen til det spesialpedagogiske personalet. For senterledere, avdelingsledere og personale med spesialpedagogiske oppgaver ble det formulert krav om embetseksamen eller hovedfag i spesialpedagogikk. For det sosialpedagogiske personalet ble det stilt krav om treårig helse- og sosialfaglig utdanning, og for det øvrige personalet ble det stilt krav om utdanning på høyt nivå. Av årsmeldingen for 1993 går det fram at i alt 14 medarbeidere gjennomførte en eller annen form for videreutdanning – fra hovedfag i spesialpedagogikk, via tredje avdeling jus, veiledningspedagogikk, psykologi, fritidspedagogikk, sosialt arbeid og barnevernspedagogikk til økonomi og regnskap. Senere har senteret kontinuerlig hatt flere medarbeidere i en eller annen form for kompetansegivende utdanning.

Et annet karakteristisk trekk ved personalsituasjonen er den kraftige veksten i døve medarbeidere. Da Stortinget gjorde sitt vedtak i 1991, hadde Nedre Gausen tre døve medarbeidere som var fast ansatt. I tillegg var det noen som ble engasjert på mer kortvarig basis. Med den utvidede målsettingen som sentrene fikk som kompetansesenter, ble det også behov for

og grunnlag for å engasjere flere døve medarbeidere. I første omgang ble det ansatt flere døve tegnspråkkonsulenter for å møte det raskt økende behovet for tegnspråkundervisning. Det skulle ikke gå lang tid før det meldte seg en ny gruppe døve søkere til stillingene ved senteret. De ulike aksjonene rundt døveskolenes fortsatte virksomhet som egne skoler hadde skapt stor oppmerksomhet omkring utdanning av døvelærere. Etter som tolketjenesten ble utviklet og lærerskolene fikk erfaring med døve studenter, ble det mer vanlig for døve å ta lærerutdanning. I tillegg fikk Høgskolen i Sør-Trøndelag et eget lærerutdanningstilbud beregnet for døve studenter. Dette medførte at Nedre Gausen mot slutten av 1990-årene hadde flere døve lærere. I 1999 var det i alt ni av de 45 ansatte som var døve, og av disse var åtte tilsatt fast.

Bygningene

Et fast innslag i årsmeldingene gjennom 1990-årene var en omtale av de bygningsmessige forholdene. Noe av det første som ble gjort etter at senteret var etablert i 1992, var å engasjere en arkitekt for å få tegnet opp lokalene. Det fantes ikke oppdaterte tegninger, noe som vanskeliggjorde enhver dialog om romsituasjonen. Året etter ble sidefløyen i den gamle trebygningen bygd om, og dette ga fire nye kontorer og to

oppussede kontorer for den konsultative avdelingen. Dette ble opplevd som et stort skritt framover, men gleden var kortvarig. Allerede i 1995 måtte noe gjøres. Først og fremst måtte senteret leie en brakke til korttidsvirksomheten. Aktivitetsøkningen hadde sprengt de mulighetene som lå i de eksisterende lokalene. Parallelt med arbeidet med å finne praktiske løsninger fra dag til dag hadde senterets ledelse kontakt med Statsbygg med tanke på å få bedret romsituasjonen. I 1994 utarbeidet Statsbygg en romplan for Nedre Gausen som ville imøtekommet senterets behov på en tilfredsstillende måte. Planen inkluderte et mindre bygg mellom de to eksisterende byggene, som samtidig ble foreslått opprustet. Da styret skulle vurdere disse planene, ble de sett i sammenheng med den kommende evalueringen av sentrene som skulle finne sted i 1996, og utsatt. Senere er planene aldri blitt realisert.

Når en skal vurdere den bygningsmessige situasjonen, kommer en ikke utenom at Nedre Gausen har en sentral beliggenhet i regionen, og at eiendommen er velegnet til formålet ved at den ligger sentralt i Holmestrand i et parklignende område som har gode lekemuligheter for barn, gode kommunikasjons- (tog og bil) og parkeringsforhold og ikke minst gode utbyggingsmuligheter. Samtidig sliter organisasjonen med plassmangel og at de bygningsmessige forholdene i økende

grad bidrar til å hindre utviklingen av senteret. For en organisasjon som skal være i utvikling, fører plassmangelen til at en må bruke unødig mye tid på å finne midlertidige og dårlige løsninger.

Flere stortingsmeldinger

Stortingsmelding nr. 23 (1997–98) ble lagt fram 27. mars 1998. Her foreslås det at Nedre Gausen skal avvikles til fordel for oppbygging av et hørselscenter eller allkompetansesenter i Nord-Norge. En enstemmig Kirke- og undervisningskomité ga uttrykk

Skolen tegnet av en elev i 1998.

for at de ikke kunne slutte seg til dette forslaget og mente at «den totale gjennomgangen av hørselssektoren derfor må vurdere andre løsninger enn nedlegging av Nedre Gausen» (Innst. S. nr. 228 (1997–98)). Stortinget vedtok derimot at de statlige fylkesaudiopedagogene skulle knyttes organisatorisk og faglig til hørselssentrene fra 1. august 1999.

Etterord – «coincidentia oppositorum»

Tidligere hovedprest for døve, Conrad Vogt-Svendsen, skrev i 1964 en artikkel i *Nordisk tidskrift för dövundervisningen* som han kalte «Coincidentia oppositorum» («motsetningenes meningsfulle sammenfall»), og som handlet om betydningen av «kombinerte operasjoner» i kampen for framtiden for døve personer. Selv om situasjonen i dag er radikalt annerledes enn da artikkelen ble skrevet, peker den på et forhold som fortsatt har gyldighet, nemlig det at en så lett synes å velge ytterposisjonene; enten–eller. Da Vogt-Svendsen skrev artikkelen, var døveundervisningen fortsatt preget av den orale metoden, og hans poeng den gangen var at en måtte ta i bruk tegn i opplæringen av døve elever – ikke på bekostning av det norske språket og talen, men som et supplement. Når en betrakter døve personers eksistensielle situasjon, trenger det ikke å være en motsetning mellom tegnspråk og tale, snarere kan en betrakte dem som innbyrdes avhengige av hverandre. Det er tale om motsetningenes meningsfulle sammenfall, *coincidentia oppositorum*.

Selvsagt kan en snart førti år senere hevde at Vogt-Svendsen ikke snakket om tegnspråk slik det i dag er vanlig å gjøre

det. Muligens kan en også med en viss rett peke på at han med tegnspråk tenkte på det vi i dag kaller *tegn* og *tale* eller *norsk med tegnstøtte*. Tegnspråk slik det er beskrevet i opplæringslovens § 2-6, er noe annet. Her betraktes tegnspråk som et selvstendig språk ut fra lingvistiske prinsipper, og ikke kun som en måte å kommunisere på. Til tross for dette peker han på forhold som er sentrale, både for vår forståelse av døvhets og for hvordan vi skal utvikle kompetansesentre som skal betjene hørselshemmede barn, unge og voksne. Elevene er *hele mennesker* som skal gis mulighet til å vokse opp og delta i samvær med foreldre, venner og andre – hørende og døve – som barn, unge og voksne. Motsetningene utelukker ikke hverandre, men utfyller hverandre. Som kompetansesenter for hørselshemmede handler jobb nummer en på mange måter om å bygge broer mellom tilsynelatende uforenlige motsetninger: døve–hørende, tegnspråk–norsk, normalitet–avvik og det segregerte tilbudet–hjemmemiljøet. Kun på denne måten kan vi møte den enkelte døve og tunghørte personen der han eller hun er, i sitt liv, i sin familie.

Takk

Det er flere nåværende og tidligere medarbeidere ved Nedre Gausen som må takkes for deres hjelp i ulike faser av arbeidet med denne artikkelen. Spesielt vil jeg trekke fram Anita K. Gurrich, Sissel Berg Sandåker, Liv S. Dahl, Bodil Fiksdal og Gudmund Eikli.

Referanser

St.meld. nr. 42 (1965–66): Om utbygging av spesialskolene.

St.meld. nr. 61 (1984–85): Om visse sider ved spesialundervisninga og den pedagogisk-psykologiske tenesta.

St.meld. nr. 54 (1989–90): Om opplæring av barn unge og voksne med særskilte behov.

St.meld. nr. 35 (1990–91): Tillegg til St.meld. nr. 54 (1989–90): Om opplæring av barn, unge og voksne med særskilte behov.

St.meld. nr. 23 (1997–98): Om opplæring av barn, unge og voksne med særskilte behov. Den spesialpedagogiske tiltakskjeda og det statlege støttesystemet.

St.prp. nr. 1 (1987–88). For budsjetterminen 1988, Kyrkje- og undervisningsdepartementet.

Nedre Gausen skole. Protokoller fra lærerråd 1982–1992.

Nedre Gausen skole. Årsmeldinger 1981/82–1990/91.

Nedre Gausen kompetansesenter. Årsmeldinger 1992–1999.

Norsk Audiopedagogisk Forening (1990). Prosjekt S – Hørselshemming. Framtidig pedagogisk tilbud til døve og tunghørte. Rapport fra adhocutvalg for hørselshemming. Oslo.

Ohna, S.E. (1988). Nedre Gausen skole – et regionalt ressursenter for hørselshemmede. Prosjektrapport for arbeidet 1986–88. Holmestrand: Nedre Gausen skole.

Ohna, S.E. (1989). «Døveskolen som ressurs-/kompetansesenter». *Nordisk tidskrift för dövundervisningen*, nr. 2.

Ohna, S.E. (1991). «Døveskolen som ressurs-/kompetansesenter». I Sander, T.J. *Døv i dagens norske samfunn 1991*, s. 57–68. Bergen: Døves Forlag.

Sander, T.J. (1993). *Døveorganisasjonen i kamp gjennom 75 år*. Bergen: Døves Forlag.

Sæbø, J. (1999). *Historisk streiflys på spesialundervisningen*. Upublisert forelesningsnotat.

Vogt-Svendsen, C. (1964). «Coincidentia oppositorum». *Nordisk tidskrift för dövundervisningen*, nr. 2.

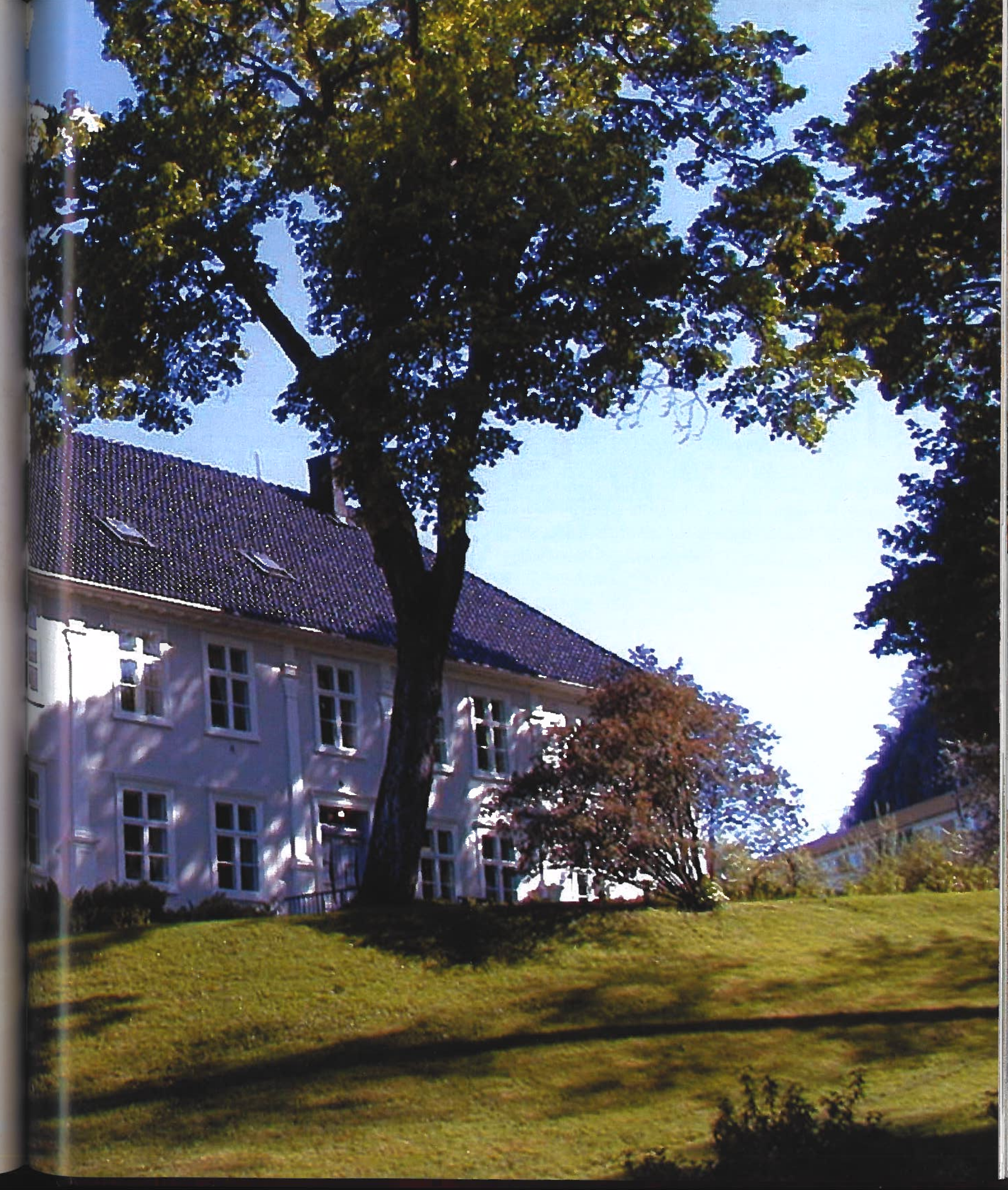
Omfattende endringer innenfor fagfeltet

Nedre Gausen 1999-2012

Liv Synnøve Dahl

Innhold i del 3

Fra Fru Rosings Taleskole for Døvstumme til Nedre Gausen kompetansesenter	
– et kort tilbakeblikk	116
1999–2003: Nedre Gausen kompetansesenter – en del av Statped	118
Organisering, dimensjonering og lokalisering av det statlige spesialpedagogiske støttesystemet for hørselshemmede	120
En brukergruppe i endring	121
Ulike meninger om språkvalg for barn med ci	124
Fylkesaudiopedagogene knyttes til Nedre Gausen	125
Fylkesaudiopedagogenes rolle	126
Økende behov for ressurser ute i fylkene	127
Tilbudet til tunghørte elever i støpeskjeen	129
Færre helårselever	130
Kulturtreff for tegnspråklige elever	134
Kunnskapsspredning og kompetanseheving	134
Se mitt språk – et helhetlig tilbud	135
2004–2009: Nedre Gausen kompetansesenter – egen virksomhet styrt av det nye Utdanningsdirektoratet	138
Nedre Gausen – et likeverdig og inkluderende arbeidsmiljø for hørselshemmede?	140
Tilrettelegging for hørselshemmede arbeidstakere	140
Lytte- og taleveiledning for nettverket til små barn med hørselstap	141
En helhetlig habilitering for aldersgruppen 0–6 år	142
Lokalisering av Nedre Gausen kompetansesenter	143
To skoler blir til én – «Gausenskolene»	148
Kommunalt og statlig samarbeid blir en realitet	148
Klasseromsprosjektet	150
Skolesamarbeidet får konsekvenser	151
«Besøkslever» på Gjøklep ungdomsskole	153
Bo- og fritidstilbud	153
Renoverings- og byggeplaner	154
Midtlyngutvalgets utredning	154
Høringsuttalelser	155
Kurs, kompetanse- og informasjonsspredning	157
Utviklingsprosjekter	158
Brukermedvirkning i hørselssektoren	160
Fellestjenester	161
2010–2012: Nedre Gausen kompetansesenter – på vei inn i et regionalt og flerfaglig Statped	164
Nedre Gausen skole avvikles	165
Sosiale møteplasser for tegnspråklige elever	166
10.000 pedagogiske kilometer	168
Nedre Gausen kompetansesenter avvikles	169
Avsluttende refleksjoner	170
Etterord	172
Referanser	173

Fra Fru Rosings Taleskole for Døvstumme til Nedre Gausen kompetansesenter

– et kort tilbakeblikk

I 1881 ble Fru Rosings Taleskole for Døvstumme grunnlagt i Oslo. Dette var det samme året som abnormskoleloven ble vedtatt og sikret opplæringsplikt for døve. Skolen endret navn til Fru Rosings Taleskole for Døve i 1888. Atten år etter at skolen ble grunnlagt, ble den flyttet til Holmestrand og fikk navnet Holmestrand offentlig skole for døve. Etter mange år som døveskole, etter hvert under navnet Nedre Gausen skole, ble skolen i 1992 omorganisert til ett av fire landsdekkende statlige spesialpedagogiske kompetansesentre for hørsel. De fire sentrene fikk ansvaret for hver sin region, og Nedre Gausens region ble Buskerud, Vestfold, Telemark og Agder-fylkene.

Som det opprinnelige navnet tilsier, hadde skolens grunnlegger og første rektor, Hedevig Rosing, som mål å lære døve og sterkt tunghørte elever å snakke. Hun var en stor tilhenger av den orale metode og så på tegnspråk som noe som hindret de døve og sterkt tunghørte barnas talespråkutvikling. Hennes visjon var ikke til å misforstå, den var ifølge Bjørndal (1981) «den talende døve i et hørende samfunn».

Metodestriden har vært en gjenganger på det audiopedagogiske fagfeltet. Historien viser at det også på Nedre Gausen har vært ulike syn på bruk av tegnspråk. Det har vært delte meninger om hvorvidt tegnspråk fremmer eller hemmer den hørselshemmede elevens kunnskaper og ferdigheter i norsk, både som tale-, lese- og skriftspråk. Problemstillingen ble ytterligere aktualisert på slutten av 1970-årene og utover i 1980-årene, da det ble argumentert stadig sterkere for bruk av tegnspråk i opplæringen av sterkt hørselshemmede elever. Synet på døve som en språklig minoritet, med tegnspråk som førstespråk, og ikke som en gruppe funksjonshemmede, vokste fram både i interesseorganisasjoner for døve og sterkt tunghørte

og i deler av fagmiljøet. Nedre Gausen rettet på denne tiden mer oppmerksomhet mot tegnspråk, det språket alle kan tilegne seg på en naturlig måte forutsatt at de er i stimulerende tegnspråklige miljøer med gode språklige rollemodeller.

Mot slutten av 1960 hadde integreringspolitikken skutt fart. I praksis handlet det om å gi alle funksjonshemmede mulighet til å oppleve tilhørighet, deltakelse, ansvar og forpliktelser på en likeverdig måte. Visjonen om at alle funksjonshemmede skulle få sin grunnskoleopplæring på hjemstedet og ikke i en sentralisert spesialskole, sto sterkt i integreringspolitikken. Dette forsterket seg på slutten av 1980-årene med *Prosjekt S*, en omfattende reform som hadde som mål å avvikle alle landets spesialskoler, også døveskolene. I stedet skulle det etableres landsdekkende og regionale spesialpedagogiske kompetansesentre som skulle drive utadrettet virksomhet mot elevene i deres hjemmemiljø. De statlige spesialpedagogiske sentrene ble etablert, og spesialskolene ble avviklet, med unntak av skolene for døve og sterkt tunghørte. Begrunnelsen for at døveskolene ble opprettholdt som et statlig tilbud, var primært basert på hensynet til de tegnspråklige miljøene ved disse skolene. Både politikere og fagfolk konkluderte med at det ville by på store utfordringer å gi en godt tilpasset opplæring for denne marginale elevgruppen på hjemstedet.

Skolevirksomheten ved Nedre Gausen overlevde, og skolens utvikling ble mot slutten av 1990-årene preget av erkjennelsen av at tegnspråk er et fullverdig språk, en forståelse som hadde vokst fram gjennom internasjonal og nasjonal forskning. Dette bidro til at tegnspråk i 1997 fikk status som opplæringspråk. Ifølge forskrift til opplæringsloven § 2-4 (1997), senere hjemlet i opplæringsloven § 2-6 (1998), fikk døve og sterkt

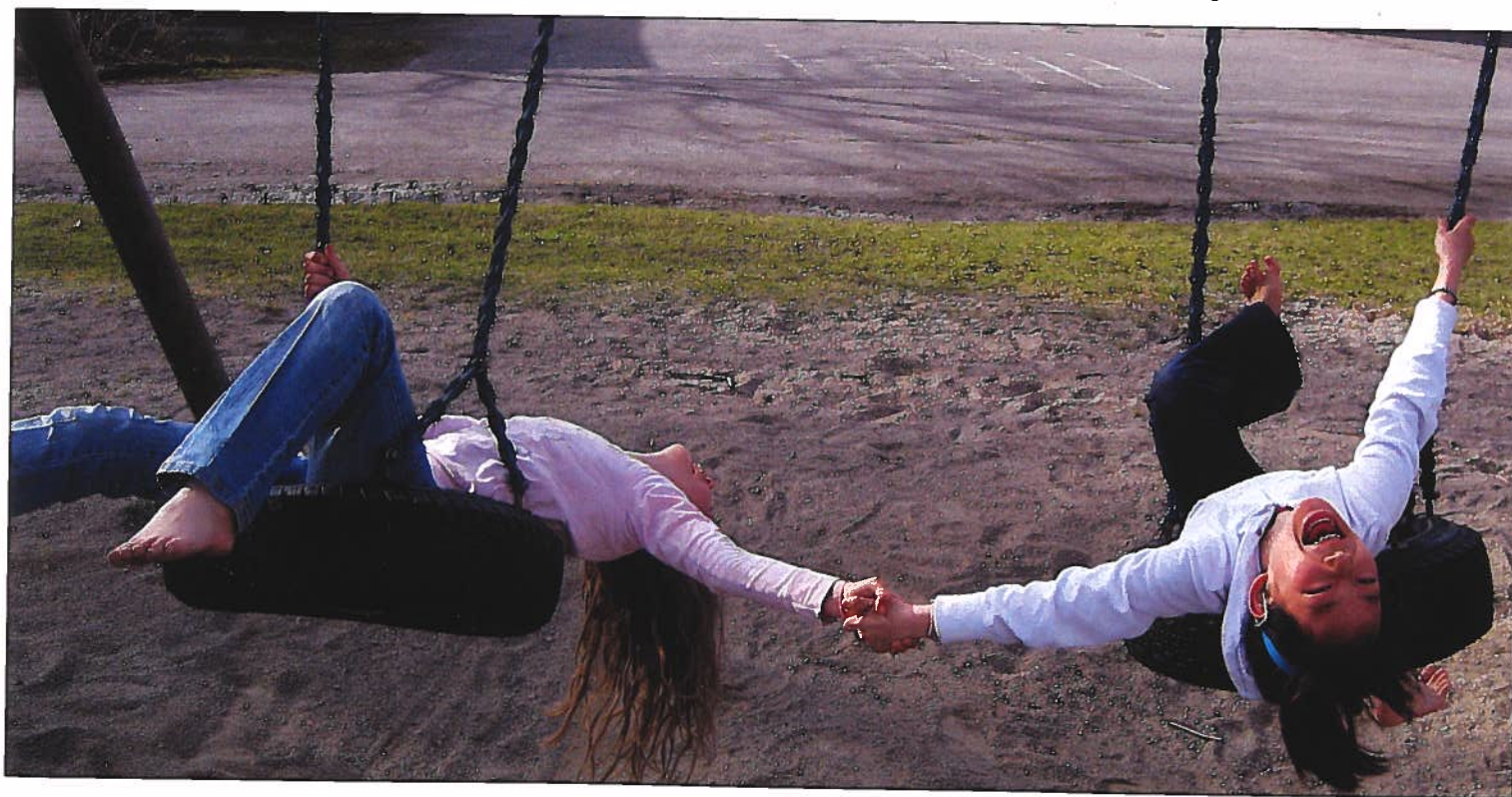
tunghørte barn og unge rett til opplæring i og på tegnspråk. Tegnspråk og norsk skulle legge grunnlaget for en tospråklig opplæring. L97, *Læreplanverket for 10-åring grunnskole*, gjenspeilte disse rettighetene gjennom egne fagplaner for døve og sterkt tunghørte i fagene tegnspråk og norsk. I tillegg var det også egne fagplaner for døve og sterkt tunghørte i engelsk og drama/rytmikk. Grunnskoletilbudet for døve og sterkt tunghørte var ikke lenger et spesialpedagogisk tilbud, men et normalskoletilbud med rett til tospråklig opplæring.

Året 1997 kan derfor ses på som et merkeår i døveundervisningens historie. Brukere og ansatte ved Nedre Gausen antok at de nye rettighetene ville bidra til å opprettholde det sterke tegnspråklige miljøet ved skolen, et miljø hvor tegnspråket og kulturen knyttet til språket, ville blomstre. Her må vi ikke glemme at integrering, og etter hvert inkludering, var forhold som på denne tiden var sentrale i samfunnet, ikke minst i skolepolitikken. Opplæringsloven av 1998 gjenspeilte dette ved at den la opp til at døve og sterkt tunghørte elever også kunne få opplæring etter § 2-6 på bostedsstedskolene sine, dersom kommunen var i stand til å legge til rette for dette. Elevene som benyttet seg av dette, kunne få deltidsopplæring inntil 12 uker i året ved en «døveskole». Dette var opplæring primært basert på fagplanene for opplæring i tråd med § 2-6, etter nærmere avtale med bostedsskolene. Et slikt tilbud la til rette for at flere

av de elevene som tidligere ville begynt på Nedre Gausen skole, nå valgte å begynne på bostedsskolen og i tillegg benytte seg av Nedre Gausens deltidstilbud.

Parallelt med at tegnspråk ble befestet som undervisningsspråk for sterkt hørselshemmede elever, ble det i 1996 etablert en 40 ukers tegnspråkopplæring, *Se mitt språk*, for foreldre til døve og sterkt tunghørte barn i aldersgruppen 0–16 år. Sentrene for hørsel fikk ansvar for gjennomføringen av dette tilbudet, noe som bidro til en ny og stor brukergruppe ved Nedre Gausen. Som en konsekvens av at *Se mitt språk* favnet foreldre til barn fra 0–16 år, lå det i sakens natur at hørselshemmede barn i førskolealder var med foreldrene når de var på kurs på Nedre Gausen. Senteret hadde avtale med Aulerød barnehage for hørselshemmede på Sem om å benytte barnehagen som base for tilbudet til disse førskolebarna. Dette ble å regne som et deltidstilbud for barn fra 0 til 6 år og bidro sterkt til at Nedre Gausen fikk satt de aller yngste mer i fokus.

På slutten av 1990-årene hadde Nedre Gausen et godt etablert korttidstilbud for hørselshemmede elever i vanlig skole. Tilbudet besto av korttidsopphold for grupper av elever på tilnærmet samme alder. Korttidselevne, som de ble omtalt som, utgjorde en forholdsvis stor og sammensatt gruppe som også benyttet seg av andre typer tjenester fra Nedre Gausen, for eksempel utredning, konsultasjon og rådgivning.

Nedre Gausen kompetansesenter – en del av Statped

1999-2003

I løpet av de syv første årene med kompetansesenterdrift (1992–1998) var det mye som rørte seg på og utenfor Nedre Gausen av organisatorisk, politisk, ideologisk og pedagogisk karakter. En skulle kanskje tro at senteret nå gikk inn i en periode med ro til å befeste og videreutvikle et best mulig tilbud til brukerne. Den videre utviklingen viser derimot at endringene de siste årene bare var begynnelsen på store omveltninger innenfor hørselssektoren og det audiopedagogiske fagfeltet.

Den 1. januar 1999 ble styrene for de statlige spesialpedagogiske kompetansesentrene omorganisert. Det landsdekkende styret og det regionale styret ble slått sammen og fikk navnet Styret for statlige spesialpedagogiske

kompetansesentre. Det nye styret ble i praksis ikke landsdekkende før 1. januar 2000. Da ble også Nord-Norge innlemmet i det nasjonale støttesystemet. Den landsdekkende virksomheten fikk navnet *Statlig spesialpedagogisk støttesystem*, etter hvert forkortet til *Statped*.

Hørselssektoren var det eneste fagområdet innenfor Statped som fortsatt skulle gi skoletilbud. Sektorstyret for hørsel ble derfor videreført i tråd med det mandat som ble gitt av departementet i 1997. Mandatet innebar bl.a. at sektorstyret skulle bidra til avklaring når det oppsto uklarheter om hvilke retningslinjer som skulle gjelde; retningslinjer for kompetansesentrene eller lovgivning og regelverk knyttet til skoledrift.

Hovedmål for Statpeds tjenesteproduksjon 1999:

- **å videreutvikle spesialpedagogisk kompetanse** som kan komme elever med store og særskilte behov, pårørende, lærere og andre fagfolk i skoleverket til gode
- **å gi bistand på individ- og systemnivå** gjennom avtalefestet samarbeid med oppdragsgiver i kommuner/ fylkeskommuner og **spre kompetanse** gjennom rådgivning, veiledning og andre tiltak
- **å sikre skole- og miljøtilbud for tegnspråklige elever** i grunnskole og videregående opplæring etter avtale med oppdragsgiver og legge til rette for sosial møteplasser

Fundament for Statped langsiktige plan 2001-2003:

Visjon: Det statlige spesialpedagogiske støttesystemet sikrer et likeverdig, lokalt basert opplæringstilbud for alle, på brukernes premisser, gjennom høy spesialpedagogisk kompetanse i et nasjonalt nettverk.

Overordnet mål: Det statlige spesialpedagogiske støttesystemet skal gi veiledning og støtte til de opplæringsansvarlige instanser i kommuner og fylkeskommuner, slik at barn, unge og voksne med store og særskilte opplæringsbehov sikres et forsvarlig opplærings- og utviklingstilbud.

Verdier: For å realisere oppdraget som det statlige spesialpedagogiske støttesystemet har fått, skal følgende verdier legges til grunn for arbeidet: **tilgjengelighet, respekt og kvalitet.**

Det faste tjenestetilbudet ved Nedre Gausen var i 1999:

- grunnskoleopplæring – etter opplæringsloven § 2-6 – i og på tegnspråk for sterkt tunghørte og døve elever
 - helårso pplæring på Nedre Gausen (heltidselever)
 - deltidsopplæring inntil 12 uker i året på Nedre Gausen for elever som går på bostedsskolen sin (deltidselever)
- tilbud til Nedre Gausen skoles helårselever om en fast skoledag i uka på bostedsskolen sin (delt skoletilbud)
- bo- og fritidstilbud i tegnspråklig miljø
- 40 ukers tegnspråkopplæring (*Se mitt språk*) for foreldre til sterkt tunghørte og døve barn fra 0 til 16 år
- korttidsopphold for tunghørte grunnskoleelever
- kurs for foreldre til hørselshemmede barn og unge
- utredning av hørselshemmede barn og unge
- rådgivning og veiledning av foreldre og fagpersoner
- kurs for foreldre, kommunale lærere/førskolelærere som underviser hørselshemmede elever og andre fagpersoner i Nedre Gausens region.

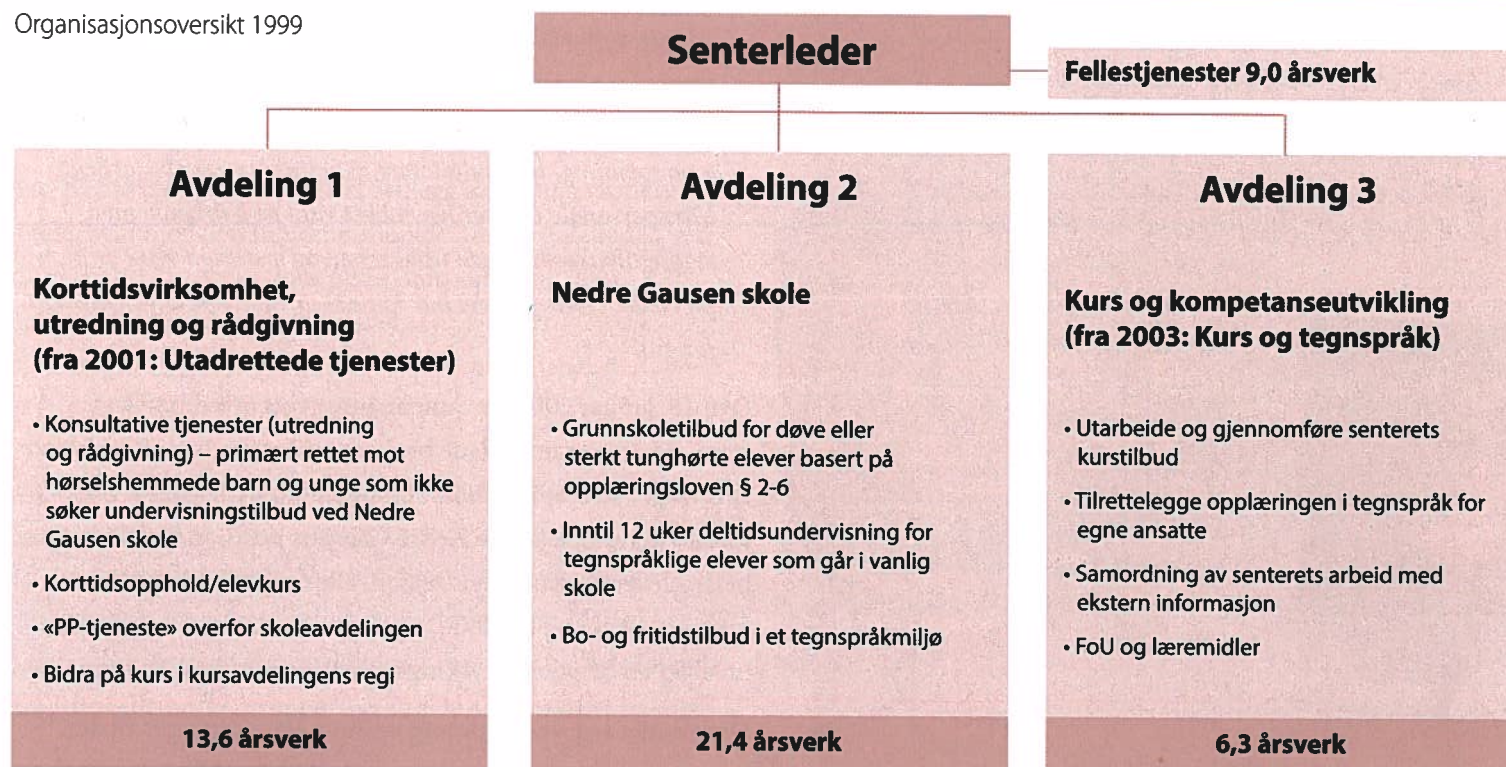
I tillegg hadde Nedre Gausen hvert år spesielle satsningsområder. Årsmeldingene for perioden 1999–2003 viser følgende områder:

- cochleaimplantat (ci)
- brukarmedvirkning
- senterets romsituasjon
- relasjonsbygging overfor kommuner og fylkeskommuner
- systematisk nettverksarbeid relatert til brukernes nettverk i hjemmemiljøet
- senterets informasjonsvirksomhet
- samarbeid med høyskole og universitet.

Ved årsskiftet 1998–1999 var Nedre Gausen organisert i *tre fagavdelinger* med klart definerte ansvarsområder. Det var også etablert samarbeidsrutiner på tvers av avdelingene.

I tillegg til de tre fagavdelingene var det en *enhet for felles-tjenester*, som hadde ansvar for blant annet kontor, regnskap, lønn, IT, kjøkken og renhold.

Organisasjonsoversikt 1999

Mitt skoleminne

Kristine Wathne f. 1989

Elev 1997 – 2005

Deltidselev 3.-4. trinn og
helårselev 5.-10. trinn.

Det jeg husker best er at da jeg kom til Nedre Gausen så kunne jeg være med på alt som skjedde, både i og utenfor klasserommet. Jeg fikk mange venner og sto ikke lengre å så på at andre lekte og hadde det moro sammen.

Da jeg begynte som deltidselev kjørte jeg fra Mandal grytidlig mandag morgen og hjem etter skoletid ved ukeslutt. Det var mange timers kjøring og jeg ble

bilsyk, så det var tøft i starten. Men at jeg fikk mange gode venner og undervisning i et tegnspråkmiljø, veide fort opp for dette. Jeg trengte ikke tolk eller assistent som skulle "passe på" at jeg fikk med meg alt, slik som på skolen hjemme. På Nedre Gausen kunne jeg kommunisere direkte med alle lærere og medelevene. Dette ga meg en ny frihet som jeg var veldig fornøyd med. Jeg følte meg trygg og glad og ikke sliten og stresset slik som på skolen hjemme. Det var helt naturlig for meg å begynne som heltidselev på Nedre Gausen fra 5. klasse. Jeg fortsatte på hjemstedskole hver fredag, for å kunne ha litt kontakt med min gamle klasse.

Jeg likte også å være med på "Åpen helg" på Nedre Gausen. Der ble jeg kjent med mange andre døve og sterkt tunghørte på min egen alder.

Våren 2013: Har akkurat flyttet fra Oslo til Sandefjord. Jobber som skoleassistent på Voksen skole i Oslo.

Organisering, dimensjonering og lokalisering av det statlige spesialpedagogiske støttesystemet for hørselshemmede

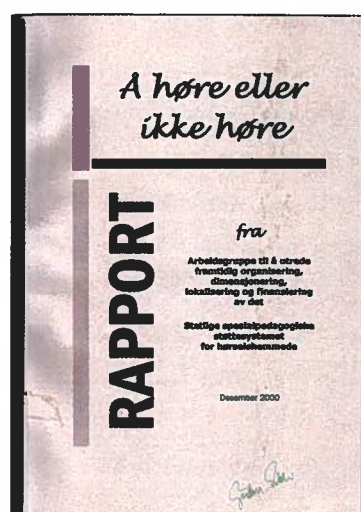
Den 1. september 1999 feiret brukere og ansatte at det var hundre år siden Fru Rosings Taleskole for Døve flyttet fra Oslo til Holmestrand. Feiringen sto i sterk kontrast til vissheten om at hele hørselssektoren skulle utredes, og at Nedre Gausens posisjon var mer truet enn på lenge. Forslaget om nedleggelse av Nedre Gausen som var blitt fremmet i St.meld. nr. 23 (1997–98) *Om opplæring for barn, unge og voksne med særskilte behov*, fikk ikke komiteens tilslutning, men var den bebudede gjennomgangen av hørselssektoren egentlig bare en utsettelse av endringer som ville få konsekvenser for skole og andre senterfunksjoner på Nedre Gausen?

Proessen med gjennomgangen av hørselssektoren startet 12. oktober 1999. Sunnanåutvalget fikk i oppdrag å utrede den framtidige organiseringen, dimensjoneringen, lokaliseringen og finansieringen av det statlige spesialpedagogiske støttesystemet for hørselshemmede. Utredningen skulle foreligge innen 15. oktober 2000, men fristen ble utsatt. Ved årsskiftet 1999–2000 skriver senterleder Gudmund Eikli i innledningen til Årsmelding 1999:

Ved inngangen til et nytt årtusen er det ingen grunn til å legge skjul på at det nok en gang er prosesser på gang som vil kunne medføre endringer for bl.a. Nedre Gausen kompetansesenter. Det knytter seg både positive forventninger – og spenning, til resultatet av «Sunnanåutvalgets» arbeid. Vårt personale er etter hvert blitt vant til å arbeide med stadig tilbakevendende usikkerhet, og historien viser at man på Nedre Gausen aldri har kunnet ta sin framtidige eksistens for gitt.

Den 15. januar 2001 ble Sunnanåutvalgets utredning lagt fram, og det var med glede brukere og ansatte kunne registrere at utvalget ikke opprettholdt forslaget om nedleggelse. Det foreslo derimot å styrke Nedre Gausens posisjon ved å overføre helårselever fra Skådalens region, elever som hadde behov for både skole- og botilbud, til Nedre Gausen. I tillegg foreslo utvalget en betydelig styrking av sentrenes fylkestjenester.

Det knyttet seg stor spenning og store forventninger til den

videre behandlingen av Sunnanåutvalgets forslag, men det skulle vise seg å ta lang tid før noe konkret skjedde, og brukere og ansatte ble igjen satt på pinebenken. Den 15. desember 2003, nesten tre år etter at Sunnanåutvalget la fram sin rapport, forelå St.meld. nr. 14 (2003–2004) *Om opplæringstilbud for hørselshemmede*, som var en oppfølging av Sunnanåutvalgets utredning. Stortingsmeldingen fulgte opp enkelte av utvalgets forslag, men forslaget om overføring av elever fra Skådalen skole var ikke blant disse. Meldingen la derimot vekt på at elevene ved senter skolene skulle ha kontakt med sine bostedsskoler, noe som allerede var på plass i Nedre Gausens tjenestetilbud. Det som berørte Nedre Gausen mest, var følgende forslag i meldingen:

Kvar av skolane ved kompetansesentra må lokaliserast saman med ein kommunal grunnskole for å kunne utnytte moglegheitene samlokaliseringa og tvillingskolemodellen gir.

For Nedre Gausens del ble det i tillegg anbefalt å vurdere samarbeid med den interkommunale hørselsavdelingen ved Sem skole i Tønsberg kommune, som skoleåret 2002–2003 hadde 15 hørselshemmede elever.

En brukergruppe i endring

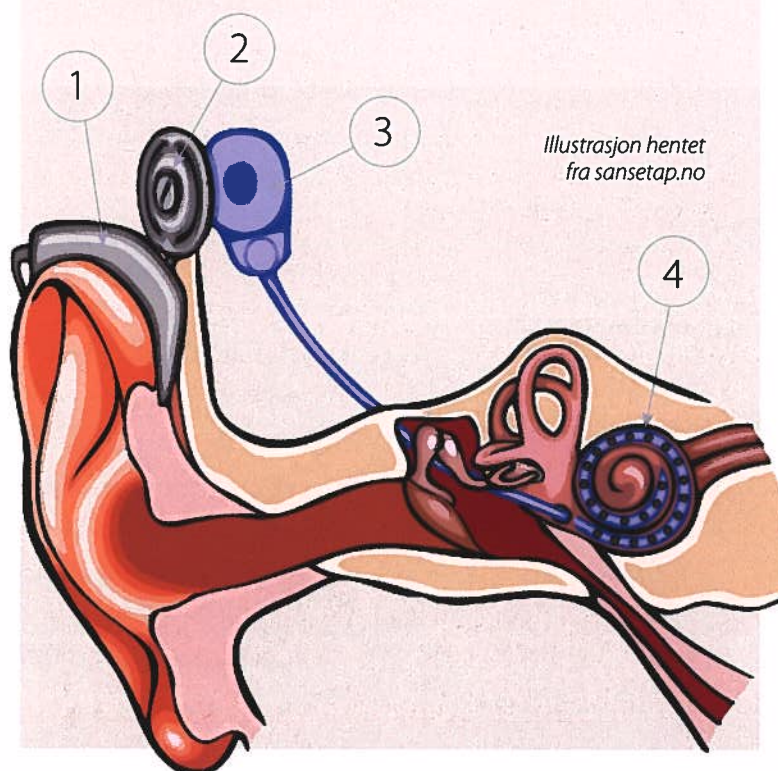
På denne tiden var det flere forhold som bidro til at Nedre Gausen sto overfor store og spennende utfordringer. I tillegg til usikkerhet knyttet til Nedre Gausens lokalisering og dimensjonering, samt inkluderingsvinden som blåste over landet, var det også stor usikkerhet rundt en del av senterets tradisjonelle brukergruppe. Det dreide seg om barn og unge

som var født døve eller sterkt tunghørte, men som ved hjelp av cochleaimplantat (ci) hadde fått tilgang til lyd. Senterleder Gudmund Eikli skriver i forordet til Årsmelding 2003:

Sentrene for hørselshemmede står overfor betydelige faglige utfordringer på bakgrunn av endringer i deler av brukergruppens behov. I dag får om lag 90 % av døve og sterkt tunghørte operert inn ci; hvilket i neste omgang fører til endringer i deres behov for tjenester.

Fra 1992 til årsskiftet 1999–2000 ble totalt 59 hørselshemmede barn og unge ci-operert ved Rikshospitalet. De neste to årene ble ca. 30 barn operert hvert år, og alderen på de som ble operert, ble stadig lavere. Noen av disse barna var helårs- eller deltidselever ved Nedre Gausen skole. Skolens første førsteklassing med ci

Cochleaimplantat er et elektronisk apparat som gir mulighet for hørselsinntrykk for døvfødte, førspråklig døve og døvblitte barn, unge og voksne. Det omtales som et avansert høreapparat som har både ytre og indre komponenter. De ytre komponentene er en prosessor og en mikrofon (1) samt en sender (2). Disse komponentene har som oppgave å fange opp lyd fra omgivelsene, og overføre disse lydsignalene til de indre komponentene. De indre komponentene består av en mottaker (3), som er operert inn under huden. Den har som oppgave å formidle lydsignalene videre til elektrodene (4) som er operert inn i det indre øret (cochlea/sneglehuset). De elektriske signalene fra elektrodene stimulerer hørselsnerven, som sender impulser videre til hjernen, hvor signalene kan tolkes og oppfattes som lyd. Elektrodene som brukes har færre frekvensområder enn et normalt øre har. Dette påvirker lyd kvaliteten.

Spisepause i småskolen 2002-2003.

startet høsten 2000, og flere av elevene på skolens mellom- og ungdomstrinn fikk ci i perioden 1999-2003. Andre ci-brukere benyttet seg av andre tjenester ved senteret. Felles for de som ble operert fram til 2000, var at de fikk tilbud om tospråklig opplæring; tegnspråk og norsk tale- og skriftspråk.

En metodisk skisse utarbeidet av ansatte ved avdeling 1

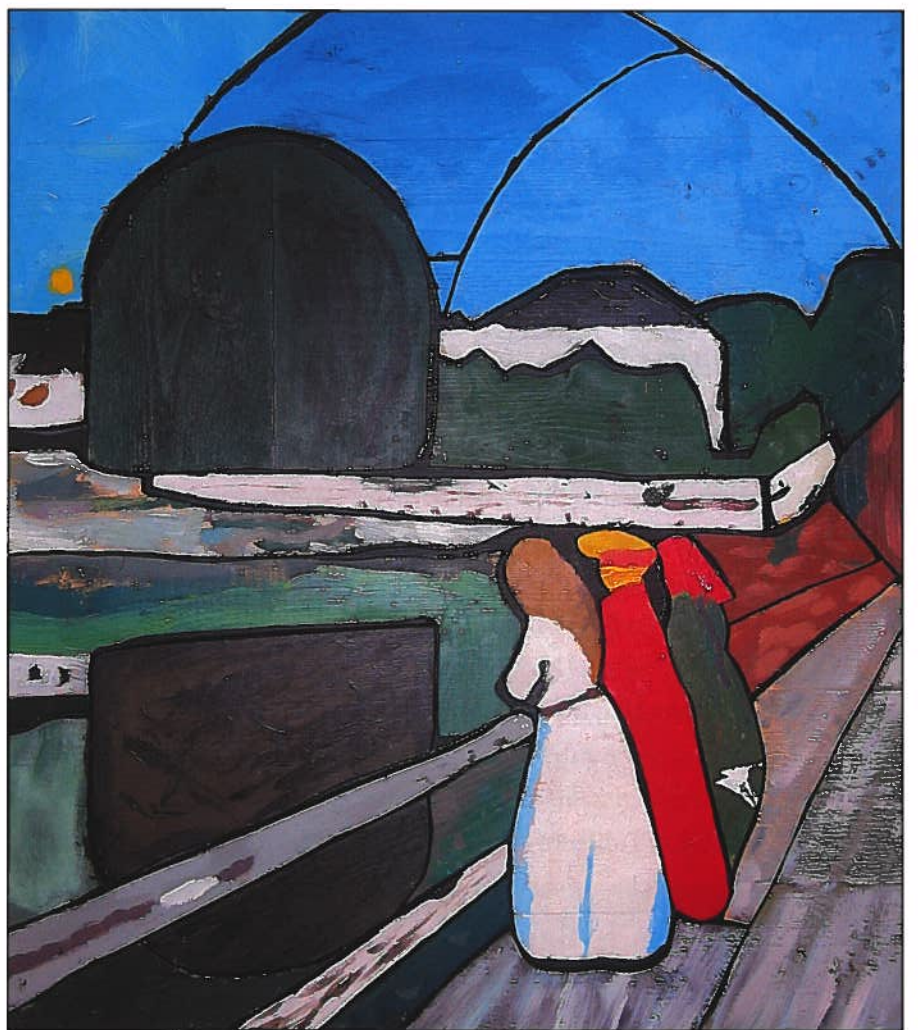
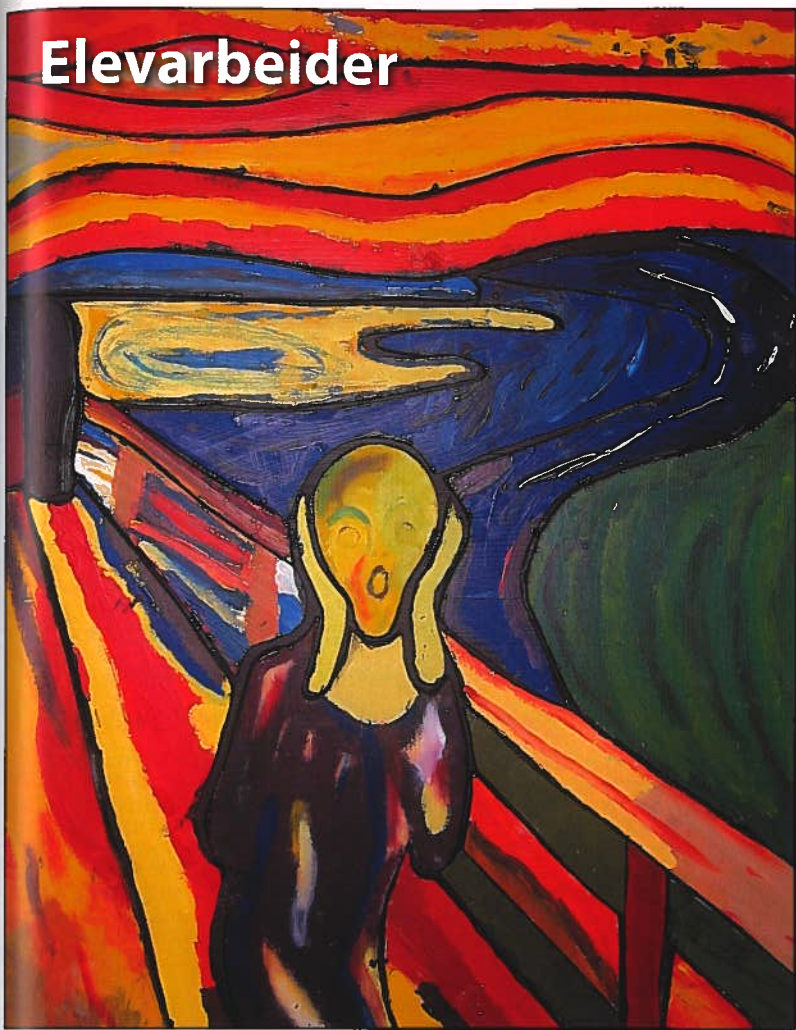
Målgruppen for ci hadde i løpet av 1990-årene gått fra å være voksne dövblitte og dövblitte barn og unge, med et fullt utviklet talespråk før dövheten inntraff, til å gjelde barn som fra fødselen var døve eller sterkt tunghørte. Dette førte til reaksjoner både i Norges Døveforbund, som er en interesseorganisasjon for døve og sterkt tunghørte, og i deler av det audiopedagogiske fagmiljøet. Blant ansatte på Nedre Gausen var det et sterkt engasjement både for og imot ci-operasjon av små barn. At relativt mange av senterets ansatte var døve eller stekt tunghørte, eller hørende som hadde en

familietilknytning til sterkt tunghørte eller døve personer, bidro til at det oppsto til dels følelsesladde diskusjoner. Sentralt i denne meningsutvekslingen, både i det offentlige rom og på Nedre Gausen, sto ulike problemstillinger knyttet til hvilket liv disse barna ble operert til, og hvem som var best kvalifisert til å tale deres sak – hørende mennesker eller døve og sterkt tunghørte? Som et bakteppe for denne diskusjonen lå døveorganisasjonenes og deler av det audiopedagogiske fagmiljøets lange kamp for økt aksept for tegnspråk samt kultur og identitet knyttet til språket. Dette var en kamp som blant annet hadde blitt kronet med egne fagplaner for døve og sterkt tunghørte elever, forelderopplæringen *Se mitt språk*, tegnspråk som studietilbud ved universitet og høyskoler og, ikke minst, en godt utbygd tolketjeneste som var med på å gi døve og sterkt tunghørte muligheter for å være aktive på mange arenaer som tidligere var forbeholdt hørende.

Foreløpig hadde ikke bruk av ci påvirket skoleavdelingen ved Nedre Gausen i vesentlig grad, og i 2003 hadde fortsatt alle helårselevne ved Nedre Gausen skole opplæring etter opplæringsloven § 2-6; opplæring i og på tegnspråk. Blant senterets deltids elever var det derimot noen elever som fikk sin opplæring etter opplæringsloven § 5-1, om rett til spesialundervisning. Dette var elever som ikke skulle ha tospråklig opplæring, men som hadde behov for tegnspråk eller tegn som støtte til norsk tale i opplæringssituasjonen. Etter hvert som skoleavdelingen fikk flere helårs- og deltids elever med ci, ble opplæringen tilpasset elevenes behov for lydstimulering og talespråktrening. Dette medførte ikke at skolens målsetting om en tospråklig opplæring ble endret, men utfordringene ble annerledes, og opplæringen måtte tilpasses elevenes behov på andre måter enn tidligere.

Parallelt med diskusjonen knyttet til dilemmaet for eller imot ci-operasjon av små døve eller sterkt tunghørte barn, økte antall operasjoner innenfor denne aldersgruppen, samtidig som alderen ved operasjon ble stadig lavere. Dette førte til faglige utfordringer for ansatte på Nedre Gausen. Stadig flere pedagoger som var ansvarlig for oppfølging av barn med ci ute i kommunene, ga uttrykk for stort behov for veiledning og oppfølging. På bakgrunn av dette ble det utarbeidet en metodisk skisse som skulle være til førstehjelp i den første fasen etter operasjonen.

Elevarbeider

Ulike meninger om språkvalg for barn med ci

I medisinske og spesialpedagogiske fagmiljøer vokste det nå fram en ny debatt, en debatt som handlet om språkvalg, spesielt for de barna som fikk ci i løpet av sine første leveår. Det ble fokusert på om målet var at disse barna skulle bli tospråklige – norsk- og tegnspråklige, eller om dette var barn som ville få så godt utbytte av ci at de kunne satse alt på hørselen? I det medisinske fagmiljøet ble ikke tegnspråk sett på som nødvendig for barn som fikk ci i løpet av sine første leveår. Norges Døveforbund, derimot, kjempet på denne tiden for tospråklighet for disse barna, mens det spesialpedagogiske fagmiljøet var delt i sine meninger og holdninger knyttet til dette dilemmaet. «Tegn eller tale» var et kjent tema på Nedre Gausen. Tidligere hadde det også vært mange diskusjoner omkring hørselshemmedes språkvalg og hvem som ville profitte, faglig og sosialt, på å være tospråklig. Denne debatten fikk nå en ny dimensjon, i og med at barn med ci i realiteten var døve eller sterkt tunghørte, samtidig som det var mange usikre faktorer knyttet til blant annet metode- og språkvalg og hvilket framtidig utbytte av hørselen ci ville gi.

På Nedre Gausen var ci noe som engasjerte de fleste. Formelle og uformelle diskusjoner handlet etter hvert om språkvalg for små barn som fikk ci. Sentrale problemstillinger var: Hvorfor ikke satse på tospråklighet for å være på den sikre siden? Hva med å satse alt på lytte- og talespråkstimulering og ha en plan B, tegnspråk, hvis dette ikke førte fram? Ville da den optimale

alderen for språkinnlæring gå tapt? Forelå det dokumentasjon på at ren talespråklig utvikling på lang sikt ville gi bedre språklige ferdigheter generelt enn tospråklig satsing? Ville barn med ci uansett få en forsinket språkutvikling i og med at de hverken kunne *tilegne* seg norsk eller tegnspråk på en naturlig måte (tegnspråk fordi miljøet rundt barnet i de fleste tilfeller måtte lære seg tegnspråk, og norsk fordi barnet måtte *lære* å bruke hørselen sin som en forutsetning for talespråkutvikling)? Og var det slik som noen hevdet, at tospråklig satsing førte til at tegnspråket ville fortrenge talespråket og hemme og forsinke talespråkutviklingen? Hva med all dokumentasjon knyttet til at tospråklighet generelt var en ressurs for barns kognitive utvikling? Var dette noe som også gjaldt når det ene språket var visuelt og det andre auditivt? Hvor godt ville disse barna høre, og hvordan ville lydbildet bli? Og sist, men ikke minst: hvordan sikre at barna som ble ci-operert, utviklet et best mulig talespråk, uavhengig av om foreldrene valgte å satse på både tegn- og talespråk eller kun på tale? Hvilke metoder ville gi de beste resultatene?

I tillegg til de hørselsrelaterte problemstillingene var det også mye engasjement knyttet til Rikshospitalets rolle når det gjaldt rådgiving om bruk av tegn i tiden før og etter en ci-operasjon.

I denne vrimmelen av problemstillinger og uklarheter var det til syvende og sist foreldrenes valg som ble avgjørende for hva slags opplæringstilbud barna skulle få. Hvordan skulle de få den hjelpen de trengte for å kunne gjøre gode valg på vegne av sine barn, når fagmiljøene ikke kunne gi noen entydige svar? Og hvilken rolle skulle Nedre Gausen spille i denne prosessen? Flere av foreldrene som på dette tidspunktet fulgte tegnspråkopplæringen *Se mitt språk* på Nedre Gausen, og som hadde barn med ci i førskolealder, ga uttrykk for stor frustrasjon knyttet til at fagmiljøene ga ulike signaler om hva som var den optimale språkstimuleringen for deres barn. En del foreldre mente at *Se mitt språk* tok for lite hensyn til den teknologiske utviklingen, og at ci hadde gitt deres døve eller sterkt tunghørte barn en hørsel som de skulle lære å bruke.

Både fra foreldre og pedagogiske miljøer kom det ønsker om et tettere og mer forutsigbart samarbeid mellom de medisinske og spesialpedagogiske miljøene. De mente det var behov for klare og forpliktende nasjonale samarbeidsrutiner for rådgivning og veiledning til foreldre og for oppfølging

Rutiner for samarbeid Rikshospitalet og Statlig spesialpedagogisk støttesystem - barn med cochlea implantat	
RIKSHOSPITALET	
KOMPETANSESENTER / AUDIOPEDAGOGTJENESTENE	
Rikshospitalet (RH) mottar henvisning til utredning fra ØNH-lege, hørselssentral, foreldre, støttesystemet el.lign. Henvisningen mottas av lege på RH og settes på venteliste for utredninger.	Gir generell informasjon om CI til foreldre til døve / sterkt tunghørte barn og til hjelpeapparatet. Foreldre som ønsker det kan få mer inngående veiledning.
RH innhenter foreldrenes samtykke til å utveksle relevant informasjon med PPT, det kommunale hjelpeapparatet og aktuelt kompetansesenter. I tilfeller hvor barnet ikke er søkt til støttesystemet informerer RH om dette tilbudet.	Senteret sørger for at audiopedagogtjenesten får kopi av meldinger fra RH.
Opplysninger om tid for utredning sendes foreldrene sammen med praktiske opplysninger om sykehusoppholdet etc.	På forespørsel fra RH utarbeides rapport til RH med vurdering av forhold som er vesentlige for utredningen. ¹
Foreldrene informerer hjelpeapparatet om at barnet skal til CI-utredning.	Foreldre kan be om at kommunen søker om tjenester fra støttesystemet (kompetansesenter / audiopedagogtjenestene).
Ved avsluttet utredning får foreldrene en foreløpig vurdering av hvordan CI er aktuelt for barnet	

av barna før og etter operasjonen. Som en konsekvens av dette behandlet sektorstyret for hørsel i sak S-56/2000 spørsmålet om «Pedagogisk oppfølging av barn og unge med ci-samarbeid med Rikshospitalet». Resultatet ble at kompetansesentrene skulle ha ansvaret for den pedagogiske oppfølgingen av barn og unge med ci i sin region etter oppdrag fra den opplæringsansvarlige instansen i kommunen eller fylket barnet hadde tilhørighet til. I oktober 2001 forelå det også rutiner for samarbeid mellom Rikshospitalet og Statped knyttet til oppfølging av barn med ci. Rutinene innebar en klarere ansvarsfordeling og oversikt over tiltak som var nødvendige å gjennomføre av foreldre og pedagogisk personale i tiden før og etter operasjonen.

I forlengelsen av dette fikk kompetansesentrene Skådalen og Nedre Gausen samt Rikshospitalet våren 2001 i oppdrag fra styret for hørselssektoren å utforme et kurstilbud for pedagoger som til daglig jobbet med barn som hadde fått ci. Det ble utarbeidet et kurs, *Fra lyd til mening*, med vekt på grunnleggende kunnskaper om ci og hva det innebar at et barn fikk ci. Videre ble det rettet oppmerksomhet mot praktisk tilrettelegging i barnehage og skole og erfaringsutveksling mellom kursdeltakerne. Kurset var primært rettet mot pedagogisk personale i barnehage og skole samt ansatte i PP-tjenesten. I første omgang ble det gjennomført to kurs på Rikshospitalet både våren 2002 og 2003. Deltakelsen viste at det var et stort behov for denne typen kurs, da hver gjennomkjøring samlet rundt hundre deltakere fra hele landet. Dette var begynnelsen på utviklingen av kompetanseheving og kompetansespredning rettet mot pedagoger som til daglig jobbet med ci-opererte barn i barnas lokalmiljø. På denne tiden fullførte to rådgivere i senterets avdeling 1 sine hovedfagsarbeider om språkstimulering for førskolebarn med ci, noe som bidro ytterligere til senterets egen kompetanseheving når det gjaldt endringer i brukergruppen. Den teknologiske utviklingen på denne tiden bidro også til at lyd kvaliteten på høreapparater ble stadig bedre. Fokuset og satsingen på barn med ci, fikk også betydning for talestimulering for andre hørselshemmede barn.

Fylkesaudiopedagogene knyttes til Nedre Gausen

Som en del av omstruktureringen av spesialundervisningen ble det i 1993 opprettet 21 statlig finansierte audiopedagogstillinger som ble fordelt på landets 19 fylker. Intensjonen var å bidra til å sikre retten til opplæring i lokalmiljøet for hørselshemmede elever samt sikre kvaliteten på tilbudet som ble gitt. Fylkesaudiopedagogene skulle blant annet ha ansvar for oppfølging av den enkelte hørselshemmede i sitt fylke fra hørselstapet ble konstatert, gjennom førskole, grunnskole og videregående opplæring. I tillegg hadde fylkesaudiopedagogene oppfølgingsansvar for hørselshemmede som hadde rettigheter etter lov om voksenopplæring.

Kurskalender 1999

Tidspunkt	Titel	Arrangør	Kurs nr.	Se side
9. februar - 27. april. Tirsdager kl 17.30 - 20.00	Kurs i tegnspråk nivå 3	Nedre Gausen	1/99	11
28. januar	Innføringskurs om tinnitus (øresus)	Aust-Agder	28/99	25
19. februar	«Toåringen i fokus»	Buskerud	12/99	17
19. - 20. mars	Elevsamling for hørselshemmede elever i 10. klasse og i v.g.o. m/lærere og foreldre	Buskerud	13/99	17
22. mars	SATS kurs	Vest-Agder	36/99	29
7. - 8. april	Informasjonsteknologi til bruk i undervisning av hørselshemmede elever	Nedre Gausen	2/99	11
13. april	Nettverkssamling i tegnspråk	Buskerud	14/99	18
16. - 17. april	Grunnkurs: Bruk av data for voksne døve	Nedre Gausen	9/99	15
17. april	Kurs for foreldre til hørselshemmede barn i førskolealder	Buskerud	15/99	18
22. april	Små hørselstap og ensidig hørselstap hos barn og unge - del I 22. april. (Del II: 27. april)	Aust-Agder	29/99	25
22. april	Ensidig hørselstap og Cochlea implantat	Vest-Agder	41/99	31
23. - 24. april	Elevsamling for hørselshemmede elever i 8. og 9. klasse m/lærere og foresatte	Buskerud	16/99	19
27. april	Små hørselstap og ensidig hørselstap hos små barn og unge - del II (Del I 22. april)	Aust-Agder	30/99	26
27. - 29. april	Kurs i tegnspråk nivå 2	Nedre Gausen	5/99	13
Dagskurs i april	Boel-prøven - oppfølging i bruk av SATS (screening av 2-åringens språk)	Telemark		64
7. - 8. mai	Elevsamling for hørselshemmede elever i 5. - 7. klasse m/lærere og foresatte	Buskerud		
11. mai	Lesing og hørselshemmede elever i 1. - 5. klasse	Nedre Gausen		
12. mai	Engelskundervisning og tunghørte elever i klassetrinnet 6. - 10. klasse	Nedre Gausen		
26. mai	Hørselshemmede og matematikkopplæring	Vest-Agder		
26. - 28. mai	Oppfølgingskurs i tegnspråk	Nedre Gausen		
Dagskurs i mai	Om å være tunghørt	Telemark		
Mai	Pedagogisk kurs for helsesøstre	Vest-Agder		
3. - 4. juni	Konferanse på det audiopedagogiske området	Buskerud		
Høst 99	Ny opplæringslov og § 2-6 elevene (elever med tegnspråk som førstespråk)	Vest-Agder		
4. september	Samling 1. - 4. klasse m/foreldre	Buskerud		
Uke 36	Undervisning av tunghørte elever	Vest-Agder		
9. september	Innføringskurs i hørselshemming, tilrettelegging for høreapparatbrukere	Aust-Agder		
21. - 23. september	Grunnkurs: Undervisning av hørselshemmede elever	Nedre Gausen		
23. september	Samling 5. - 7. klasse m/lærere og venner	Buskerud		
15. oktober	Samling 10. klasse og elever i v.g.o. m/lærere	Buskerud		
15. - 16. oktober	Grunnkurs: Bruk av Internett for voksne døve	Nedre Gausen		
20. - 21. oktober	Temadager for førskolelærere: «Nye utfordringer i barnehagegruppen?»	Nedre Gausen		
28. oktober	Tverrfaglig møte inkl. brukerorganisasjonene	Buskerud		
2. november	Kurs i bruk av teleskop	Nedre Gausen		
19. november	Samling 8. - 9. klasse m/lærere og venner	Buskerud		
26. november	Nettverkssamling i tegnspråk	Buskerud		
2. - 3. desember	Samling på det audiopedagogiske fagområdet	Buskerud		
Ikke bestemt	Veiledningssamling for elever og lærere i 1. - 2. klasse	Aust-Agder		
Ikke bestemt	Veiledningssamling for elever og lærere i 3. - 5. klasse	Aust-Agder		

Mange av Nedre Gausens potensielle brukere hadde sin hverdag i skole eller barnehage i sin bostedskommune, og det ble etter hvert naturlig å etablere et tettere samarbeid mellom Nedre Gausen og fylkesaudiopedagogene i senterets region. Dette samarbeidet ble, med utgangspunkt i den tidligere omtalte St.meld. nr. 23 (1997–98), formalisert ved at tilnærmet alle fylkesaudiopedagoger fra 1. august 1999 ble knyttet til det statlige spesialpedagogiske støttesystemet. Fylkesaudiopedagogene, som fortsatt skulle ha sin arbeidsplass ute i fylkene, ble sentrenes forlengende arm ut i lokalmiljøene. For Nedre Gausen var det et stort løft at fylkesaudiopedagogene i fire av senterets fem fylker ble en del av senteret. Forventningene i kjølvannet av dette var store, og senterleder Gudmund Eikli skriver i forordet til Nedre Gausens Årsmelding 1999:

1999 var ellers det året da senteret fikk fire fylkeskontorer ved at fylkesaudiopedagogtjenesten i Buskerud, Telemark, Aust- og Vest-Agder ble knyttet til senteret. Dermed er grunnlaget lagt for utvikling av en spennende organisering som både bør kunne profilere seg med tverrfaglig og bred kompetanse for fagfeltet, et levende tegnspråkmiljø, nærhet til brukerne og et godt kjennskap til lokale forhold i senterets region.

Organisatorisk ble fylkeskontorene knyttet til senterets avdeling 1 og var i utgangspunktet «enmannskontor». I 1999 var Buskerud-kontoret lagt til Briskeby skole og kompetansesenter i Lier, og Telemark-kontoret var lokalisert

til Hjelpemiddelsentralen i Skien. I 2003 ble Telemark-kontoret flyttet til Lillegården kompetansesenter. I Aust-Agder var kontoret samlokalisert med PP-tjenesten i Froland, og i Vest-Agder lå det på Sørlandet kompetansesenter i Kristiansand. Vestfold fylke valgte å videreføre sin mangeårige fylkeskommunale syns- og audiopedagogtjeneste. Det var derfor naturlig at staten (ved Huseby og Nedre Gausen kompetansesenter) inngikk en samarbeidsavtale med fylkeskommunen i stedet for å bygge opp en parallell tjeneste.

Fylkesaudiopedagogenes rolle

At fylkesaudiopedagogene hadde oppfølgingsansvar for hørselshemmede i hele opplæringsløpet, betydde ikke at de i 1999 bidro med like mye oppfølging, råd og veiledning for alle. Deres oppfølging av barn og unge i skolealder handlet primært om tunghørte elever som benyttet skoletilbudet i hjemmemiljøet eller et interkommunalt tilbud hvor opplæringen oftest var basert på norsk talespråk. For elever som valgte et statlig skoletilbud i et tegn- og norskspråklig opplæringsmiljø derimot, fulgte vanligvis fylkesaudiopedagogen den enkelte elevs utvikling kun gjennom deltakelse på ansvarsgruppemøter. I de øvrige aldersgruppene fulgte opp, var det brukere med et større spekter av hørselstap. Da opplæringsloven § 2-6 og § 3-9 på slutten av 1990-årene ga rett til opplæring i og på tegnspråk for døve og sterkt tunghørte elever i nærmiljøet,

Skolestart høsten 2002

valgte etter hvert flere og flere elever med betydelige hørselstap denne løsningen. Dette bidro til at fylkesaudiopedagogene i større grad enn tidligere også fikk ansvar for at denne brukergruppens behov ble ivaretatt i hele opplærings- og utdanningsløpet.

Oppfølgingsansvaret fylkesaudiopedagogene hadde overfor hørselshemmede, var både sammensatt og omfattende. Hørselshemmede er en relativt lavfrekvent og sammensatt gruppe, og det var ingen selvfølge at barnehager, skoler og PP-tjeneste, den dagen en kommunene fikk en hørselshemmet innbygger, hadde kunnskaper om hvordan de skulle tilrettelegge læringsarenaer med utgangspunkt i den hørselshemmedes behov. Her var det at fylkesaudiopedagogene kom inn i bildet, og da spesielt med tanke på oppstart i barnehage og overganger mellom ulike arenaer, for eksempel grunnskole og videregående skole. Ved å gi informasjon, råd- og veiledning med utgangspunkt i observasjon av brukeren bidro de til at både pedagogiske og fysiske sider ved læringsmiljøene ble ivaretatt. Stikkord her er organisering, kommunikasjon, hørselstekniske hjelpemidler, akustikk m.m. Fylkesaudiopedagogene bidro også med informasjon til medelever og ulike typer kurs og samlinger rettet både mot ansatte i barnehage og skole, hørselshemmede barn og unge samt deres foreldre. I tillegg var det av stor betydning at de etablerte gode faglige nettverk, som fungerte som grunnlag for funksjonelle samarbeidsrutiner med PP-tjeneste, helsestasjoner, hørselssentraler ved sykehus, hjelpemiddelsentraler og andre aktuelle instanser.

I 2002 hadde Nedre Gausens årsmelding for siste gang med vedlegg med «Aktivitetsbeskrivelser og brukerstatistikk for audiopedagogtjenestene i fylkene». Ut fra denne oversikten er det ikke mulig å se den enkelte brukers grad av hørselstap, omfang av tjenester eller hvilke tjenester fylkesaudiopedagogen har bidratt med til den enkelte. Dette skyldes at det ikke var gitt noen sentrale føringer eller retningslinjer for slik registrering. Likevel er det interessant å se at tallene spenner fra ca. 100 brukere i ett fylke til over 700 i et annet i løpet av 2002. Når vi vet at det her var snakk om en meget sammensatt brukergruppe med stor variasjon i både alder og hørselstap, og at både alder og grad av hørselstap stiller helt ulike krav til blant annet rådgiving og tilrettelegging, er det ikke overraskende at det tidligere omtalte Sunnanåutvalget i 2000

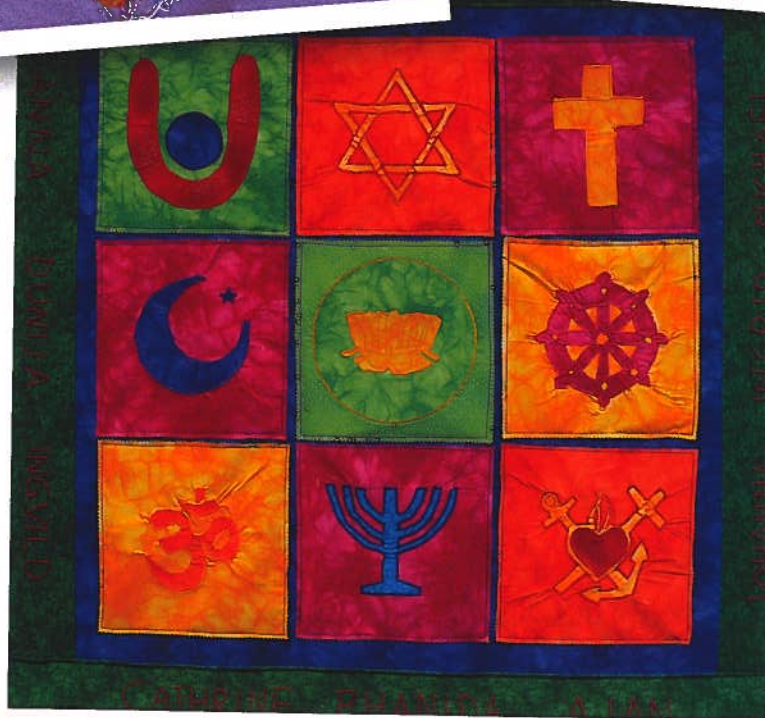
foreslo å styrke fylkeskontorene med minst én ny stilling i hvert fylke. Bakgrunnen for dette forslaget var et ønske om å møte utfordringene som fulgte i kjølvannet av at flere og flere hørselshemmede barn og unge, uavhengig av hørselstap, valgte bostedsskolen som sitt primære skoletilbud. St.meld. nr. 14 (2003–2004), som var en oppfølger av Sunnanåutvalget, slo imidlertid fast at departementet forventet at Statped overførte personale til fylkeskontorene, slik at det ble samsvar mellom etterspørsel og tilbud. Fra 2003 skjedde det en dobling i antallet stillinger (fra en til to) på noen fylkeskontorer ved Nedre Gausen.

Økende behov for ressurser ute i fylkene

Det økende ressursbehovet ute i fylkene lot seg etter hvert løse ved at rådgivere, som hadde sin faste tilhørighet i Holmestrand, bidro med sin kompetanse ute i fylkene. Når disse rådgiverne jobbet ute i fylkene, var det primært rettet mot brukere de også hadde oppfølgingsansvar for når tjenester ble gitt på senteret (i Holmestrand). Dette bidro etter hvert til å skape et helhetlig og forutsigbart kompetansenettverk rundt den enkelte bruker, med færrest mulig fagpersoner. Gjennomføring av ulike typer kurs rettet mot hørselshemmede barn/unge og deres foreldre, samt kurs for opplæringsnettverket rundt den enkelte hørselshemmede lokalisert ute i fylkene, involverte også senterets rådgivere og andre ansatte i større grad enn tidligere. Dette var starten på noe som i de kommende årene førte til økt ressursinnsats i fylkene, der de fleste brukerne befant seg, og sikret et bredt spekter av kompetanse som kunne ivareta den sammensatte brukergruppens rettigheter og behov. Generelt ble det bedre flyt mellom kompetansen på fylkeskontorene og kompetansen som var lokalisert til Holmestrand. Denne flyten gikk begge veier og bidro til bedre utnyttelse av den totale kompetansen i Nedre Gausens region til glede for brukerne og deres nettverk.

Til tross for økt samhandling mellom fylkeskontorene og ansatte i Holmestrand, skriver senterleder Gudmund Eikli i årsmeldingen for 2003 at det fortsatt var utfordringer med å knytte fylkeskontorene til senteret på en god og hensiktsmessig måte. I et forsøk på å legge til rette for felles møteplasser ble det etablert faste samarbeidsrutiner og felles møtedager lagt til Nedre Gausen. Se mer om fylkeskontorenes arbeid på side 168.

Elevarbeider

Tilbudet til tunghørte elever i støpeskjeen

Senterets avdeling 1, som ble etablert i 1992, videreførte *korttidsoppholdene*, et tjenestetilbud som ble utviklet i midten av 1980-årene. Dette var et tilbud til hørselshemmede elever i 1.-10. klasse i vanlig skole. Brukergruppen besto av elever som hadde behov for å møte andre hørselshemmede på samme alder. Flere av de sterkt hørselshemmede elevene som opprinnelig benyttet seg av senterets korttidsopphold, benyttet seg i stedet av deltidstilbudet da dette ble etablert som en følge av opplæringsloven § 2-6. Det medførte at korttidsoppholdene etter hvert ble rettet mot tunghørte elever.

Samtidig som korttidsoppholdene i større grad ble rettet mot tunghørte elever, økte tilbudets popularitet, og det var til tider mange som sto på venteliste for å få plass. I 1999 så derfor avdeling 1 nærmere på innholdet i og organiseringen av tilbudet, for å gjøre endringer som ga plass for flere. Fra høsten 2000 endret korttidsoppholdene betegnelse til *elevkurs*. I perioden fra 1999 til 2003 ble kursene kortet inn fra 1-2 ukers kurs, som alltid gikk over en helg, til kurs over fire dager. Kursene ble lagt til vanlige ukedager, men inkluderte fortsatt overnatting og sosialt fellesskap. Organiseringen var aldersblandede grupper, som besto av fem til femten elever. For barn i småskolen ble det gjennomført kurs for barn og foreldre. Kursene ble arrangert i Holmestrand eller i Kristiansand. Målet for elevkursene blir i Nedre Gausens *Tjenestekatalog for 2001-2002* beskrevet slik:

Å bidra til å styrke barnets/ungdommens bevissthet om det å ha hørselstap og hvilke konsekvenser det kan ha. Å bidra til at barnet/ungdommen kan utvikle kompetanse i sin hverdag.

Målet ble realisert gjennom arbeid med ulike sider ved det å være hørselshemmet. Tema som gikk igjen, var: «Hørselen min», «Kommunikasjon» og «Hvem er jeg?». Det ble lagt vekt på å bruke elevenes egne erfaringer. Utredning og rapportering, som tidligere hadde vært en viktig del av tilbudet, ble nå tonet betydelig ned og ble i stedet tilbudt som egne tjenester helt uavhengig av elevkursene. Dette tilbudet ble fortsatt ivaretatt av rådgivere i avdeling 1.

I boka «... *blir godt inni oss!*» gir blant andre elever som benyttet seg av korttidstilbudet på Nedre Gausen i 1990-årene, et bilde av hvordan de opplevde møtet med Nedre Gausen. En

Mitt skoleminne

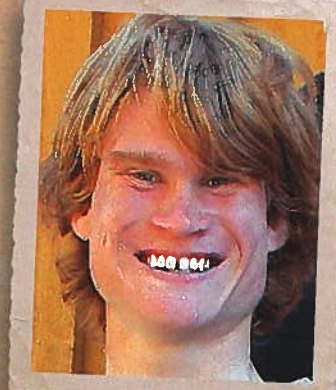
Oskar Henry Roberg f. 1991
Elev 1998-2008

Jeg husker vi var på skoletur til Oslo for å besøke Teknisk Museum. Vi kjørte buss fram og tilbake. Det var mange med, både elever og lærere. Det var mest spennende å se og prøve de gamle telefonene og mobiltelefonene. Det var også en stor togbane som jeg kunne starte ved å trykke på en knapp. Vi så gamle fly og biler. Jeg prøvde en sykkel som laget strøm når jeg syklet på den. Da lystet det i lampene den var koblet til.

Jeg husker også en tur til Skådalen skole før jul, der vi laget julepynt. Vi laget stearinlys ved å dyppe en tråd ned i stearin mange ganger. Vi spiste matpakkene våre, og etterpå fikk vi kaker.

Det mest spennende på Nedre Gausen var vaskekjelleren. Der var det tre vaskemaskiner, to tørketromler og varmrulle. Kjøkkenet var også et spennende sted. Av og til fikk jeg hjelpe til med å rydde og kjøre oppvaskmaskin.

Våren 2013: Går siste året på Signo grunn- og videregående skole. Bor hjemme, men skal flytte til Andebu til høsten.

14 år gammel tunghørt jente skriver:

Jeg har også vært på «Nedre Gausen-opphold». Det har vært kjempegøy [...] Altså har jeg vært der tre ganger. Håper jeg får plass der neste gang også. Vi er alltid seks i en gruppe. Alle bruker høreapparat. Jeg har bare vært i jentegruppe til nå. Jeg håper kanskje på en blandingsgruppe til neste år. Det ville bli spennende å se hvordan det er å være to uker sammen med både gutter og jenter.

En tunghørt gutt i 4. klasse skriver:

Jeg liker meg på en skole som heter Nedre Gausen døveskole. Jeg er glad for at jeg har gode kamerater som vet hvordan jeg har det. Vi gjør ting som får meg til å glemme at jeg hører dårlig.

Et annet tilbud for tunghørte var *elevsamlinger* på 1–2 dager rettet mot elever i 3.–10. klasse og videregående skole. Målet var at elevene skulle møte andre hørselshemmede på sin egen alder, utveksle erfaringer og få kunnskaper

om hørselstap med mer. Samlingene ble arrangert ute i fylkene av fylkesaudiopedagogene, gjerne i samarbeid med hjelpemiddelsentralen, hørselssentralen eller hørselsskissene i fylket. Det ble lagt vekt på sosialt samvær, identitetsutvikling, hørselstekniske nyheter og stell av høreapparater.

Færre helårselever

I perioden 1998–2003 gikk antallet helårselever ved Nedre Gausen skole ned fra 21 til 15, og i denne perioden var det kun fire helårselever som benyttet seg av botilbud, hele eller deler av uka. Mye tyder på at utviklingen på denne tiden gikk i retning av at det først og fremst var de som bodde i dagpendleravstand fra Nedre Gausen som benyttet seg av skolens helårstilbud. Å kunne bo hjemme hadde sine fordeler. Med opplæring i og på tegnspråk etter opplæringsloven § 2-6 på bostedsskolen, supplert med deltidstilbud i inntil 12 uker, lot dette seg realisere. Flere av elevene som på denne tiden valgte denne løsningen, ble helårselever ved Nedre Gausen skole i løpet av mellom- eller ungdomstrinnet. At flere og flere hørselshemmede elever på denne tiden fikk ei, bidro også til nedgang i elevtallet ved Nedre Gausen skole.

Helårstilbudet på Nedre Gausen var fortsatt basert på *delt skoletilbud*, som ble etablert i 1980-årene. Dette innebar at elevene kunne velge å gå fire dager i uka på Nedre Gausen skole og én fast dag på bostedsskolen. Intensjonen med dette var å ivareta tilhørigheten til elevenes nærmiljø. En lærer fra Nedre Gausen skole fulgte de elevene som bodde i dagpendleravstand fra Nedre Gausen. Det ble blant annet gitt ukentlig tegnspråkopplæring til alle elevene i klassen, og relasjonsbygging var et viktig mål. I denne perioden benyttet de fleste helårselevne ved Nedre Gausen denne ordningen.

Utfordringen med synkende elevtall løste skoleavdelingen med å organisere skolen i fire aldersblandede grupper, som en fådelt skole. Det ble lagt vekt på å utvikle arbeidsmåter som passet for en fådelt tospråklig opplæring. Organiseringen ga mulighet til å arbeide med felles metodikk og felles prosjekter på tvers av gruppene. *Storyline*, som er en tverrfaglig, problemorientert undervisningsmetode som gir rom for utforskning, refleksjon, samtaler/argumentasjon og handling, ble tilpasset tospråklig opplæring og mye benyttet. På denne tiden hadde flere av skolens elever fått personlig skole-PC gjennom

Tverrfaglig og aldersblandet «Prosjekt skoleavis» 2003.

SKOLEAVIS

Rebecca Hansen (16 år) jobber opp. Elevene er ansvarlige for skoleavisen.

Johanna Asprusten arbeider sammen med to klassekamerater i Holmestrand.

Holmestrand Avis

Holmestrand Avis

Med avisen kan vi fortelle litt om hvem vi er og vise at vi ikke er annerledes enn andre skoler.

På Johanna Asprusten, Torunn og Grethe har skoleavisen blitt en viktig del.

Proff avisredaksjon

Lokalpressen i Holmestrand har fått et nytt tilskudd. Elevene ved Nedre Gausen skole er nå i full avhengighet av å lage egen skoleavis.

Og skoleavisen gir grundig tilbakemelding på alle saker som blir trykket og utgitt. Det er en viktig del av skoleavisen.

Elevene har sett på de forskjellige bøkene og bidrar med artikler og bilder. De har i tillegg laget en egen avis, som heter skoleavisen.

Det er spennende å jobbe med skoleavisen, og det er en viktig del av skoleavisen.

skoleavisen gir et bilde av skolen. Det er spennende å jobbe med skoleavisen, og det er en viktig del av skoleavisen.

Elevene har sett på de forskjellige bøkene og bidrar med artikler og bilder. De har i tillegg laget en egen avis, som heter skoleavisen.

Det er spennende å jobbe med skoleavisen, og det er en viktig del av skoleavisen.

reklametekster, kryssord og lignende. Det er spennende å jobbe med skoleavisen, og det er en viktig del av skoleavisen.

Elevene har sett på de forskjellige bøkene og bidrar med artikler og bilder. De har i tillegg laget en egen avis, som heter skoleavisen.

Det er spennende å jobbe med skoleavisen, og det er en viktig del av skoleavisen.

og med avisen kan vi fortelle litt om hvem vi er og vise at vi ikke er annerledes enn andre skoler.

Elevene har sett på de forskjellige bøkene og bidrar med artikler og bilder. De har i tillegg laget en egen avis, som heter skoleavisen.

Det er spennende å jobbe med skoleavisen, og det er en viktig del av skoleavisen.

En vanlig dag på Nedre Gausen skole

VI besøker småskolen

Elevene på småskolen har "Monsterruke"! En av lærerne, Grethe, kledde seg ut som et grusomt monster og skremte elevene litt. Etterpå så elevene i mange forskjellige bøker om monstre og studerte hvordan monstre så ut. Så tegnet de masse grusomme ansikter. Grethe forteller at de skal skrive historier om monstre, som skal inn i skoleavisa. Det blir spennende. Per Øyvind, Torunn og Grethe er hovedlærere denne uka. I drama og rytmikktimene skal de også danse en monsterdans og lage mange monster masker.

VI besøker mellomtrinnet

Her sitter Johanna og Ingvald og jobber med norsk og samfunnsfag lekse. Etterpå skal Johanna skrive et postkort på engelsk og gi til Ingvald som lekse. Jentene synes det er litt kjedelig. Senere skal de ha tegnspråk-undervisning sammen med læreren sin, Anne Kristine. Så skal de ha drama og rytmikk de to siste timene. De diskuterer litt hva de driver på med i drama og rytmikktimen, men så kommer de på at de holder på med en dramatisering av "Tuppen og Lillemor". De synes det er litt morsomt.

Tre andre elever på mellomtrinnet jobber akkurat nå med et land i Sør Afrika som heter Ecuador. De ser på kart over Ecuador og lærer om natur, dyr og mennesker som bor der. Liv, læreren deres, sier at de egentlig skulle bli ferdig før høstferien, men nå har de bestemt at de vil jobbe litt lengre.

Når de har friminutt ute leker de mye sisten, politi og tyver, fotball osv.

Besøk på ungdomsskolen

Her arbeider elevene på ungdomsskolen. De har norsk og jobber med prosessorientert skrive sammen med klasselærer Cecilie. Alle elevene på ungdomsskolen har bærbar PC. Det synes de er et godt hjelpemiddel, særlig når de jobber slik som nå. Senere i dag skal ungdomsskolen ha samfunnsfagprøve om 2. verdenskrig. I de to siste timene skal elevene ha drama og rytmikk sammen med mellomtrinnet. I friminuttene pleier de og være ute å spille med ball om sommeren (fotball, volleyball, håndball osv), men om vinteren, da pleier de å være inne og prate.

Hjelpemiddelsentralen, og IKT var et satsingsområde. Alle elevene jobbet med tekstbehandling og pedagogisk programvare, og på ungdomstrinnet brukte elevene i tillegg Internett til å søke etter kunnskap.

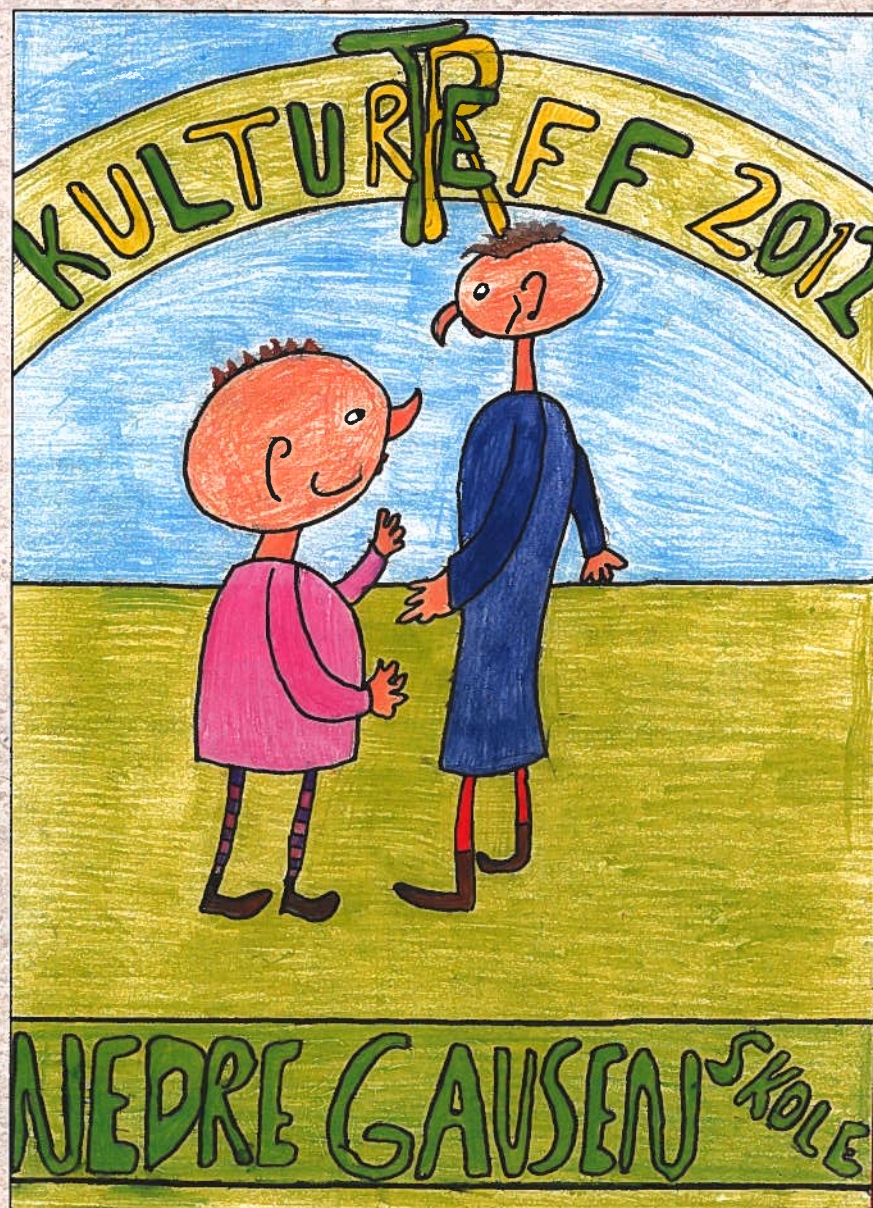
I en periode med et synkende elevtall bidro skolens deltidsopplæring til et større skolemiljø i store deler av året. Deltidselever som hadde en fast ukedag på Nedre Gausen, eller som benyttet seg av deltidstilbudet i bolker, var knyttet til faste grupper med helårslever. Års- og periodeplanleggingen på skolen var organisert slik at hovedtyngden av opplæringen basert på fagplanene for døve og sterkt tunghørte, ble lagt til perioder med deltidselever. Det ble lagt vekt på å bruke metoder og arbeidsformer som krevde samspill på tvers av skolens elevgrupper, med både skolefag, samhandling og sosial kompetanse i fokus.

Et eksempel på et aldersblandet og tverrfaglig undervisningsopplegg for hel- og deltidselever var skoleavisen NGK-nytt i 2003.

Utdrag fra skoleavisen NGS-NYTT.

Fra 2003 ble hørselshemmede elever fra flere og flere deler av landet invitert til kulturtreff på Nedre Gausen. I forkant av kulturtreffene ble det arrangert plakatkonkurranser. Tema for kulturtreff og plakater varierte fra år til år. Dette er vinnerplakatene fra 2003-2012.»

Den 39. skoleuka (sommerskole) var et annet tilbud Nedre Gausen hadde til helårs- og deltidselever. På grunn av den tospråklige opplæringen hadde disse elevene flere undervisningstimer enn andre elever. Å legge en del av tegnspråkundervisningen til første uke av sommerferien bidro til at helårs- og deltidselevne kunne få en del av tegnspråkopplæringen i større grupper og utenom ordinær skoletid. Dette ble gitt som et helhetlig tilbud, som også innebar bo- og fritidstilbud. Det var ansatte på elevhjemmene og senterets tegnspråkkonsulenter som hadde ansvaret for gjennomføringen.

Med et synkende antall helårselever ble det enda viktigere enn tidligere å holde fast ved og videreutvikle samarbeidet med andre tegnspråklige opplæringsarenaer. Samarbeidet med Skådalen og Vetland skole, begge skoler for hørselshemmede i Oslo-området, samt hørselsklassene på Myrene skole i Porsgrunn og Sem skole i Tønsberg ble prioritert. Elevene ved skolene møttes regelmessig på årlige aktiviteter som aktivitetsdager, juleverksted, karneval og nyttårsball. Årsmeldingen for 1999 gir et lite innblikk i denne siden av virksomheten:

Nedre Gausen skole arrangerte skoleball for elever fra vår ungdomsskole, korttidselever og elever fra Skådalen, Vetland og hørselsklassen på Sem. Over femti ungdommer deltok i et flott gjennomført arrangement.

Skolens sagnomsuste juleavslutninger var et tilbud til brukerne i Nedre Gausens region. Arrangementet samlet fulle hus år etter år. Bo- og fritidsavdeling samarbeidet med lærerpersonalet om denne typen aktiviteter.

Kulturtreff i gymsalen 2003.

I perioden 1999–2003 hadde nesten alle helårselevne ved Nedre Gausen skole én dag i uka på bostedsskolen sin, noe som førte til samarbeid med mange arenaer for hørende elever. Skolen deltok også på felles aktivitetsdager både høst og vår sammen med Holmestrand kommunes fem barneskoler. På barnetrinnet ble det gjennomført noen mindre samarbeidsprosjekter med den kommunale naboskolen, Gausetangen skole, og på ungdomstrinnet var det i denne perioden noe samarbeid med Gjøklep ungdomsskole.

Kulturtreff for tegnspråklige elever

Fagplanene i drama og rytmikk for døve og sterkt tunghørte elever ble introdusert som et alternativ til musikkfaget. Ifølge L97 skulle opplæringen i faget føre elevene inn i kunstneriske, estetiske og skapende prosesser, hvor også formidling var et viktig element. Med utgangspunkt i dette vokste det på Nedre Gausen skole fram en idé om å etablere en arena hvor hørselshemmede elever kunne dele erfaringer, prosesser og produksjon i drama- og rytmikkfaget med hverandre, til inspirasjon og glede for seg selv og andre. Våren 2001 ble denne ideen realisert ved at Nedre Gausen for første gang arrangerte kulturtreff. Intensjonen var også at arrangementet skulle føye seg inn i rekken av andre arrangement som fungerte som sosiale møteplasser for tegnspråklige elever, og hvor kontakt og vennskap ble utviklet på tvers av skolene.

I årene som fulgte, ble det hver vår arrangert kulturtreff, som fort ble så populært at sceneframvisningen måtte flyttes fra skolens gymsal til Biorama. Ulike typer aktiviteter og sosialt fellesskap var fortsatt lagt til Nedre Gausen. I 2002 var det med 200 deltakere fra hele Østlandet, og i Årsmelding 2003 står følgende:

Et viktig bidrag til de felles arrangementene fra Nedre Gausen er det store Kulturtreffet som gjennomføres i mai hvert år. I år var det ca. 300 deltakere fra hele Østlandsområdet som var med på dramatisering, opptrinn og sosiale aktiviteter.

Se bilder fra kulturtreffene på side 144/145.

Kunnskapsspredning og kompetanseheving

Mens senterets ansatte og ledelse fortsatt ventet spent på utfallet av oppfølgingen etter den tidligere omtalte rapporten til

Sunnanåutvalget, ble de ikke handlingslammet. Gjennom stort faglig engasjement ønsket de å vise at senteret hadde livets rett. I praksis betydde dette blant annet at senteret var medarrangør av to store fagkonferanser i 2000. I februar var Nedre Gausen medarrangør av en stor nasjonal tverrfaglig konferanse om brukermedvirkning sammen med Hørselsenteret ved Høgskolen i Vestfold. Konferansen hadde nær 200 deltakere og ble åpnet av helseminister Dagfinn Høybråten. I oktober arrangerte Nedre Gausen, i samarbeid med Briskeby skole og kompetansesenter og Andebu skole og kompetansesenter, den første nasjonale konferansen om voksenopplæring for hørselshemmede. Denne konferansen ble arrangert i Oslo og samlet ca. 190 deltakere. Konferansen ble åpnet av kirke- og utdanningsminister Trond Giske.

I 2000 arrangerte Nedre Gausen også fagdager for lærere og andre fagpersoner i senterets region. Denne typen arrangement var noe senteret startet med i 1995, og som ble møtt med stor interesse også utenfor senterets region. Senteret hadde som mål å arrangere fagdager annethvert år. Temaet i 2000 var *Storyline i opplæring av hørselshemmede*. Nedre Gausen skolens erfaringer med denne undervisningsmetoden ble delt med deltakerne gjennom teori og praktisk arbeid i samarbeid med Høgskolen i Vestfold.

Nedre Gausens avdeling 3 hadde, i tett samarbeid med avdeling 1, ansvar for en utstrakt kursvirksomhet rettet mot ulike grupper av fagpersoner som arbeidet med eller i tilknytning til hørselshemmede i senterets region, samt kurs for foreldre til hørselshemmede barn. Ulike typer kurs ble fortløpende vurdert ut fra behovene som oppsto. Kursene ble arrangert enten på Nedre Gausen eller ute i regionen.

Se mitt språk – et helhetlig tilbud

Foreldre som deltok på tegnspråkopplæringen *Se mitt språk* fikk tilbud om å ha med seg sine hørende og hørselshemmede barn i førskolealder. De hørselshemmede barna fikk et pedagogisk tilrettelagt deltidsstilbud, vanligvis tilrettelagt i Aulerød barnehage for hørselshemmede på Sem. For «hørende søsken» i førskolealder gikk tilbudet i perioden 1999–2003 fra å være et tilbud om tilsyn og aktiviteter ved senteret til å bli samkjørt med de hørselshemmede barnas tilbud på Sem. Fra skolestart kunne de hørselshemmede barna benytte seg av

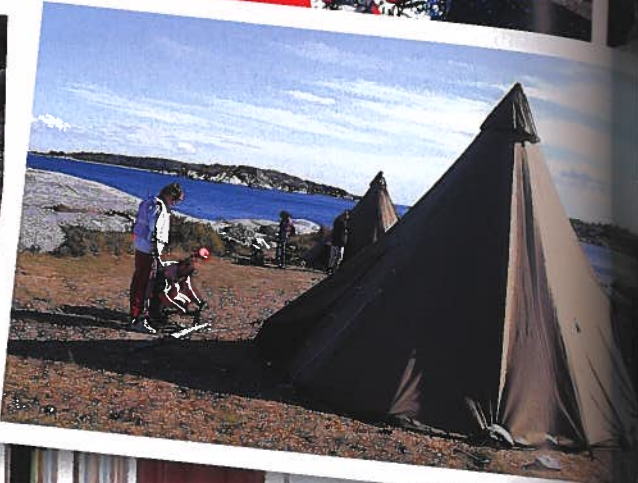
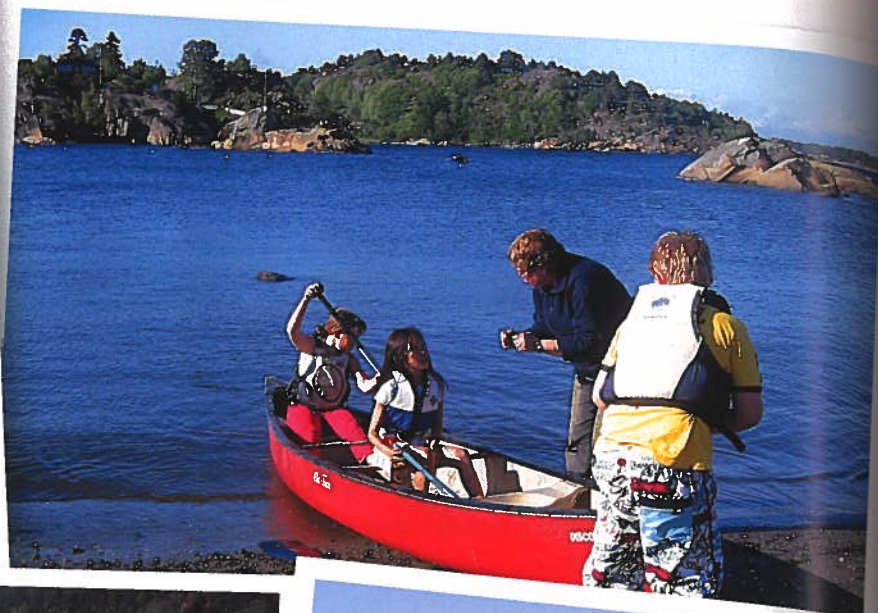
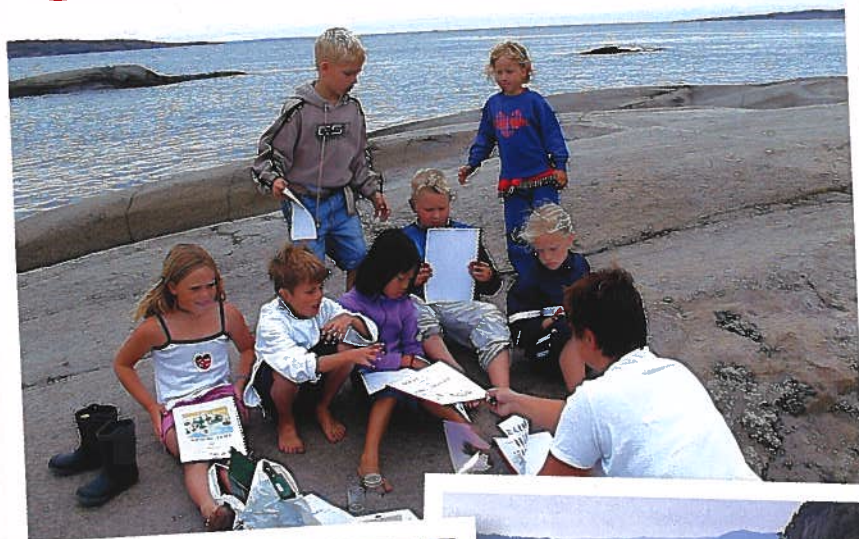
Lærer Margareth Hardtvedt underviser i tegnspråk 2002-2003.

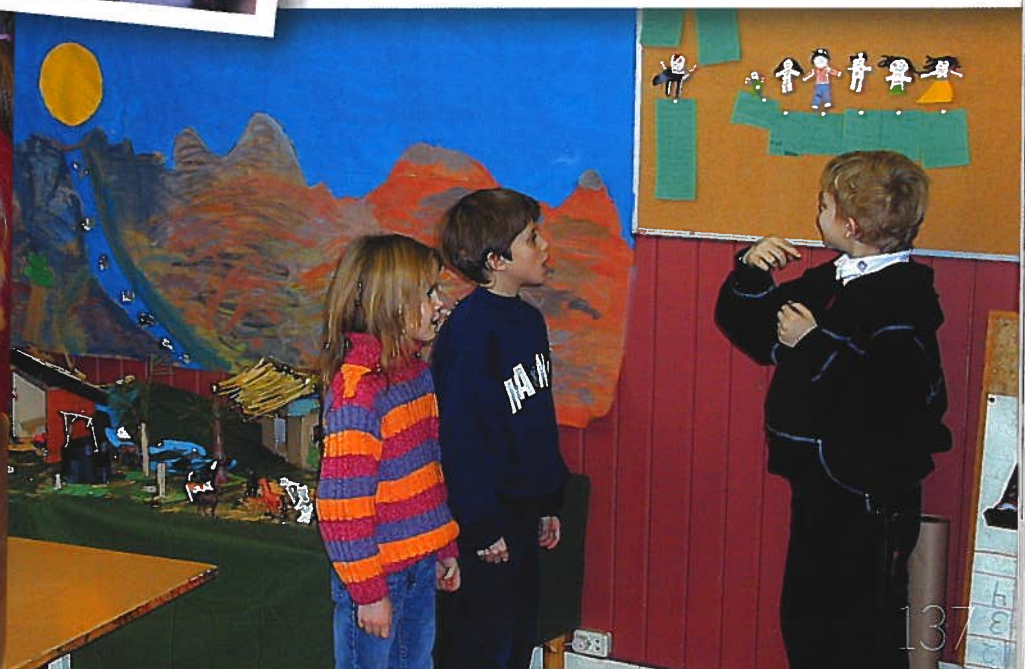
skolens deltidsstilbud de ukene foreldrene var på *Se mitt språk*, men for «hørende søsken» fantes det ikke noe tilbud. Det var mange foreldre som ga uttrykk for at det var vanskelig for begge foreldrene å fortsette på *Se mitt språk* når deres hørende barn skulle begynne på skolen.

Som en konsekvens av dette gjennomførte Nedre Gausen i 2002 en brukerundersøkelse for å kartlegge behovet for tilbud til hørende søsken i skolealder. Undersøkelsen fokuserte på rent praktiske forhold knyttet til tilsyn, men inneholdt også spørsmål om viktige sider ved forholdet mellom hørende og hørselshemmede søsken. Ikke overraskende viste det seg at det var behov for tilsyn for mange hørende søsken i småskolealder. Ut over dette var det en tilnærmet unison oppfatning blant foreldrene om at *Se mitt språk* burde være et tilbud til hele familien så lenge hørende søsken gikk på barnetrinnet. De mente dette var en god investering for fremtiden når det gjaldt forholdet mellom hørende og hørselshemmede søsken.

Resultatet ble at Nedre Gausen opprettet et tilbud for hørende søsken fra 1.–4. klasse, som i utgangspunktet la vekt på tegnspråkopplæring og kultur knyttet til språket, samt på å skape forståelse for ulike sider ved det å være hørselshemmet.

Glimt fra 1999-2003

Nedre Gausen kompetansesenter

– egen virksomhet styrt av det nye Utdanningsdirektoratet

2004–2009

Den 31. desember 2003 ble styret for Statped avviklet, og fra 15. juni 2004 ble styresekretariatet i Molde og på Hamar en del av det nyopprettede Utdanningsdirektoratet. Samtidig ble de statlige kompetansesentrene egne, selvstendige virksomheter underlagt Utdanningsdirektoratet. Våren 2004 ble prosjekt *Statped 2005* etablert. Prosjektets mandat var å utforme og dimensjonere Statped med utgangspunkt i St.meld. nr. 30 (2003–2004) *Kultur for læring*.

Dette førte til endringer i Statspeds visjon fra 2005 og hovedmål fra 2006. Verdigrunnlaget forble uendret.

Hovedmål for Statpeds tjenesteprofil 2006:

1. **Tjenesteyting:** å sikre spesialpedagogiske tjenester som fremmer tilpasset, likeverdig og inkluderende opplæring (utredning, rådgivning, opplæring, bo- og fritidstilbud, kurs for brukere, kurs for foreldre/foresatte og annen faglig bistand).
2. **Kompetanseutvikling og kunnskapsspredning:** å utvikle kompetanse om brukere med særskilte opplæringsbehov og om inkluderende og funksjonelle læringsmiljøer (kompetanseutvikling, kompetansespredning, samarbeid, læremiddelarbeid, internasjonalt bistandsarbeid, annen kompetanseutvikling og kunnskapsspredning).

Fundament for Statpeds virksomhet:

Visjon 2005: Likeverd og mestring - i en inkluderende og tilpasset opplæring for alle.

Verdier: Tilgjengelighet, respekt og kvalitet.

I perioden 2008 - 2009 var hovedmålene tilnærmet de samme som i perioden 1999 - 2005.

I personalgruppen på Nedre Gausen var oppmerksomheten rettet mot den nye visjonen og hva den innebar for senterets sammensatte brukergruppe. I forordet til Årsmelding 2004 synliggjør senterleder Gudmund Eikli dette slik:

Senteret har en rolle i det omfattende reformarbeidet som skjer i forbindelse med oppfølgingen av Stortingsmelding nr. 30 «Kultur for læring», hvor utviklingen av «en skole for alle» er en sentral målsetning. Det er ikke uten videre gitt at hørselshemmedes behov for tilpasset opplæring blir godt ivarettatt i alle de endringene som skjer i skolen. Bl.a. er det oftest svært vanskelig for tunghørte elever å få med seg det som blir sagt i undervisningen når elevgruppen blir for stor.

«En skole for alle» var en inkluderende målsetting, men hva krevdes det av organisering og kompetanse på den enkelte skole for å kunne realisere den? Ville den enkelte skole kunne legge til rette for at også hørselshemmede elever kunne oppleve å være inkludert i læringsmiljøer hvor normal hørsel

i utgangspunktet var en viktig forutsetning for inkludering? Utfordringene med tilrettelegging for denne elevgruppen økte i tråd med hørselstapet. Organisering og fysisk og pedagogisk tilrettelegging i strukturerte opplærings situasjoner, med inkludering som en del av målsettingen, kunne i seg selv være en stor utfordring. Med den rette kompetansen og ressursene på plass kunne dette likevel la seg realisere. Men skolehverdagen består også av frie og uformelle kommunikasjons- og samhandlingssituasjoner, både i og utenfor klasserommet. Dette er situasjoner som er utgangspunkt for nettverksbygging mellom elever og en viktig forutsetning for inkludering. I hvor stor grad ville hørselshemmede elever være en del av denne sosialiseringen og nettverksbyggingen? Her var det ikke gitt at det alltid var graden av hørselstap som var utslagsgivende. Hvordan den enkelte skole definerte begrepene inkludering og likeverd, og hvordan dette ble ivarettatt i praksis, var av helt avgjørende betydning. Både strukturerte deler av læringsmiljøet og mer uformelle situasjoner i skolehverdagen var prisgitt skolens grunnleggende forståelse av og praktisering knyttet til disse begrepene. Her var det mange utfordringer å gripe fatt i for Nedre Gausen, som skulle bidra til at hjemstedsskolene og elevenes nettverk i størst mulig grad skulle være i stand til å realisere visjonen om «en skole for alle», også for hørselshemmede elever.

I denne perioden ble senterets løpende tjenestetilbud og satsingsområder i stor grad videreført, men fra 2006 ble satsingsområdene i større grad rettet mot:

- *utviklingsarbeid ved Nedre Gausen skole*
- *prosjektarbeid/utviklingsarbeid*
- *videreutvikling av kurstilbud i alternative kommunikasjonsformer*
- *tidlig innsats*
- *lytte-/talespråkutvikling*
- *arbeidsmiljøet generelt og det tospråklige arbeidsmiljøet spesielt*
- *å styrke kompetansen til PPT, andre lokale fagmiljøer og lærerutdanningen.*

En oversikt over avdelinger og ansvarsområder viser at senterets fellestjenester ble lagt til en egen avdeling fra 2004. Avdeling 1 og 3 hadde mange arbeidsoppgaver som krevde tett samarbeid, og i 2008 ble de derfor slått sammen til én avdeling, som fikk betegnelsen «Kurs og rådgivning».

Organisasjonsoversikt 2004

Nedre Gausen – et likeverdig og inkluderende arbeidsmiljø for hørselshemmede?

I 1980 ble det ansatt to hørselshemmede lærere på Nedre Gausen. Høsten 1998 var ni av i alt 45 ansatte sterkt hørselshemmede tegnspråkbrukere. Disse var å finne blant senterets lærere, miljøarbeidere, tegnspråkkonsulenter og i ledergruppen. Senteret fikk etter hvert også flere tunghørte ansatte som ikke var tegnspråkbrukere.

I 2003 gjennomførte senteret, som en del av HMS-arbeidet, en risikovurdering hvor det kom fram at mange av senterets problemområder hadde sammenheng med at personalgruppen besto av både hørende, tunghørte og døve. Med utgangspunkt i dette ble det i 2004 opprettet en arbeidsgruppe som hadde i oppgave å finne tiltak for å bedre det tospråklige arbeidsmiljøet på senteret. Gruppens første satsingsområde var å bidra til å skape en holdningsendring som førte til at flere ansatte begynte å bruke tegnspråk eller tegn på senterets fellesarealer. Målet var at alle skulle oppleve å være likeverdige og inkludert på arbeidsplassen.

Arbeidsgruppen viste stor kreativitet for å gjøre noe med det tospråklige arbeidsmiljøet. Den arrangerte for eksempel tegnspråkcafé, faste tegnspråkdager i kantina og sist, men ikke minst årets «Opp med henda»-pris – en pris som ble gitt til en ansatt som med sitt engasjement for et godt tospråklig arbeidsmiljø hadde vært til inspirasjon for mange andre. I tillegg til dette videreførte tegnspråkkonsulentene i avdeling 3 internopplæring i tegnspråk etter en fast plan, også for dem som ikke behøvde å beherske tegnspråk for å kunne utføre arbeidsoppgavene sine. Det ble i tillegg gitt individuell og/eller intensiv opplæring i tegnspråk når det var behov for det.

Tilrettelegging for hørselshemmede arbeidstakere

På en tospråklig arbeidsplass hvor det er lagt stor vekt på et tospråklig arbeidsmiljø, skulle en kanskje tro at det ikke var behov for tolk. Det stemmer nok ikke. Jo høyere bevissthet man har om tospråklige arbeidsmiljøer, jo bedre vet man at tolk er en nødvendighet i en del situasjoner. Inkluderingen ligger både i det å være kommunikasjonsmessig inkludert i arbeidsfellesskapet gjennom direkte kommunikasjon med kollegaer og i å ha tolk lett tilgjengelig når det er behov for det. For å bidra til større forutsigbarhet knyttet

til tolkenes tilgjengelighet for ansatte på

Nedre Gausen, etablerte man i

2003 *Tolk på arbeidsplassen*, hvor

Nedre Gausen, i samarbeid

med Hjelpemiddelsentralen

(NAV), fikk ansette sine egne

tolker. Ordningen bidro til

mindre stress i hverdagen

for alle som var berørt av

tolkebehovet, da tolkene var lett

tilgjengelige til enhver tid. At tolkene

kjente brukerne, arbeidsmiljøet og

fagmiljøet bidro til fornøyde brukere.

Ordningen innebar at tolkene fikk en

dobbeltrolle – som tolk og kollega. I

situasjoner der dette kunne påvirke

tolkingen på en uheldig måte, ble det

alltid bestilt tolk fra Tolketjenesten. En

utfordring ved å ha flere tolker på arbeidsplassen var at

det kunne bidra til at tolkene ble brukt mer enn nødvendig.

Denne problemstillingen ble ofte satt på dagsordenen i den

første tiden. Det ble også laget noen retningslinjer for hvilke

situasjoner det var naturlig å bruke tolk i.

For å kvalitetssikre ordningen etablerte senteret en referansegruppe bestående av tolkebrukere, tolker og senterlederen.

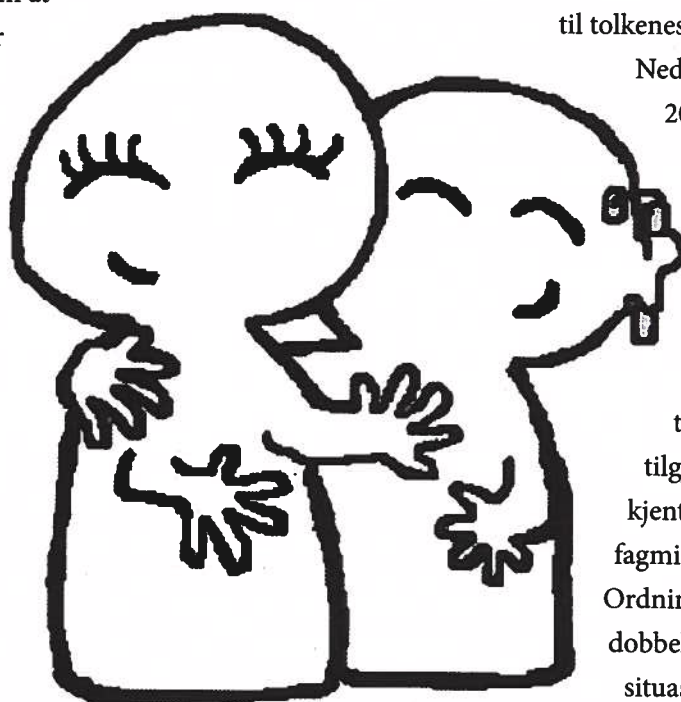
Referansegruppen skulle bidra til å utvikle ordningen slik at

den fungerte godt både for tolkebrukere og tolker. Sentrale

tema var: «Å være tolk på egen arbeidsplass», «I hvilke

situasjoner skal det tolkes?» og «Når skal det forventes at

ansatte bruker tegnspråk selv?».

«Opp med henda» - prisen ble utdelt hvert år og besto av en tegning laget av lærling Camilla Andersen, 2009.

De tunghørte ansatte som ikke var tegnspråkbrukere, hadde selvsagt også krav på å være inkludert på arbeidsplassen. Et viktig tiltak for å ivareta dette var at alle møterom på senteret ble utstyrt med gode hørselstekniske hjelpemidler i perioden 2006–2010.

Erfaringene viste at selv med stor oppmerksomhet omkring inkluderende arbeidsmiljø kan man aldri si at man er i mål. Dette er ferskvare som hele tiden må holdes ved like.

Lytte- og taleveiledning for nettverket til små barn med hørselstap

Nedre Gausen skole hadde lang tradisjon med å gi elever artikulasjonstrening/taletrening, noe som innebar å legge til rette for at elevene skulle lære å snakke. I og med at elevene var sterkt tunghørte eller døve, var dette en teknikk som i liten grad var basert på hørsel.

Den teknologiske og medisinske utviklingen som skjedde i 1990-årene, bidro imidlertid til at hørselshemmede barn fikk tilgang til lyd med bedre kvalitet. For små barn som hadde fått ci eller høreapparat, handlet det om å lære å utnytte tilgangen til lyd for å få mulighet til å oppfatte og utvikle talespråk. I det audiopedagogiske fagmiljøet var det på denne tiden stort behov for å gjøre erfaringer med ulike arbeidsmåter innenfor talespråkopplæring for disse barna.

For å imøtekomme dette behovet la Statped til rette for kompetanseheving. På Nedre Gausen ble ansatte oppfordret til å skolere seg videre innenfor fagområdet språk, med hovedvekt på språkutvikling basert på lytting. Rikshospitalet var også en av bidragsyterne i denne prosessen. Ny kompetanse ble utviklet ved utprøving og tilpasning i praksisfeltet i nært samarbeid med barna og deres foreldre. Foreldrene ble involvert i barnas språkutvikling ved selv å gå aktivt inn i ulike samhandlingsprosesser med sine barn, og de ble veiledet i hvordan de systematisk og målrettet kunne bidra i barnas lytte- og språkutvikling. Videoopptak ble mye benyttet som redskap for å kartlegge og dokumentere barnets språkutvikling, og som utgangspunkt for veiledning av foreldre og barnehagepersonale. Utprøving av denne måten å jobbe på bidro til nyttige erfaringer, men fortsatt var det mye å lære om tilnæringsmåter når det gjaldt språkutvikling hos små barn med ci eller høreapparat.

I perioden 2003–2005 deltok ansatte ved Nedre Gausen i prosjektet *Barn med CI: Utvikling av en metode for språkstimulering og språkutvikling* sammen med ansatte fra Møller, Skådalen og Sørlandet kompetansesenter. Prosjektet tok utgangspunkt i den såkalte Karlstadmodellen, som opprinnelig var utviklet til bruk i språkutvikling hos barn med Downs syndrom. To rådgivere ved Nedre Gausens avdeling 1 skaffet seg veilederutdanning i Karlstadmodellen, en måte å jobbe på som har som mål å stimulere til utvikling av de ulike elementene i talespråkets oppbygning. Veiledning av foreldre, barnehageansatte og andre aktuelle personer tar utgangspunkt i videoopptak fra hjem eller barnehage. Opptakene fokuserer på barnets talespråkproduksjon i ulike naturlige situasjoner i hjem og barnehage.

AVT, auditiv-verbal tilnærming, var en annen tilnæringsmåte som etter hvert også ble benyttet i lytte- og talespråkveiledning. Dette var opprinnelig en foreldreveiledningsmodell utviklet over tid og i hovedsak brukt i Nord-Amerika (*Auditiv Verbal Therapy*), som var tilpasset norsk språk, samfunn og kultur, og som ble benyttet i arbeidet med små barn med ci eller høreapparat. AVT var basert på ti prinsipper, hvor kartlegging av utvikling innenfor områdene lytting, tale, språk, kognisjon og kommunikasjon sto sentralt. I 2007 ble den første ansatte ved Nedre Gausen utdannet AVT-veileder, og i årene som fulgte, tok ytterligere to ansatte denne utdanningen. Veiledning basert på AVT la i større grad enn veiledning med utgangspunkt i Karlstadmodellen vekt på fysisk møte mellom barn, foreldre og veileder, hvor veilederen både observerte, analyserte og veiledet. Også her kunne barnehageansatte og andre sentrale personer delta i veiledningen.

Veilederkompetanse basert både på Karlstadmodellen og på AVT var representert i senterets talespråkteam, og begge tilnæringsmåtene fokuserte på individuelt tilpasset veiledning. Målet var å bidra til trygghet og økt kompetanse om barnets språklige nivå og språklige utviklingsmuligheter, både hos foreldrene og i nettverket rundt det enkelte barn. I lytte- og talespråkveiledningen ble det lagt vekt på utvikling av talespråk basert på lytting under optimale forhold. I tilretteleggingen rundt barnet kunne det i flere situasjoner være naturlig med visuell støtte til tale for å hjelpe barnet til å oppfatte, forstå og uttrykke seg.

Seniorrådgiver Unni Line Ottersen underviser på kursrekken «Hør mitt språk» i 2008.

Den kontinuerlige teknologiske utviklingen førte til at ansatte hele tiden ble utfordret med hensyn til å tilpasse seg brukernes behov. Barna ble tidligere og tidligere operert, og mulighetene som lå i teknologien, utviklet seg hele tiden. Dette skapte utfordringer når det gjaldt å tilpasse veiledningen til de enkelte brukernes behov.

En helhetlig habilitering for aldersgruppen 0–6 år

I St.meld. nr. 16 (2006–2007) ... og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring ble søkelyset satt på tidlig innsats i alle faser av opplæringen. Føringer fra Utdanningsdirektoratet i kjølvannet av denne stortingsmeldingen bidro til at det i 2007 ble utarbeidet en plan for helhetlig habilitering for hørselshemmede barn i aldersgruppen 0–6 år. Planen ble utviklet av ansatte ved kompetansesentrene for hørsel gjennom prosjektet *Enhetlig og helhetlig habilitering for hørselshemmede barn*.

Bakgrunnen for denne planen var innføringen av nyfødtscreening av hørsel ved sykehusene og den teknologiske utviklingen knyttet til ci og høreapparater. I realiteten betydde dette at hørselstap ble oppdaget tidlig, og tekniske hjelpemidler kunne bidra til at lydstimulering kom raskt i gang. Målet var at det ved medfødt hørselstap skulle foreligge en diagnose før barnet var fylt seks måneder. Store hørselstap ble tidligere ofte oppdaget først når talespråket uteble i to–treårsalderen,

og moderate hørselstap ofte betydelig senere. Tidlig diagnostisering gjorde det mulig å komme raskt i gang med å tilrettelegge for språkutvikling. Dermed var det av avgjørende betydning å ha kompetansen og tjenestetilbudet på plass i kompetansesystemet.

Når en diagnose forelå skulle senteret fort på banen med sine tjenester. Det ble derfor i januar 2008 etablert et *straksteam* knyttet til avdeling 1, som besto av både pedagogisk og familierapeutisk kompetanse. Teamet skulle på kort varsel, og uten at det var søkt om tjenester, være tilgjengelig for foreldrene når det forelå en diagnose om hørselstap i aldersgruppen 0–2 år. Målet var å gi foreldrene den informasjonen og tryggheten de trengte når diagnosen forelå, og å bidra til at foreldrene kunne ta egne valg for sitt hørselshemmede barn. Det første møtet mellom foreldre og straksteam ble lagt til hørselssentralen, helsestasjonen, hjemmet eller Nedre Gausen, tilpasset den enkeltes behov og ønsker. På det første møtet ble det gjerne avtalt et nytt møte mellom foreldrene og straksteamet. Det var opp til foreldrene å avgjøre om de hadde behov for dette møtet og eventuelt flere møter med straksteamet. Straksteamet samarbeidet på

Hørselstap hos små barn
- Informasjon og veiledning til foreldre

Informasjons- og veiledningsbrosjyre som er resultat av samarbeid mellom Sykehuset i Buskerud, Sykehuset i Telemark og Nedre Gausen kompetansesenter i 2008.

dette tidspunkt tett med flere av regionens hørselssentraler, og målet var å opprette tett og god samhandling med alle hørselssentralene i regionen.

For nyoppdagede hørselstap i aldersgruppen 2–6 år bidro fylkesaudiopedagogene, som nå ble kalt rådgivere ved fylkeskontorene, med samme type lavterskeltilbud. I tillegg hadde de fortsatt en viktig rolle i den videre oppfølgingen av barn med nyoppdagede hørselstap uavhengig av alder.

Nedre Gausen ga foreldre som valgte en talespråklig tilnærming for sine barn, tilbud om lytte- og talespråkveiledning med utgangspunkt i de to tidligere omtalte modellene, Karlstad- og AVT-modellen. Dette kunne kombineres med *Se mitt språk* for foreldre som ønsket å satse på både talespråk og tegnspråk. *Se mitt språk* gjennomgikk i 2007 en nasjonal revisjon for å tilpasse seg den teknologiske utviklingen og de endringene som hadde skjedd i brukergruppen de siste årene. I 2007 ble det også etablert et alternativ til *Se mitt språk* som ble kalt *Hør mitt språk*. Dette var et veiledningsprogram på 12 moduler for foreldre med hørselshemmede barn i alderen 0–6 år. Veiledningen handlet om hvordan foreldre kunne bidra til å stimulere barnas talespråklige utvikling.

Nedre Gausen tilbød også kurs i *norsk med tegnstøtte (nmt)*, som var basert på norsk talespråk kombinert med tegn for de mest meningsbærende ordene. Kurstilbudet innenfor nmt var rettet mot foreldre med barn i alderen 0–6 år og det private og faglige nettverket rundt en bruker.

Barnehagenettverk var et tilbud som innebar veiledning til det faglige nettverket rundt flere hørselshemmede barn samtidig. Det ble også, i forlengelsen av planen for habilitering for aldersgruppen 0–6 år, etablert et *skolenettverk for lærere*. Dette var for lærere som jobbet med barn i skolealder med fortsatt behov for noe hjelp i sin talespråklige utvikling. Nettverkstilbudene ble gitt som veiledning i grupper to ganger i halvåret. Ved behov ble dette supplert med individuell veiledning mellom nettverksmøtene. I tillegg til språkveiledning fikk lærerne/førskolelærerne i nettverket, sammen med veileder, mulighet til å utveksle erfaringer om hvordan språktreningen best kunne gjennomføres i barnehage og skole. Videoopptak av samspillet mellom det hørselshemmede barnet og hørende barn ble mye brukt

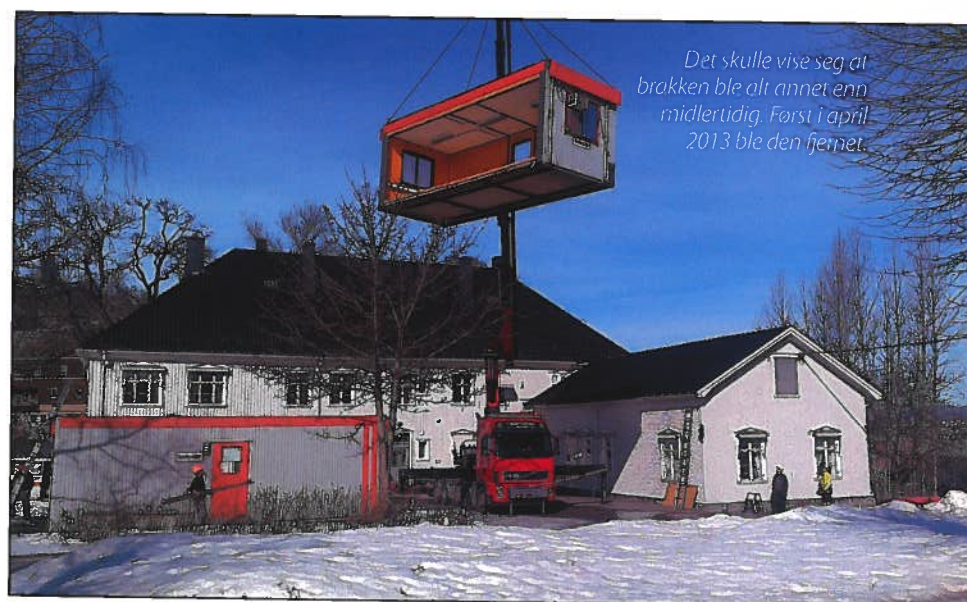
som utgangspunkt for denne veiledningen. For fagpersoner i barnehage og lærere på 1.–4. trinn ble det også gitt kurs i *visuell tilrettelegging og nmt*.

Senteret ga fortsatt et tilbud til barn i førskolealder når de var med foreldrene på foreldreopplæringen *Se mitt språk*. Dette tilbudet ble gitt i nært samarbeid med Aulerød barnehage for hørselshemmede på Sem. Utredning og veiledning var, i den grad det var behov for det, en del av dette tilbudet og ble ivaretatt av rådgivere ved senterets avdeling 1.

Lokalisering av Nedre Gausen kompetansesenter

I 2003 befant Nedre Gausen seg fortsatt i de to gamle og ærverdige, men lite funksjonelle bygningene fra 1740 og 1898 i Holmestrand sentrum. Alle utredninger om renovering og nybygg hadde så langt forblitt på planstadiet, med unntak av noe renovering av en sidefløy. I tillegg til at bygningene var lite funksjonelle, var det også plassmangel. I 1995 ble det derfor satt opp en «midlertidig» brakke som skulle avlaste den prekære romsituasjonen i påvente av en permanent løsning.

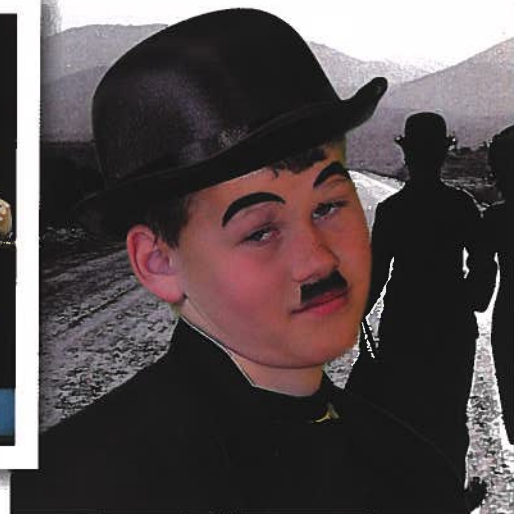
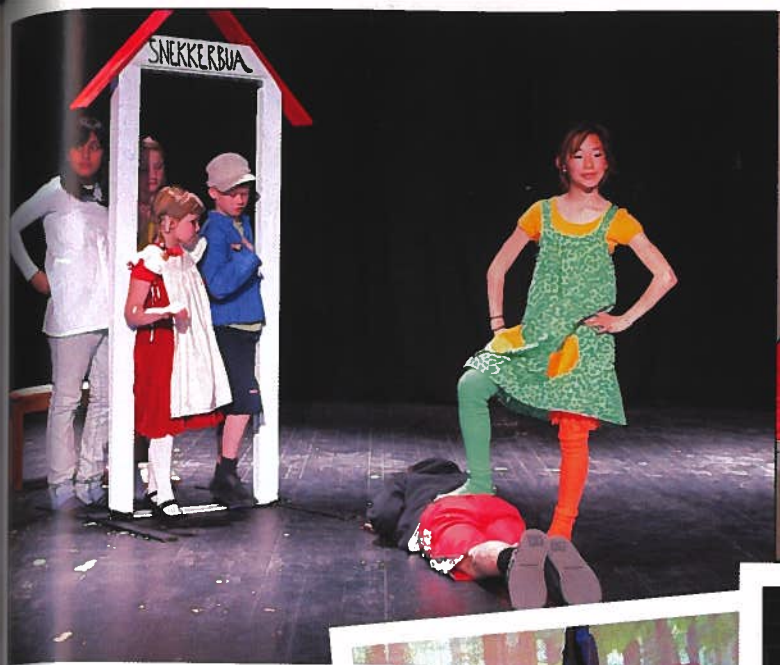
I 2002 ble det igjen lagt planer for både nybygg og omfattende rehabilitering av murbygget fra 1898. Målet var at nybygget skulle stå ferdig våren 2005, og at murbygget skulle rehabiliteres etterpå. De beregnede kostnadene til et slikt prosjekt ble høyere enn forventet, og styret for Statped vedtok at det skulle vurderes annen og mer hensiktsmessig lokalisering for Nedre Gausen i Vestfold.

Det skulle vise seg at brakken ble alt annet enn midlertidig. Først i april 2013 ble den fjernet.

KULTURTREFF

Mitt skoleminne

Tiril Gjermundbo f. 1999

Elev 2005-2012

Gausenskolene 1. - 6. trinn.

Nedre Gausen/Ekeberg skole 7. trinn.

Da jeg skulle begynne på Nedre Gausen skole gledet jeg med meg veldig, men jeg var også veldig spent. Jeg hadde fått ny kjole og ny skolesekk. Mamma, pappa og min lillesøster Arwen var med første dag. Jeg hadde gått på Aulerød førskole sammen med to andre hørselshemmede som skulle begynne i klassen min, så jeg kjente heldigvis

noen. Det var mange elever for vi skulle gå i samme klasse som elevene på Gausetangen skole. Dette samarbeidet var helt nytt og de hadde jo ikke lært tegn/tegnspråk ennå, og det var litt skummelt. Men, dagene fløt over i hverandre, jeg hadde en kjempefin tid, både sammen med de elevene jeg kjente fra før, og de nye vennene i klassen. Jeg hadde noen kjempeflotte lærere, som gjorde alt de kunne for at jeg skulle forstå og lære på lik linje med alle de andre. Det ble jo slik at vi som brukte tegnspråk holdt mye sammen, men det var en herlig klasse, mange turer og mange fine minner, som jeg tar med meg videre.

Beskjeden om at Nedre Gausen skole skulle legges ned kom som et sjokk. Hvor skulle jeg da gå på ungdomsskolen? Løsningen ble Vetland skole i Oslo. Flere elever flyttet dit og det er et stort og trygt miljø, selv om det er langt hjemmefra.

Våren 2013: Bor i Larvik og i besøkshjem i Oslo. Går i 8. klasse på Vetland skole i Oslo

I kjølvannet av dette styrevedtaket ble det nedsatt en arbeidsgruppe, med utdanningsdirektøren i Vestfold, Kåre Hoel, som leder. I arbeidsgruppens rapport, *Lokalisering av Nedre Gausen kompetansesenter*, er mandatet beskrevet slik:

Beskrive og vurdere ulike løsninger, innenfor Vestfold fylke, som kan sikre Nedre Gausen kompetansesenter tjenlige lokaler for å drive og utvikle dagens virksomhet i de kommende år.

Samtidig ventet ansatte og brukere på den tidligere omtalte St.meld. nr. 14 (2003-2004) *Om opplæringstilbud for hørselshemma* (side 121). Da den forelå, ga den noen føringer som fikk betydning for arbeidsgruppen. Forslaget om at senterkolene skulle samlokaliseres og samarbeide med grunnskoler for hørende elever, var av stor betydning. I tillegg la arbeidsgruppen vekt på at senterets beliggenhet skulle bidra til kompetanseutvikling ved å legge til rette for samarbeid med andre kompetansemiljøer, som høyskole og universitet. Andre faktorer arbeidsgruppen trakk fram, var nærmiljøet, tilgjengeligheten, overnattingsmulighetene ved kurs og korttidsopphold og sist, men ikke minst muligheten til å beholde og rekruttere personale med den nødvendige kompetansen.

Arbeidsgruppen la i sin vurdering størst vekt på å finne en god samarbeidspartner for Nedre Gausen skole og var opptatt av å gå lenger enn det stortingsmeldingen la opp til med sin tvillingskolemodell. De så for seg en skole hvor alle elevene, uavhengig av hørsel, skulle gå i de samme klassene og ha en felles kommunikasjon basert på tegnspråk eller tegn som støtte til tale. Dette forutsatte at de hørende elevene måtte lære tegnspråk.

Tre kommuner viste sin interesse for å være vertskapskommune for Nedre Gausen kompetansesenter. To av disse, Tønsberg og Holmestrand kommune, ble vurdert som aktuelle kandidater. Tønsberg kommune ønsket å legge til rette for at kompetansesenteret kunne etablere seg med nybygg på Sem, og at skolen kunne samlokaliseres med Sem skoles hørselsklasse på 1.-10 trinn. Holmestrand kommune ønsket at Nedre Gausen skulle videreutvikles i Holmestrand, og at barnetrinnet skulle samlokaliseres med Gausetangen skole, Nedre Gausens naboskole. Denne skolen var i løpet av de siste årene blitt foreslått nedlagt gjentatte ganger fordi den hadde få elever (ca. 70) og var lite rasjonell i drift. På u-trinnet var alternativet et

Forplikter seg til samarbeid

Nedre Gausen kompetansesenter og Holmestrand kommune har nå skrevet under på at de vil samarbeide tett omkring skole-drift. Håpet er at ombyg-gingsarbeidet er i gang om ett år.

LARS IVAR HORDNES
Telefon 3309 9004

HOLMESTRAND: Tirsdag møttes representanter for Holmestrand kommune og Nedre Gausen kompetansesenter. Formålet med møtet var å formalisere det samarbeidet begge parter tidligere har erklært seg svært interessert i.

Felles møter

Ordfører Gerd Monsen og senterleder Gudmund Eikli skrev under erklæringen, der de forplikter seg til videre tett og ubyråkratisk samarbeid.

– Vi vil greie å samarbeide godt. Det er bra for elevene og bra for kommunen. Arbeidsplassene her er viktige for Holmestrand kommune, og det er gledelig at senteret er sikret videre lokalisering i Holmestrand. Dette er noe av det spenstigste jeg har vært borti, sa ordfører Gerd Monsen.

– Mye samarbeid er allerede igang. Den allerede etablerte klassen med både døve og hørende er et godt utgangspunkt for det videre samarbeidet. Det er også mulighet for at barnehagen og voksenopplæringen i Gausetangen opplærings-senter kan nytte godt av dette, sa skolesjef Dagfinn Larsen.

Rektor Trond Gunleiksrud opplyste at det er innledet samarbeid omkring gymnastikk, SFO, at det er felles personalmøter og at en arbeidsgruppe for samarbeids-

prosjektet er etablert.

Ikke avklart økonomi

De økonomiske realitetene er ennå ikke avklart, gikk det fram.

– Dette dokumentet forplikter oss ikke økonomisk. Økonomien må tas fatt i etterhvert. Det vi gjør nå, er å legge et grunnlag for det videre arbeidet. Det vil være nok

av utfordringer i dette arbeidet, sa Eikli. Statsbygg fikk i juni i oppdrag fra Utdanningsdirektoratet å utarbeide et skisseprosjekt for rehabilitering av eksisterende bygninger og eventuelt et tilbygg/tilknytningsbygg mellom kompetansesenteret og Gausetangen skole. Per idag er det ikke utarbeidet noen tegninger.

Statsbygg er idag i møte i Holmestrand med partene angående denne saken.

Nært samarbeid

Det er ikke fastlagt noen tidsplan for prosjektet. Eikli tipper imidlertid at en endelig beslutning om byggearbeid kan tas før påske. Han anslår videre at byggearbei-

dene kan komme igang om ett år. Utdanningsdirektoratet har gitt beskjed om at det i skisseprosjektet må tas høyde for at antallet helårselever ved kompetansesenteret kan bli redusert i årene som kommer. Statsbygg Sor har også fått beskjed om å trekke kommunen og kompetansesenteret nært med i planleggingsarbeidet.

PARTNERE: Senterleder Gudmund Eikli og ordfører Gerd Monsen skrev tirsdag under en samarbeidsavtale mellom kommunen og Nedre Gausen kom-petansesenter. (Foto: Lars Ivar Hordnes)

Oppslag i Jarlsberg 13.september 2005.

samarbeid med Gjøklep ungdomsskole med ca. 375 elever, som lå ca. 3 km fra senteret, og som Nedre Gausen hadde samarbeidet med tidligere.

Det var mange positive momenter knyttet til begge alternativene, men flertallet i arbeidsgruppen konkluderte med at Nedre Gausen fortsatt burde ligge i Holmestrand. De ansattes representant i arbeidsgruppen valgte å avstå fra å stemme, da personalgruppen var delt i sin oppfatning av hva som var den beste løsningen. Holmestrand-skolenes pedagogiske plattform samt personalets fleksibilitet, motivasjon og erfaring knyttet til endringsprosesser var faktorer arbeidsgruppen mente ville bidra til å utvikle et godt og nært samarbeid med Nedre Gausen skole.

Gausetangens lave elevtall ville medføre at læringsmiljøet ville få en relativt høy andel med hørselshemmede elever. Dette var også en sentral faktor. Videre regnet arbeidsgruppen med at eksisterende planer og kostnadsoverslag for nybygg og rehabilitering kunne benyttes, og at dette ville være tidsbesparende.

På bakgrunn av arbeidsgruppens anbefalinger besluttet Utdanningsdirektoratet i 2005 at Nedre Gausen kompetansesenter skulle videreutvikles i Holmestrand. Direktoratet ba også Statsbygg om å utarbeide et skisseprogram for eksisterende bygninger og et eventuelt tilbygg/nybygg mellom Nedre Gausen skole og Gausetangen skole.

To skoler blir til én – «Gausenskolene»

Etter en lang periode med mye usikkerhet ble beslutningen om at Nedre Gausen kompetansesenter fortsatt skulle ligge i Holmestrand, møtt med tilfredshet av mange ansatte og brukere. I det politiske miljøet i Holmestrand, som hadde kjempet for at Nedre Gausen kompetansesenter skulle bli værende der, var det en unison tilfredshet med at Nedre Gausen fortsatt skulle ligge i Holmestrand. Dette kom også tydelig fram i en samarbeidsavtale mellom Holmestrand kommune og Nedre Gausen kompetansesenter som ble inngått i september 2005:

Holmestrand kommune ser svært positivt på at Nedre Gausen kompetansesenter fortsatt skal være lokalisert i kommunen og vil bestrebe seg på å legge forholdene godt til rette for senterets virksomhet.

Ansatte ved Gausetangen skole var også positive til å gå inn i et tett samarbeid med Nedre Gausen skole. De fleste berørte antok at samarbeidet ville bidra til å sikre driften av både Nedre Gausen skole og Gausetangen skole i årene framover, noe også samarbeidsavtalen indikerte:

Både kommunen og senteret vil bidra til å legge forholdene til rette for en god integrering av to selvstendige opplæringstilbud, – grunnskoleopplæringen på Gausetangen skole og på Nedre Gausen skole [...] På grunnlag av denne avtalen skal det inngås konkrete og forpliktende avtaler om: Utvikling av et tett samarbeid mellom og en integrering av skolevirksomhetene til et felles opplæringsmiljø for Gausetangens og Nedre Gausen skoles elever.

Kommunalt og statlig samarbeid blir en realitet

Allerede før denne avtalen ble undertegnet, var samarbeidet en realitet. I august 2005 startet felles opplæring for tre sterkt hørselshemmede og elleve hørende elever på 1. trinn. Høsten 2006 ble etter hvert alle lærermøter og teammøter samkjørt for personalgruppene, og det ble mer og mer naturlig å omtale skolens ansatte som én personalgruppe. Dette var begynnelsen på et samarbeid som etter hvert omfattet alle elever på skolens barnetrinn på full tid, med unntak av deler av fagene hvor døve og sterkt tunghørte elever hadde egne

fagplaner. Samarbeidet ble så tett at skolene etter hvert gikk under navnet «Gausenskolene» og i 2009 fikk felles, statlig ansatt rektor.

Da samarbeidet startet, forelå det ingen felles strategiske planer. Tanken om at veien skulle bli til mens man gikk, var sentral. Statlige og kommunale ansatte skulle i fellesskap forme sin pedagogiske plattform med utgangspunkt i visjonen om «likeverd og mestring i et inkluderende læringsmiljø for hørende og hørselshemmede elever».

Det skal ikke legges skjul på at det var mange utfordringer i denne perioden. Utfordringene lå blant annet i at to ulike pedagogiske tradisjoner, den allmenn- og den audiopedagogiske, skulle samkjøres på en likeverdig måte i et felles læringsmiljø. Her handlet det i tillegg om et tett samarbeid mellom en statlig og en kommunal arbeidsplass, og sist, men ikke minst om at to organisasjonskulturer, som begge hadde fått vokst seg sterke gjennom mange år, nå skulle bli til ett arbeidsfellesskap og én organisasjon.

Til tross for mange utfordringer gikk kommunalt og statlig ansatte i gang med å skape et fundament for et felles læringsmiljø. Sentrale problemstillinger knyttet til inkluderingsbegrepet ble løftet opp, og det var bred enighet i personalgruppen om at nøkkelen til realisering av visjonen om å skape en inkluderende arena for både hørende og sterkt hørselshemmede elever var felles funksjonell kommunikasjon, noe som også hadde vært arbeidsgruppens intensjon. Dette krevde en bred satsing på tegnspråk og/eller norsk med tegnstøtte (nmt), og følgende tiltak ble iverksatt:

- utarbeidelse av en egen fagplan for tegnspråk for hørende på 1.–7. trinn
- tegnspråkopplæring for alle hørende elever på 1.–7. trinn én time ukentlig med döv lærer
- lokalt tilrettelagt studium i tegnspråk (30 studiepoeng) i samarbeid med UiO, primært rettet mot kommunalt ansatte lærere som jobber på trinn med hørselshemmede elever
- ukentlig tegnspråkopplæring for alle kommunalt ansatte lærere
- intensivopplæring i tegnspråk for kommunalt ansatte lærere etter behov.

Glimt fra «Gausenskolene».

Andre viktige faktorer for å nå målet om å utvikle en felles funksjonell kommunikasjon var at de hørselshemmede elevene utgjorde ca. 10–12 % av elevgruppen, og at flere av de statlig ansatte lærerne, assistentene og lærlingene var døve eller sterkt tunghørte. Dette bidro til mange og gode tegnspråklige rollemodeller og samarbeidspartnere i organisasjonen. Arbeidet med å utvikle felles kommunikasjon var ikke like enkelt for alle kommunalt ansatte, mens andre lærte seg tegnspråk eller nmt raskt og bidro til å skape et inkluderende miljø på alle nivå i organisasjonen.

Klasseromsprosjektet

For at det skulle være mulig å jobbe systematisk med etablering og implementering av en felles pedagogisk plattform, ble det høsten 2007 ansatt en prosjektleder finansiert med prosjektmidler fra Utdanningsdirektoratet. I kjølvannet av dette ble det etablert et klasseromsprosjekt som skulle ha som mål å bidra til større bevissthet rundt didaktiske problemstillinger knyttet til et inkluderende læringsmiljø med hovedvekt på klasserommet. Dette arbeidet tok utgangspunkt i den grunnleggende tanken om at det er lærerne som best kan bidra til å endre og utvikle ny praksis.

Aksjonslæring ble valgt som metode i *Klasseromsprosjektet*. Metoden kjennetegnes ved systematisk observasjon, logg, dokumentasjon, videoopptak og annet som synliggjør prosesser og samtidig er et godt utgangspunkt for egen

refleksjon og læring, samt vurdering og reflektering sammen med kollegaer. For at dette skulle kunne brukes som et felles verktøy, ble det også klart definert hvilke faktorer i læringsmiljøet det skulle fokuseres på i tillegg til felles funksjonell kommunikasjon: Det var:

- *samhandling*
- *elevsyn*
- *organisering/struktur i klasserommet*
- *kunnskaper om og syn på læring*
- *lærerrollen – klasseledelse*
- *likeverdig tolærersystem – med en statlig og en kommunal lærer side om side*
- *metodevalg*
- *arbeidsformer*
- *hørselstekniske hjelpemidler*
- *samarbeid hjem-skole*

Ved å benytte seg av aksjonslæring som metode skulle lærerne fokusere på ulike sider ved disse faktorene og på om de bidro til å fremme eller hemme inkluderende og tilpasset opplæring. I det daglige ble oppmerksomheten rettet mot den enkelte lærers praksis og mot lærere som til daglig arbeidet sammen. I tillegg ble det også lagt opp til felles fokusområder/ problemstillinger med presentasjon og refleksjon rundt erfaringer både på trinn- og teamnivå og i plenum. Problemstillingene kunne for eksempel være: Hvordan organisere klasserommet for å ivareta inkludering best mulig? Hvordan legge til rette for inkluderende samhandling? Hvordan praktisere et likeverdig tolærersystem og klasseledelse i et inkluderende læringsmiljø? Hvilke arbeidsformer bidrar til inkludering? Refleksjonene skulle kort og godt bidra til at lærerne fikk større bevissthet rundt valg de gjorde knyttet til egen praksis, ved å fokusere på HVA, HVORFOR og HVORDAN.

Hovedvekten i enhver skole skal være lagt på elevene og hvordan de opplever sin skolehverdag. For å vite hvordan elevene på «Gausenskolene» opplevde å gå på en skole med både hørende og hørselshemmede elever, gjennomførte man regelmessig evalueringer knyttet til denne problemstillingen. I en evaluering gjennomført våren 2008, ble elevene blant annet

En vanlig dag på «Gausenskolene» 2008.

spurt om de, hvis de sto fritt, ville velge en skole med både hørende og hørselshemmede elever eller en skole med bare hørende/hørselshemmede. De ble også bedt om å begrunne valget sitt. De fleste hørende elevene ønsket å gå på skole sammen med både hørende og hørselshemmede, slik som denne jenta på 6. trinn uttrykte:

Blandingsskole, fordi jeg har lyst til å lære tegnspråk – Tenk om jeg får døve barn.

Eller som en hørende gutt på 3. trinn mente:

Begge deler. Det er spennende å se forskjell på tegnspråk og norsk.

Men ikke alle hørende elever syntes det var like enkelt med tegnspråk, noe en gutt på 6. trinn ga uttrykk for på følgende måte:

Hørende – synes det er lettere å prate med hørende.

De sterkt hørselshemmede elevene var også delt i sine meninger. To jenter på 3. trinn uttrykte dette slik:

Bare døve. Da hadde jeg hatt mange venner.

Blanding. Fordi hørende må lære seg tegn.

I det daglige kunne kommunikasjonen mellom lærerne handle om noe så enkelt, men også helt grunnleggende i et inkluderende læringsmiljø, som hvordan de omtalte elevgruppen relatert til det statlige og kommunale eierforholdet: «mine og dine elever» eller «våre elever». Lærerne kunne også dele gleden over å observere at hørende og sterkt hørselshemmede elever kranget på tegnspråk, eller at hørende elever brukte tegn/tegnspråk seg imellom uten at det var hørselshemmede elever til stede. Det fortalte noe om at hverdagen var kommet. Andre refleksjoner kunne være knyttet til organiseringen av opplæringen og til at gruppesammensetningen ved gruppearbeid ikke var basert på hørsel, men på hvem som hadde faglig utbytte av å jobbe sammen.

Observasjoner i læringsmiljøet kunne gi signaler om at grupper av hørende eller hørselshemmede gjensidig ekskluderte hverandre med sin væremåte og kommunikasjon. Lærerne reflekterte over hvor mye hensyn de kunne forvente at hørende og hørselshemmede skulle ta til hverandres behov, og samtidig opprettholde en positiv holdning til hverandre, noe som var en fundamental forutsetning i et tospråklig

Fri lek 2006.

læringsmiljø. Her måtte det være en balansegang og rom for at både hørende og hørselshemmede fikk være seg selv fullt ut; dyrke sin egenart og søke sammen om det de hadde felles. Var ikke nettopp dette noe av forutsetningen for å lykkes?

Skolesamarbeidet får konsekvenser

Nedre Gausen skole hadde siden 1980-årene hatt tradisjon for å gi et delt opplæringstilbud til skolens helårselever. Dette innebar at elevene var én dag i uka på bostedsskolen med lærer fra Nedre Gausen skole og fire dager på Nedre Gausen. Denne ordningen ble påvirket av samarbeidet med Gausetangen skole. I Nedre Gausens Årsrapport 2009 står følgende om det delte skoletilbudet:

De siste årene har færre elever/foreldre ønsket dette og ettersom samarbeidet med Gausetangen har utviklet seg, har også behovet for et slikt supplement til elevenes sosiale miljø blitt mindre.

Også deltidstilbudet på barnetrinnet ble påvirket av det tette samarbeidet med Gausetangen skole. Tidligere hadde deltidselvene hatt fast tilhørighet til aldersadekvate elevgrupper på Nedre Gausen skole. Samarbeidet i «Gausenskolene» medførte at Nedre Gausens elever fikk sin opplæring i klasser sammen med hørende elever på Gausetangen skole. For deltids elever som benyttet seg av deltid en fast dag i uka, ble opplæringen gitt på «Gausenskolene» med vekt på fagplanene for døve og sterkt tunghørte etter avtale med bostedsskolen. Deltidstilbud gitt i bolker ble ikke lenger koblet opp mot klasser med helårselever, men organisert som et eget tilbud.

Tegn til samarbeid

**To naboskoler i
Holmestrand
bygger bru over
forskjellene.**

Inn i en ny verden

En ny verden: Tiril Gjermundbo (5) fra Larvik (i midten) og hennes klassekamerater.

FANTASIFULL SKOLE: – Se så fin skolen kan bli, sier f.v. Shukria Jola (3.kl.), Magnus Bruaset Brath (3. kl.), Fredrik Heitman og Magnus Landmark (4. kl.). Rektor har tinget kontor i det fine bygget på taket.

– Slik vil vi ha skolen

**«Vi er vant til å jobbe tett. Dagene
er godt planlagte»**

Nina Skau Høksnes, ansatt Nedre Gausen

Etter at samarbeidet i «Gausenskolene» ble etablert, valgte Nedre Gausen å gi deltidstilbud også til sine helårselever. Begrunnelsen for dette var at også Nedre Gausens elever hadde behov for å være i et tegnspråklig miljø i deler av sin opplæring. Noe av intensjonen var også at Nedre Gausen, i den grad det lot seg gjøre, ønsket å opprettholde og rendyrke et sterkt og levende tegnspråklig miljø.

Skolefritidsordningen (SFO) for Nedre Gausens elever var i likhet med skoletilbudet også lokalisert til Gausetangen skole og samkjørt med det kommunale tilbudet. Hørende og hørselshemmede elever gikk om hverandre, og det kommunale personalet på SFO deltok på tegnspråkopplæring og viste en inkluderende holdning til de hørselshemmede elevene. Ansatte knyttet til Nedre Gausens bo- og fritidstilbud, var en del av personalet i det felles SFO-tilbudet.

«Besøkselever» på Gjøklep ungdomsskole

Samarbeid på ungdomstrinnet ble også omtalt i samarbeidsavtalen mellom Nedre Gausen kompetansesenter og Holmestrand kommune. I avtalen står det:

Kommunens ungdomsskole vil på ulike måter bidra til å legge forholdene til rette for at ungdomsskoleelever ned Nedre Gausen skal få tilrettelagt opplæringstilbud.

På den tiden da samarbeidet med Gausetangen skole startet, var det få elever på Nedre Gausens ungdomstrinn, og samarbeidet med Gjøklep ble ikke prioritert. Høsten 2009 begynte det imidlertid flere ungdomsskoleelever på Nedre Gausen. Dette var elever som hadde vært deltidelever på Nedre Gausen skole kombinert med bostedsskoletilbud. Skoleåret 2009–2010 ble det etablert samarbeid med Gjøklep for deler av opplæringen for seks elever. Gjøklep var en skole med ca. 375 elever, og Nedre Gausen hadde ingen ambisjoner om å gå inn i et like tett samarbeid som på Gausetangen. Nedre Gausens elever og deres lærere ble koblet opp mot en klasse som de samarbeidet med i fagene kroppssøving, mat og helse samt kunst og håndverk. Lærere fra Nedre Gausen ble brukt som tolker i undervisningen. Nedre Gausen disponerte også et eget rom på Gjøklep, slik at elevene kunne ha undervisning der ut over fellesfagene. Deler av opplæringen var fortsatt lagt til Nedre Gausen. Erfaringen var at elever og lærere var velkomne,

men at det var lite tid og rom for utvikling av et tettere samarbeid. Lærere som deltok i dette samarbeidet, beskrev det som en «besøksordning».

Bo- og fritidstilbud

Nedre Gausen hadde lang tradisjon med bo- og fritidstilbud, først for helårselever og senere også for deltidslever. Etter hvert ble det færre og færre helårselever som søkte elevhjems plass, og høsten 2005 ble heltidstilbudet ved elevhjemmet avviklet. Dette medførte nedbemanning og omorganisering av miljøpersonalet. Det ble etablert et sosialpedagogisk team som fikk ansvar for bo- og fritidstilbud for deltids- og elevkurselever, senterets førskoletilbud på Aulerød samt skolens SFO-tilbud.

Høsten 2009 ble botilbudet for helårselever gjenåpnet. Fire tidligere deltidslever på Nedre Gausen skole søkte nå helårsopplæring og botilbud på Nedre Gausen.

Fritidstilbudet på Nedre Gausen ble organisert på ulike måter blant annet med tanke på elevenes alder og behov. Noe som gikk igjen, var *fritidsklubb* for helårs- og deltidslever på 1.–10 trinn. «Åpen helg» var et annet fritidstilbud. Det gikk over en helg, og var rettet mot spesielle aldersgrupper. Helgene hadde forskjellig tema/innhold. Fritidstilbudet var en tegnspråklig møteplass hvor ulike typer aktiviteter var med på å fremme evner i sosialt samspill og stimulere til kreativ utvikling. Mange av aktivitetene ble lagt til steder utenfor Nedre Gausen. Elever som var med foreldre på kurs på Nedre Gausen, fikk også tilbud om å delta på fritidsaktivitetene.

Fritidsklubben på tur 2007.

Renoverings- og byggeplaner

Etter at Utdanningsdirektoratet i 2005 ba Statsbygg om å utarbeide et skisseprogram for rehabilitering av eksisterende bygninger og eventuelt tilbygg/tilknytningsbygg mellom Nedre Gausen skole og Gausetangen skole, ble det i 2006 utarbeidet et romprogram. I 2007 ble det gjennomført et forprosjekt og utarbeidet et byggeprogram, og et arkitektfirma utformet et skisseprogram. Dette innebar både at kompetansesenterdriften skulle få funksjonelle lokaler, og at «Gausenskolene» ville få en topp moderne skole tilrettelagt for både hørende og hørselshemmede elever. Planprosessen var et tett samarbeid mellom Nedre Gausen, Statsbygg og Holmestrand kommune, og det ble brukt mye tid og ressurser på planarbeidet. På dette tidspunktet begynte ansatte og brukere å tro at mange års planlegging av rehabilitering og nybygg endelig skulle bli realisert. Men framdriften ble heller ikke denne gang som forventet, og i Årsrapport 2007 står det:

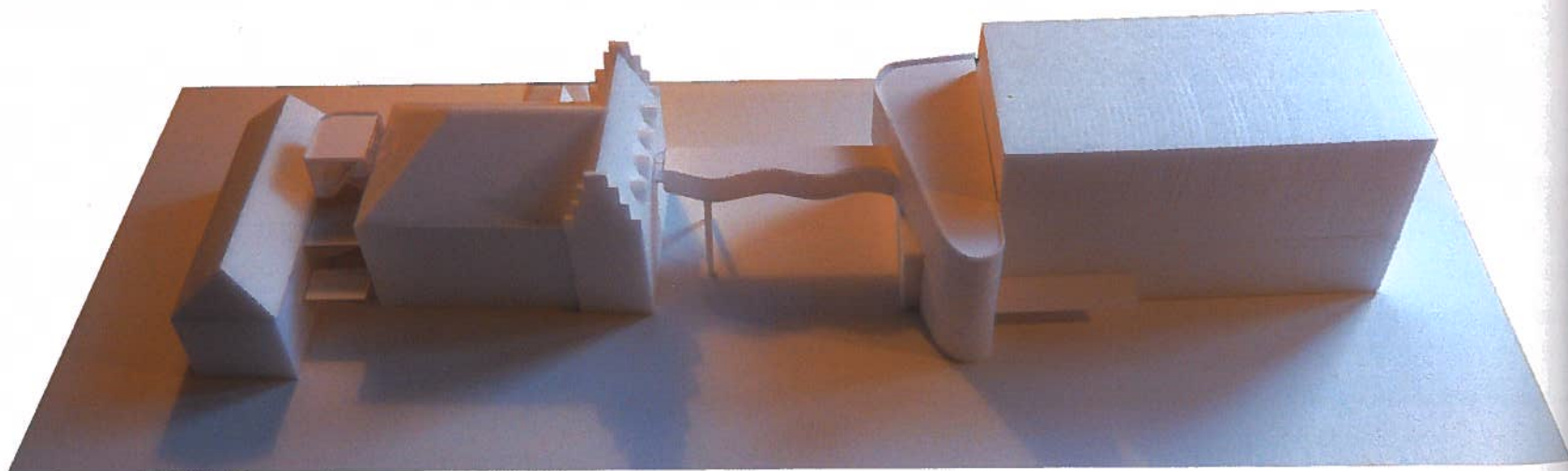
Framdriften i arbeidet har til tider vært mindre enn det vi forventet ved oppstart, men ved årsskiftet forventes det at det skal foreligge godkjente intensjons- eller husleieavtaler med Statsbygg før sommerferien.

I februar 2009 ble det satt opp en brakkerigg, som blant annet skulle romme kontorer for «Gausenskolene» og arbeidsrom for statlig- og kommunelat ansatte lærere. Ut over dette skjedde det lite eller ingenting, og etter en lang periode med lite framdrift, var det i oktober 2009 nok en gang møte mellom Utdanningsdirektoratet og Statsbygg om husleieavtale for Nedre Gausen, uten at noen beslutninger ble fattet.

Midtlyngutvalgets utredning

Parallelt med at det ble jobbet videre med planer for renovering og tilbygg på Nedre Gausen, oppnevnte Kunnskapsdepartementet i 2007 et offentlig utvalg, Midtlyngutvalget, som skulle foreta en gjennomgang av spesialundervisningens plass i norsk grunnopplæring. Videre skulle utvalget utrede kommunesektorens behov for veiledning og støtte og vurdere i hvilken grad det var et system som sikret tidlig innsats til førskolebarn, elever og læringer med særlige opplæringsbehov, og som bidro til god utvikling og livslang læring. Utvalget skulle også se på Statpeds oppgaver og organisering.

I juli 2009 leverte Midtlyngutvalget sin utredning, NOU 2009:18 *Rett til læring*. Utredningen inneholdt seksti forslag til endringer, og flere av disse kunne få relativt store konsekvenser for Nedre Gausen dersom de ble realisert. Det som i størst grad berørte Nedre Gausen, var forslaget om avvikling av det statlige skoletilbudet for hørselshemmede samt samlokalisering av kompetansesentrene til større regionale sentre. Høringsfristen var satt til november 2009, og brukere og ansatte gikk atter en gang inn i en periode med usikkerhet og spenning. Hvilke konsekvenser ville dette kunne få for Nedre Gausen kompetansesenter, «Gausenskolene», fagmiljøet og arbeidsplassene? Og ville det medføre enda en runde med vurdering av framtidig lokalisering?

Modell som viser hvilke planer som forelå for nybygg og «bro» mellom statlig og kommunal skolevirksomhet.

Høringsuttalelser

Nå var det om å gjøre å benytte seg av muligheten til å si sin mening ved å bidra med høringsuttalelser. Direktørene ved Møller, Skådalen og Nedre Gausen kompetansesenter utarbeidet en felles uttalelse i forbindelse med utvalgets forslag om å avvikle de statlige grunnskolene for hørselhemmede. I uttalelsen fra direktørene, som også var bakt inn i Nedre Gausen kompetansesenters egen høringsuttalelse, heter det blant annet:

Selv om antallet helårselever som søker til de statlige hørselsskolene gradvis har gått ned, vil det også i framtiden være noen elever som vil ha behov for opplæring i et tegnspråkmiljø. Disse elevenes behov vil ikke bli mindre selv om størrelsen på gruppen reduseres. Tvert i mot; det at antallet går ned, medfører at gruppen døve elever med behov for opplæring i et tegnspråkmiljø marginaliseres ytterligere og blir mer sårbar. Dette tilsier etter vår vurdering et enda sterkere statlig engasjement og et klart ansvar for å sikre at disse elevene også i framtiden kan ha tospråklige opplæringstilbud som alternativ og nødvendige supplement til opplæring i bostedsskolen.

Staten har til nå vært garantist for å sikre at døve og sterkt tunghørte elever som har behov for tospråklig opplæring skal ha mulighet til dette i et tegnspråklig miljø. Når antallet elever blir færre blir statens rolle som garantist enda viktigere; – og for noen elever av helt avgjørende betydning.

Videre påpekte de tre direktørene at utfordringen i forbindelse med tegnspråk utvikles i et språkmiljø hvor språket brukes av voksne og barn, og at språk er redskapet for all læring og sosialisering. De mente at noen døve elever fortsatt ville ha behov for dette tilbudet på heltid, mens en større gruppe ville ha behov for tegnspråklige miljøer i deler av sin opplæringstid for å få fullt utbytte av opplæringstilbudet på bostedsskolen. Behovet for deltidsopplæring knyttet til tegnspråklige miljøer, mente de i liten grad ville bli redusert. De var av den oppfatning at det for mange deltidselever var nettopp tilbudet om deltidsopplæring på sentrene som gjorde at de fortsatt kunne gå på bostedsskolene mesteparten av skoletiden. Med utgangspunkt i dette kom de med følgende anbefaling:

[at] staten i stedet for å avvikle disse skoletilbudene, videreutvikler modeller for tospråklige ressurskoler med gode pedagogiske fagmiljøer knyttet til kompetansesentrene. Slike ressurskoler kan utvikles og tilpasses lokale og regionale forhold og bygge på ulike former for tilknytning til kommunale skoletilbud.

I Nedre Gausen kompetansesenters uttalelse omtalte direktøren utviklings- og nybrottsarbeidet som var gjort ved Nedre Gausen skole de fire siste årene – et utviklingsarbeid utvalget tilsynelatende ikke hadde fått med seg:

Det faktum at Nedre Gausen og Holmestrand kommune helt siden 2005 har hatt en samarbeidsavtale nevnes overhodet ikke. Dette er ikke mindre bemerkelsesverdig ettersom denne avtalen har medført at Nedre Gausen skole og Gausetangen skole i dag har kommet svært langt i en omfattende og ambisiøs samorganisering og samlokalisering. Også dette synes å være ukjent for utvalget. Dette samarbeidet har avstedkommet et svært spennende, faglig utfordrende og givende prosjekt. Målet er å utvikle en opplæring som er basert på inkluderende pedagogikk i et likeverdig og felles læringsmiljø for hørende og hørselshemmede elever.[...] Både elever og foreldre oppfatter nok disse to skolene i dag som én virksomhet. Alle elevene på den kommunale barneskolen har fått opplæring i tegnspråk og de hørselshemmede elevene

som har begynt på Nedre Gausen de siste fire–fem årene har begynt i en sammenslått klasse med hørende kommunale elever.

Vi mener det er sterkt beklagelig at utvalget ikke synes å ha kjent til dette prosjektet og dermed ikke har vurdert en slik utvikling/modell som et alternativ til sitt avviklingsforslag.

Elevene på «Gausenskolene», som var sterkt berørt av utvalgets forslag om nedleggelse av Nedre Gausen skole, var blant de mange som bidro med høringsuttalelser. I høringsuttalelsen fra elevrådet for «Gausenskolene» sto det blant annet: «Et samlet elevråd går imot forslaget.» Elevene hadde et ønske om å videreføre samarbeidet mellom de to skolene og begrunnet at de var imot avvikling av Nedre Gausen skole med ni punkter, deriblant følgende:

Hørende og døve lærer å respektere hverandre.

De hørende lærer tegnspråk.

Det er fint å ha flere døve i hver klasse for da lærer alle hørende tegnspråk.

I høringsuttalelsen fra 3. trinn, som hadde 4 hørselshemmede og 16 hørende elever som hadde gått sammen fra 1. trinn, sto det blant annet:

Vi liker Gausenskolene. Det er vår skole.

På 5. trinn hadde tre døve og 11 hørende elever gått sammen fra 1. trinn, og de skrev blant annet i sin høringsuttalelse:

Den gamle lærerskolebygningen fra 1898 ble foreslått fredet gjennom Kunnskapsdepartementets landsverneplan i 2011.

Vi lærer et ekstra språk, tegnspråk.

Alle kan tegn og alle kan leke med hverandre.

Det andre punktet i Midtlyngutredningen som kunne få store konsekvenser for Nedre Gausens framtid, var forslaget om å organisere Statped i fire samorganiserte og samlokaliserte spesialpedagogiske regionsentre (sørøst, vest, midt og nord), etter mønster fra helseforetakenes regionstruktur. Direktør Gudmund Eikli skriver følgende i senterets høringsuttalelse:

Dersom man skulle velge en framtidig organisering av Statped basert på prinsippet om regionalisering, er vi av den bestemte oppfatning at det bør være fem og ikke fire regioner. Den foreslåtte sørøstregionen vil etter vår vurdering bli altfor stor (både hva angår geografi og befolkning). En eventuell region sørøst vil omfatte om lag 56 % av befolkningen, mens nordregionen vil omfatte mindre enn 10 %. [...] Nødvendigheten av en parallell organisering på helse- og opplæringssektoren for å kunne etablere bedre samarbeidsstrukturer, er etter vår vurdering sterkt overdrevet. Man må vurdere en regionalisering av Statped på fritt grunnlag og ut fra hva som er tjenlig på dette området. Det har liten hensikt og blir for enkelt kun å kopiere helse.

Nedre Gausens direktør var også skeptisk til samorganisering av ulike spisskompetente fagfelt i ett og samme senter. Han mente dette kunne bidra til at de spesifikke fagområdene ville forsvinne. Likevel så han verdien i samarbeid mellom fagmiljø, men mente det var viktig å stille krav til hvordan sentrene skulle organiseres for å sikre fortsatt eksistens og utvikling av spesifikke fagområder og nasjonale nettverk, program og tjenestetilbud på tvers av regioner. Direktøren ved Nedre Gausen tvilte på at det var ressurser å spare på å sentralisere og samlokalisere sentrene i region sørøst til Oslo. Han uttrykker dette slik:

Kompetansen vil forsvinne og årelang erfaring, dyktige fagpersoner, kjennskap til lokale forhold i regionen og godt utviklede tjenester vil gå tapt, – uten at man etter vår vurdering vil oppnå noen rasjonalisering eller effektivisering. For å unngå en slik utvikling vil det derfor være viktig at man snarest skrinlegger tanken om samlokalisering som prinsipp.

Kurs, kompetanse- og informasjonsspredning

I perioden 2004–2009 gjennomførte Nedre Gausen igjen fagdager. Temaet på fagdagene i 2004 var «Hørselshemmede som hører – kan vi lære noe av deres erfaringer?». Dette var et tema som rettet oppmerksomheten mot de tunghørte, som er den største gruppen hørselshemmede. I 2006 var temaet «Vil den siste døve som forlater jorden vennligst slå av blinklampa?» – en humoristisk, men også tankevekkende innfallsvinkel, som tok utgangspunkt i utviklingen innen forskning, teknologi og medisin og stilte spørsmål om hvorvidt hørselsscreening for nyfødte, genforskning og stamcelleteknologi i framtiden kunne medføre at antall døve i deler av verden ville bli betydelig redusert. Fagdagene i 2006 ble arrangert i samarbeid med Norges Døveforbund og var også en del av Nedre Gausens markering av at det var 125 år siden Fru Rosings Taleskole for Døvstumme ble etablert i Oslo.

På bakgrunn av endringer i brukergruppens behov, blant annet med økt oppmerksomhet rettet mot ci, ble Nedre Gausens tjenestetilbud og tjenesteyting kontinuerlig vurdert og drøftet i denne perioden. Det handlet om videreutvikling av eksisterende tilbud og etablering av nye tilbud. Fylkeskontorene, med sin nærhet til brukerne, spilte en viktig rolle i videreutviklingen og gjennomføringen av senterets kurstilbud.

Nedre Gausen bidro også til kompetansespredning gjennom samarbeidet med Universitetet i Oslo og høyskolene i Vestfold og Buskerud. Samarbeidet besto blant annet i felles satsing på kompetansegivende utdanning i tegnspråk. Ansatte ved Nedre Gausen bidro også med forelesninger og veiledning innenfor det spesialpedagogiske og audiopedagogiske feltet på høyskole- og universitetsnivå. Intern kompetanseheving ble ivaretatt blant annet ved at flere ansatte gjennomførte hovedfags- og masterstudier med tema som var relevante for Nedre Gausens tjenestetilbud.

Bildet er tatt på jubileumsfesten 16. juni 2006 og viser tidligere ansatte og ansatte ved Nedre Gausen kompetansesenter våren 2006.

Utviklingsprosjekter

Naturlig nok ble senterets ressursramme i størst mulig grad benyttet til direkte tjenesteutøving. Senterledelsen uttrykte i årsplaner fra 2008 at senteret i større utstrekning enn tidligere ønsket å benytte øremerkede midler til utviklingsarbeid. Prosjekt som arbeidsform ble innarbeidet på senteret ved at flere ansatte ble engasjert i prosjekter som primært var finansiert gjennom midler fra ExtraStiftelsen Helse og Rehabilitering.

Noen sentrale kriterier for å søke midler fra ExtraStiftelsen er at søknadene må gå via norske frivillige organisasjoner med helseformål. Senteret samarbeidet derfor tett med Norges Døveforbund og Hørselshemmedes Landsforbund i arbeidet med å videreutvikle prosjektarbeidet. I perioden 2008-2012 ble det igangsatt en rekke prosjekter hvor senteret var ansvarlig for prosjektgjennomføringen, eksempelvis:

På bølgelengde

I 2009 ble det ferdigstilt ett nettsted/DVD med informasjon om tilrettelegging av opplæring for elever med hørselstap. Det ble utarbeidet en filmdel og en faktadel som på en oversiktlig måte formidler informasjon om hvordan skolene kan tilrettelegge for en tilpasset og inkluderende opplæring for hørselshemmede elever. De andre hørselssentrene var aktive bidragsytere i prosjektet, og daværende Møller kompetansesenter hadde ansvaret for produksjon.

Informasjons-DVD for foreldre

I dette prosjektet ble det utarbeidet en DVD med informasjon til foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn som har hørselshemmede barn. I filmen *Når barnet har nedsatt hørsel* møter vi tre familier med minoritetsbakgrunn, som alle har barn med nedsatt hørsel. En viktig hensikt med filmen er å motivere foreldrene til å få mer kunnskap om hvordan en best kan støtte opp om sitt hørselshemmede barn, samt å gi brukergruppen økt kunnskap om hvordan skole og hjelpeapparat kan bidra til å skape en god skolehverdag for barnet. Nedre Gausen samarbeidet med daværende Sørlandet kompetansesenter om filming og produksjon. Prosjektet ble ferdigstilt i 2009 og da ble det søkt om midler til et oppfølgingsprosjekt som ble innvilget fra ExtraStiftelsen.

Hørselstap i minoritetsspråklige hjem

I 2010 startet senteret med et oppfølgingsprosjekt i tilknytning til DVD-en *Når barnet har nedsatt hørsel*. Denne filmen ble opprinnelig oversatt til talt urdu og arabisk, i tillegg til en norsk versjon. I oppfølgingsprosjektet ble filmen oversatt til talt og tekstet engelsk, talt somalisk og talt kurdisk. Det ble også gjennomført tre brukersamlinger i Stavanger, Oslo og Trondheim for foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn som har hørselshemmede barn, i tillegg til en fagkonferanse i samarbeid med Høgskolen i Buskerud den 10. og 11. mai 2011. I etterkant av fagkonferansen ble det også utarbeidet en konferanserapport som inneholdt oppsummering av innleggene på konferansen. I 2011 ble det igjen søkt om et oppfølgingsprosjekt som ble innvilget midler.

Nedsatt funksjonsevne i et kulturelt lys

Med utgangspunkt i erfaringene fra prosjektet *Hørselstap i minoritetsspråklige hjem* startet senteret opp et prosjekt i 2012 hvor en i perioden 2012-2013 utarbeidet en ny film, gjennomførte brukersamlinger, fagkonferanse og utarbeidet en konferanserapport. I lys av ny organisering av Statped, hvor det blant annet ble vektlagt økt flerfaglighet, ønsket senteret å lage en film for familier med minoritetsbakgrunn som hadde barn med nedsatt funksjonsevne. I filmen *Når barnet har nedsatt funksjonsevne* møter vi familier som har barn med ulike funksjonsnedsettelse. Filmene har fokus på allmenne problemstillinger som eksempelvis synet på funksjonsnedsettelse, barneoppdragelse og det offentlige hjelpeapparatet. Prosjektet ble «tatt med inn i nye Statped» og aktiviteter som ferdigstilling av film, brukersamling, fagkonferanse og konferanserapport ble sluttført i 2013.

Lek, lytt & lær

I 2011 ferdigstilte senteret en DVD om auditiv stimulering med eksempler fra norske hjem. Utgangspunktet for filmen *Lek, lytt & lær* var å rette fokus på at lytteutviklingen er en vedvarende prosess og at familie og nærpersoner til barn med hørselstap spiller en viktig rolle i talespråkutviklingen. I filmen møter vi fire barn og deres foreldre i hverdagsaktiviteter med et spesielt auditivt fokus. Foreldrene beskriver også hvilke erfaringer de har hatt og som de tenker kan være nyttig for andre foreldre å ta del i.

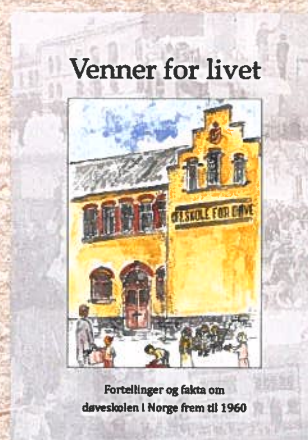
Kultur for alle

Prosjektet *Kultur for alle* fikk støtte fra Utdanningsdirektoratet og øremerkede stimuleringstilskudd som en del av Kulturløftet II. Med dette prosjektet ønsket senteret å bidra til at barn og unge med hørselstap skal delta på lik linje med hørende barn og unge i organiserte kultur- og fritidsaktiviteter. Nord-Jarlsberg kulturskole og Studio 1915 var sentrale samarbeidspartnere og det ble gjennomført fire åpne helger med kulturverksted i skoleåret 2011/12. Ungdommen som deltok fikk ta del i aktiviteter som drama/teater, billedkunst/graffiti, dans og musikk.

En barnebok med tekst og bilder. Minner fra en oppvekst på døveskolen

Senteret startet i 2010 arbeidet med å utarbeide en barnebok med tekst og bilder basert på tidligere elevers minner fra livet på døveskolene. Boka *Venner for livet* ble ferdigstilt i 2012 og inneholder noveller, fakta, bilder og illustrasjoner om døveskolen i Norge. En viktig kilde til boka var intervjuer med tidligere elever som gikk på døveskolene før krigen og helt opp til 70-tallet. Disse intervjuene dannet utgangspunktet for boka sine fire noveller, ført i pennen av forfatteren Kjersti Wold og illustrert av Tom Zeiffert. Boka inneholder i tillegg faktakapitler som dekker perioden fra etablering av døveskolen frem til og med 1960-tallet.

Sosial kompetanse og barn med hørselstap

Utgangspunktet for dette prosjektet var det stadig økende behovet for kunnskap om sosiale kompetanse hos hørselshemmede barn som går i skolen. Prosjektet startet i 2011/12 og det ble utarbeidet en DVD som fokuserer på hvordan det hørselshemmede barnet kan etablere nære relasjoner med andre jevnaldrende. Filmene *Gjennom lydmuren* ble ferdigstilt i 2012/2013 og senteret valgte å utarbeide en fiktiv film som viser ulike sosiale situasjoner, med fokus på hva som er spesielle utfordringer for ungdom med hørselstap. I filmen blir vi kjent med en gutt på 17 år og hans nærpersoner i familie og på skole.

Ord og uttrykk fra hørselsområdet. Oversetting til tegnspråk

Senteret utarbeidet i sin tid en liste over sentrale ord/begrep fra hørselsfeltet. Dette har vist seg å være et godt hjelpemiddel for å få et overblikk over sentrale ord/begreper i fagfeltet. I prosjektet som startet i 2012/13 har en overordnet målsetting vært å gi alle tegnspråkbrukere en tilgjengelig og likeverdig mulighet til å bli kjent med og forstå ord og faguttrykk fra hørselsfagfeltet. Dette skal oppnås ved å lage en tegnspråkversjon av senterets ordliste med forklaringer av ord og faguttrykk fra hørselsområdet. Begrepssamlingen med ord, uttrykk og tilhørende forklaringer på tegnspråk, skal gjøres tilgjengelig for alle på internett, på en enkel og brukervennlig måte. Prosjektet ferdigstilles i løpet av 2014.

Ci-dokumentar. En dokumentarisk film om å få og leve med ci i voksen alder- i samspill med omgivelsene

Prosjektet startet i 2012 og skal i løpet av 2014 ferdigstille en erfaringsbasert film i dokumentardramatisk sjanger. Prosjektet omhandler voksne som får operert inn-cochlea implantat (ci), der man kontekstualiserer rehabiliteringsprosessen og har fokus på det sosiale aspektet i forhold til å få og leve med ci i samhandling med sine omgivelser. Det ble startet filmopptak av hovedkarakteren i desember 2012. Det er et sentralt prosjektmål å vise at hørselsresultatene med ci varierer i svært stor grad, og også er situasjonsavhengige. For å vise bredde og nyanse filmes flere karakterer i ulike situasjoner.

Brukermedvirkning i hørselssektoren

I en tid med mye usikkerhet og forestående endringer, var brukermedvirkning og fokus på brukertilfredshet mer aktuelt enn noensinne. Allerede i 2001 vedtok sektorstyret for hørselssentrene at det skulle etableres brukerråd ved Nedre Gausen, Vestlandet og Møller kompetansesenter. Brukerrådet erstattet det tidligere «Samarbeidsforum». Brukerrådet, som opprinnelig var en forsøksordning, ble etablert i forbindelse med et prosjekt ledet av Hilde S. Jordheim. På Nedre Gausen eksisterte Brukerrådet frem til senteret ble avviklet i 2012.

En sentral målsetting med brukerrådet var å ivareta brukernes interesser i forhold til utvikling og drift av senterets tjenestetilbud. Brukerrådet skulle være et rådgivende organ for senterets ledelse og følgende prinsipper ble lagt til grunn for brukermedvirkningen og rådets funksjon:

- «Brukere» er hørselshemmede og deres foresatte
- Brukerrådet skulle representere senterets tjenester
- Medlemmene skulle representere hele regionen og representere bredden av senteres ulike brukergrupper.

Brukerrådet på Nedre Gausen hadde seks representanter: To representanter for ungdom og voksne brukere (oppnevnt av Vestfold fylkeslag av HLF og Vestfold Døveforening), en representant for foreldre til helårs- og deltids elever (oppnevnt av FAU ved skolen), en representant fra deltakere på Se mitt språk (oppnevnt av Aust-Agder foreldrelag for hørselshemmede), en representant for foreldre med barn med cochleaimplantat (oppnevnt av Cochleaklubben) og en representant for foreldre til elevkursdeltakere (oppnevnt av Foreldreforeningen for hørselshemmede).

Hørselssentrene brukerråd arrangerte på omgang et årlig nasjonalt brukermedvirkningsseminar. Nedre Gausen arrangerte seminar i 2006 og i 2010.

Brukerrådet hadde jevnlig møter og engasjerte seg i en rekke saker ved senteret. Tilbud til hørende søsken i fm tegnspråkopplæring for foreldre ble allerede fremmet som sak i 2003 og ble jevnlig tatt opp. Brukerrådet var aktive med å formulere høringsuttalelser og rådet utarbeidet blant annet uttalelser om målbildet for «nye» Statped. Rådet var også sterkt i mot nedleggelse av fylkesaudiopedagogtjenesten i Aust-Agder og signaliserte dette gjennom en uttalelse til Statped.

Det første brukerrådet på Nedre Gausen. Fra venstre: Arnstein Lien (FAU på Nedre Gausen skole), Asle Hedemark (Vestfold fylkeslag av HLF), Øyvind Oskarsen Due (Foreldreforeningen for hørselshemmede i Telemark), Randi Rønning (Vestfold døveforening), Tove Øgrey (Agder foreldrelag for hørselshemmede barn), Marit Evensen brukerrådskontakt (Nedre Gausen) og senterleder Gudmund Eikli. Innfelt: Den siste brukerrådslederen Ivar Anders Eide

Seniorrådgiver Øystein Stette (Utdanningsdirektoratet) holder innlegg på en brukermedvirkningskonferanse, arrangert av Nedre Gausen i 2010.

Senterets fellestjenester

Nedre Gausens støttefunksjoner har i alle år vært av stor betydning for kvaliteten på tjenestetilbudet. Ved etablering av kompetansesenterdrift ble disse funksjonene lagt under senterleder. Etter hvert som senterets tjenestetilbud endret seg og IKT ble en mer sentral del av ansattes hverdag, ble støttefunksjonene utvidet med nye oppgaver. I 2004 var det naturlig å etablere en egen avdeling, «Fellestjenester», som skulle ivareta alle støttefunksjonene. Avdelingens varemerke

var preget av stor fleksibilitet samt vilje og evne til å løse det som var av oppgaver og utfordringer til det beste for både brukere og ansatte. Dette bidro til å gi Nedre Gausen et godt omdømme blant brukere som benyttet seg av ulike tjenester ved senteret, samt at ansatte i fagavdelingene fikk en mer forutsigbar arbeidssituasjon.

Støttefunksjoner lagt til fellestjenester er: Kjøkken og renhold, overnatting, arkiv, kontor, sentralbord, IKT, drift av bygninger og tolk på arbeidsplassen.

Maten er servert for kursdeltakere!

To fornøye arkivarer, Anita Gurrich og Hege Nordberg Andersen, på vei til Statsarkivet i Kongsberg med 82 bokser med sorterte dokumenter.

Else Fjeldaas holdt orden på kontoret.

Brukertilfredshetsundersøkelsen i 2011

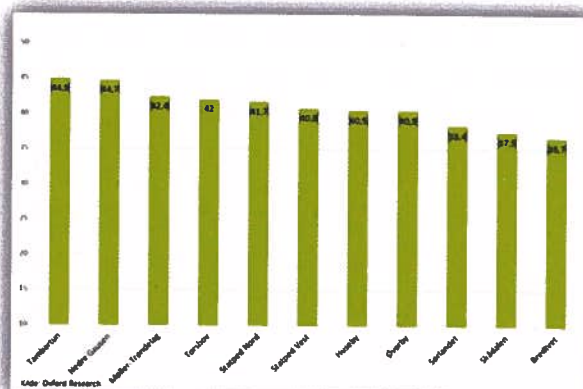
Oxford Research gjennomførte i 2011 på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet en undersøkelse om brukernes tilfredshet med sentrenes tjenester. Målgruppene som ble spurt var PP-tjenester, skoler/ barnehager og foreldre; alt i alt 3 x 30 respondenter fra hvert senter. Svarprosenten var denne gangen på 52 %, noe som var klart høyere enn ved forrige undersøkelse.

Vi gjengir her et par sitat fra hovedkonklusjonen og et diagram som viser tilfredshetsindeksen for alle sentrene:

«Hovedbudskapet er at alle sentrene gjør det bra, og at noen gjør det enda bedre. Brukertilfredshetsindeksen deler sentrene i tre. To av sentrene får ekstremt høy skår: Tambartun og Nedre Gausen.»

«I forlengelsen av denne evalueringen reiser det seg enkelte spørsmål:

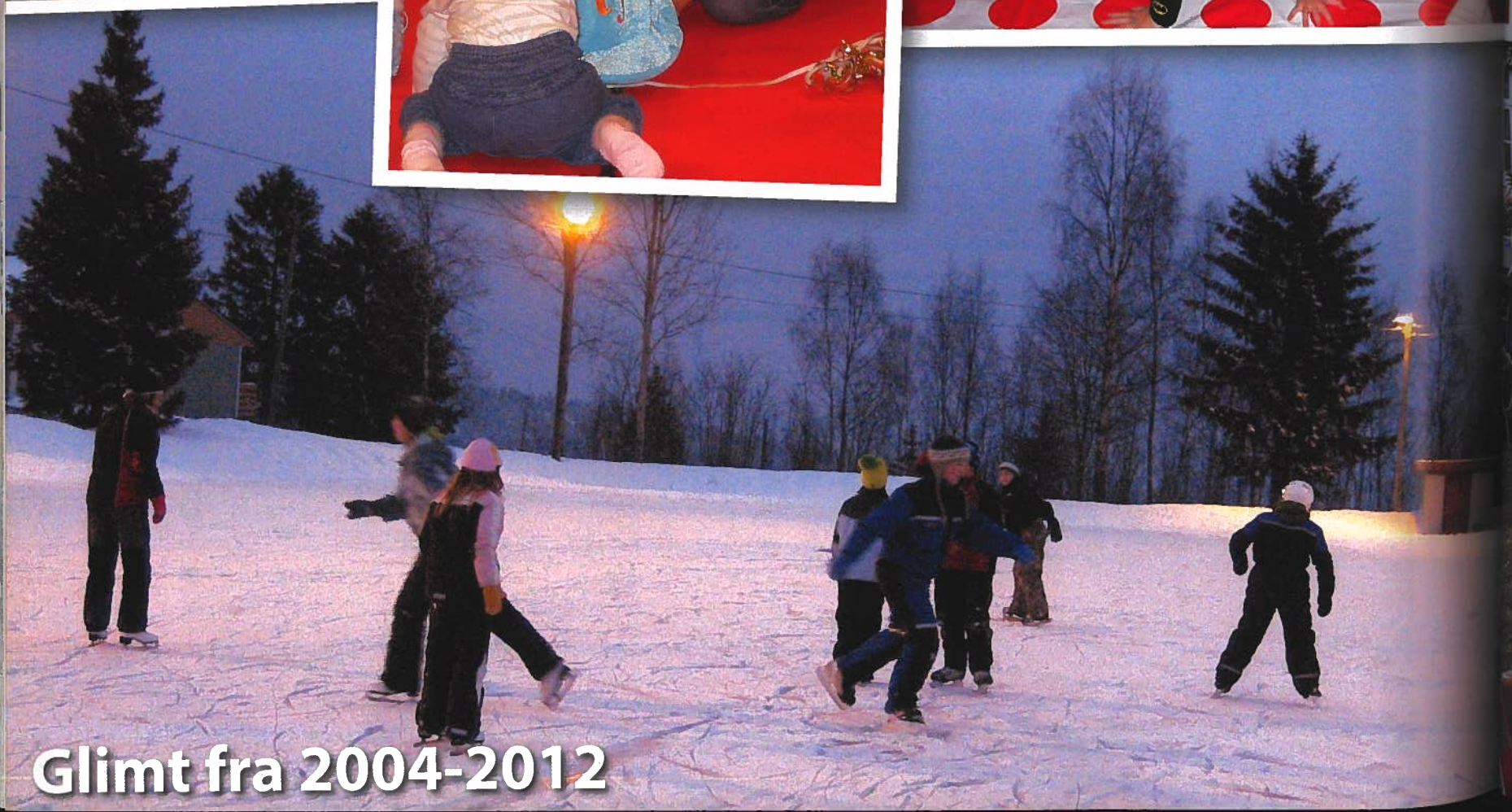
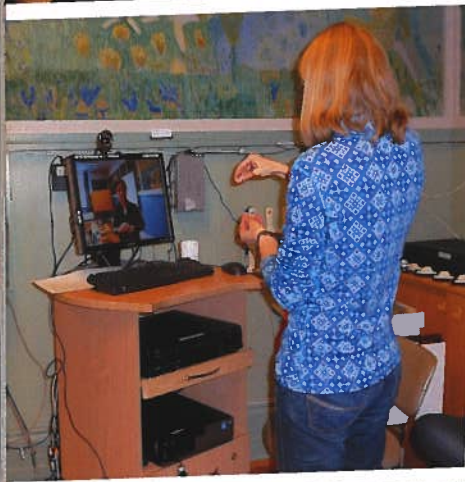
- Hva ligger bak suksessfaktorene til Tambartun og Nedre Gausen kompetansesentre?»

Kort oppsummering av Utdanningsdirektoratets brukertilfredsundersøkelse - fra senteret årsmelding for 2011.

Laila Bjørkli har sørget for god mat for store å små i mange år.

Glimt fra 2004-2012

Nedre Gausen kompetansesenter – på vei inn i et regionalt og flerfaglig Statped

2010–2012

Ved inngangen til 2010 var det stor spenning knyttet til oppfølgingen av Midtlyngutvalgets forslag som ble omtalt på s. 154. Spenning var det også omkring hva som ville skje på kommunalt nivå i Holmestrand. Direktør Gudmund Eikli skriver i forordet til Årsrapport 2009:

Ved inngangen til 2010 er det tre svært sentrale og grunnleggende rammebetingelser for senterets videre utvikling som forhåpentligvis vil finne sin avklaring så raskt som mulig. Det er for det første Midtlyngutvalgets forslag om avvikling av skoledriften og samorganisering – samlokalisering av regionaliserte sentre. I tillegg kommer Holmestrand kommunes arbeid med framtidig skolestruktur samt de omfattende planene om rehabilitering av senterets bygninger som det har vært arbeidet med i 17 år. Det som kommer til å skje på disse områdene vil være helt avgjørende for senterets videre utvikling.

Holmestrand kommune hadde i løpet av høsten 2009 blåst liv i den gamle tanken om å utvikle Gausetangen skole og bidro dermed til å forsterke at senteret gikk usikre tider i møte.

Til tross for framtidsutsikter preget av truende skyer hadde

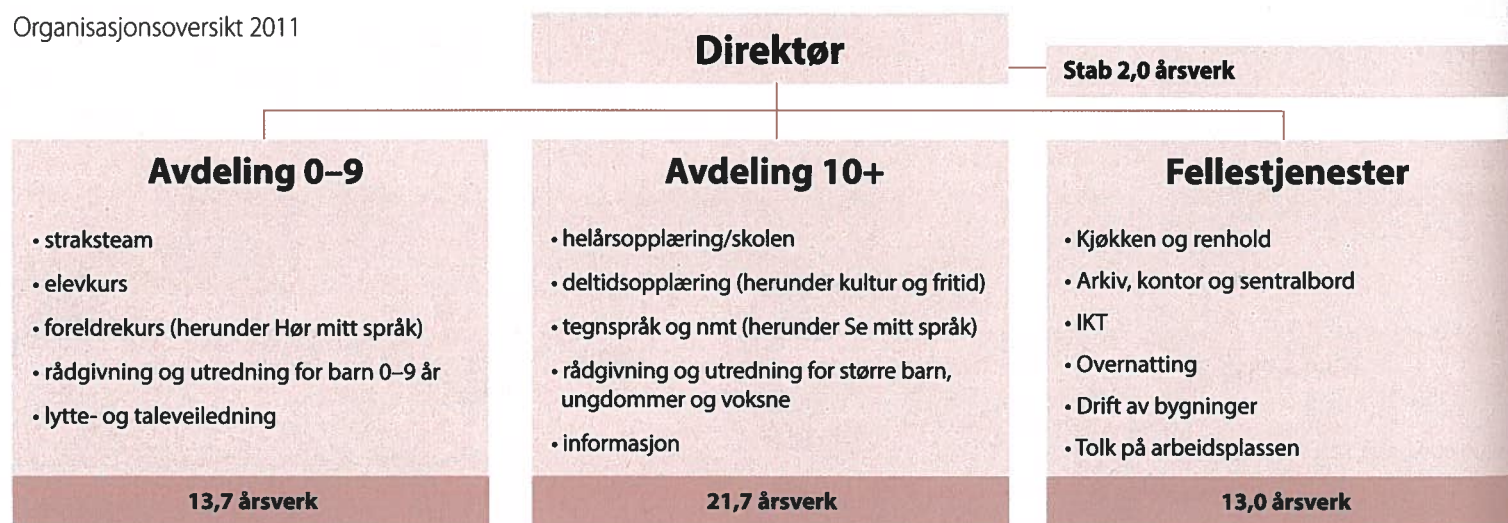
Nedre Gausen fortsatt som hovedoppgave å bistå kommuner, hørselshemmede barn og unge og deres foreldre, slik at hørselshemmede barn og unge skulle få best mulig opplæring tilpasset sine behov, basert på foreldrenes og kommunens valg.

I denne perioden hadde Statpeds følgende satsingsområder:

- tidlig innsats
- bedre gjennomføring av videregående opplæring
- kompetanseutvikling i PP-tjenesten
- forskningsbasert kunnskap
- Statped – et nasjonalt nettverk
- Statped – en synlig aktør i opplæringssektoren

I 2010 videreførte Nedre Gausen satsingsområder fra perioden 2006–2009, og i 2011–2012 rettet senteret oppmerksomheten spesielt mot endringer og omstilling på alle nivå av virksomheten. Ut over dette var «tidlig innsats» spesielt nevnt i årsmeldingene.

Organisasjonsoversikt 2011

I august 2011 ble senteret omorganisert i to tjenesteytende fagavdelinger med utgangspunkt i brukernes alder: én avdeling for 0-9 år og én for 10+.

Nedre Gausen skole avvikles

I senterets Årsrapport 2009 står det:

Senterets skolevirksomhet har de siste fire årene gjennomgått en uhyre spennende, krevende og svært positiv utvikling i tett samarbeid med den kommunale barneskolen Gausetangen.

Det var derfor en stor skuffelse for elever, foreldre og ansatte, både på kommunalt og statlig nivå, at Holmestrand kommune våren 2010 vedtok å avvikle Gausetangen skole fra august 2011. Begrunnelsen for dette var en svak kommuneøkonomi. De kommunale elevene skulle overføres til Ekeberg skole. Men det var ikke bare Holmestrand kommune som vedtok skoleavvikling. Kunnskapsdepartementet besluttet 1. februar 2011 at skolene ved tre av de fire sentrene for hørsel skulle avvikles fra sommeren 2014. Den eneste «døveskolen» som skulle videreføres, var A.C. Møller skole i Trondheim. Disse beslutningene betydde at man nå så slutten på over 130 års «døveskolevirksomhet». Med et stadig synkende elevtall så man at dette ville komme. Nedre Gausens plan hadde vært å være i forkant og etablere et inkluderende skolemiljø med hørende og hørselshemmede elever, med det ble likevel satt punktum for all helårsvirksomhet på Nedre Gausen.

Som en konsekvens av den situasjonen skolen var kommet i, ble det satt i gang prosesser for best mulig å kunne ivareta helårselevne ved Nedre Gausen. Foreldre, elever og elevenes bostedskommuner ble invitert til å være med for å finne de beste løsningene for den enkelte elev. På barnetrinnet var det seks hørselshemmede elever som skulle begynne på 5. og 7. trinn høsten 2011. Det ble inngått en avtale med Holmestrand kommune om at disse elevene skulle følge sine hørende

medelever, som de hadde gått sammen med siden 1. trinn, videre til Ekeberg skole og gå der ut 7. trinn. Klassene skulle bestå av de samme elevene og lærerne. Selv om de omfattende ambisjonene om inkluderende skole i stor grad måtte forlates, ble det inkluderende klassemiljøet videreført på en tilfredsstillende måte. For ungdomsskoleelevene ble løsningen en overføring til Skådalen skole fra høsten 2011. Samtidig ble Nedre Gausens botilbud for helårselever igjen avviklet.

Da Stortinget besluttet å legge ned «døveskolene», kom det samtidig klare føringer om at hørselssentrene skulle satse på deltidstilbudet. Som en følge av dette så Nedre Gausen i 2011 nærmere på mulighetene for å videreutvikle en helhetlig deltidsopplæring i tråd med brukernes behov. Det ble lagt vekt på at opplæringstilbudet for deltidselever skulle ha en høy kvalitet i seg selv. Samtidig ble det også sett på som et sentralt tjenestetilbud som sammen med tegnspråkopplæring for foreldre, veiledning på bostedsskolen og kursing av lærere skulle bidra til at elevenes opplæring på bostedsskolen ble best mulig.

I juni 2011 markerte «Gausenskolene» at samarbeidet opphørte med et stort arrangement på Biorama. Det var ikke ett tørt øye i salen da alle elevene framførte «Heal the World» med sang og tegn!

Mitt skoleminne

David Sponberg f. 2001
Elev 2007-2012

Deltidselev på Gausenskolene 1. trinn,
helårselev på samme skole 2.-4. trinn og
helårselev på Nedre Gausen/Ekeberg 6. trinn.

Jeg begynte i 1. klasse på Sem skole. I skolesekken min hadde jeg husket å legge en pakke med batteri, for jeg har ci på begge ørene. Da jeg kom inn i skolegården pratet alle uten tegn. Jeg gikk rundt alene en stund, men fant en som kunne tegn. Det ble likevel litt kjedelig. Hver onsdag dro jeg til Gausenskolene. Der var det mange som snakket tegnspråk og jeg likte veldig godt å være der. Jeg

gledet meg til hver onsdag, da møtte jeg bestevennen min. I Holmestrand var det både skole med drama og rytmikk og fritidsklubb. Jeg var ikke alene der og flere brukte tegn. Det var fantastisk! Da jeg begynte fast på Gausenskolene i 2. klasse var det færre døve der. De fleste ungdommene hadde sluttet.

Jeg gledet meg alltid til onsdagene for da var det fritidsklubb. Der var det veldig morsomt med bowling, spøkelser på loftet, turer til Sommerland i Bø og andre steder. Det var godt samhold og god mat, spesielt god pizza. Det var helt fantastisk å være med på fritidsklubben. Jeg husker at jeg satt i klasserommet da jeg fikk vite at skolen skulle legges ned. Jeg ble så lei meg

at jeg gråt. Så ble det sommerferie, og da høsten kom ble alle elevene på Gausenskolene flyttet til Ekeberg skole. Der var det mange hørende som pratet og pratet, og jeg oppfattet nesten ingenting. Jeg tenker at alt var så flott og fantastisk før. Jeg har minnene mine.

Våren 2013: Bor på Sem i Vestfold og går i 6. klasse på Nedre Gausen skole/Ekeberg skole

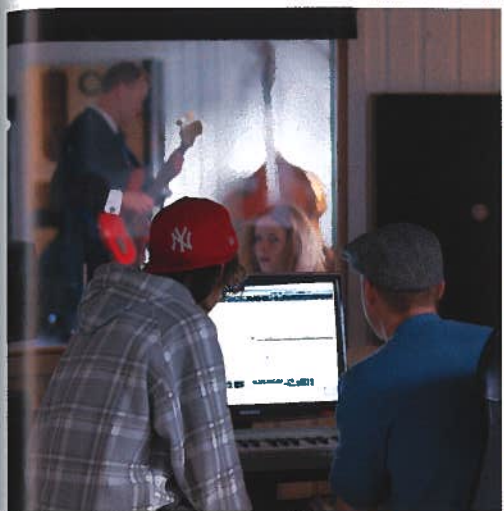

Sosiale møteplasser for tegnspråklige elever

Den 10. mai 2010 inviterte Nedre Gausen skole og Gausetangen skole, «Gausenskolene», igjen til kulturtreff. Dette var tiende gang de fleste tegnspråklige grunnskoleelever på Østlandet, ca. 300 elever, samlet seg til «vårens vakreste eventyr», kulturtreff på Nedre Gausen. I forbindelse med tiårsjubileet ble hørselshemmede elever fra hele landet invitert. Med det ferske vedtaket om å utvikle flere tegnspråklige arenaer for grunnskoleelever hadde det aldri vært viktigere for Nedre Gausen å samle tegnspråklige elever enn nå. Gjennom dette årlige arrangementet hadde senteret bidratt til at kulturelle aktiviteter ved skolene som deltok, og de kreative kreftene som eksisterte blant elevene, hadde blitt synliggjort. Det sosiale aspektet ved arrangementet var viktig og viste at denne typen arrangement hadde livets rett, uavhengig av senterkolenes framtid.

Med utgangspunkt i erfaringer fra kulturtreffene startet senteret i 2011 prosjektet *Kultur for alle* i samarbeid med Nord-Jarlsberg kulturskole og Studio 1915, et lokalt musikk- og lydstudio. Prosjektet var delvis finansiert med midler over statsbudsjettet som var satt av til stimulering av kulturskoler og kulturaktiviteter i skolen. Det ble i skoleåret 2011-2012 gjennomført fire kulturverksteder, som gikk fra fredag til søndag, for tegnspråkbrukere i ungdomsskolen. Arrangementet var populært og bidro også til å framheve behovet for en sosial og kulturell møteplass for denne gruppen ungdommer. Høsten 2012 videreførte Nedre Gausen kulturverkstedtilbudet som en del av senterets ordinære tilbud. Samarbeidet med kulturskolen fortsatte høsten 2012 med prosjektet *Kulturbarna II*, et tilbud i dans og bevegelse for deltidselever på 1.-4. og 8.-10. trinn.

I forbindelse med omorganisering av grunnskoleledriften ved de statlige spesialpedagogiske kompetansesentrene skriver Kunnskapsdepartementet 1. februar 2011 i et brev til Utdanningsdirektoratet at «Statpeds personale skal [...] videreutvikle møteplasser for hørselshemmede elever [...]» De kulturtilbudene som Nedre Gausen arrangerte, bidro nettopp til dette. Tilbudene var i tråd med departementets intensjoner om hørselssentrenes tjenestetilbud i framtiden.

Glimt fra
«Kultur for alle»

10 000 pedagogiske kilometer

Kva må til for at barn med nedsett hørsel kan lære på lik linje med andre barn i barnehagen og på skulen? Kvar veke reiser audiopedagogane i Statped hundrevis av kilometer for å snakke med lærarar, førskulelærarar, foreldre og elevar om kva som fungerer.

TIPS TIL BARNEHAGE- PERSONALE OG LÆRARAR

- Gjer deg kjend med kva hørselshemming inneber
- Ha god struktur på dagen og undervisninga
- Markér tydeleg skifte av tema eller aktivitet
- Styr kommunikasjonen i barne-/elevgruppa
- Sørg for gode lytteforhold (kort taleavstand og lite bakgrunnsstøy)
- Bruk det hørselstekniske utstyret barnet/eleven evt. har
- Fang merksemda til barnet/eleven før du byrjar å snakke
- Sørg for at barnet/eleven ser ansiktet ditt godt
- Snakk tydeleg med normal rytme, fart og styrke – ikkje overdriv munnørslene
- Bruk visualisering aktivt

I Statpeds blad *Rom for læring* nr. 2 i 2011 ble det trykket en lang artikkel om seniorrådgiver Hilde Hegnas arbeid i Telemark. Her har vi klipt inn noen glimt fra artikkelen for å illustrere vanlige arbeidsoppgaver og arbeidsmåter for tilsatte ved fylkeskontorene og øvrige rådgivere i utadrettet tjeneste ved senteret. Grundig lokalkunnskap, nærhet til brukerne, lav terskel og tidlig innsats var viktige grunnprinsipper for dette arbeidet.

Nedre Gausen kompetansesenter avvikles

Den 1. april 2011 kom Meld. St. nr. 18 (2010–2011) *Læring og fellesskap. Tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov*, som var en oppfølging av Midtlyngutvalgets utredning. Meldingen hadde et eget kapittel om Statped. Dette ble behandlet av Stortinget 15. juni 2011, noen måneder før resten av meldingen.

Av komitéinnstillingen (Innst. 405 S (2010–11)) framgikk det at flertallet i komiteen sluttet seg til forslaget om at Statped fra 1. januar 2013 skulle bestå av fire flerfaglige regionssentre. Mindretallet mente at sørøstregionen ville bli for stor, og fremmet forslag om fem regionssentre. Nedre Gausen kompetansesenter skulle inngå i Statped sørøst, som ville ha

sitt regionskontor i Oslo. Komitéinnstillingen viste også til stortingsmeldingen, hvor det heter at «... det fortsatt vil bli lagt til rette for fagmiljø i henholdsvis Gjøvik og Holmestrand, selv om de organisatorisk er underlagt hovedkontoret i Oslo». Debatten i Stortinget viste at det særlig var spørsmålet om regioninndeling (fire eller fem regioner) og beslutningen om å avvikle tre av fire statlige døveskoler det var størst oppmerksomhet om. På begge disse punktene ble forslagene fra mindretallet i komiteen nedstemt. Dermed hadde Stortinget lagt ned Nedre Gausen kompetansesenter som egen virksomhet og også avviklet helårsopplæringen ved senteret. Likevel var det verd å merke seg at det fortsatt skulle legges til rette for et fagmiljø i Holmestrand, som en del av det store flerfaglige regionssenteret Statped sørøst.

Blomster fra hagen på Nedre Gausen.

Avsluttende refleksjoner

Nedre Gausen er med sine ca. 130 år en utdanningsinstitusjon med dype røtter. I fire-fem generasjoner har Nedre Gausen jobbet for et bedre liv for døve og tunghørte barn og unge. Dette har vært en tid med mange endringer, noe som særlig har kommet til uttrykk de siste tjue årene, etter at Nedre Gausen gikk fra å være «døveskole» til å bli kompetansesenter. Behovet for endringer i tjenestene har forsterket seg ytterligere de siste ti årene, etter at screening av nyfødte er innført og teknologien har ført til at døve og sterkt tunghørte barn kan få ci i løpet av sitt første leveår.

Fra 1881 til i dag har tegnspråk gått fra å være et forbudt språk i undervisningen, et språk elevene brukte seg imellom på fritiden, til å bli godkjent som eget språk. Som en følge av endringer i opplæringsloven av 1997 ble det et opplæringspråk, og i 2008 la Kultur- og kirkedepartementet fram St.meld. nr. 35 (2007–2008) Mål og mening, som anerkjente tegnspråk som et fullverdig språk og foreslo at det skulle forankres i en ny språklov. Dette var en stor seier for alle som hadde tegnspråk som sitt førstespråk. Som et paradoks til dette kan det, med utgangspunkt i språkvalg for ci-brukere, være grunn til å spørre hvem som blir morgendagens tegnspråkbrukere, og hva som skjer med tegnspråket dersom brukergruppen blir betydelig mindre eller endrer seg. Vil tegnspråkbrukerne i framtiden være de som av medisinske årsaker ikke har utbytte av ci, og døve og sterkt tunghørte som av ulike grunner ikke får ci tidlig i livet? Vil dette føre til at språket stagnerer og etter hvert forsvinner? Eller vil ci-brukere og andre hørselshemmede se verdien i å være tospråklige, norsk- og tegnspråklige, og bidra til å bevare tegnspråk som et levende språk?

Etter at tegnspråk ble eget fag for døve og sterkt tunghørte elever, har tanken om tegnspråkopplæring for hørende elever

blitt kastet fram flere ganger. Da forslaget om å forankre tegnspråk i en ny språklov kom, ble denne tanken ytterligere forsterket. Hvilken effekt ville dette i så fall kunne få for tegnspråkets status, og ville en slik satsing kunne bidra til økt forståelse for og grad av inkludering av tegnspråkbrukere på ulike arenaer i samfunnet? Nedre Gausens erfaringer med tegnspråkopplæring for hørende grunnskoleelever i Gausenskolene (1.-7. trinn) tilsier at det kan være mye å vinne på å realisere dette.

Fra døveundervisningens morgen og helt til 1980-årene var det mange sterkt hørselshemmede barn som hadde lite kontakt med sine foreldre og sin øvrige familie på grunn av mangelfull kommunikasjon og internatliv. Et sentralt trekk ved utviklingen på fagfeltet de siste 10–20 årene er at foreldre til sterkt hørselshemmede barn har blitt langt mer betydningsfulle personer i sine hørselshemmede barns liv enn det som tidligere ofte var vanlig. Denne endringen var i utgangspunktet basert på politiske og ideologiske strømninger i samfunnet, men for hørselshemmede har både synet på tegnspråk og den teknologiske utviklingen i tillegg spilt en viktig rolle.

Gode eksempler på tjenestetilbud som speiler denne utviklingen, er *Se mitt språk*, *Hør mitt språk* og lytte- og taleveiledning, som på en naturlig måte legger til rette for samhandling mellom foreldre og barn. At de fleste barn og unge som i utgangspunktet er døve eller sterkt tunghørte, nå får sitt opplæringstilbud i nærmiljøet, bidrar ytterligere til å legge til rette for at hørselshemmede barn og unge kan bli en inkludert del av sin familie i hverdagen. Samtidig medfører det at denne gruppen hørselshemmede, i mindre grad enn tidligere er en del av et opplæringstilbud og fritidsmiljø med flere hørselshemmede barn og unge.

Som en følge av at Nedre Gausen ble et kompetansesenter, ble

flere tunghørte barn og unge en viktig brukergruppe ved Nedre Gausen. Også her har den teknologiske utviklingen betydd mye for å kunne sikre et best mulig lydmiljø i barnehager og skoler, men tilrettelegging for denne gruppen handler om langt mer enn det tekniske. Teknologien har sine begrensninger, og det som må være i fokus er tilrettelegging for samhandling og læring for denne sammensatte gruppen av barn og unge også ut over det teknikken ivaretar.

Alle hørselshemmede barn og unge har, i likhet med andre, behov for å være en likeverdig og godt inkludert part på ulike opplærings- og fritidsarenaer. De har behov for å bygge gode, nære og gjensidige relasjoner på disse arenaene. Dette handler om livskvalitet og muligheter til å utvikle seg til helstøpte mennesker med et positivt og realistisk syn på seg selv, noe som forutsetter muligheter til å utvikle og bruke sine iboende ressurser, både av faglig og sosial karakter. Tidlig innsats, deltidsopplæring i et tegnspråklig miljø, kurs og videreutvikling av sosiale møteplasser for hørselshemmede barn og unge, samt kompetanseheving for foreldre og pedagoger er noen av områdene Statped fortsatt skal ivareta.

En annen utfordring fagmiljøet står overfor er at på arenaer hvor de fleste aktørene hører normalt, vil hørselen vanligvis være den viktigste forutsetningen for å kunne ta del i likeverdige inkluderende prosesser. Dette er en stor utfordring ved tilrettelegging av hørselshemmede barn og unges opplæringsmiljø. På hvilken måte og i hvilket omfang vil Statped i framtiden bidra til å ivareta intensjonen om at alle elever skal være en del av et likeverdig og inkluderende skole- og læringsmiljø?

Når vi oppsummerer Nedre Gausens arbeid og virke siden 1999, er det særlig to ord som står sentralt, og det er *endring og fleksibilitet*. Endring er noe som på sitt vis har vært initiert i form av stortingsmeldinger, utredninger og pedagogiske føringer samt teknologiske nyvinninger som ci. Senterets ledelse og ansatte har møtt forventningene utenfra med en fleksibel og positiv holdning og videreutviklet et tjenestetilbud med høy kvalitet og individuelle tilpasninger for senterets brukere. Gjennom mange år med store endringer og usikre framtidsutsikter har de ansatte lojalt, år etter år, stått i utfordringene. Det har ikke vært bare enkelt. Det kan sammenlignes med å stille i et slalåmrenn der ingen av portene

er satt opp på forhånd, men blir stukket i snøen mens en er i fart ned bakken. Det krever stor smidighet og vilje til å fullføre når en arbeidsplass stadig må omstille seg og tenke ut nye løsninger.

Det å stå i en situasjon preget av stor usikkerhet over lang tid, og samtidig i det daglige forholde seg til brukere på en profesjonell måte, har krevd mye av den enkelte. I alle omveltningene har Nedre Gausens ansatte hele tiden, med stort engasjement og høy kompetanse, hatt brukerne i sentrum. Det er all grunn til å være stolt av måten vi har taklet endringene på. At det i personalgruppen er mange som har bidratt med kreativitet og humor, til glede for alle, har vært en viktig faktor i et arbeidsmiljø under stort press.

Nedre Gausen kompetansesenter startet i 1881 som en taleskole for døve elever, og opp gjennom årene har hundrevis av hørselshemmede barn og unge fått opplæring i Nedre Gausens lokaler. Nedre Gausen kompetansesenter er nå nedlagt, men Stortinget har vedtatt at det fortsatt skal være et fagmiljø i Holmestrand. Det gjenstår å se om det samtidig som en dør til fortiden nå er lukket, åpnes en ny dør. En dør som åpner for at fagmiljøet i Holmestrand fortsatt kan yte tjenester av høy kvalitet og bidra til økt livskvalitet for hørselshemmede brukere som en del av Statped sørøst.

Etterord

Nedre Gausen kompetansesenter besto av et komplekst fagmiljø og en sammensatt brukergruppe. Å få lov til å være med på å dokumentere organisasjonens virksomhet har vært både krevende og spennende. Krevende fordi jeg har hatt en sterk intensjon om å belyse Nedre Gausens virksomhet slik at både ansatte og brukere skal kunne kjenne seg igjen. Spennende fordi jobben har gitt meg mulighet til å gå i dybden i hele tjenestetilbudet, også i de sidene av virksomheten som jeg tidligere ikke har hatt så nært forhold til. Dette har gitt meg mulighet til å se hvordan brukertilbudet har utviklet seg både i dybden og bredden.

For å kunne realisere min del av bokprosjektet har jeg vært avhengig av bidrag fra mange av mine kollegaer. TUSEN TAKK til dere som har deltatt med nyttige innstill i form av formelle og uformelle samtaler, gjennomlesning av forslag til tekst samt bistand ved intervjuer av tidligere elever. Uten dere hadde det ikke vært mulig for meg å komme i mål med dette prosjektet.

Holmestrand 7. mai 2013

Liv Synnøve Dahl

Referanser

St.meld. nr. 23 (1997–98): Om opplæring for barn, unge og voksne med særskilte behov.

St.meld. nr. 14 (2003–04): Om opplæringstilbud for hørselshemmede.

St.meld. nr. 30 (2003–04): Kultur for læring.

St.meld. nr. 16 (2006–07): ... og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring.

St.meld. nr. 35 (2007–08): Mål og mening.

Meld. St. nr. 18 (2010–11): Læring og fellesskap. Tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særskilte behov.

NOU 2009:18 Rett til læring. Kunnskapsdepartementet.

Høringsuttalelser til NOU 2009:18

Nedre Gausen kompetansesenter

«Gausenskolenes» elevråd

Klasseuttalelser

Nedre Gausen kompetansesenter. Årsmeldinger 1998–2006.

Nedre Gausen kompetansesenter. Årsrapporter 2007–2012.

Nedre Gausen kompetansesenter. Tjenestekataloger 2001–2007.

Bjørndal, Per Sigmund (1981). Fra Lille Bloksbjerg til Nedre Gausen skole.

Trondheim: Vikhovtrykk.

Dahl, Liv Synnøve (2008). «Gausenskolene». Klasseromsprosjektet 2007–2008.

Et delprosjekt i samarbeidsprosjektet mellom Gausetangen skole og Nedre Gausen skole. Ikke publisert.

Dahl, Liv Synnøve (2002). Kartlegging av tilbud for «hørende søsken» i skolealder

knyttet til «Se mitt språk». Nedre Gausen kompetansesenter. Ikke publisert. Det kongelige kirke-, utdannings og forskningsdepartementet (1996).

Læreplanverket for den 10-årige grunnskole. Nasjonalt læremiddelsenter.

Det kongelige kirke-, utdannings og forskningsdepartementet (1997).

Læreplanverket for den 10-årige grunnskole. Norsk, engelsk og drama og rytmikk for døve. Nasjonalt læremiddelsenter.

Døves forlag (1997). «... blir godt inni oss!». En diktsamling skrevet av døve og tunghørte barn og ungdommer.

Fylkesmannen i Vestfold (2004). Lokalisering av Nedre Gausen kompetansesenter.

Rapport fra arbeidsgruppe.

Johansson, Irene (2006). Barn med Cochlea Implantat (CI): Utvikling av en modell for språkstimulering og språkutvikling 2003–2005. Sørlandet kompetansesenter.

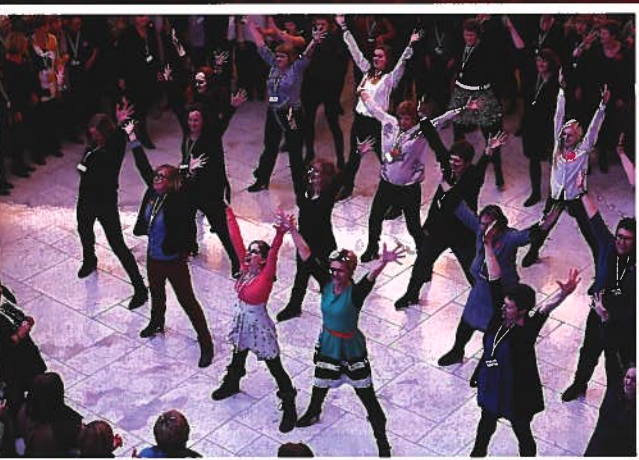
Kunnskapsdepartementet (2006). Læreplanverket for kunnskapsløftet. Midlertidig utgave. Utdanningsdirektoratet.

Ohna, Tone Lunde og Ottersen, Unni Line (2000). Opplæring av små barn med Cochlea Implantat. En metodisk skisse. Nedre Gausen kompetansesenter.

Sorkmo, Jørgen (2010). Statped. Siste epoke i mer enn 100 års statlig spesialpedagogikk.

Sunnanåutvalget (2000). Å høre eller ikke høre. Innstilling om hørselshemmede i skolen. Kunnskapsdepartementet.

Statped (2007). Enhetlig og helhetlig habilitering for hørselshemmede barn i alderen 0–6 år.

Men historien var ikke slutt!

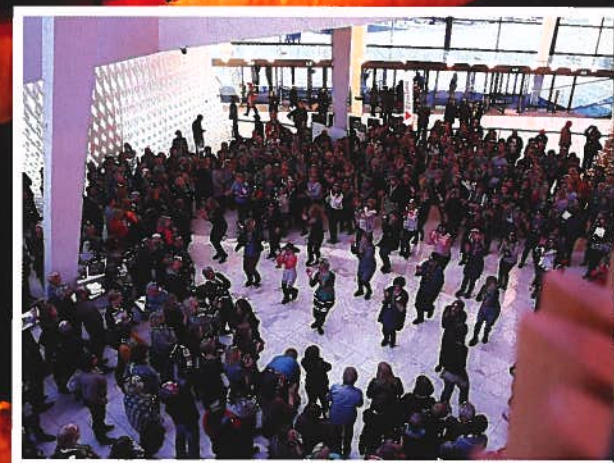
Torsdag 13. desember i 2012 var alle ansatte i Statped invitert til et stort felles arrangement i Operaen i Oslo for å markere etableringen av «nye Statped». Programmet bestod av faglig debatt, kulturelle innslag, hilsningstaler, skjemt og alvor under ledelse av Ole Andre Sivertsen, kjent bl.a. som programleder på NRK.

- Dette er en viktig markering av at vi nå blir en nasjonal organisasjon med en felles identitet. I fellesskap skal vi begynne å jobbe med å realisere målene i Stortingsmeldingen. Og vi skal hele tiden ha fokuset på brukeren fremst i hodene, sa Tone Mørk i invitasjonen.

Og i Operaen markerte ansatte fra Nedre Gausen seg som frontfigurer i en nøye planlagt, men tilsynelatende helt improvisert, flashmob-dans!

Skann denne QR koden for å se flashmob-dansen.

Statped ble etablert som ny statlig etat 1. januar 2013. I den nye etaten inngår de tidligere spesialpedagogiske kompetansesentrene i Norge, herunder Nedre Gausen kompetansesenter. En bygger ikke en ny organisasjon uten å se seg tilbake, ta hensyn til og bygge

videre på historien. Det er derfor svært gledelig at historien om skolen og senteret i Holmestrand nå har blitt skrevet. Gjennom historiefortellingen kan vi følge utviklingen fra 1881 og frem til 2013. Det er historien om døveskolens tilblivelse og lange historie og om de betydelige endringer som skjedde da skolen gikk over til å bli et kompetansesenter. Selv om døveskolen snart er et avsluttet kapittel, vil den fagkompetanse som er bygget opp leve videre og få stor betydning

i arbeidet med å skape en mer inkluderende skole i kommunal regi. Det var med stor tilfredshet at Statped fikk anledning til å ta med seg alle medarbeiderne ved Nedre Gausen over i nye Statped. Kompetansen ved senteret bringes videre inn i de tjenester vi skal gi til våre brukere i framtiden. Medarbeidernes kunnskap og erfaring, bygd opp gjennom mange år, skal tas vare på og brukes videre. Fagfeltet og kompetansen vil på den måten leve videre selv om den kommer i en ny drakt.

Statped takker redaksjonskomiteen og alle bidragsyterne for det viktige arbeidet som er utført for å ta vare på denne delen av norsk skolehistorie.

Tone Mørk

Tone Mørk, direktør i Statped

Ledergruppen ved Nedre Gausen kompetansesenter 1992-2012

		Korttidsavdeling Konsultativ avdeling Utadrettede tjenester Kurs og rådgivning Avd. 0-9 år og avd. 10+	Kurs og tegnspråk	Nedre Gausen skole	Fellestjenesten
	Senterleder / direktør	Avdelingsleder	Avdelingsleder	Rektor	Avdelingsleder
1992	Stein Erik Ohna (1992-1996)	Gudmund Eikli (1992-1996)	Brit Sæther (Liltved) (1992-1994)	Liv Synnøve Dahl (1992-1995)	*)
1993			Liv Ristvedt (1994-1997)	Svein Eriksen (1995-1997)	
1994					
1995					
1996					
1997	Gudmund Eikli (1997-2012)	Hilde Riise (1997-1998)	Elisabeth Mikkelsen (1997-2002)		
1998		Sigrun Eggøy (1998-2005)		Heidi Woll (1998-2000)	
1999			Liv Synnøve Dahl (2001-2003)		
2001		Birger Sæverud (2002-2011)			
2002					
2003					
2004		Paal Richard Peterson (2004-2006)	Arild Bjørløw Nome (2004-2012)		
2005				Elisabeth Mikkelsen (2005-2006)	
2006		Elisabeth Mikkelsen (2007-2010)			
2007					
2008					
2009					
2010	Berit Fulsaa (2011-2012)	Elisabeth Mikkelsen (2011-2012)			
2011					
2012					

*) Før Fellestjenesten ble opprettet som en egen avdeling i 2004 lå denne virksomheten under senterleder.

Be yrerinde Hedevig Rosing
1881 - 1895

Bestyrer Ernst Hadler Ziesler
1895 - 1897

Bes rer Hans Bjørset
1897 - 1928

Bestyrer Johannes Berge
1928 - 1940

bestyr r isle.Espolin Johnson
1940 - 1947

Styrrer Sjur Brekke
1947 - 1963

Styrrer Odin Aune Solberg
1963 - 1977

Rektor Jarle Brattås
1977 - 1986

Rektor Helen Holthe
1986 - 1990

Rektor - senterleder Stein Erik Ohnå
1990 - 1996

Senterleder - direktør Gudmund Eikil
1997 - 2012

**Ledere av virksomheten
1881 - 2012**

Personalet høsten 2012

Statped
Nedre Gausen kompetansesenter

Nedre Gausen kompetansesenter - fra A til Å

Personalet ved senteret 31. desember 2012

1. rad

Anita Roberg Hytten
Anne Grete Årdal Gunnerød
Anne Hem Langli
Anne Kari Hammer
Anne Kristine Grønsund
Arild Bjørlov Nome
Berit Brekke Holm
Berit Fulsaa
Berit Hofstad Karlsen
Beth Edvardsen
Birger Sæverud

2. rad

Bjørn Jonassen
Bodil Fiksdal
Cecilie Horgen
Diana Berly Habecker
Elin Johansen
Elisabeth Mikkelsen
Elisabeth Nilsen
Erik Wilhelm Lund
Eva Kantor
Gerd Hagen
Grethe Kruse Aas
Gudmund Eikli
Hege Nordberg Andersen

3. rad

Heidi Kristin Lien
Hilde Margrethe Bleg Hegna
Ida Dalane
Idunn Vindspoll
Inger Karin Hjelle
Inger Lise Hauge
Jim Vold
Kathrine Liseth
Kjersti Gurrich
Knut Syvertsen
Laila Bjørkli
Liv Synnøve Dahl
Margareth Hartvedt

4. rad

Marianne Bjerg
Marit Mørk Enger
Merete Ildahl
Monica Myklebust Glåmen
Monica Skåningsrud
Nina Jeanette Jahre
Nina Skau Høksnes
Oddveit Irene Haugen
Per Øyvind Rekkedal
Sidsel Carlsen
Sissel Berg Sandaker
Sonja Bjørnbak
Sten Harald Rønning

5. rad

Stian Lie Hansen
Stine Mari Kvetangen
Therese Widerøe
Tina Hollup Brand
Tone Elsie Enger
Tone Elisabeth Morsund
Torunn Aas
Unni Line Ottersen
Valve Limberg
Veslemøy Ytrestøl
Vigdis Haslestad
Wenche Midtgarden
Åse Nordland

«I'm dreaming of
a White Christmas...»

Førjulsglede...!

Disse bildene er hentet fra årets julehilsen fra personalet på Nedre Gausen, - en video med «White Christmas», kor- og solosang - akkompagnert med British Sign Language-inspirert tegnfølge. »Stuntet» hadde sitt utgangspunkt i kulturprosjektet «Kultur for alle», som senteret har startet opp. Julehilsenen, som ble lagt ut på YouTube, var et «spinoff-produkt» av dette prosjektet.

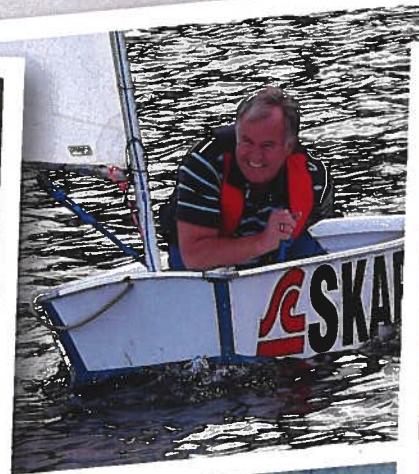
«Kultur for alle»-prosjektet er rettet mot tegnspråklige ungdommer og gjennomføres i løpet av fire kulturskolehelger for et tyvetalls hørselshemmede ungdommer. Prosjektet fikk midler fra satsingen "Kulturløftet II" (Utdanningsdirektoratet).

Prosjektleder for Kultur for alle! - Per Øyvind Rekkedal, var initiativtaker til personalets julehilsen i samarbeid med rådgiver Cecilie Horgen, tolk Marianne Bjerg Nordman og informasjonsrådgiver Sidsel Carlsen. Ideen med julehilsenen var å skape en gledesfylt prosess som skulle involvere alle ansatte, og til slutt ende i en hilsen vi alle kunne være stolte av. Det var med skrekkblandet fryd personalet måtte stille opp som artister i lydstudio og foran kamera. Prosjektet hadde mange svært positive ringvirkninger i et presset arbeidsmiljø med store endringer og utfordringer i kjølvannet av skoleavvikling og omorganisering av fagavdelingene. Ikke minst var det spennende å oppleve hvordan sang og musikk virket både utfordrende og sosialt samlende, på en arbeidsplass med både hørende og døve tilsatte hvor det tradisjonelt sett ikke har vært så vanlig med sang- og musikk-baserte aktiviteter. (20 % av de tilsatte på Nedre Gausen er hørselshemmet.)

... og videoen finner du på **Youtube**,
- søk på f.eks. *gausen* og *christmas*!

Glimt fra personalets minnebok

Takk!

En spesiell takk til alle dere som har bidratt med personlige og levende minner fra skoletiden. Uten deres bidrag ville ikke boka blitt det den har blitt!

1881 - 1981

Bergljot Johansen (1927-1932)
Kurt Aanestad (1938-1944)
Anna Woll (1939-1944)
Ragnhild Rekkedal (1942-1943)
Klara Gjøen (1940-1948)
Tore Christiansen (1949-1957)
Björg Fjellstad (1953-1961)
Knut Syvertsen (1959-1967)
Rune Anda (1961-1969)
Jon Martin Brauti (1965-1972)
Daniela M. Roos (1972-1981)

1981 - 1999

Øyvind Madsen (1975-1985)
Cathrine Stensrud (1977-1987)
Balas Kantor (1982-1993)
Anne Grethe Teigen (1987-1997)
Christine Hegerstrøm (1988-1997)
Anja Hofsay Tolsrød (1990-1997)
Hilde Gjermundrød (1993-1999)

1999 - 2012

Kristine Wathne (1997-2005)
Oskar Henry Roberg (1998-2008)
Tiril Gjermundbo (2005-2012)
David Sponberg (2007-2012)

En stor takk går også til alle dere som har lånt oss og bidratt med private bilder. Vi har måttet gjøre et utvalg av en stor mengde bilder og mange flere gode bilder kunne vært valgt. Takk til dere!

Jim Vold, Knut Syvertsen og Jon Martin Brauti har bidratt med verdifull kjennskap til døvemiljøet, historisk kunnskap og arbeid med systematisering av det store billedmaterialet vi har hatt tilgang til.

I boka finnes også en rekke historiske bilder og vi har etter beste evne forsøkt å finne frem til eventuelle rettighetsinnehavere. Dersom vi ufrivillig og utilsiktet har kommet i fare for å krenke opphavsretten, beklager vi dette. I boka finnes også bilder av en rekke elevarbeider av elever fra Nedre Gausen skole, i tillegg til produkter laget av elever som har deltatt på kulturhelgene. Dere fortjener en stor takk for å ha bidratt til å sette et kreativt og fargerikt preg på boka.

Bilde på bokens forside og side 4 - 5: Gammelt postkort, Nedre Gausen-området sett fra havneområdet.

Bilde på bokens forside og side 82 - 83: Demonstrasjon mot nedleggelse av døveskolen i Holmestrand, april 1990.

Bilde på bokens forside og side 112 - 113: Idrettsdag for hørselshemmede elever, fra Tønsbergs Blad 12.9.2005.

Bildene på bokens bakside er fra ca 1898 og fra 2010. Mye er forandret, men ikke på Nedre Gausen!

Forfatterne

Per Sigmund Bjørndal

Per Sigmund Bjørndal ble født i 1921 i Brandal og døde hjemme i Åsbygda i 2008. Bjørndal var i flere år lærer på Skådalen off. skole for døve og var kjent som en dyktig og høyt ansett døvelærer. I 1958 ble Bjørndal bestyrer på Alm offentlige framhaldsskole for døve og tunghørte. Alm skole i Norderhov, adresse Jevnaker, ble opprettet i 1948 av Utdannelsesfondet for unge døve og tunghørte. Staten overtok skolen i 1952. Bjørndal ble engasjert av Nedre Gausen skole til å skrive institusjonens historie til 100-årsjubileet i 1981.

Stein Erik Ohna

Stein Erik Ohna ble født i 1953 i Bergen. Begge foreldrene hans var døve og aktive i døvemiljøet. Ohna ble ansatt som lærer ved Nedre Gausen skole i 1978 og arbeidet senere som prosjektleder, inspektør og rektor fram til han ble senterleder i 1992. I årene 1997-2000 gjennomførte han et doktorgradsprosjekt ved Universitetet i Oslo. Avhandlingen, «Å skape et selv, døves fortellinger om interaksjoner med hørende» (Ohna 2001) er en analyse av intervjuer med 22 døve personer om vilkår for identitetsutvikling hos døve. Han ble i 2001 tilsatt ved Universitetet i Stavanger og er i dag professor i spesialpedagogikk. Her underviser han på masterstudiet i spesialpedagogikk og veileder studenter på master- og doktorgradsnivå. Han har vært engasjert i ulike forsknings- og utviklingsprosjekt innen døveundervisning nasjonalt og internasjonalt. I denne sammenhengen kan nevnes et prosjekt som evaluerte de særskilte læreplaner for døve og sterkt tunghørte og har deltatt i den norske faggruppen i SigAm-prosjektet i Kina. Prosjektets formål var å bidra til utvikling av tospråklig opplæring ved skoler for døve i tre provinser i Kina.

Liv Synnøve Dahl

Liv Synnøve Dahl ble født i 1951 i Trondheim. I tyveårsalderen begynte hun å miste hørselen og i løpet av en 10 årsperiode ble hun döv. Hennes veivalg ble sterkt preget av dette. Hun utdannet seg til allmennlærer med spesial- og audiopedagogisk videreutdanning. Høsten 1980 ble hun ansatt som lærer på Nedre Gausen skole. I årene som fulgte var hun lærer, undervisningsinspektør, rektor, avdelingsleder og prosjektleder. På 80-tallet tok hun hovedfag i spesialpedagogikk og skrev da om døves erfaringer med bruk av tolk, «Tolking og livskvalitet». Liv har erfaring fra å være hørende, tunghørt, døvblitt og tolkebruger. For noen år siden fikk hun cochleaimplantat som har gitt henne tilbake en funksjonell hørsel. I årene 2006 til 2011 var hun prosjektleder for det ambisiøse inkluderingsprosjektet kalt Gausenskolene, som dessverre ble avvirket når kommunen la ned Gausetangen skole. Fra 2013 arbeider hun som seniorrådgiver ved Statped sørøst.

Nedre Gausen kompetansesenter har en historie, og en forhistorie, som strekker seg helt tilbake til 1881 i Kristiania. Med denne boken blir leseren tatt med på en lang reise, startet av den bemerkelsesverdige Hedevig Rosing, og som går helt fram til 2012. Institusjonen har utviklet seg fra en privat «taleskole for døvstumme» til et statlig kompetansesenter for hørselshemmede. Historien vitner om sterke faglige diskusjoner og store omveltninger. Dette har bidratt til å forme og utvikle et fagmiljø som på ulike måter hele tiden har hatt som mål å gi best mulig tjenester til barn og unge med nedsatt hørsel.

ISBN 978-82-323-0082-2

9 788232 300822 >